00104857

BOMBAY BRANCH
OF THE
Royal Asiatic Society.

00104857

Digitized with financial assistance from
Shri Brihad Bhartiya Samaj
on 31 October, 2019

A

GRAMMAR

OF THE

PANJABI LANGUAGE;

104857
&c

WITH APPENDICES.

LODIÁNA:

PRINTED AT THE AMERICAN PRESBYTERIAN MISSION PRESS:

THE REV. J. PORTER SUPERINTENDENT.

1851.

R
491.42
490
104857

PREFACE.

In commencing this *Grammar of the Panjábí Language*, many years ago, my object was simply to note, for my own benefit, those things in which this language differed from the Urdú. The work therefore does not profess to be a *complete* Grammar of the language; though it is much more full than was at first intended. The original plan, when publication was thought of, was to publish merely the alphabet, the declensions of the nouns and pronouns, and the conjugations of the verbs; these being the things in respect to which persons already conversant with Urdú, need most to be informed. It was soon found, however, that other topics required explanation; and then, to preserve a connection between the parts, several things were introduced, which would otherwise have been omitted. It may be observed, here, that in the paradigms of the verbs, a few forms have, for want of room, been only hinted at; while others, of rare occurrence, have been designedly omitted altogether.

Nor does the work profess to be wholly free from error. It is not improbable, that further study will require a modification of principles which are here advanced without qualification; and certain forms of speech may have to be included in the long category of provincialisms, which are here regarded as belonging to the language in general.

The nomenclature used for the different parts of the verb, is in a measure novel; and it may strike the fancy of some unfavorably. It was no fondness for novelty, however, that led to its adoption. There is no such thing as a purely native Grammar of the language; and so it was necessary to seek such grammatical terms and phrases, as might best subserve the objects of the publication. The chief difficulty lay in the tenses. An earnest and oft repeated effort was made, to represent these by names which were more or less familiar to English ears; but it was all in vain. No system of terms could be found sufficiently accurate and comprehensive. There was therefore no alternative but to try something new; and nothing seemed less objectionable, than to name the tenses according to the nature of their constituent parts; leaving the meaning of each to be learned from the translation accompanying it.

Another peculiarity will be found in the want of a subjunctive mood.

After a full consideration of the subject, I am convinced that there is no propriety whatever, in representing the subjunctive idea as having a mood of its own. This remark I apply also to the Urdú; which in this respect differs not in the least from the Panjábí. And the same is true of our own English. I know of no subjunctive verb in any of these languages, which, apart from the condition inherent in it, which is generally expressed by a conjunction, is not, in signification, and generally in form too, a simple Indicative, Potential, or Optative. Hence the simple method resorted to, in the paradigms, for representing the verbs in their subjunctive or conditional forms. The Potential and Optative moods, in Panjábí, being alike, I have treated them as one.

Some may object to what I have called the Substantive Participle, on the ground that the same suffix, which is here attached to the infinitive mood, in order to constitute the word what it is, is applied in like manner to nouns, with a similar effect. It is sufficient however to say, that the word in question cannot possibly be a noun; because, when it is formed from an active verb, it has the same power of government as the verb itself: at the same time it cannot be considered simply a verb; because it always has some of the properties, either of a substantive or of an adjective. And as it is this participation in the nature of different parts of speech that constitutes a participle, I have had no hesitation in assigning it a place among words of this class. The only error, if there be any, is my not having represented the participle as an independent and principal part of speech, like the noun and the pronoun. And the same may be said of the gerund and the infinitive mood. The latter, if my recollection does not fail me, is by Dr. Carey styled a verbal noun; which, though it is not quite accurate, shows that he too saw the impropriety of considering it a simple verb.

One of the Appendices consists of Extracts from native writings. They are introduced here as specimens of the language. The Janam Sákhí, (Life of Nának,) from which one of the Extracts is taken, though in the main written in a purer style than most Panjábí books, has so many provincialisms, that I have thought it proper to add some notes of explanation; especially of such peculiarities as are not fully accounted for in the Grammar.

A few typographical errors have been noticed. These are corrected in a table of Errata, inserted after the table of contents.

In conclusion I have to say, that nothing but the urgent request of friends has caused the publication of this work; which, as already remarked, was commenced solely for the private use of

Lodiána Mission, THE AUTHOR.

May 8th, 1851.

CONTENTS.

ORTHOGRAPHY AND ORTHOEPY.

Sect.		Page.
1.	The alphabet, with the powers of the letters, ...	1
1.	The letters classified, ...	3
2.	A table of vowels, with their powers, ...	3
3.	Abbreviated forms of vowels, ...	4
4.	Manner of uniting vowels with consonants, ...	4
5, 6.	Tippí and Bindí, ...	5
7.	Compound letters, ...	5
8.	Letters with diacritical marks, ...	5
9, 10.	Adhak, &c.	6
11.	Interchangeable letters, ...	6
12.	Different modes of spelling, ...	6
13.	Faint enunciation of certain letters, ...	6
14.	Peculiarity of ट, ...	6
15.	Numerical figures, ...	6

ETYMOLOGY.

16.	Parts of Speech, ...	6
17—21.	Gender, number, and case, ...	6
22.	Modes of distinguishing the cases, ...	7
23.	The Genitive particle का, ...	7

NOUN.

25.	*First declension*, how distinguished, ...	8
26.	First Variety, ...	8
27.	Second Variety, ...	9
28.	*Second declension*, how distinguished, ...	9
29.	First Variety, ...	9
30.	Second Variety, ...	10
31.	*Third Declension*, how distinguished, ...	11
32.	First Variety, ...	11
33.	Second Variety, ...	11
34.	Third Variety, ...	12
35.	Final vowel with *tippí* or *bindí*, ...	12
36.	Indeclinable nouns, ...	12
37.	Peculiarity of the Ablative case, ...	12
38, 39.	Genders of nouns, ...	13
40—42.	Derivative nouns, ...	13
43.	A use of the possessive case, ...	13

ADJECTIVE.

Sect.		Page.
44, 45.	Derivation of Adjectives, ...	13
46.	An adjective declined, ...	14
47.	Declension of Numerals, ...	14
48.	Adj. terminating their feminine forms in ल, and लो,	15
49.	Mode of comparing adjectives, ...	15

PRONOUN.

51.	*Simple Personal Pronouns,*	15
52.	*Simple Adjective Pronouns,*	16
53.	Definite, ...	16
54.	Indefinite, ...	17
55.	*Relative Pronouns,*	18
56.	*Correlative Pronouns,*	19
57.	*Interrogative Pronouns,*	19
58.	*Reflective Pronouns,*	20
60.	*Compound Pronouns,*	21
63.	Instrumental case, varied, ...	22
64.	Genitive case, declined, ...	22
65.	Ablative of the First and Second Persons, ...	22
66.	Substitution of ङ for म in certain cases, ...	22
67.	Repetition of pronouns, ...	22
68.	Elision, ...	23
69.	Contractions and transpositions, ...	23

VERB.

70.	General Division of verbs, ...	23
71.	Voices, ...	23
72.	Causal forms, ...	23
73.	Moods, ...	23
74.	Tenses, ...	23
75.	Gender, Number, and person, ...	23
76.	Participles and Gerund, ...	23
77.	Root and Principal Parts, ...	23
77, 78.	Formation of the Present and Past Participles, &c.	24
79.	Formation of the Indefinite Participle, ...	24
80.	Formation of the Substantive Participle, ...	24
81.	Formation of the Infinitive Mood and the Gerund,	24
82.	Auxiliary Verbs, ...	24
83.	Paradigm of the Defective Verb उत्, ...	25
84.	Paradigm of the Verb चेल्, ...	26
85.	Paradigm of the Verb चालय्, ...	34
86.	Paradigm of the Verb पठ्, ...	44
	Passive Voice of the same—a paradigm, ...	53

Sect.		Page.
87.	Another form of the Passive Voice, being a paradigm of ਮਾਰਨਾ,	60
	A Remark on the Paradigms,	65
88.	Irregular Verbs,	65
89.	Causal Verbs,	67
90—101.	Various remarks on Moods, Tenses, &c.	67
102.	Compound Verbs,	69
	ADVERB.	
103.	The origin and construction of Adverbs,	70
	CONJUNCTION.	
104.	A list of the more common Conjunctions,	70
105.	Correlative Conjunctions,	71
	PREPOSITION.	
106.	Origin and power of Prepositions,	71
107.	Compound Prepositions,	71
	INTERJECTION.	
108.	Nothing peculiar to the Panjábí Interjection,	71
	SYNTAX.	
	NOUNS AND PERSONAL PRONOUNS.	
109.	Cases of apposition,	72
110—115.	Nominative case,	72
116—119.	Instrumental case,	73
120—125.	Genitive case,	73
126, 127.	Dative case,	76
128—130.	Accusative case,	76
131—134.	Ablative case,	77
135.	Vocative case,	77
	ADJECTIVES, ADJECTIVE PRONOUNS, AND PARTICIPLES.	
136—141.	Rules for agreement,	77
142—146.	Sundry remarks,	78
	VERB.	
147—150.	Construed with the Nominative,	79
151, 152.	Construed with the Instrumental,	80
153.	Omission of the subject of a verb,	80
154.	Impersonal verbs,	80
155—157.	Infinitive and Gerund,	80

CONJUNCTION.

Sect.		Page.
158.	What conjunctions connect, ...	81
159.	They are sometimes understood, ...	81

APPENDIX.

No. I.

The names of the figures, ...	82
Numerals, ...	82
Aggregate numbers, ...	85
Fractional numbers, ...	86
Aggregate numbers, with special applications, ...	87
Words denoting *proportion*, ...	87
Words denoting *fold*, ...	87
Days in relation to the present, ...	88
The days of the week, ...	88
The months, ...	88
Notable years, ...	90
The principal points of the compass, ...	90

No. II.

An Extract from "Panjábí Customs,"	91
An Extract from the "Life of Nának,"	97
A Selection of Proverbs, ...	106

Errata.

On p. 1, second line, second note, for *obsreved* read *observed.*

In Section 25, for ਾ and ਂ, read ਸ਼ਾ and ਸ਼ਾਂ.

" " 26, for ਾ " ਸ਼ਾ.

On pp. 15, 16, "*Simple Personal Pronouns,*" and "*Simple Adjective Pronouns,*" should have been printed in SMALL CAPITALS.

On p. 25, for *forms*, read *form.* for *examples* read *example.*

On p. 28, in the Declension of ਹੋਲ੍ਹਵਾਲ੍ਹਾ, read ਏ before ਹੋਲ੍ਹਵਾਲਿਓ, of the V. *plur.*

On p. 28, 4th line from the bottom, for ਹੈਲ read ਹੋਲ.

" " 30, in the Subj. of the Future Present, for *am*, read *should be.*

PANJABI GRAMMAR.

ORTHOGRAPHY AND ORTHOEPY.

1. The character in which the Panjábí language is written is called *Gurmukhí*. The Alphabet consists of thirty five letters;* which, with their names and powers, may be exhibited as follows; viz.

Form.	*Name.*	*Power.*
ੴ	áiṛá	
ੲ	íṛí	†
ੳ	úṛá	
ਸ	sassá	s, as in *sum.*
ਹ	hahá	h, as in *house.*
ਕ	kakká	k, as in *king.*
ਖ	khakkhá	kh, *k* with an aspiration. ‡

* On this account it is called by the Natives *The Paintí*, a word signifying *Thirty five.*

† For the pronunciation of these, with their various modifications, see the list of vowels on the third page. The order of these letters, observed by the natives, is ੳ, ੴ, ੲ. The reason for the change here introduced is, that the natives themselves make use of a different order when they come to expand these simple forms, so as to make them express the various vowel sounds which occur in the Language; as will be seen in the 2nd and 6th paragraphs. The order there adopted is universally current; and as uniformity in the arrangement of an alphabet is desirable—and even indispensable when it is applied to the purposes of Lexicography—it was thought that the transposition of these three letters, in *the Paintí*, so as to conform them to the order of the subsequent lists of vowels, would be perfectly justifiable. It may be further remarked that this arrangement serves, in some measure, to harmonize the Gurmukhí Alphabet with the Dev Nágarí, from which it was derived, though there are still some points of diversity.

‡ All the aspirated letters, represented severally by *kh*, *chh*, *jh*, &c. are expressed by a single impulse of the voice, no vowel sound being admitted before the *h*.

ग	gaggá	g,	as in *go*.
घ	ghaggá	gh,	an aspirated *g*.
ङ	ṅgaṅgá	ṅg,	as in *king*; pronounced by bringing the root of the tongue against the palate.
च	chachchá	ch,	as in *church*.
छ	chhachchhá	chh,	an aspirated *ch*.
ज	jajjá	j,	as in *judge*.
झ	jhajjá	jh,	an aspirated *j*.
ञ	ñyañyá	ñy,	pronounced by a slight contact of the tongue with that part of the roof of the mouth, which is touched in pronouncing the letter *j*.
ट	ṭaiṅkká	ṭ,	pronounced by reverting the point of the tongue on the palate. It is more harsh than the English *t*.
ठ	ṭhaṭṭhá	ṭh,	an aspirated *ṭ*.
ड	ḍaḍḍá	ḍ,	almost like *d* in *dull*; but, like the *ṭ* above, harsher than the English.
ढ	ḍhaḍḍá	ḍh,	an aspirated *ḍ*.
ण	ṇáṇá	ṇ,	pronounced by projecting the tip of the tongue against the fore part of the palate.
त	tattá	t,	softer than the English *t*; pronounced by pressing the tip of the tongue against the root of the front upper teeth.
थ	thatthá	th,	an aspirated *t*.
द	daddá	d,	soft, like the Persian *d*.
ध	dhaddá	dh,	an aspirated *d*.
न	nannú	n,	as in *none*.
प	pappá	p,	as in *pay*.
फ	phapphá	ph,	an aspirated *p*.
ब	babbá	b,	as in *buy*.
भ	bhabbá	bh,	an aspirated *b*.
म	mammá	m,	as in *may*.
य	yayyá	y,	as in *yoke*.

ਰ	rárá	r,	like the French *r*, with the tongue vibrating on the palate.
ਲ	lallá	l,	as in *love*.
ਵ	wawwá	v, w,	sometimes like the English *v*, at other times like *w*; but commonly a sound between *v* and *w*; in which case it is represented in the Roman character by *w*.
ੜ	ṛáṛá	ṛ,	pronounced by reverting the point of the tongue on the palate.

These letters are divided into seven classes; thus—

	1	ਅ	ਏ	ਓ	ਮ	ਹ	
ਕ	2	ਕ	ਖ	ਗ	ਘ	ਙ	Gutturals.
	3	ਚ	ਛ	ਜ	ਝ	ਞ	Palatals.
	4	ਟ	ਠ	ਡ	ਢ	ਣ	Linguals.
	5	ਤ	ਥ	ਦ	ਧ	ਨ	Dentals.
	6	ਪ	ਫ	ਬ	ਭ	ਮ	Labials.
ਅ	7	ਯ	ਰ	ਲ	ਵ	ੜ	

2. Of these, the first three are vowel forms; which, with certain modifications, make ten vowels; viz.

Form.	*Power.*
ਅ	a, like *a* in *woman*, or *u* in *but*.
ਆ	á, like *a* in *far*.
ਇ	i, like *i* in *fin*.
ਈ	í, like *i* in *machine*.
ਉ	u, like *u* in *full*.
ਊ	ú, like *ú* in *rule*.
ਏ	e, like *e* in *they*, or *ai* in *rain*.
ਐ	ai, like *ai* in *aisle*.
ਓ	o, like *o* in *note*.
ਔ	au, like *ow* in *now*.

It may be remarked that ਿ is the short form of ੈ as well as of ੀ; and so might properly be represented by both ĭ and ĕ, the ĕ having the same sound as in the word *category;* and in like manner, that ੁ is the short form both of ੂ and ੋ, and might therefore fairly be represented by ŏ as well as *u*, the ŏ being sounded as in *pillory*. The sounds however of ĭ and ĕ, in the one case, and of *u* and ŏ, in the other, are so nearly the same, that in ordinary Romanizing, only the simpler representatives, *i* and *u*, are deemed necessary.

In some instances ੈ is written for ਐ, and ੋ for ਔ, though most writers use ੋ as equivalent to ੋ. The foregoing forms are all *Initials*, being used exclusively in the beginning of syllables.

3. When subjoined to consonants, either as *Medials*, or *Finals*, the vowels assume the following forms;—

Form.	*Name.*	*Power.*
—*		*a*
ਾ	á kanná,	*á*
ਿ	i siárí,	*i*
ੀ	í bihárí *or* biárí,	*í*
ੁ	u auṇkuṛ,	*u*
ੂ	ú dulaiṇke,	*ú*
ੇ	e láuṇ *or* láṇ,	*e*
ੈ	ai duláiáṇ,	*ai*
ੋ	o hoṛá,	*o*
ੌ	au kanauṛá,	*au*

4. The vowels are joined with the consonants in the following manner;— ਅਕਲ *akal;* ਅਕਾ *aká;* ਇਕਿ *iki;* ਈਕੀ *ikí;* ਉਕੁ *uku;* ਊਕੂ *úkú;* ਏਕੇ *eke;* ਐਕੈ *aikai;* ਓਕੋ *oko;* ਔਕੌ *aukau.*

The native mode of spelling such combinations is as follows, viz.

*The short *a*, when it follows a consonant, has nothing to represent it, its sound being inherent in the consonant itself, as in the Dev Nágarí Alphabet. Thus ਸਤ is pronounced *sát*, the sound of *a* being inherent in the ਸ. The consonant, in this case, is said to be *mukta*,

ਅਤਲ, spelled *áiṛá mukta, kakká mukta, lalla mukta, akal;*
ਆਸ਼ਾ, " *áiṛe núṇ á kannú, kakke núṇ ká kannú, áká;*
ਇਕਿ, " *iṛe núṇ i siárí, kakke núṇ ki siárí, iki;*
ਈਖੀ, " *iṛí núṇ í bihárí, kakke núṇ kí bihárí, íkí;*
ਉਕੁ, " *úṛe núṇ u aunkur, kakke núṇ ku aunkur, uku;*
ਊਕੂ " *úṛe núṇ ú dulaiṇke, kakke núṇ kú dulaiṇke, úkú;*
ਏਕੇ, " *iṛí núṇ e láṇ, kakke núṇ ke láṇ, eke;*
ਐਕੈ, " *áiṛe núṇ ai dulláiṇ, kakke núṇ kai dulláiṇ, aikai;*
ਓਕੋ, " *úṛe núṇ o hoṛá, kakke núṇ ko hoṛá, oko;*
ਔਕੌ, " *áiṛe núṇ au kanauṛá, kakke núṇ kau kanauṛá, aukau.*

5, In addition to the foregoing, there are two abbreviated forms of letters; viz. (ੰ) *bindí* and (ਂ) *tippí*. Both have the same power; and under certain circumstances, are substituted for ਙ, ਞ, ਲ, ਨ, and ਮ. Before a letter taken from the class to which ਙ belongs, they are equivalent to ਙ; before a letter taken from the class to which ਞ belongs, they are equivalent to ਞ; and so of all the rest: e. g. ਤੰਗ is equal to ਤਙਗ; ਪੰਜ to ਪਞਜ; ਬੰਡ to ਬਲਡ; ਦੰਦ to ਦਨਦ; and ਲੰਬਾ to ਲਮਬਾ.

Sometimes, however, they have simply a nasal power, and cannot be considered substitutes for any of the regular letters. Such is the case when they are followed by vowels, or stand at the end of a word; as ਕਿੰਉ *kiuṇ* ਮਾਉਂ *máuṇ*, ਅਸੀਂ *asíṇ*.

Before ਸ they are commonly pronounced like ਨ; as ਅੰਸ *ans*, ਹੰਸ *hans*: though sometimes as a simple nasal; as ਮਾਂਸ *máṇs*, and ਹਾਂਸ *hiṇs*.

6. *Tippí* and *bindí* are attached to the letters in the following manner;— ਅੰਟ, ਆਂਟ, ਇੰਟ, ਈਂਟ, ਓਂਟ, ਊਂਟ, ਏਂਟ, ਐਂਟ, ਓਂਟ, ਔਂਟ, ਕੰਟ, ਕਾਂਟ, ਕਿੰਟ, ਕੀਂਟ, ਕੁੰਟ, ਕੂੰਟ, ਕੇਂਟ, ਕੈਂਟ, ਕੋਂਟ, ਕੌਂਟ.

These are spelled as follows,—
ਅੰਟ, *áiṛe núṇ tippí, ḍaḍḍá mukta, and;*
ਕੋਂਟ, *kakke núṇ bihárí, nále bindí, ḍaḍḍá mukta, kiṇḍ;* etc.

7. Some of the consonants are compounded; e. g. ਗ੍ਯ *gy*, ਨ੍ਹ *nh*, ਮ੍ਹ *mh*, ਰ੍ਹ *rh*, ਲ੍ਹ *lh*, ਜ਼੍ਹ *ẓh*, ਸ੍ਰ *sr*, ਕ੍ਰ *kr*, ਖ੍ਰ *khr*, ਗ੍ਰ *gr*, ਘ੍ਰ *ghr*, ਤ੍ਰ *tr*, ਦ੍ਰ *dr*, ਪ੍ਰ *pr*, ਬ੍ਰ *br*, ਭ੍ਰ *bhr*.

8. Some admit of diacritical marks to give them peculiar sounds; e. g. ਸ਼ *sh*, ਜ਼ *ẓ*, ਲ਼ *ḷ*. This ਲ਼, called *láḷá*, and represented by a dotted *l*, is pronounced by applying the tip of the tongue to the roof of the mouth.

9. *Adhak* (ੱ) is written over the line, between two letters, for the purpose of reduplicating the latter; as ਅੱਤ *att.*

10. A period is denoted by a perpendicular line; thus, (।). This is sometimes doubled, (॥).

11. An interchange of letters is common; e. g. ਬ and ਵ are interchanged in a multitude of words; as ਬਾਲ੍ਹ, ਵਾਲ੍ਹ, *hair;* ਵਾਸਤੇ, ਬਾਸਤੇ, *on account of.*— ਵ is also interchanged with ਮ; as ਤੀਮੀਂ, ਤੀਵੀਂ, *a woman;* ਪੰਜਵਾਂ, ਪੰਜਮਾਂ, *fifth.*—ੜ is sometimes interchanged with ਲ; as ਤਲਵਾਰ, ਤੜਵਾਰ, *a sword.*

12. Different modes of spelling are employed to represent the same sounds; e. g. we have ਭਉ, and ਭੈ *fear;* ਗਯਾਨ, and ਗਿਆਨ *knowledge;* ਆਉਂਦਾ, and ਆਵੰਦਾ *coming;* ਕਰਜੇ, ਕਰਿਜੇ, and ਕਰੀਏ *we may do.* Strictly speaking, there is a slight difference in the pronunciation required by these different forms; yet no difference is intended.

13. Some letters are enunciated so faintly, as scarcely to be perceived by an unpractised ear; especially ਹ, when adjacent to other consonants, with no vowel sound intervening; as ਸਾਹਮਣੇ *sáhmṇe,* and ਚਾਹਲੀਆਂ *cháhlíán;* and often the final short vowels ਇ and ਉ; as ਗਤਿ *gati,* ਜਿਹਾਕਿ *jiháki,* ਜਿਹਾਕੁ *jiháku,* and ਆਇਕੇ *áike,* (equivalent to ਆਕੇ, *having come;*) where ਇ is treated like a final letter, because ਕੇ is only a participial adjunct.

14. It is a common practice, when ਤ occurs at the end of a line, already full, to omit it, and to write ◦ in the margin opposite.

15. The following are the Numerical figures;—੧ *one,* ੨ *two,* ੩ *three,* ੪ *four,* ੫ *five,* ੬ *six,* ੭ *seven,* ੮ *eight,* ੯ *nine,* ੧੦ *ten.*

ETYMOLOGY.

16. There are eight principal parts of speech; viz. Noun, Adjective, Pronoun, Verb, Adverb, Conjunction, Preposition, and Interjection. Besides these, there are certain particles, which, being never detached from other words, have no independent meaning.

17. To Nouns, Adjectives, Pronouns, and Verbs belong, in common, Gender, Number, and Case.

18. The Genders are two;—Masculine and Feminine.

19. There are also two Numbers;—Singular and Plural.

20. The Number of Cases is seven; viz. Nominative, Instrumental, Genitive, Dative, Accusative, Ablative, and Vocative.

21. Of these, the only case that requires explanation is the Instrumental, this alone being peculiar to India. At first it was doubtless used as a kind of Ablative, in connection with Passive Verbs, the particle which constitutes its sign being a Preposition of agency or instrumentality; but according to the conceptions of those who now speak the language, it is more natural and simple to regard it as a kind of Nominative. It is used in the place of the Nominative, in certain circumstances which will be explained hereafter.

22. The cases are distinguished from each other, partly by inflection, partly by the use of prepositions, and other particles, and partly by the connection. The Nominative stands alone; the Instrumental case takes ਨੈ after it, (though this is sometimes omitted, and sometimes its place is supplied by the terminations ਨ, and ਏਂ;) the Genitive has ਦਾ subjoined— except that some of the pronouns, instead of taking ਦਾ, mark the Genitive by using peculiar terminations, such as ਤਾ, ਡਾ, and ਕਾ; the Dative and Accusative are followed by ਨੂੰ; the Ablative takes a preposition; and the Vocative has ਹੇ or ਏ prefixed.

23. The Genitive particle ਦਾ is so inflected as to adapt itself to the Gender, Number, and Case, of the word which governs it; thus—

Before a governing word in the—

Nom. Sing. — if *Mas.* it is ਦਾ, if *Fem.* it is ਦੀ,

In. Gen. Dat. Ac. Ab. " " ਦੇ, " ਦੀ,

Voc. " " ਦੇ, ਵਿਅ, " ਦੀ, ਦੀਏ.

Before a governing word in the—

Nom. Plur. — if *Mas.* it is ਦੇ, if *Fem.* it is ਦੀਆਂ,

In. Gen. Dat. Ac. Ab. " " ਦੇ, ਦਿਆਂ, " ਦੀਆਂ,

Voc. " " ਦੇ, ਦਿਓ, " ਦੀਓ.

These cases, it will be observed, refer not to the noun to which the particle ਦਾ is attached; for that must always be in the Genitive; but to the word by which the Genitive in question is governed; as, ਹੇ ਮੇਰੇ ਮਿਤ੍ਰ ਦਿਆ ਪੁਤਾ ! *O thou son of my friend* ! where ਮਿਤ੍ਰ, in the Genitive, is governed by ਪੁਤਾ, in the Vocative, and consequently changes ਦਾ into ਦਿਆ, in order to conform it to ਪੁਤਾ.

The terminations ਰਾ, ਤੋਂ, and ਲਾ are inflected in the same way.

NOUN.

24. Panjábí nouns have three Declensions; and each Declension is subdivided into two, or more, Varieties.

Declension I.

25. This Declension is distinguished by inflecting the oblique cases singular, and the nominative plural. It comprehends all masculines ending in ਾ and ੰ, except ਖਾਂਦਾ, ਪਿਤਾ, and a few others. ਪਿਤਾ is indeclinable, and ਖਾਂਦਾ conforms to the Second Declension, First Variety. The First Declension contains two Varieties.

First Variety.

26. This Variety embraces those nouns in which the final ਾ is preceded by a consonant; as ਮੁੰਡਾ, *a boy*; ਰਾਜਾ *a king*; declined thus—

ਮੁੰਡਾ, *a boy.*

	Singular.		*Plural.*	
N.	ਮੁੰਡਾ,	*a boy,*	ਮੁੰਡੇ,	*boys,*
I.	ਮੁੰਡੇ ਨੈ,	*a boy,*	ਮੁੰਡਿਆਂ ਨੈ,	*boys,*
G.	ਮੁੰਡੇ ਦਾ,	*of a boy,*	ਮੁੰਡਿਆਂ ਦਾ,	*of boys,*
D.	ਮੁੰਡੇ ਨੂੰ,	*to a boy,*	ਮੁੰਡਿਆਂ ਨੂੰ,	*to boys,*
Ac.	ਮੁੰਡੇ ਨੂੰ,	*a boy,*	ਮੁੰਡਿਆਂ ਨੂੰ,	*boys,*
Ab.	ਮੁੰਡੇ ਤੋਂ,	*from a boy,*	ਮੁੰਡਿਆਂ ਤੋਂ,	*from boys,*
V.	ਏ ਮੁੰਡਿਆ,	*O boy;*	ਏ ਮੁੰਡਿਓ,	*O boys.*

ਆਤਮਾ, *a spirit*, is sometimes declined in this way, and sometimes it goes through all the cases of the singular without inflection.

Second Variety.

27. This Variety embraces those nouns of the first class in which the final ਅਾ or ਮਾਂ is preceded by a vowel; as ਪਰਖਊਆ, *a tempter;* ਬਾਲੀਆਂ, *a shopkeeper;* ਉਲਥਲਿਆ, *a calumniator.*

(*a*) ਪਰਖਊਆ, *a tempter.*

	Singular.	*Plural.*
N.	ਪਰਖਊਆ,	ਪਰਖਊਏ,
I.	ਪਰਖਊਏ ਨੈ,	ਪਰਖਊਆਂ, ਪਰਖਊਇਆਂ ਨੈ,
G.	ਪਰਖਊਏ ਦਾ,	ਪਰਖਊਆਂ, ਪਰਖਊਇਆਂ ਦਾ,
D.	ਪਰਖਊਏ ਨੂੰ,	ਪਰਖਊਆਂ, ਪਰਖਊਇਆਂ ਨੂੰ,
Ac.	ਪਰਖਊਏ ਨੂੰ,	ਪਰਖਊਆਂ, ਪਰਖਊਇਆਂ ਨੂੰ,
Ab.	ਪਰਖਊਏ ਤੇ,	ਪਰਖਊਆਂ, ਪਰਖਊਇਆਂ ਤੇ,
V.	ਏ ਪਰਖਊਏ, ਪਰਖਊਇਆ,	ਏ ਪਰਖਊਓ, ਪਰਖਊਇਓ.

(*b*) ਬਾਲੀਆਂ, *a shopkeeper.*

	Singular.	*Plural.*
N.	ਬਾਲੀਆਂ,	ਬਾਲੀਏਂ,
I.	ਬਾਲੀਏਂ ਨੈ,	ਬਾਲੀਆਂ ਨੈ,
G.	ਬਾਲੀਏਂ ਦਾ,	ਬਾਲੀਆਂ ਦਾ,
D.	ਬਾਲੀਏਂ ਨੂੰ,	ਬਾਲੀਆਂ ਨੂੰ,
Ac.	ਬਾਲੀਏਂ ਨੂੰ,	ਬਾਲੀਆਂ ਨੂੰ,
Ab.	ਬਾਲੀਏਂ ਤੇ,	ਬਾਲੀਆਂ ਤੇ,
V.	ਏ ਬਾਲੀਏਂ, ਬਾਲੀਆਂ,	ਏ ਬਾਲੀਓ.

DECLENSION II.

28. This Declension is distinguished by not inflecting either the oblique cases singular, (the vocative excepted,) or the nominative plural. It includes only masculine nouns; and has two Varieties.

First Variety.

29. This Variety embraces all masculines ending with a consonant; as ਪੁੱਤ, *a son;* ਮਨੁੱਖ, *a man;* and such as end with the long vowels ਈ and ਊ; as ਭਾਈ, *a brother;* ਪਾਲੀ, *a herdsman;* ਖਾਊ, *a glutton;* ਅੰਝੂ, *a tear.*

(*a*) ਮਨੁੱਖ, *a man.*

	Singular.	*Plural.*
N.	ਮਨੁੱਖ,	ਮਨੁੱਖ,
I.	ਮਨੁੱਖ ਨੈ,	ਮਨੁੱਖਾਂ ਨੈ,
G.	ਮਨੁੱਖ ਦਾ,	ਮਨੁੱਖਾਂ ਦਾ,
D.	ਮਨੁੱਖ ਨੂੰ,	ਮਨੁੱਖਾਂ ਨੂੰ,
Ac.	ਮਨੁੱਖ ਨੂੰ,	ਮਨੁੱਖਾਂ ਨੂੰ,
Ab.	ਮਨੁੱਖ ਤੋਂ,	ਮਨੁੱਖਾਂ ਤੋਂ,
V.	ਏ ਮਨੁੱਖ, ਮਨੁੱਖਾ,	ਏ ਮਨੁੱਖੋ.

(*b*) ਪਾਲ਼ੀ, *a herdsman.*

	Singular.	*Plural.*
N.	ਪਾਲ਼ੀ,	ਪਾਲ਼ੀ,
I.	ਪਾਲ਼ੀ ਨੈ,	ਪਾਲ਼ੀਆਂ ਨੈ,
G.	ਪਾਲ਼ੀ ਦਾ,	ਪਾਲ਼ੀਆਂ ਦਾ,
D.	ਪਾਲ਼ੀ ਨੂੰ,	ਪਾਲ਼ੀਆਂ ਨੂੰ,
Ac.	ਪਾਲ਼ੀ ਨੂੰ,	ਪਾਲ਼ੀਆਂ ਨੂੰ,
Ab.	ਪਾਲ਼ੀ ਤੋਂ,	ਪਾਲ਼ੀਆਂ ਤੋਂ,
V.	ਏ ਪਾਲ਼ੀ, ਪਾਲ਼ੀਆ,	ਏ ਪਾਲ਼ੀਓ.

Second Variety.

30. This Variety embraces masculines which end with ਉ and ਉਂ; as ਪਿਉ or ਪੇਉ, *a father*; ਭਰਾਉ or ਭਿਰਾਉ, *a brother*; ਕਾਉਂ, *a crow.*

(*a*) ਪਿਉ, *a father.*

	Singular.	*Plural.*
N.	ਪਿਉ, ਪੇਉ,	ਪਿਉ, ਪਿਓ, ਪੇਉ,
I.	ਪਿਉ ਨੈ,	ਪੇਵਾਂ ਨੈ,
G.	ਪਿਉ ਦਾ,	ਪੇਵਾਂ ਦਾ,
D.	ਪਿਉ ਨੂੰ,	ਪੇਵਾਂ ਨੂੰ,
Ac.	ਪਿਉ ਨੂੰ,	ਪੇਵਾਂ ਨੂੰ,
Ab.	ਪਿਉ ਤੋਂ,	ਪੇਵਾਂ ਤੋਂ,
V.	ਏ ਪਿਉ, ਪੇਵਾ,	ਏ ਪੇਵੋ, ਪੇਓ.

The vocative of this word, however, is seldom used.

(*b*) ਕਾਉਂ, *a crow.*

	Singular.	*Plural.*
N.	ਕਾਉਂ,	ਕਾਉਂ,
I.	ਕਾਉਂ ਨੈ,	ਕਾਵਾਂ ਨੈ,
G.	ਕਾਉਂ ਦਾ,	ਕਾਵਾਂ ਦਾ,
D.	ਕਾਉਂ ਨੂੰ,	ਕਾਵਾਂ ਨੂੰ,
Ac.	ਕਾਉਂ ਨੂੰ,	ਕਾਵਾਂ ਨੂੰ,
Ab.	ਕਾਉਂ ਤੇ,	ਕਾਵਾਂ ਤੇ,
V.	ਏ ਕਾਵਾਂ,	ਏ ਕਾਵੋ, ਕਾਓ.

Declension III.

31. The third Declension is distinguished by inflecting the nominative plural, while all the oblique cases of the singular, the vocative sometimes excepted, are left uninflected. All the nouns of this declension are feminine. The varieties are three.

First Variety.

32. This Variety embraces all feminines ending in ਅ; as ਬਲਾ, *calamity;* ਦੁਆ, *a blessing.*

ਬਲਾ, *a calamity.*

	Singular.	*Plural.*
N.	ਬਲਾ,	ਬਲਾਈਂ, ਬਲਾਇਆਂ,
I.	ਬਲਾ ਨੈ,	ਬਲਾਇਆਂ ਨੈ,
G.	ਬਲਾ ਦਾ,	ਬਲਾਇਆਂ ਦਾ,
D.	ਬਲਾ ਨੂੰ,	ਬਲਾਇਆਂ ਨੂੰ,
Ac.	ਬਲਾ ਨੂੰ,	ਬਲਾਇਆਂ ਨੂੰ,
Ab.	ਬਲਾ ਤੇ,	ਬਲਾਇਆਂ ਤੇ,
V.	ਏ ਬਲਾਏ,	ਏ ਬਲਾਇਓ, ਬਲਾਓ.

To this form there are occasional exceptions; thus ਜਾਗਾ, *place,* makes, in the plural, ਜਾਗਾਂ.

Second Variety.

33. This Variety embraces feminines in ਉ and ਊਂ, as ਮਾਂਉ or ਮਾਊਂ, *a mother.*

ਮਾਉਂ, *a mother.*

	Singular.	*Plural.*
N.	ਮਾਉਂ,	ਮਾਵਾਂ,
I.	ਮਾਉਂ ਨੈ,	ਮਾਵਾਂ ਨੈ,
G.	ਮਾਉਂ ਦਾ,	ਮਾਵਾਂ ਦਾ,
D.	ਮਾਉਂ ਨੂੰ,	ਮਾਵਾਂ ਨੂੰ,
Ac.	ਮਾਉਂ ਨੂੰ,	ਮਾਵਾਂ ਨੂੰ,
Ab.	ਮਾਉਂ ਤੇ,	ਮਾਵਾਂ ਤੇ,
V.	ਏ ਮਾਉਂ, ਮਾਵੇਂ,	ਏ ਮਾਓ, ਮਾਵੋ.

Third Variety.

34. This Variety embraces almost all other nouns of the feminine gender, whatever be their termination; as ਧੀ, *a daughter;* ਗੱਲ, *a word;* ਗਾਈਂ, *a cow;* ਬਾਂਹ or ਬਾਹੁੰ, *an arm.*

ਧੀ, *a daughter.*

	Singular.	*Plural.*
N.	ਧੀ,	ਧੀਆਂ,
I.	ਧੀ ਨੈ,	ਧੀਆਂ ਨੈ,
G.	ਧੀ ਦਾ,	ਧੀਆਂ ਦਾ,
D.	ਧੀ ਨੂੰ,	ਧੀਆਂ ਨੂੰ,
Ac.	ਧੀ ਨੂੰ,	ਧੀਆਂ ਨੂੰ,
Ab.	ਧੀ ਤੇ,	ਧੀਆਂ ਤੇ,
V.	ਏ ਧੀਏ,	ਏ ਧੀਓ.

35. Whenever the final vowel of a noun in the nominative case is written with a *tippí* or *bindí,* these are always thrown forward, when, in the course of declension, a syllable is added, so as still to occupy a final place; as ਗਾਈਂ a *cow,* plural ਗਾਈਆਂ.

36. Some nouns are indeclinable; as ਜੋਖੋਂ, *danger;* ਤਰਾਂ, *manner;* ਮਾਲ੍ਹਾ, *a rosary;* ਮਾਤਾ, *a mother.* Those derived from foreign sources are sometimes declined irregularly; as ਬਸਤ, *a thing,* plural ਬਸਤੂੰ.

37. The ablative case singular is often subjected to a change in the final letter, by which the governing preposition is dispensed with; thus ਘਰੋਂ is used for ਘਰ ਤੇ, *from the house;* ਘਰੀਂ for ਘਰਾਂ ਵਿਚ, *in the houses;* ਉਸ ਦੇ ਹੱਥੀਂ for ਉਸ ਦੇ ਹੱਥਾਂ ਨਾਲ or ਤੇ, *by his hands,*

i. e. *by his means;* ਉਸ ਦੀ ਦਰਗਾਹੋਂ for ਉਸ ਦੀ ਦਰਗਾਹ ਵਿਚ, *in his court,* or *his presence;* ਉਸ ਪਾਸਿਓਂ for ਉਸ ਪਾਸੇ ਤੋਂ, *from that side.* The ਓਂ, however, in ਘਰੋਂ and ਪਾਸਿਓਂ, may be conveniently treated as a preposition, of the same meaning as ਤੋਂ.

38. No universal rules can be given for determining the genders of nouns; but a careful attention to the terminations of the preceding examples will afford some guide.

39. Compounds follow the gender of the last of the component parts.

40. Derivative nouns are formed in a variety of ways, and generally follow the usages of the Hindí language. Thus, from the verb ਚਿਲਾਉਲਾ, *to scream,* we have ਚਿਲਾਹਟ, *screaming;* from the adjective ਉਤਾਉਲਾ, *hasty,* we have ਉਤਾਉਲੀ *haste;* from ਚਤੁਰ, *clever,* is derived ਚਤੁਰਾਈ, *cleverness;* from ਬਹੁਤ, *many,* comes ਬਹੁਤਾਇਤ or ਬਹੁਤਾਤ, *abundance;* from ਵਡਾ, *great,* ਵਡਿਆਈ, *greatness;* from ਉਚਾ, *high,* ਉਚਾਲ, *height;* ਉਚੱਕਾ, *a pickpocket,* ਉਚੱਕਪੁਣਾ, *the business of a pickpocket.* See also under ADJECTIVE, *Sect.* 44.

41. Many feminines are derived from corresponding masculines, by changing the termination: thus, a masculine ending in ਆ makes the feminine by changing ਆ into ਈ; as ਘੋੜਾ, *a horse;* ਘੋੜੀ, *a mare:* masculines in ਈ, ਈਆ, ਇਆ, and ਇਯਾ, make their feminines by changing these letters into ਲ, or by changing ਈ into ਆਲੀ; as ਉਮਕਲੀ and ਉਮਕਲਿਯਾ, *a calumniator;* ਉਮਕਲਲ, *a female calumniator;* ਖੱਤ੍ਰੀ, *khattrí,* (name of a cast;) ਖੱਤ੍ਰਾਲੀ, *a female khattrí.* Sometimes ਲੀ is added to the masculine; as ਉਂਟ, *a camel;* ਉਂਟਲੀ, *a she camel:* or ਆਲੀ; as ਮੁਗਲ, *a Moyul;* ਮੁਗਲਾਲੀ, *a female Moyul.*

42. Feminines in ਈ derived from masculines in ਆ, when denoting things without life, have a diminutive sense; as ਘੜਾ, *an earthen vessel,* (of a particular kind;) ਘੜੀ, *a small earthen vessel.*

43. The possessive case is sometimes used to denote some quality of a thing; as ਦਸਾਂ ਬਰਸਾਂ ਦਾ ਮੁੰਡਾ, *a boy of ten years;* at other times it denotes universality; as ਖੇਤ ਦਾ ਖੇਤ, *the whole field.*

ADJECTIVE.

44. Adjectives not original, are formed in various ways. They are often derived from nouns, as in Urdú, by adding the letter ਈ; as ਅਮ-

ਮਾਨ, *heaven;* ਅਸਮਾਨੀ, *heavenly:* sometimes the additional letter is ਆ; as ਭਾਰ, *a load;* ਭਾਰਾ *heavy:* some are derived from verbs; as ਅਣਜਾਣ, *ignorant;* from ਜਾਣਨਾ, *to know;* ਅਣਪੜ੍ਹਿਆ, *unread;* from ਪੜ੍ਹਨਾ, *to read.* The addition of ਵਾਲਾ to a noun often converts it into an adjective; as ਕਪੜਾ, *cloth, clothes;* ਕਪੜੇਵਾਲਾ ਸੰਦੂਕ, *the chest in which clothes are kept.* ਕਪੜੇਵਾਲਾ however is also used as a noun, meaning *one who keeps,* or *one who sells cloth* or *clothes;* and the same is true of all words formed in this way; just as in Urdú.

45. Another class of words, used both as adjectives and nouns, are derived from verbs, by adding ਊ to the root; as ਖਾਊ, *gluttonous,* or *glutton,* from ਖਾ, *eat.*

46. Adjectives ending in ਆ are inflected like nouns; thus—

ਚਿੱਟਾ, *white.*

	Singular.		*Plural.*	
	Mas.	*Fem.*	*Mas.*	*Fem.*
N.	ਚਿਟਾ,	ਚਿੱਟੀ,	ਚਿੱਟੇ,	ਚਿਟੀਆਂ,
I.	ਚਿੱਟੇ,	ਚਿੱਟੀ,	ਚਿੱਟਿਆਂ,	ਚਿੱਟੀਆਂ,
G.	ਚਿੱਟੇ,	ਚਿੱਟੀ,	ਚਿੱਟਿਆਂ,	ਚਿੱਟੀਆਂ,
D.	ਚਿੱਟੇ,	ਚਿੱਟੀ,	ਚਿੱਟਿਆਂ,	ਚਿੱਟੀਆਂ,
Ac.	ਚਿੱਟੇ,	ਚਿੱਟੀ,	ਚਿਟਿਆਂ,	ਚਿਟੀਆਂ,
Ab.	ਚਿੱਟੇ,	ਚਿੱਟੀ,	ਚਿੱਟਿਆਂ,	ਚਿੱਟੀਆਂ,
V.	ਚਿਟੇ, ਚਿੱਟਿਆ,	ਚਿੱਟੀ, ਚੱਟੀਏ,	ਚਿੱਟੇ, ਚਿੱਟਿਓ,	ਚਿੱਟੀਓ.

Masculines ending in ਈ are declined like ਪਾਲੀ. *Sect.* 92, (*b*).

47. Adjectives that terminate with a consonant are not inflected. But to this Numerals are an exception. The following exhibits their mode of declension, as connected with the nouns they qualify; viz.

ਦਸ, *ten.*

		Mas.		*Fem.*	
Plur.	N.	ਦਸ ਮਨੱਖ.	*ten men,*	ਦਸਾਂ ਤੀਮੀਂਆਂ,	*ten women,*
	I.	ਦਸਾਂ ਮਨੱਖਾਂ ਨੈ,	*ten men,*	ਦਸਾਂ ਤੀਮੀਂਆਂ ਨੈ,	*ten women,*
		&c.		&c.	

ਦੋ, *two,* when inflected, becomes either ਦੋਨਾਂ or ਦੋਹਾਂ.

For a full list of Numerals, see APPENDIX No. I.

48. Some adjectives make their feminines by adding ਲ to the final consonant; as ਉਸਨਾਕ, *clever;* ਉਸਨਾਕਲ, *clever* (woman;) or if the final letter be ਾ, this vowel is changed into ਲ; as ਕਲੰਕੀ, *having a blemish;* ਕਲੰਕਲ, (a woman) *having a blemish.* Sometimes the feminine terminates in ਲੀ instead of ਲ. It is however not uncommon to apply the masculine form of such adjectives to females. Adjectives of this class often become nouns.

49. The different degrees of comparison are expressed, as in Urdū, by the help of prepositions and an adjective pronoun denoting *all;* thus—

Positive, ਇਹ ਚੰਗੀ ਗਲ ਹੈ, *this is a good word.*

Comparative, { ਉਸ ਦੇ ਨਾਲੋਂ or ਉਸ ਤੇ ਇਹ ਚੰਗੀ ਗੱਲ ਹੈ, } *this is a better word than that.*

Superlative, { ਇਹ ਸਾਰੀਆਂ ਗੱਲਾਂ ਤੇ ਚੰਗੀ ਹੈ, or ਸਭਨਾਂ ਵਿਚੋਂ ਚੰਗੀ ਗੱਲ ਤਾ ਇਹ ਹੈ, or ਸਭਨਾਂ ਨਾਲੋਂ ਇਹ ਚੰਗੀ ਗੱਲ ਹੈ, } *this is the best word of all.*

PRONOUN.

50. All pronouns are either personal or adjective. Most of them however have peculiarities which render a more minute classification necessary. The following gives as complete a view of the different classes as can well be attained.

Simple Personal Pronouns.

51. The simple personal pronouns are ਮੈਂ, *I;* ਤੂੰ, *thou;* and ਉਹ, *he, she, it;* which are declined thus—

(*a*) *First Person;* ਮੈਂ, *I.*

	Singular.	*Plural.*
N.	ਮੈਂ,	ਅਸੀਂ,
I.	ਮੈਂ,	ਅਸੀਂ,
G.	ਮੇਰਾ,	ਅਸਾਡਾ,
D.	ਮੈ ਨੂੰ,	ਅਸਾ ਨੂੰ,
Ac.	ਮੈ ਨੂੰ,	ਅਸਾ ਨੂੰ,
Ab.	ਮੈ ਤੋ, ਮੈ ਥੋਂ,	ਅਸਾ ਤੋ.
V.	———	———

In the genitive, dative, accusative and ablative plural, the initial ਅ is sometimes omitted; as ਸਾਡਾ, ਸਾ ਨੂੰ, ਸਾ ਤੇ.

On the border of Hindustán ਹਮਾ ਨੂੰ is sometimes used instead of ਅਸਾ ਨੂੰ; and so in the second person, ਤੁਮ੍ਹਾ ਨੂੰ is used for ਤੁਸਾ ਨੂੰ: but these are not to be approved.

In the Dogar dialect, which prevails in a Northern direction from Lahaur, ਹਉਂ is substituted for ਮੈਂ in the nom. and inst. cases:

(*b*) *Second Person*; ਤੂੰ, *thou.*

	Singular.	*Plural.*
N.	ਤੂੰ,	ਤੁਸੀਂ,
I.	ਤੈਂ,	ਤੁਸੀਂ,
G.	ਤੇਰਾ,	ਤੁਸਾਡਾ, ਤੁਹਾਡਾ,
D.	ਤੈ ਨੂੰ,	ਤੁਸਾ, ਤੁਹਾ ਨੂੰ,
Ac.	ਤੈ ਨੂੰ,	ਤੁਸਾ, ਤੁਹਾ ਨੂੰ.
Ab.	ਤੇ ਤੇ, ਤੈ ਥੋਂ,	ਤੁਸਾ, ਤੁਹਾ ਤੇ.
V.	———	———

Some use ਤੁਧ instead of ਤੈ and ਤੇ. The genitive plural sometimes makes ਥੁਸਾਡਾ.

(*c*) *Third Person*; ਉਹ, *he, she, it.*

	Singular.	*Plural.*
N.	ਉਹ, ਓਹ,	ਉਹ, ਓਹ,
I.	ਉਨ, ਓਨ,	ਉਨਾਂ, ਉਨੀਂ,
G.	ਉਸ, ਉਹ ਦਾ,	ਉਨਾਂ, ਉਨਾਂ ਦਾ,
D.	ਉਸ, ਉਹ ਨੂੰ,	ਉਨਾਂ, ਉਨਾਂ ਨੂੰ,
Ac.	ਉਸ, ਉਹ ਨੂੰ,	ਉਨਾਂ, ਉਨਾਂ ਨੂੰ,
Ab.	ਉਸ, ਉਹ ਤੇ,	ਉਨਾਂ, ਉਨਾਂ ਤੇ.
V.	———	———

Simple Adjective Pronouns.

52. The simple adjective pronouns are divided into two classes, *Definite* and *Indefinite.*

53. The Definite are ਇਹ, ਅਹ, *this*; ਉਹ, *that*; ਹਰ, *every one*; ਸਭ, ਸਾਰਾ, ਸਰਬੱਤ, *all, the whole.*

ਇਹ, *this.*

	Singular.	*Plural.*
N.	ਇਹ, ਏਹ,	ਇਹ, ਏਹ,
I.	ਇਸ, ਏਸੈ, ਐਸੁ,	ਇਨਾਂ, ਇਨੀਂ, ਏਨੀਂ, ਐਨੀਂ,
G.	ਇਸ, ਇਹ ਦਾ,	ਇਨਾਂ, ਇਨਾਂ ਦਾ,
D.	ਇਸ, ਇਹ ਨੂੰ,	ਇਨਾਂ, ਇਨਾਂ ਨੂੰ,
Ac.	ਇਸ, ਇਹ ਨੂੰ,	ਇਨਾਂ, ਇਨਾਂ ਨੂੰ,
Ab.	ਇਸ, ਇਹ ਤੇ,	ਇਨਾਂ, ਇਨਾਂ ਤੇ.
V.	———	———

ਇਸ is liable to be changed into ਏਸ or ਐਸ, and ਇਨਾਂ into ਏਨਾਂ.

(*b*) ਅਹ in the oblique cases plural makes ਅਹਾਂ; the singular is indeclinable; ਉਹ is declined in the same way, as when it is a personal pronoun; ਸਰਬੱਤ is used only in the plural; ਹਰ, both in the singular and plural; both are indeclinable: ਸਾਰਾ is declined like ਚਿੱਟਾ; ਸਭ is used in both numbers; and in all the oblique cases plural, except the vocative, makes ਸਭਨਾਂ; the instrumental makes both ਸਭਨੀਂ and ਸਭਨਾਂ ਨੈ.

54. The Indefinite Adjective Pronouns are ਕੋਈ or ਕਾਈ, *any, some;* ਕੁਛ, ਕੁਝ, ਕੁਸ਼, *some;* ਕਈ, ਕਿਤਨੇ, *several;* ਥਾਨਾ, *some;* ਥੁੜਾ, *a little, a few;* ਥਹੁਤ, ਥਹੁਤਾ, ਥਥੇਰਾ, *much, many;* ਥੱਸ, *enough;* ਹੋਰ, ਹੋਰਸ, *more.* Of these ਕੋਈ and ਕੁਛ are often used personally, meaning *any one,* and *something.*

(*a*) ਕੋਈ, *any, any one.*

	Singular.	*Plural.*
N.	ਕੋਈ,	ਕੋਈ,
I.	ਕਿਸੇ, ਕਿਸੀ ਨੈ,	ਕਿਸੇ, ਕਿਸੀ, ਕਿਨਾਂ ਨੈ,
G.	ਕਿਸੇ, ਕਿਸੀ ਦਾ,	ਕਿਸੇ, ਕਿਸੀ, ਕਿਨਾਂ ਦਾ,
D.	ਕਿਸੇ, ਕਿਸੀ ਨੂੰ,	ਕਿਸੇ, ਕਿਸੀ, ਕਿਨਾਂ ਨੂੰ,
Ac.	ਕਿਸੇ, ਕਿਸੀ ਨੂੰ,	ਕਿਸੇ, ਕਿਸੀ, ਕਿਨਾਂ ਨੂੰ,
Ab.	ਕਿਸੇ, ਕਿਸੀ ਤੇ,	ਕਿਸੇ, ਕਿਸੀ, ਕਿਨਾਂ ਤੇ.
V.	———	———

The plural however is very seldom used; especially in the oblique

cases. When used personally the instrumental may make, in the singular ਕਿਨੇ or ਕਿਨੀ, and in the plural ਕਿਨੀਂ.

(*b*) ਕਾਈ is declined like ਕੋਈ; ਕੁਛ, ਕੁਝ, ਕੁਝੁ, ਬਹੁਤ, ਬੱਸ and ਹੋਰਸ are indeclinable, ਹੋਰਸ being used only in the singular: ਥਾਜਾ, ਥਹੁਤਾ, ਥਹੁੜਾ and ਥਥੇਰਾ are declined like ਚਿੱਟਾ. ਹੋਰ is indeclinable in the singular; in the oblique cases plural it makes ਹੋਰਾਂ and ਹੋਰਨਾਂ; instrumental ਹੋਰੀਂ and ਹੋਰਨੀਂ as well as ਹੋਰਾਂ and ਹੋਰਨਾਂ ਨੈ.

(*c*) ਕਈ and ਕਿਤਨੇ are used only in the plural, and are declined like nouns of the same termination; thus—

ਕਈ, *several.*	ਕਿਤਨੇ, *several.*		
Plural.	*Plural.*		
Mas. and *Fem.*	*Mas.*		*Fem.*
N. ਕਈ,	N. ਕਿਤਨੇ,		ਕਿਤਨੀਆਂ,
I. ਕਈਆਂ,	I. ਕਿਤਨੇ,	ਕਿਤਨਿਆਂ,	ਕਿਤਨੀਆਂ,
&c.	&c.		&c.

Relative Pronouns.

55. The Relative Pronouns are ਜੋ, *who, which, that, what;* ਜਿਹੜਾ or ਜੇਹੜਾ, *who, which, that, whosoever, whichsoever;* ਜਿਤਨਾ, *as much as, as many as;* ਜਿਹਾ or ਜੇਹਾ, *of what sort;* ਜੇਡ, ਜੈਡ, ਜੇਡਾ, *as large as, as long as.*

(*a*) ਜੋ, *who, which,* &c.

	Singular.	*Plural.*
N.	ਜੋ,	ਜੋ,
I.	ਜਿਨ,	ਜਿਨੀਂ, ਜਿਨੀਂ,
G.	ਜਿਸ, ਜਿਹ ਦਾ,	ਜਿਨਾਂ, ਜਿਨਾਂ ਦਾ,
D.	ਜਿਸ, ਜਿਹ ਨੂੰ,	ਜਿਨਾਂ, ਜਿਨਾਂ ਨੂੰ,
Ac.	ਜਿਸ, ਜਿਹ ਨੂੰ,	ਜਿਨਾਂ, ਜਿਨਾਂ ਨੂੰ,
Ab.	ਜਿਸ, ਜਿਹ ਤੋਂ,	ਜਿਨਾਂ, ਜਿਨਾਂ ਤੋਂ.
V.	———	———

(*b*) ਜਿਹੜਾ, ਜਿਤਨਾ, ਜਿਹਾ and ਜੇਡਾ are declined like ਚਿੱਟਾ: ਜੇਡ and ਜੈਡ are indeclinable.

Correlative Pronouns.

56. The Correlative Pronouns are ਸੋ, *this, that, he, she, it;* ਇਤਨਾ, *this much;* ਉਤਨਾ, ਤਿਤਨਾ, *that much;* ਐਸਾ and ਅਜਿਹਾ or ਅਜੇਹਾ, *of such a sort;* ਇਹਾ or ਏਹਾ, *of this sort;* ਤਿਹਾ or ਤੇਹਾ, *of that sort;* ਐਡ, ਐਡਾ, *so large, so long.*

(*a*) ਸੋ, *this, that,* &c.

	Singular.	*Plural.*
N.	ਸੋ,	ਸੋ,
I.	ਤਿਨ,	ਤਿਨੀਂ, ਤਿਨੀਂ,
G.	ਤਿਸ, ਤਿਹ ਦਾ,	ਤਿਨਾਂ, ਤਿਨਾਂ ਦਾ,
D.	ਤਿਸ, ਤਿਹ ਨੂੰ,	ਤਿਨਾਂ, ਤਿਨਾਂ ਨੂੰ,
Ac.	ਤਿਸ, ਤਿਹ ਨੂੰ,	ਤਿਨਾਂ, ਤਿਨਾਂ ਨੂੰ,
Ab.	ਤਿਸ, ਤਿਹ ਤੋਂ,	ਤਿਨਾਂ, ਤਿਨਾਂ ਤੋਂ,
V.	—— ——	—— ——

The oblique cases of ਸੋ are often used as a simple personal pronoun of the third person.

(*b*) ਇਤਨਾ, ਉਤਨਾ, ਤਿਤਨਾ, ਐਸਾ, ਅਜਿਹਾ, ਇਹਾ, ਤਿਹਾ, and ਐਡਾ are declined like ਚਿੱਟਾ: ਐਡ is indeclinable.

Interrogative Pronouns.

57. The Interrogative Pronouns are ਕੌਣ, *who? which?* ਕਿਹੜਾ or ਕੇਹੜਾ, *which one?* ਕੀ or ਕਿਆ, *what?* ਕਿਤਨਾ, *how much? how many?* ਕੈ, *how many?* ਕਿਹਾ or ਕੇਹਾ, *of what sort?* ਕੈਡ, ਕੇਡਾ or ਕੈਡਾ, *how large? how long?*

(*a*) ਕੌਣ, *who? which?*

	Singular.	*Plural.*
N.	ਕੌਣ,	ਕੌਣ,
I.	ਕਿਨ,	ਕਿਨੀਂ,
G.	ਕਿਸ, ਕਿਹ ਦਾ,	ਕਿਨਾਂ, ਕਿਨਾਂ ਦਾ,
D.	ਕਿਸ, ਕਿਹ ਨੂੰ,	ਕਿਨਾਂ, ਕਿਨਾਂ ਨੂੰ,
Ac.	ਕਿਸ, ਕਿਹ ਨੂੰ,	ਕਿਨਾਂ, ਕਿਨਾਂ ਨੂੰ,
Ab.	ਕਿਸ, ਕਿਹ ਤੋਂ,	ਕਿਨਾਂ, ਕਿਨਾਂ ਤੋਂ,
V.	—— ——	—— ——

(*b*) ਕੀ or ਕਿਆ, *what?* is used only in the singular; thus—

N.	ਕੀ, ਕਿਆ,
I.	ਕਾਸ ਨੈ,
G.	ਕਾਸ, ਕਾਇ ਦਾ,
D.	ਕਾਸ, ਕਾਹ ਨੂੰ,
Ac.	ਕਾਸ, ਕਾਹ ਨੂੰ,
Ab.	ਕਾਸ, ਕਾਹ ਤੇ,
V.	———

(*c*) ਕਿਹੜਾ, ਕਿਤਨਾ, ਕਿਹਾ, and ਕੈਹਾ are declined like ਚਿੱਟਾ; ਕੈਹ is indeclinable; ਕੈ is used only in the plural, and is never inflected.

Reflective Pronouns.

58. The Reflective Pronouns are ਆਪ, *myself, thyself, himself, herself, itself;* and ਆਪਸ, *each other.* ਆਪ is sometimes used as a respectful substitute for ਤੂੰ, after the manner of the Urdú; in which case, it is treated as a plural.

(*a*) ਆਪ, *myself,* &c.

	Singular.	*Plural.*
N.	ਆਪ, ਆਪਲੇ ਆਪ,	ਆਪ, ਆਪਲੇ ਆਪ,
I.	ਆਪ ਨੈ,	ਆਪਲਿਆਂ ਨੈ, ਆਪਲੀਂ,
G.	ਆਪਲਾ,	ਆਪਲਾ,
D.	ਆਪ, ਆਪਲੇ, ਆਪਲੇ ਆਪ ਨੂੰ,	ਆਪ, ਆਪਲਿਆਂ ਨੂੰ,
Ac.	ਆਪ, ਆਪਲੇ, ਆਪਲੇ ਆਪ ਨੂੰ,	ਆਪ, ਆਪਲਿਆਂ ਨੂੰ,
Ab.	ਆਪ, ਆਪਲੇ, ਆਪਲੇ ਆਪ ਤੇ,	ਆਪ, ਆਪਲਿਆਂ ਤੇ,
V.	ਆਪਲਿਆ, ਆਪਲੇ,	ਆਪਲਿਓ.

The final ਲਾ, in the genitive, is subject to the same changes, on account of gender, as the genitive particle ਦਾ. *See section* 23.

(*b*) ਆਪਸ is used only in the genitive, dative, accusative, and ablative cases plural; thus—

Plural.

G. ਆਪਸ ਦਾ, Ac. ਆਪਸ ਨੂੰ,
D. ਆਪਸ ਨੂੰ, Ab. ਆਪਸ ਤੇ.

59. The reflective pronoun ਆਪ when used alone refers to the nominative or instrumental case going before, rather than to any other case; as ਉਸ ਨੈ ਕੰਗਾਲਾਂ ਨੂੰ ਆਪਲੀਆਂ ਸਾਰੀਆਂ ਵਸਤਾਂ ਬਖਸ਼ੀਆਂ, *he gave all his things to the poor.*

But sometimes it refers to a dative case preceding it; as ਉਸ ਨੂੰ ਆਪਲਾ ਕੰਮ ਬੁਰਾ ਮਲੂਮ ਹੁੰਦਾ ਸਾ, *his work was disagreeable to him.* It may also be used in reference to an accusative case or to a nominative employed in an objective sense; as ਹਰੇਕ ਨੈ ਉਨਾਂ ਦੁਹਾਂ ਵਿਚੋਂ ਇਕ ਰਾਤ ਇਕ ਇਕ ਸੁਫਨਾ ਆਪਲੇ ਆਪਲੇ ਬਿਆਨ ਦੇ ਮਾਫਕ ਡਿਠਾ, *each of the two, in one night, had a separate dream, according to its interpretation.* To make it refer to other objects it is usual to prefix the personal pronouns ਮੇਰਾ, ਤੇਰਾ, ਉਸ ਦਾ, &c. as ਇਹ ਘਰ ਮੇਰਾ ਆਪਲਾ ਬਲਾਇਆ ਹੋਇਆ ਹੈ, *this house is one of my own building;* ਅਸੀਂ ਤਿਨਾਂ ਨੂੰ ਤਿਨਾਂ ਦੀ ਆਪਲੀ ਜਮੀਨ ਦਿਤੀ, *we gave them their own ground.* But the personal pronoun is sometimes omitted, especially the first person; as ਇਹ ਕਿਸ ਦਾ ਹੈ ? *whose is this ?* ਆਪਲਾ ਹੀ ਹੈ, *it is mine.* In these cases the personal pronouns alone would suffice, but the use of ਆਪਲਾ makes the idea emphatic.

Compound Pronouns.

60. The following Compound Pronouns are used; viz. ਜੋ ਕੋਈ, *whoever;* ਜੋ ਕੁਛ, *whatever;* ਜਿਹੜਾ ਕੁਛ, *whichever;* ਕੋਈ ਨਾ ਕੋਈ, *one or another;* ਕੁਛ ਨਾ ਕੁਛ, *something or other;* ਕੁਛ ਦਾ ਕੁਛ, *something else;* ਹੋਰ ਕੋਈ, *another;* ਹੋਰ ਕੁਛ, *something more;* ਇਹਾ ਜਿਹਾ, and ਅਹਾ ਜਹਾ, *of this sort;* ਉਹਾ ਜਿਹਾ, *of that sort;* ਜਿਹਾ ਕਿਹਾ, *of what sort soever;* ਹੋਰ ਕੀ, *what else ?* ਸਭ ਕੋਈ, *all;* ਸਭ ਦਾ ਸਭ, *all without exception;* ਸਭ ਕੁਛ, *every thing;* ਹਰੇਕ, *every one, all;* ਕੋਈ ਇਕ, *any one;* ਹਰ ਕੋਈ, *every one.*

(*a*) ਜੋ ਕੋਈ, ਕੋਈ ਨ ਕੋਈ, ਇਹਾ ਜਿਹਾ, ਅਹਾ ਜਹਾ, ਉਹਾ ਜਿਹਾ, and ਜਿਹਾ ਕਿਹਾ are declined in both their component parts; thus—

Mas. and *Fem.*		*Mas.*	*Fem.*
N. ਜੋ ਕੋਈ,	N.	ਇਹਾ ਜਿਹਾ;	ਇਹੀ ਜਿਹੀ,
I. ਜਿਸ ਕਿਸੀ ਨੈ,	I.	ਇਹੋ ਜਿਹੇ ਨੈ,	ਇਹੀ ਜਿਹੀ ਨੈ,
&c.		&c.	&c.

(*b*) In ਹੋਰ ਕੋਈ, ਹੋਰ ਕੀ, ਸਭ ਕੋਈ, ਸਭ ਦਾ ਸਭ, ਹਰ ਕੋਈ, the latter element only undergoes a change in declension; thus—

Singular.	*Singular.*	*Plural.*
N. ਹੋਰ ਕੋਈ,	N. ਸਭ ਦਾ ਸਭ,	ਸਭ ਦੇ ਸਭ,
I. ਹੋਰ ਕਿਸੀ ਨੈ,	I. ਸਭ ਦੇ ਸਭ ਨੈ,	ਸਭ ਦੇ ਸਭਨਾਂ ਨੈ,
&c.	&c.	&c.

(*c*) In ਕੋਈ ਇਕ the first part alone is inflected. All the rest are indeclinable.

61. ਈ, ਏ, and ਓ are sometimes added to pronouns to make them emphatic; as ਉਹੋ, ਇਹੋ, ਉਹੀ, ਸੋਈ, *this* or *that very one, the same:* ਸਭੋ and ਸਭੈ, *the whole;* ਆਪੇ *very self.* In other cases the particle ਹੀ is subjoined with the same effect.

62. ਮਾਰਾ and ਜਿਹਾ are sometimes used as adjuncts of emphasis; as ਬਹੁਤਮਾਰਾ *a great deal;* ਥੁਹੁੜਾਜਿਹਾ, *very little.* They may be attached to other adjectives of size and quantity as well as to adjective pronouns; as ਵਡਾਂਮਾਰਾ *very large;* ਛੋਟਾਜਿਹਾ, *very small.*

General Remarks.

63. Pronouns in the instrumental case often follow the usage of nouns, by taking ਨੈ; as ਅਸਾ ਨੈ for ਅਸੀਂ, ਤੁਸਾ ਨੈ for ਤੁਸੀਂ, ਉਸ ਨੈ for ਓਨ, ਉਨਾਂ ਨੈ for ਉਨੀਂ, ਕਿਸ ਨੈ for ਕਿਨ, ਕਿਨਾਂ ਨੈ for ਕਿਨੀਂ, ਜਿਸ ਨੈ for ਜਿਨ, ਜਿਨਾਂ ਨੈ for ਜਿਨੀਂ, &c.

64. The Genitive ਮੇਰਾ, ਤੇਰਾ, ਅਸਾਡਾ, ਤੁਸਾਡਾ, &c. are declined like ਚੰਗਾ, the termination being always required to correspond with that of the word by which it is governed.

65. In the ablative singular ਮੇਰੇ ਤੇ and ਤੇਰੇ ਤੇ are often substituted for ਮੈ ਤੇ and ਤੈ ਤੇ.

66. In the oblique cases singular of ਉਹ, ਇਹ, ਜੋ, ਸੋ, ਕੋਈ, ਕੋਈ, the letter ਸ is sometimes changed into ਤ; as ਉਤ, ਇਤ, ਜਿਤ, ਤਿਤ, ਕਿਤ, ਕਿਤੇ, for ਉਸ, ਇਸ, &c.

67. Pronouns, as well as nouns and adjectives, may be repeated to express the idea of distribution or emphasis; as ਓਹ ਆਪਣੇ ਆਪਣੇ ਘਰ ਨੂੰ ਗਏ, *they went each to his own house;* ਜੋ ਜੋ ਚੀਜਾਂ ਤੁਹਾਡੇ

ਕੰਮ ਆਉਲਗੀਆਂ, ਸੋ ਸੋ ਲੈ ਜਾਓ, *take the particular things that will be of use to you;* ਥੁਫ ਥੁਫ, *very little;* ਕੋਈ ਕੋਈ, *very few.*

68. Pronouns sometimes suffer elision in the final letter, or even in several letters, by being joined with nouns; as ਜਿੱਦਿਨ for ਜਿਸ ਦਿਨ, *in what day.* In this case the following consonant takes an *adhak.* The noun thus situated is also liable to be changed; as ਜਿੱਚਰ for ਜਿਤਨਾ ਚਿਰ, *as long a time as.* Words of this class, being, in their use, equivalent to adverbs, may not improperly be treated as such. *See* ADVERB.

69. Contractions and transpositions are sometimes used; as ਕੋਈਕ for ਕੋਈ ਇਕ, and ਇਤਸ for ਕਿਸੀ ਇਕ, *some one;* but on this subject rules cannot well be laid down.

VERB.

70. The most general division of verbs is into Active and Neuter; otherwise called Transitive and Intransitive.

71. Transitive verbs have two voices—Active and Passive.

72. Almost all verbs, whether active or neuter, have a causal form; and some of them a double causal. All causals have an active signification. Many of the common active verbs may be considered causals of neuter roots. For a further explanation see *Section* 89.

73. There are four Moods—the Indicative, Potential, Imperative, and Infinitive. The Subjunctive idea is expressed by prefixing the conjunction ਜੇ or ਜੇਕਰ, *if,* to the Indicative and Potential moods.

74. There are twelve Tenses, which may most conveniently be named according to their forms, as follows, viz. Indefinite Present, Instant Present, Instant Present Continuative, Past Present, Past Present Continuative, Future Present, Future Present Continuative, Indefinite Past, Present Past, Remote Past, Future Past, Indefinite Future.

75. Verbs have the same variations of gender, number, and person, as nouns and pronouns.

76. Every verb has four Participles, and a Gerund. The Participles are the Present, Past, Indefinite, and Substantive.

77. The second person singular of the Imperative mood is the root

of the verb; the present and past participles, and the future tense of the Potential mood, may, after the root, be considered the principal parts; these being the elements, out of which, with the help of auxiliaries, all the tenses are formed. If the root ends in ਉ, the present participle is formed by placing a *bindí* over the ਉ and adding ਦਾ; as ਆਉ, *come,* ਆਉਂਦਾ, *coming;* ਸੇਉ, *serve,* ਸੇਉਂਦਾ, *serving;* the past participle, by changing ਉ into ਇਆ or ਵਿਆ; as ਆਇਆ, *being come,* ਸੇਵਿਆ, *being served;* the future Potential by changing ਉ into ਵਾਂ; as ਆਵਾਂ, *I may come.*

78. In regular verbs, if the root ends with a consonant, the Present Participle is formed by adding ਦਾ; as ਘੱਲ, *send,* ਘੱਲਦਾ, *sending;* the past participle, by adding ਇਆ; as ਘੱਲਿਆ, *being sent;* and the future Potential by adding ਆਂ; as ਘੱਲਾਂ, *I may send.*

79. The Indefinite Participle is formed by adding ਕੇ to the final letter of the root; as ਘਲ, ਘੱਲਕੇ, *having sent;* except that in roots ending in ਉ, the ਉ is dropped, and ਕੇ attached to the preceding vowel; as ਘਲਾਉ, *cause to be sent,* ਘਲਾਕੇ, *having caused to be sent.* Sometimes, however, ਇ is substituted for ਉ; as, ਆਉ, ਆਇਕੇ, *having come.* Not unfrequently the ਕੇ is omitted altogether.

80. The Substantive Participle is so called, because, while it retains the powers of the verb from which it is derived, it often assumes also the attributes of a substantive. It is formed by adding ਵਾਲ੍ਹਾ, ਹਾਰ, or ਹਾਰਾ to the oblique form of the Infinitive mood; as ਘੱਲਲੇਵਾਲ੍ਹਾ, *a sender.*

81. The Infinitive is formed by adding ਲਾ or ਨਾ to the root; the Gerund has usually the same form as the past participle; but in the case of irregular verbs, it deviates less from the root than the participle does. For an illustration, see the paradigms of the irregular verb ਜਾਲਾ, and the regular verb ਘੱਲਲਾ.

82. The auxiliaries are the defective verb ਹਾਂ, *am,* and the verbs ਹੋਲਾ, *to be,* and ਜਾਲਾ, *to go.* The manner of using these, the different forms and significations of the tenses, the method of forming the tenses of the Passive Voice, &c. can best be learned by an inspection of the Paradigms.

83. THE DEFECTIVE SUBSTANTIVE VERB ਹਾਂ, *I am.*

INDICATIVE MOOD.

INDEFINITE PRESENT.

ਮੈਂ ਹਾਂ, *I am.*

		Mas.	*Fem.*
Sing.	1	ਮੈਂ ਹਾਂ, ਹਾਂਗਾ,	ਹਾਂ, ਹਾਂਗੀ,
	2	ਤੂੰ ਹੈਂ, ਹੈਂਗਾ,	ਹੈਂ, ਹੈਂਗੀ,
	3	ਉਹ ਹੈ, ਹੈਗਾ,	ਹੈ, ਹੈਗੀ,
Plur.	1	ਅਸੀਂ ਹਾਂ, ਹਾਂਗੇ,	ਹਾਂ, ਹਾਂਗੀਆਂ,
	2	ਤੁਸੀਂ ਹੋ, ਹੋਗੇ,	ਹੋ, ਹੋਗੀਆਂ,
	3	ਓਹ ਹਨ, ਹਨਗੇ, ਹੈਨ,	ਹਨ, ਹਨਗੀਆਂ.

Subjunctive, ਜੇ ਮੈਂ ਹਾਂ, *if I am.*

The variations of gender, number, and person, are not given for the Subjunctive forms, because in these respects it does not differ from the examples to which it is subjoined: and so throughout.

INDEFINITE PAST.

ਮੈਂ ਸਾਂ, *I was.* = था in Urdu

		Mas.
Sing.	1	ਮੈਂ ਸਾ, ਸਾਗਾ, ਸੀ, ਸੀਗਾ, ਸਾਂ, ਸਾਂਗਾ, ਚਾ, ਹੈਸਾਂ,
	2	ਤੂੰ ਸਾ, ਸਾਗਾ, ਸੀ, ਸੀਗਾ, ਚਾ, ਹੈਸੀ,
	3	ਉਹ ਸਾ, ਸਾਗਾ, ਸੀ, ਸੀਗਾ, ਚਾ, ਹੈਸੀ,
Plur.	1	ਅਸੀਂ ਸੇ, ਸੇਗੇ, ਸੀ, ਸੀਗੇ, ਸਾਂ, ਸਾਂਗੇ, ਚੇ, ਹੈਸੇ,
	2	ਤੁਸੀਂ ਸੇ, ਸੇਗੇ, ਸੀ, ਸੀਗੇ, ਚੇ, ਹੈਸੇ,
	3	ਓਹ ਸੇ, ਸੇਗੇ, ਸੀ, ਸੀਗੇ, ਸੂਨ, ਸਨਗੇ, ਸੈਨ, ਚੇ, ਹੈਸਨ,

Fem.

Sing.	1	ਮੈਂ ਸੀ, ਸੀਗੀ, ਸਾਂ, ਸਾਂਗੀ, ਚੀ, ਹੈਸਾਂ,
	2	ਤੂੰ ਸੀ, ਸੀਗੀ, ਚੀ, ਹੈਸੀ,
	3	ਉਹ ਸੀ, ਸੀਗੀ, ਚੀ, ਹੈਸੀ,
Plur.	1	ਅਸੀਂ ਸੀਆਂ, ਸੀਗੀਆਂ, ਸਾਂ, ਸਾਂਗੀਆਂ, ਚੀਆਂ,
	2	ਤੁਸੀਂ ਸੀਆਂ, ਸੀਗੀਆਂ, ਚੀਆਂ, ਹੈਸੀਆਂ,
	3	ਓਹ ਸੀਆਂ, ਸੀਗੀਆਂ, ਸਨ, ਸਨਗੀਆਂ, ਸੈਨ.

Subjunctive, ਜੇ ਮੈਂ ਸਾ, *if I was.*

84. Paradigm of the Neuter and Auxiliary Verb ਹੋਣਾ, *to be.*

Root.

ਹੋ, *be, exist, become.*

Principal Parts.

Present, ਹੁੰਦਾ; *Past,* ਹੋਇਆ; *Future,* ਹੋਵਾਂ.

IMPERATIVE MOOD.

Instant Future, *or* Present.

	Sing.	*Plur.*
2	ਤੂੰ ਹੋ, *be thou,*	ਤੁਸੀਂ ਹੋਵੋ, *be ye.*

This tense is also used in the sense of the Remote Future.

Remote Future.

	Sing.	*Plural.*
2	ਤੂੰ ਹੋਈਂ, *be thou,* (hereafter,)	ਤੁਸੀਂ ਹੋਇਓ, *be ye,* (hereafter.)

PARTICIPLES.

Present.

ਹੁੰਦਾ, *being,* or *becoming.*

		Mas.	*Fem.*
Sing.	N.	ਹੁੰਦਾ, ਹੁੰਦਾ ਹੋਇਆ,	ਹੁੰਦੀ, ਹੁੰਦੀ ਹੋਈ,
	I.	ਹੁੰਦੇ, ਹੁੰਦੇ ਹੋਏ,	ਹੁੰਦੀ, ਹੁੰਦੀ ਹੋਈ,
	G.	ਹੁੰਦੇ, ਹੁੰਦੇ ਹੋਏ,	ਹੁੰਦੀ, ਹੁੰਦੀ ਹੋਈ,
	D.	ਹੁੰਦੇ, ਹੁੰਦੇ ਹੋਏ,	ਹੁੰਦੀ, ਹੁੰਦੀ ਹੋਈ,
	Ac.	ਹੁੰਦੇ, ਹੁੰਦੇ ਹੋਏ,	ਹੁੰਦੀ, ਹੁੰਦੀ ਹੋਈ,
	Ab.	ਹੁੰਦੇ, ਹੁੰਦੇ ਹੋਏ,	ਹੁੰਦੀ, ਹੁੰਦੀ ਹੋਈ,
	V.	ਹੁੰਦੇ, ਹੁੰਦਿਆ, ਹੁੰਦੇ ਹੋਇਆ,	ਹੁੰਦੀ, ਹੁੰਦੀਏ, ਹੁੰਦੀਏ ਹੋਈਏ,
Plur.	N.	ਹੁੰਦੇ, ਹੁੰਦੇ ਹੋਏ,	ਹੁੰਦੀਆਂ, ਹੁੰਦੀਆਂ ਹੋਈਆਂ,
	I.	ਹੁੰਦੇ, ਹੁੰਦਿਆਂ ਹੋਇਆਂ,	ਹੁੰਦੀਆਂ, ਹੁੰਦੀਆਂ ਹੋਈਆਂ,
	G.	ਹੁੰਦੇ, ਹੁੰਦਿਆਂ ਹੋਇਆਂ,	ਹੁੰਦੀਆਂ, ਹੁੰਦੀਆਂ ਹੋਈਆਂ,
	D.	ਹੁੰਦੇ, ਹੁੰਦਿਆਂ ਹੋਇਆਂ,	ਹੁੰਦੀਆਂ, ਹੁੰਦੀਆਂ ਹੋਈਆਂ,
	Ac.	ਹੁੰਦੇ, ਹੁੰਦਿਆਂ ਹੋਇਆਂ,	ਹੁੰਦੀਆਂ, ਹੁੰਦੀਆਂ ਹੋਈਆਂ,
	Ab.	ਹੁੰਦੇ, ਹੁੰਦਿਆਂ ਹੋਇਆਂ,	ਹੁੰਦੀਆਂ, ਹੁੰਦੀਆਂ ਹੋਈਆਂ,
	V.	ਹੁੰਦੇ, ਹੁੰਦਿਓ, ਹੁੰਦੇ ਹੋਇਓ,	ਹੁੰਦੀਓ, ਹੁੰਦੀਆਂ ਹੋਈਓ.

PAST.

ਹੋਇਆ ਹੋਇਆ, *having become.*

		Mas.	*Fem.*
Sing.	N.	ਹੋਇਆ ਹੋਇਆ,	ਹੋਈ ਹੋਈ,
	I.	ਹੋਏ ਹੋਏ,	ਹੋਈ ਹੋਈ,
	G.	ਹੋਏ ਹੋਏ,	ਹੋਈ ਹੋਈ,
	D.	ਹੋਏ ਹੋਏ,	ਹੋਈ ਹੋਈ,
	Ac.	ਹੋਏ ਹੋਏ,	ਹੋਈ ਹੋਈ,
	Ab.	ਹੋਏ ਹੋਏ,	ਹੋਈ ਹੋਈ,
	V.	ਹੋਏ ਹੋਏ, ਹੋਇਆ ਹੋਇਆ,	ਹੋਈ ਹੋਈਏ,
Plur.	N.	ਹੋਏ ਹੋਏ,	ਹੋਈਆਂ ਹੋਈਆਂ,
	I.	ਹੋਇਆਂ ਹੋਇਆਂ,	ਹੋਈਆਂ ਹੋਈਆਂ,
	G.	ਹੋਇਆਂ ਹੋਇਆਂ,	ਹੋਈਆਂ ਹੋਈਆਂ,
	D.	ਹੋਇਆਂ ਹੋਇਆਂ,	ਹੋਈਆਂ ਹੋਈਆਂ,
	Ac.	ਹੋਇਆਂ ਹੋਇਆਂ,	ਹੋਈਆਂ ਹੋਈਆਂ,
	Ab.	ਹੋਇਆਂ ਹੋਇਆਂ,	ਹੋਈਆਂ ਹੋਈਆਂ, [ਹੋਈਓ.
	V.	ਹੋਏ ਹੋਇਓ,	ਹੋਈਆਂ ਹੋਈਓ, ਹੋਈਓ

In the last member of these reduplicated forms of speech the ਹੋ is often changed into ਓ; as ਹੋਇਆ ਓਇਆ for ਹੋਇਆ ਹੋਇਆ.

INDEFINITE.

ਹੋਕੇ, *being, having become.*

ਹੋ, ਹੋਕੇ, ਹੋਇਕੇ.

The Indefinite Participle is indeclinable.

SUBSTANTIVE PARTICIPLE.

ਹੋਲ੍ਹਾਲ੍ਹਾ, *being, one that is,* or *is to be, becoming.*

ਹੋਲ੍ਹਾਲ੍ਹਾ, ਹੋਲ੍ਹਹਾਰ, ਹੋਲ੍ਹਹਾਰਾ,
ਹੋਲ੍ਹੇਵਾਲ੍ਹਾ, ਹੋਲ੍ਹੇਹਾਰ, ਹੋਲ੍ਹੇਹਾਰਾ.

These are declined like nouns and adjectives; thus—

ਹੋਲ੍ਹਾਲ੍ਹਾ, *being*, &c.

		Mas.	*Fem.*
Sing.	N.	ਹੋਲ੍ਹਾਲ੍ਹਾ,	ਹੋਲ੍ਹਾਲ੍ਹੀ,
	I.	ਹੋਲ੍ਹਾਲ੍ਹੇ,	ਹੋਲ੍ਹਾਲ੍ਹੀ ਨੈ,
	G.	ਹੋਲ੍ਹਾਲ੍ਹੇ,	ਹੋਲ੍ਹਾਲ੍ਹੀ ਦਾ,
	D.	ਹੋਲ੍ਹਾਲ੍ਹੇ,	ਹੋਲ੍ਹਾਲ੍ਹੀ ਨੂੰ,
	Ac.	ਹੋਲ੍ਹਾਲ੍ਹੇ,	ਹੋਲ੍ਹਾਲ੍ਹੀ ਨੂੰ,
	Ab.	ਹੋਲ੍ਹਾਲ੍ਹੇ,	ਹੋਲ੍ਹਾਲ੍ਹੀ ਤੇ,
	V.	ਏ ਹੋਲ੍ਹਾਲਿਆ,	ਹੋਲ੍ਹਾਲ੍ਹੀਏ,
Plur.	N.	ਹੋਲ੍ਹਾਲ੍ਹੇ,	ਹੋਲ੍ਹਾਲ੍ਹੀਆਂ,
	I.	ਹੋਲ੍ਹਾਲ੍ਹਿਆਂ,	ਹੋਲ੍ਹਾਲ੍ਹੀਆਂ ਨੈ,
	G.	ਹੋਲ੍ਹਾਲ੍ਹਿਆਂ,	ਹੋਲ੍ਹਾਲ੍ਹੀਆਂ ਦਾ,
	D.	ਹੋਲ੍ਹਾਲ੍ਹਿਆਂ,	ਹੋਲ੍ਹਾਲ੍ਹੀਆਂ ਨੂੰ,
	Ac.	ਹੋਲ੍ਹਾਲ੍ਹਿਆਂ,	ਹੋਲ੍ਹਾਲ੍ਹੀਆਂ ਨੂੰ,
	Ab.	ਹੋਲ੍ਹਾਲ੍ਹਿਆਂ,	ਹੋਲ੍ਹਾਲ੍ਹੀਆਂ ਤੇ,
	V.	ਹੋਲ੍ਹਾਲ੍ਹਿਓ,	ਹੋਲ੍ਹਾਲ੍ਹੀਓ.

GERUND.

ਹੋਇਆ, *being*.

		Mas.	*Fem.*
Sing.	Nom.	ਹੋਇਆ,	ਹੋਈ,
	Obl. cases,	ਹੋਏ,	ਹੋਈ,
Plur.	Nom.	ਹੋਏ,	ਹੋਈਆਂ,
	Obl. cases,	ਹੋਇਆਂ,	ਹੋਈਆਂ.

INFINITIVE MOOD.

ਹੋਲਾ, *to be, being, becoming*.

		Mas.	*Fem.*
Sing.	N.	ਹੋਲ, ਹੋਲਾ,	ਹੋਲ, ਹੋਲੀ,
	I.	ਹੋਲ, ਹੋਲੇ,	ਹੋਲ, ਹੋਲੀ ਨੈ,
	G.	ਹੋਲੇ, ਹੋਲੇ,	ਹੋਲ, ਹੋਲੀ ਦਾ,
	D.	ਹੋਲ, ਹੋਲੇ,	ਹੋਲ, ਹੋਲੀ ਨੂੰ,
	Ac.	ਹੋਲ, ਹੋਲੇ,	ਹੋਲ, ਹੋਲੀ ਨੂੰ,
	Ab.	ਹੋਲ, ਹੋਲੇ,	ਹੋਲ, ਹੋਲੀ ਤੇ,
	V.	—— ——	—— ——

Plur.	N.	ਹੋਲੇ,	ਹੋਲੀਆਂ
	I.	ਹੋਲੇ, ਹੋਲਿਆਂ,	ਹੋਲੀਆਂ ਨੈ,
	G.	ਹੋਲੇ, ਹੋਲਿਆਂ,	ਹੋਲੀਆਂ ਦਾ,
	D.	ਹੋਲੇ, ਹੋਲਿਆਂ,	ਹੋਲੀਆਂ ਨੂੰ,
	Ac.	ਹੋਲੇ, ਹੋਲਿਆਂ,	ਹੋਲੀਆਂ ਨੂੰ,
	Ab.	ਹੋਲੇ, ਹੋਲਿਆਂ,	ਹੋਲੀਆਂ ਤੇ,
	V.	—— ——	—— ——

INDICATIVE MOOD.

INDEFINITE PRESENT.

ਮੈਂ ਹੁੰਦਾ, *I exist.*

		Mas.	*Fem.*
Sing.	1	ਮੈਂ ਹੁੰਦਾ,	ਹੁੰਦੀ,
	2	ਤੂੰ ਹੁੰਦਾ,	ਹੁੰਦੀ,
	3	ਉਹ ਹੁੰਦਾ,	ਹੁੰਦੀ,
Plur.	1	ਅਸੀਂ ਹੁੰਦੇ,	ਹੁੰਦੀਆਂ,
	2	ਤੁਸੀਂ ਹੁੰਦੇ,	ਹੁੰਦੀਆਂ,
	3	ਓਹ ਹੁੰਦੇ,	ਹੁੰਦੀਆਂ.

Subjunctive, ਜੇ ਮੈਂ ਹੁੰਦਾ, *if I exist.*

INSTANT PRESENT.

ਮੈਂ ਹੁੰਦਾ ਹਾਂ, *I am existing.*

		Mas.	*Fem.*
Sing.	1	ਮੈਂ ਹੁੰਦਾ ਹਾਂ,	ਹੁੰਦੀ ਹਾਂ,
	2	ਤੂੰ ਹੁੰਦਾ ਹੈਂ,	ਹੁੰਦੀ ਹੈਂ,
	3	ਉਹ ਹੁੰਦਾ ਹੈ,	ਹੁੰਦੀ ਹੈ,
Plur.	1	ਅਸੀਂ ਹੁੰਦੇ ਹਾਂ,	ਹੁੰਦੀਆਂ ਹਾਂ,
	2	ਤੁਸੀਂ ਹੁੰਦੇ ਹੋ,	ਹੁੰਦੀਆਂ ਹੋ,
	3	ਓਹ ਹੁੰਦੇ ਹਨ,	ਹੁੰਦੀਆਂ ਹਨ.

Subjunctive, ਜੇ ਮੈਂ ਹੁੰਦਾ ਹਾਂ, *if I am existing.*

INSTANT PRESENT CONTINUATIVE. (Wanting.)

PAST PRESENT.

ਮੈਂ ਹੁੰਦਾ ਸਾ, *I was existing.*

		Mas.	*Fem.*
Sing.	1	ਮੈਂ ਹੁੰਦਾ ਸਾ,	ਹੁੰਦੀ ਸੀ,
	2	ਤੂੰ ਹੁੰਦਾ ਸਾ,	ਹੁੰਦੇ ਸੀ,
	3	ਉਹ ਹੁੰਦਾ ਸਾ,	ਹੁੰਦੀ ਸੀ,
Plur.	1	ਅਸੀਂ ਹੁੰਦੇ ਸੇ,	ਹੁੰਦੀਆਂ ਸੀਆਂ,
	2	ਤੁਸੀਂ ਹੁੰਦੇ ਸੇ,	ਹੁੰਦੀਆਂ ਸੀਆਂ,
	3	ਓਹ ਹੁੰਦੇ ਸੇ,	ਹੁੰਦੀਆਂ ਸੀਆਂ.

Subjunctive, ਜੇ ਮੈਂ ਹੁੰਦਾ ਸਾ, *if I was existing.*

PAST PRESENT CONTINUATIVE. (Wanting.)

FUTURE PRESENT.

ਮੈਂ ਹੁੰਦਾ ਹੋਵਾਂਗਾ, *I probably am; shall be,* or *may have been, existing,* &c.

		Mas.	*Fem.*
Sing.	1	ਮੈ ਹੁੰਦਾ ਹੋਵਾਂਗਾ,	ਹੁੰਦੀ ਹੋਵਾਂਗੀ,
	2	ਤੂੰ ਹੁੰਦਾ ਹੋਵੇਂਗਾ,	ਹੁੰਦੀ ਹੋਵੇਂਗੀ,
	3	ਉਹ ਹੁੰਦਾ ਹੋਵੇਗਾ,	ਹੁੰਦੀ ਹੋਵੇਗੀ,
Plur.	1	ਅਸੀਂ ਹੁੰਦੇ ਹੋਵਾਂਗੇ,	ਹੁੰਦੀਆਂ ਹੋਵਾਂਗੀਆਂ,
	2	ਤੁਸੀਂ ਹੁੰਦੇ ਹੋਵੋਗੇ,	ਹੁੰਦੀਆਂ ਹੋਵੋਗੀਆਂ,
	3	ਓਹ ਹੁੰਦੇ ਹੋਲਗੇ,	ਹੁੰਦੀਆਂ ਹੋਲਗੀਆਂ.

Subjunctive, ਜੇ ਮੈਂ ਹੁੰਦਾ ਹੋਵਾਂਗਾ, *if I am existing.*

The preterite sense of this tense, however, is unusual, being confined perhaps to verbs of existence and continuance.

FUTURE PRESENT CONTINUATIVE. (Wanting.)

INDEFINITE PAST.

ਮੈਂ ਹੋਇਆ, *I became.*

		Mas.	*Fem.*
Sing.	1	ਮੈਂ ਹੋਇਆ,	ਹੋਈ,
	2	ਤੂੰ ਹੋਇਆ,	ਹੋਈ,
	3	ਉਹ ਹੋਇਆ,	ਹੋਈ,

Plur.	1	ਅਸੀਂ ਹੋਏ,	ਹੋਈਆਂ,
	2	ਤੁਸੀਂ ਹੋਏ,	ਹੋਈਆਂ,
	3	ਓਹ ਹੋਏ,	ਹੋਈਆਂ.

Subjunctive, ਜੇ ਮੈਂ ਹੋਇਆ, *if I became.*

PRESENT PAST.

ਮੈਂ ਹੋਇਆ ਹਾਂ, *I have become.*

		Mas.	*Fem.*
Sing.	1	ਮੈਂ ਹੋਇਆ ਹਾਂ,	ਹੋਈ ਹਾਂ,
	2	ਤੂੰ ਹੋਇਆ ਹੈਂ,	ਹੋਈ ਹੈਂ,
	3	ਉਹ ਹੋਇਆ ਹੈ,	ਹੋਈ ਹੈ,
Plur.	1	ਅਸੀਂ ਹੋਏ ਹਾਂ,	ਹੋਈਆਂ ਹਾਂ,
	2	ਤੁਸੀਂ ਹੋਏ ਹੋ,	ਹੋਈਆਂ ਹੋ,
	3	ਓਹ ਹੋਏ ਹਨ,	ਹੋਈਆਂ ਹਨ.

Subjunctive, ਜੇ ਮੈਂ ਹੋਇਆ ਹਾਂ, *if I have become.*

REMOTE PAST.

ਮੈਂ ਹੋਇਆ ਸਾ, *I had become.*

		Mas.	*Fem.*
Sing.	1	ਮੈਂ ਹੋਇਆ ਸਾ,	ਹੋਈ ਸੀ,
	2	ਤੂੰ ਹੋਇਆ ਸਾ,	ਹੋਈ ਸੀ,
	3	ਉਹ ਹੋਇਆ ਸਾ,	ਹੋਈ ਸੀ,
Plur.	1	ਅਸੀਂ ਹੋਏ ਸੇ,	ਹੋਈਆਂ ਸੀਆਂ,
	2	ਤੁਸੀਂ ਹੋਏ ਸੇ,	ਹੋਈਆਂ ਸੀਆਂ,
	3	ਓਹ ਹੋਏ ਸੇ,	ਹੋਈਆਂ ਸੀਆਂ.

Subjunctive, ਜੇ ਮੈਂ ਹੋਇਆ ਸਾ, *if I had become.*

FUTURE PAST.

ਮੈਂ ਹੋਇਆ ਹੋਵਾਂਗਾ, *I probably have,* or *I shall have become.*

		Mas.	*Fem.*
Sing.	1	ਮੈਂ ਹੋਇਆ ਹੋਵਾਂਗਾ,	ਹੋਈ ਹੋਵਾਂਗੀ,
	2	ਤੂੰ ਹੋਇਆ ਹੋਵੇਂਗਾ,	ਹੋਈ ਹੋਵੇਂਗੀ,
	3	ਉਹ ਹੋਇਆ ਹੋਵੇਗਾ,	ਹੋਈ ਹੋਵੇਗੀ,

Plur.	1	ਅਸੀਂ ਹੋਏ ਹੋਵਾਂਗੇ,	ਹੋਈਆਂ ਹੋਵਾਂਗੀਆਂ,
	2	ਤੁਸੀਂ ਹੋਏ ਹੋਵੋਗੇ,	ਹੋਈਆਂ ਹੋਵੋਗੀਆਂ,
	3	ਓਹ ਹੋਏ ਹੋਲਗੇ,	ਹੋਈਆਂ ਹੋਲਗੀਆਂ.

Subjunctive, ਜੇ ਮੈਂ ਹੋਇਆ ਹੋਵਾਂਗਾ, *if I shall have become.*

INDEFINITE FUTURE.

ਮੈਂ ਹੋਵਾਂਗਾ, *I shall be.*

		Mas.	*Fem.*
Sing.	1	ਮੈਂ ਹੋਵਾਂਗਾ,	ਹੋਵਾਂਗੀ,
	2	ਤੂੰ ਹੋਵੇਂਗਾ,	ਹੋਵੇਂਗੀ,
	3	ਉਹ ਹੋਵੇਗਾ,	ਹੋਵੇਗੀ,
Plur.	1	ਅਸੀਂ ਹੋਵਾਂਗੇ,	ਹੋਵਾਂਗੀਆਂ,
	2	ਤੁਸੀਂ ਹੋਵੋਗੇ,	ਹੋਵੋਗੀਆਂ,
	3	ਓਹ ਹੋਲਗੇ,	ਹੋਲਗੀਆਂ.

Subjunctive, ਜੇ ਮੈਂ ਹੋਵਾਂਗਾ, *if I shall be.*

POTENTIAL MOOD.

INDEFINITE PRESENT.

ਮੈਂ ਹੁੰਦਾ, *I would be.*

		Mas.	*Fem.*
Sing.	1	ਮੈਂ ਹੁੰਦਾ,	ਹੁੰਦੀ,
	2	ਤੂੰ ਹੁੰਦਾ,	ਹੁੰਦੀ,
	3	ਉਹ ਹੁੰਦਾ,	ਹੁੰਦੀ,
Plur.	1	ਅਸੀਂ ਹੁੰਦੇ,	ਹੁੰਦੀਆਂ,
	2	ਤੁਸੀਂ ਹੁੰਦੇ,	ਹੁੰਦੀਆਂ,
	3	ਓਹ ਹੁੰਦੇ,	ਹੁੰਦੀਆਂ.

Subjunctive, ਜੇ ਮੈਂ ਹੁੰਦਾ, *if I were.*

The Indefinite present tense, in the Potential Mood, is often used in the sense of the present past.

INSTANT PRESENT. (Wanting.)

INSTANT PRESENT CONTINUATIVE. (Wanting.)

FUTURE PRESENT.

ਮੈਂ ਹੁੰਦਾ ਹੋਵਾਂ, *I may be existing.*

		Mas.	*Fem.*
Sing.	1	ਮੈਂ ਹੁੰਦਾ ਹੋਵਾਂ,	ਹੁੰਦੀ ਹੋਵਾਂ,
	2	ਤੂੰ ਹੁੰਦਾ ਹੋਵੇਂ,	ਹੁੰਦੀ ਹੋਵੇਂ,
	3	ਉਹ ਹੁੰਦਾ ਹੋਵੇ,	ਹੁੰਦੀ ਹੋਵੇ,
Plur.	1	ਅਸੀਂ ਹੁੰਦੇ ਹੋਈ,	ਹੁੰਦੀਆਂ ਹੋਈ,
	2	ਤੁਸੀਂ ਹੁੰਦੇ ਹੋਵੋ,	ਹੁੰਦੀਆਂ ਹੋਵੋ,
	3	ਓਹ ਹੁੰਦੇ ਹੋਣ,	ਹੁੰਦੀਆਂ ਹੋਣ.

Subjunctive, ਜੇ ਮੈਂ ਹੁੰਦਾ ਹੋਵਾਂ, *if I may be existing.*

PRESENT PAST.

ਮੈਂ ਹੋਇਆ ਹੁੰਦਾ, *I would have become.*

		Mas.	*Fem.*
Sing.	1	ਮੈਂ ਹੋਇਆ ਹੁੰਦਾ,	ਹੋਈ ਹੁੰਦੀ,
	2	ਤੂੰ ਹੋਇਆ ਹੁੰਦਾ,	ਹੋਈ ਹੁੰਦੀ,
	3	ਉਹ ਹੋਇਆ ਹੁੰਦਾ,	ਹੋਈ ਹੁੰਦੀ,
Plur.	1	ਅਸੀਂ ਹੋਏ ਹੁੰਦੇ,	ਹੋਈਆਂ ਹੁੰਦੀਆਂ,
	2	ਤੁਸੀਂ ਹੋਏ ਹੁੰਦੇ,	ਹੋਈਆਂ ਹੁੰਦੀਆਂ,
	3	ਓਹ ਹੋਏ ਹੁੰਦੇ,	ਹੋਈਆਂ ਹੁੰਦੀਆਂ.

Subjunctive, ਜੇ ਮੈਂ ਹੋਇਆ ਹੁੰਦਾ, *if I had become.*

FUTURE PAST.

ਮੈਂ ਹੋਇਆ ਹੋਵਾਂ, *I may have become.*

		Mas.	*Fem.*
Sing.	1	ਮੈਂ ਹੋਇਆ ਹੋਵਾਂ,	ਹੋਈ ਹੋਵਾਂ,
	2	ਤੂੰ ਹੋਇਆ ਹੋਵੇਂ,	ਹੋਈ ਹੋਵੇਂ,
	3	ਉਹ ਹੋਇਆ ਹੋਵੇ,	ਹੋਈ ਹੋਵੇ,
Plur.	1	ਅਸੀਂ ਹੋਏ ਹੋਈ,	ਹੋਈਆਂ ਹੋਈ,
	2	ਤੁਸੀਂ ਹੋਏ ਹੋਵੋ,	ਹੋਈਆਂ ਹੋਵੋ,
	3	ਓਹ ਹੋਏ ਹੋਣ,	ਹੋਈਆਂ ਹੋਣ.

Subjunctive, ਜੇ ਮੈਂ ਹੋਇਆ ਹੋਵਾਂ, *if I perchance have become.*

INDEFINITE FUTURE.

ਮੈਂ ਹੋਵਾਂ, *I may be, I may become.*

Sing.	1	ਮੈਂ ਹੋਵਾਂ,	*Plur.*	1	ਅਸੀਂ ਹੋਈਏ,
	2	ਤੂੰ ਹੋਵੇਂ,		2	ਤੁਸੀਂ ਹੋਓ, ਹੋਵੋ,
	3	ਉਹ ਹੋਵੇ,		3	ਓਹ ਹੋਣ.

Subjunctive, ਜੇ ਮੈਂ ਹੋਵਾਂ, *if I be, should I be.*

NOTE. It may be remarked, that instead of ਹੁੰਦਾ, in whatever tense it occurs, many are in the habit of writing ਹੋਂਦਾ; and the same tendency to lengthen ੁ into ੋ shows itself in all sorts of words.

It is common also to change ਹੁੰਦਾ, when it is used with the first person, into ਹੁੰਨਾ; and the same is true of other verbs, as ਜਾਨਾ for ਜਾਂਦਾ, ਲਿਖਨਾ for ਲਿਖਦਾ, &c. Compare *Section* 95. The case mentioned in the last paragraph of that section ought perhaps to be referred to this head; though this would require the verb ਲਿਖਲਾ to be written with ਨ, making it ਲਿਖਨਾ.

PARADIGM OF THE IRR. NEUTER AND AUXILIARY VERB ਜਾਲਾ, *to go.*

ROOT.

ਜਾਉ, *go.*

PRINCIPAL PARTS.

Present ਜਾਂਦਾ, *Past* ਗਿਆ, *Future* ਜਾਵਾਂ.

IMPERATIVE MOOD.

INSTANT FUTURE *or* PRESENT.

Sing.		*Plur.*	
2 ਤੂੰ ਜਾਉ,	*go thou,*	ਤੁਸੀਂ ਜਾਓ, ਜਾਵੋ,	*go ye.*

REMOTE FUTURE.

Sing.		*Plur.*	
2 ਤੂੰ ਜਾਈਂ,	*go thou,* (hereafter,)	ਤੁਸੀਂ ਜਾਇਓ,	*go ye,* (hereafter.)

PARTICIPLES.

PRESENT.

ਜਾਂਦਾ, *going.*

		Mas.	*Fem.*
Sing.	N.	ਜਾਂਦਾ, ਜਾਂਦਾ ਹੋਇਆ,	ਜਾਂਦੀ, ਜਾਂਦੀ ਹੋਈ,
	I.	ਜਾਂਦੇ, ਜਾਂਦੇ ਹੋਏ,	ਜਾਂਦੀ, ਜਾਂਦੀ ਹੋਈ,
	G.	ਜਾਂਦੇ, ਜਾਂਦੇ ਹੋਏ,	ਜਾਂਦੀ, ਜਾਂਦੀ ਹੋਈ,
	D.	ਜਾਂਦੇ, ਜਾਂਦੇ ਹੋਏ,	ਜਾਂਦੀ, ਜਾਂਦੀ ਹੋਈ,
	Ac.	ਜਾਂਦੇ, ਜਾਂਦੇ ਹੋਏ,	ਜਾਂਦੀ, ਜਾਂਦੀ ਹੋਈ,
	Ab.	ਜਾਂਦੇ, ਜਾਂਦੇ ਹੋਏ, [ਇਆ, &c.	ਜਾਂਦੀ, ਜਾਂਦੀ ਹੋਈ, [ਈਏ,
	V.	ਜਾਂਦੇ, ਜਾਂਦਿਆ, ਜਾਂਦਿਆ ਹੋ-	ਜਾਂਦੀ, ਜਾਂਦੀਏ, ਜਾਂਦੀਏ ਹੋ-
Plur.	N.	ਜਾਂਦੇ, ਜਾਂਦੇ ਹੋਏ,	ਜਾਂਦੀਆਂ, ਜਾਂਦੀਆਂ ਹੋਈਆਂ,
	I.	ਜਾਂਦਿਆਂ, ਜਾਂਦਿਆਂ ਹੋਇਆਂ,	ਜਾਂਦੀਆਂ, ਜਾਂਦੀਆਂ ਹੋਈਆਂ,
	G.	ਜਾਂਦਿਆਂ, ਜਾਂਦਿਆਂ ਹੋਇਆਂ,	ਜਾਂਦੀਆਂ, ਜਾਂਦੀਆਂ ਹੋਈਆਂ,
	D.	ਜਾਂਦਿਆਂ, ਜਾਂਦਿਆਂ ਹੋਇਆਂ,	ਜਾਂਦੀਆਂ, ਜਾਂਦੀਆਂ ਹੋਈਆਂ,
	Ac.	ਜਾਂਦਿਆਂ, ਜਾਂਦਿਆਂ ਹੋਇਆਂ,	ਜਾਂਦੀਆਂ, ਜਾਂਦੀਆਂ ਹੋਈਆਂ,
	Ab.	ਜਾਂਦਿਆਂ, ਜਾਂਦਿਆਂ ਹੋਇਆਂ,	ਜਾਂਦੀਆਂ, ਜਾਂਦੀਆਂ ਹੋਈਆਂ,
	V.	ਜਾਂਦਿਓ, ਜਾਂਦਿਓ ਹੋਇਓ, &c.	ਜਾਂਦੀਓ, ਜਾਂਦੀਓ ਹੋਈਓ.

PAST.

ਗਿਆ, ਗਇਆ, *gone.*

		Mas.	*Fem.*
Sing.	N.	ਗਿਆ, ਗਿਆ ਹੋਇਆ, &c.	ਗਈ, ਗਈ ਹੋਈ,
	I.	ਗਏ, ਗਏ ਹੋਏ,	ਗਈ, ਗਈ ਹੋਈ,
	G.	ਗਏ, ਗਏ ਹੋਏ,	ਗਈ, ਗਈ ਹੋਈ,
	D.	ਗਏ, ਗਏ ਹੋਏ,	ਗਈ, ਗਈ ਹੋਈ,
	Ac.	ਗਏ, ਗਏ ਹੋਏ,	ਗਈ, ਗਈ ਹੋਈ,
	Ab.	ਗਏ, ਗਏ ਹੋਏ,	ਗਈ, ਗਈ ਹੋਈ,
	V.	ਗਏ, ਗਏ ਹੋਏ, &c.	ਗਈਏ, ਗਈ ਹੋਈਏ,
Plur.	N.	ਗਏ, ਗਏ ਹੋਏ,	ਗਈਆਂ, ਗਈਆਂ ਹੋਈਆਂ,
	I.	ਗਇਆਂ, ਗਇਆਂ ਹੋਇਆਂ,	ਗਈਆਂ, ਗਈਆਂ ਹੋਈਆਂ,
	G.	ਗਇਆਂ, ਗਇਆਂ ਹੋਇਆਂ,	ਗਈਆਂ, ਗਈਆਂ ਹੋਈਆਂ,
	D.	ਗਇਆਂ, ਗਇਆਂ ਹੋਇਆਂ,	ਗਈਆਂ, ਗਈਆਂ ਹੋਈਆਂ,
	Ac.	ਗਇਆਂ, ਗਇਆਂ ਹੋਇਆਂ,	ਗਈਆਂ ਗਈਆਂ ਹੋਈਆਂ,
	Ab.	ਗਇਆਂ, ਗਇਆਂ ਹੋਇਆਂ,	ਗਈਆਂ, ਗਈਆਂ ਹੋਈਆਂ,
	V.	ਗਇਓ, ਗਇਓ ਹੋਇਓ, &c.	ਗਈਓ, ਗਈਓ ਹੋਈਓ.

INDEFINITE.

ਜਾਕੇ, *going, having gone.*

ਜਾ, ਜਾਕੇ, ਜਾਇਕੇ.

SUBSTANTIVE PARTICIPLE.

ਜਾਲਵਾਲਾ, *going, one that goes,* or *is to go.*

{ ਜਾਲਵਾਲਾ, ਜਾਲਹਾਰ, ਜਾਲਹਾਰਾ,
ਜਾਲੇਵਾਲਾ, ਜਾਲੇਹਾਰ, ਜਾਲੇਹਾਰਾ.

ਜਾਲਵਾਲਾ, *going,* &c.

		Mas.	*Fem.*
Sing.	N.	ਜਾਲਵਾਲਾ,	ਜਾਲਵਾਲੀ,
	I.	ਜਾਲਵਾਲੇ,	ਜਾਲਵਾਲੀ ਨੈ,
	G.	ਜਾਲਵਾਲੇ,	ਜਾਲਵਾਲੀ ਦਾ,
	D.	ਜਾਲਵਾਲੇ,	ਜਾਲਵਾਲੀ ਨੂੰ,
	Ac.	ਜਾਲਵਾਲੇ,	ਜਾਲਵਾਲੀ ਨੂੰ,
	Ab.	ਜਾਲਵਾਲੇ,	ਜਾਲਵਾਲੀ ਤੇ,
	V.	ਏ ਜਾਲਵਾਲਿਆ,	ਜਾਲਵਾਲੀਏ,
Plur.	N.	ਜਾਲਵਾਲਿਆਂ,	ਜਾਲਵਾਲੀ,
	I.	ਜਾਲਵਾਲਿਆਂ,	ਜਾਲਵਾਲੀਆਂ ਨੈ,
	G.	ਜਾਲਵਾਲਿਆਂ,	ਜਾਲਵਾਲੀਆਂ ਦਾ,
	D.	ਜਾਲਵਾਲਿਆਂ,	ਜਾਲਵਾਲੀਆਂ ਨੂੰ,
	Ac.	ਜਾਲਵਾਲਿਆਂ,	ਜਾਲਵਾਲੀਆਂ ਨੂੰ,
	Ab.	ਜਾਲਵਾਲਿਆਂ,	ਜਾਲਵਾਲੀਆਂ ਤੇ,
	V.	ਏ ਜਾਲਵਾਲਿਓ,	ਜਾਲਵਾਲੀਓ.

GERUND.

ਜਾਣਾ, *going.*

		Mas.	*Fem.*
Sing.	Nom.	ਜਾਣਾ, ਜਾਇਆ, ਗਇਆ, ਗਿਆ,	ਜਾਣੀ, ਗਈ,
	Obl.	ਜਾਏ, ਜਾਇਆਂ, ਜਾਇਆਂ ਹੋਇਆਂ, ਗਏ, ਗਇਆਂ, ਗਿਆਂ ਹੋਇਆਂ,	ਜਾਈ, ਗਈ,
Plur.	Nom.	ਜਾਏ, ਗਏ,	ਜਾਈਆਂ, ਗਈਆਂ,
	Obl.	ਜਾਇਆਂ, ਗਇਆਂ, ਗਿਆਂ,	ਜਾਈਆਂ, ਗਈਆਂ.

INFINITIVE MOOD.

ਜਾਣਾ, *to go, going.*

		Mas.	*Fem.*
Sing.	Nominative,	ਜਾਣਾ, ਜਾਣ,	ਜਾਣੀ,
	Oblique cases,	ਜਾਣੇ, ਜਾਣ,	ਜਾਣੀ, ਜਾਣ,
Plur.	Nominative,	ਜਾਣੇ,	ਜਾਣੀਆਂ,
	Oblique cases,	ਜਾਣੇ, ਜਾਣਿਆਂ,	ਜਾਣੀਆਂ.

INDICATIVE MOOD.

Indefinite Present.

ਮੈਂ ਜਾਂਦਾ, *I go.*

		Mas.	*Fem.*
Sing.	1	ਮੈਂ ਜਾਂਦਾ,	ਜਾਂਦੀ,
	2	ਤੂੰ ਜਾਂਦਾ,	ਜਾਂਦੀ,
	3	ਉਹ ਜਾਂਦਾ,	ਜਾਂਦੀ,
Plur.	1	ਅਸੀਂ ਜਾਂਦੇ,	ਜਾਂਦੀਆਂ,
	2	ਤੁਸੀਂ ਜਾਂਦੇ,	ਜਾਂਦੀਆਂ,
	3	ਓਹ ਜਾਂਦੇ,	ਜਾਂਦੀਆਂ.

Subjunctive, ਜੇ ਮੈਂ ਜਾਂਦਾ, *if I go.*

Instant Present.

ਮੈਂ ਜਾਂਦਾ ਹਾਂ, *I am going.*

		Mas.	*Fem.*
Sing.	1	ਮੈਂ ਜਾਂਦਾ ਹਾਂ,	ਜਾਂਦੀ ਹਾਂ,
	2	ਤੂੰ ਜਾਂਦਾ ਹੈਂ,	ਜਾਂਦੀ ਹੈਂ,
	3	ਉਹ ਜਾਂਦਾ ਹੈ,	ਜਾਂਦੀ ਹੈ,
Plur.	1	ਅਸੀਂ ਜਾਂਦੇ ਹਾਂ,	ਜਾਂਦੀਆਂ ਹਾਂ,
	2	ਤੁਸੀਂ ਜਾਂਦੇ ਹੋ,	ਜਾਂਦੀਆਂ ਹੋ,
	3	ਓਹ ਜਾਂਦੇ ਹਨ,	ਜਾਂਦੀਆਂ ਹਨ.

Subjunctive, ਜੇ ਮੈਂ ਜਾਂਦਾ ਹਾਂ, *if I am going.*

INSTANT PRESENT CONTINUATIVE.

ਮੈਂ ਜਾਂਦਾ ਹੁੰਦਾ ਹਾਂ, *I am in the habit of going.*

		Mas.	*Fem.*
Sing.	1	ਮੈਂ ਜਾਂਦਾ ਹੁੰਦਾ ਹਾਂ,	ਜਾਂਦੀ ਹੁੰਦੀ ਹਾਂ,
	2	ਤੂੰ ਜਾਂਦਾ ਹੁੰਦਾ ਹੈਂ,	ਜਾਂਦੀ ਹੁੰਦੀ ਹੈਂ,
	3	ਉਹ ਜਾਂਦਾ ਹੁੰਦਾ ਹੈ,	ਜਾਂਦੀ ਹੁੰਦੀ ਹੈ,
Plur.	1	ਅਸੀਂ ਜਾਂਦੇ ਹੁੰਦੇ ਹਾਂ,	ਜਾਂਦੀਆਂ ਹੁੰਦੀਆਂ ਹਾਂ,
	2	ਤੁਸੀਂ ਜਾਂਦੇ ਹੁੰਦੇ ਹੋ,	ਜਾਂਦੀਆਂ ਹੁੰਦੀਆਂ ਹੋ,
	3	ਓਹ ਜਾਂਦੇ ਹੁੰਦੇ ਹਨ,	ਜਾਂਦੀਆਂ ਹੁੰਦੀਆਂ ਹਨ.

Subjunctive, ਜੇ ਮੈਂ ਜਾਂਦਾ ਹੁੰਦਾ ਹਾਂ, *if I am in the habit of going.*

PAST PRESENT.

ਮੈਂ ਜਾਂਦਾ ਸਾ, *I was going.*

		Mas.	*Fem.*
Sing.	1	ਮੈਂ ਜਾਂਦਾ ਸਾ,	ਜਾਂਦੀ ਸੀ,
	2	ਤੂੰ ਜਾਂਦਾ ਸਾ,	ਜਾਂਦੀ ਸੀ,
	3	ਉਹ ਜਾਂਦਾ ਸਾ,	ਜਾਂਦੀ ਸੀ,
Plur.	1	ਅਸੀਂ ਜਾਂਦੇ ਸੇ,	ਜਾਂਦੀਆਂ ਸੀਆਂ,
	2	ਤੁਸੀਂ ਜਾਂਦੇ ਸੇ,	ਜਾਂਦੀਆਂ ਸੀਆਂ,
	3	ਓਹ ਜਾਂਦੇ ਸੇ,	ਜਾਂਦੀਆਂ ਸੀਆਂ.

Subjunctive, ਜੇ ਮੈਂ ਜਾਂਦਾ ਸਾ, *if I was going.*

PAST PRESENT CONTINUATIVE.

ਮੈਂ ਜਾਂਦਾ ਹੁੰਦਾ ਸਾ, *I was in the habit of going.*

		Mas.	*Fem.*
Sing.	1	ਮੈਂ ਜਾਂਦਾ ਹੁੰਦਾ ਸਾ,	ਜਾਂਦੀ ਹੁੰਦੀ ਸੀ,
	2	ਤੂੰ ਜਾਂਦਾ ਹੁੰਦਾ ਸਾ,	ਜਾਂਦੀ ਹੁੰਦੀ ਸੀ,
	3	ਉਹ ਜਾਂਦਾ ਹੁੰਦਾ ਸਾ,	ਜਾਂਦੀ ਹੁੰਦੀ ਸੀ,
Plur.	1	ਅਸੀਂ ਜਾਂਦੇ ਹੁੰਦੇ ਸੇ,	ਜਾਂਦੀਆਂ ਹੁੰਦੀਆਂ ਸੀਆਂ,
	2	ਤੁਸੀਂ ਜਾਂਦੇ ਹੁੰਦੇ ਸੇ,	ਜਾਂਦੀਆਂ ਹੁੰਦੀਆਂ ਸੀਆਂ,
	3	ਓਹ ਜਾਂਦੇ ਹੁੰਦੇ ਸੇ,	ਜਾਂਦੀਆਂ ਹੁੰਦੀਆਂ ਸੀਆਂ.

Subjunctive, ਜੇ ਮੈਂ ਜਾਂਦਾ ਹੁੰਦਾ ਸਾ, *if I was in the habit of going.*

Future Present.

ਮੈਂ ਜਾਂਦਾ ਹੋਵਾਂਗਾ, *I am probably,* or *shall be, going.*

			Mas.	*Fem.*
Sing.	1	ਮੈਂ	ਜਾਂਦਾ ਹੋਵਾਂਗਾ,	ਜਾਂਦੀ ਹੋਵਾਂਗੀ,
	2	ਤੂੰ	ਜਾਂਦਾ ਹੋਵੇਂਗਾ,	ਜਾਂਦੀ ਹੋਵੇਂਗੀ,
	3	ਉਹ	ਜਾਂਦਾ ਹੋਵੇਗਾ,	ਜਾਂਦੀ ਹੋਵੇਗੀ,
Plur.	1	ਅਸੀਂ	ਜਾਂਦੇ ਹੋਵਾਂਗੇ,	ਜਾਂਦੀਆਂ ਹੋਵਾਂਗੀਆਂ,
	2	ਤੁਸੀਂ	ਜਾਂਦੇ ਹੋਵੋਗੇ,	ਜਾਂਦੀਆਂ ਹੋਵੋਗੀਆਂ,
	3	ਓਹ	ਜਾਂਦੇ ਹੋਲਗੇ,	ਜਾਂਦੀਆਂ ਹੋਲਗੀਆਂ.

Subjunctive, ਜੇ ਮੈਂ ਜਾਂਦਾ ਹੋਵਾਂਗਾ, *if I am probably,* or *shall be, going.*

Future Present Continuative.

ਮੈਂ ਜਾਂਦਾ ਹੁੰਦਾ ਹੋਵਾਂਗਾ, *I am probably,* or *shall be, in the habit of going.*

			Mas.	*Fem.*
Sing.	1	ਮੈਂ	ਜਾਂਦਾ ਹੁੰਦਾ ਹੋਵਾਂਗਾ,	ਜਾਂਦੀ ਹੁੰਦੀ ਹੋਵਾਂਗੀ,
	2	ਤੂੰ	ਜਾਂਦਾ ਹੁੰਦਾ ਹੋਵੇਂਗਾ,	ਜਾਂਦੀ ਹੁੰਦੀ ਹੋਵੇਂਗੀ,
	3	ਉਹ	ਜਾਂਦਾ ਹੁੰਦਾ ਹੋਵੇਗਾ,	ਜਾਂਦੀ ਹੁੰਦੀ ਹੋਵੇਗੀ,
Plur.	1	ਅਸੀਂ	ਜਾਂਦੇ ਹੁੰਦੇ ਹੋਵਾਂਗੇ,	ਜਾਂਦੀਆਂ ਹੁੰਦੀਆਂ ਹੋਵਾਂਗੀਆਂ,
	2	ਤੁਸੀਂ	ਜਾਂਦੇ ਹੁੰਦੇ ਹੋਵੋਗੇ,	ਜਾਂਦੀਆਂ ਹੁੰਦੀਆਂ ਹੋਵੋਗੀਆਂ,
	3	ਓਹ	ਜਾਂਦੇ ਹੁੰਦੇ ਹੋਲਗੇ,	ਜਾਂਦੀਆਂ ਹੁੰਦੀਆਂ ਹੋਲਗੀਆਂ.

Subjunctive, ਜੇ ਮੈਂ ਜਾਂਦਾ ਹੁੰਦਾ ਹੋਵਾਂਗਾ, *if I am probably,* or *shall be,* &c.

Indefinite Past.

ਮੈਂ ਗਿਆ, *I went.*

			Mas.	*Fem.*
Sing.	1	ਮੈਂ	ਗਿਆ,	ਗਈ,
	2	ਤੂੰ	ਗਿਆ,	ਗਈ,
	3	ਉਹ	ਗਿਆ,	ਗਈ,
Plur.	1	ਅਸੀਂ	ਗਏ,	ਗਈਆਂ,
	2	ਤੁਸੀਂ	ਗਏ,	ਗਈਆਂ,
	3	ਓਹ	ਗਏ,	ਗਈਆਂ.

Subjunctive, ਜੇ ਮੈਂ ਗਿਆ, *if I went.*

Present Past.

ਮੈਂ ਗਿਆ ਹਾਂ, *I have gone.*

		Mas.	*Fem.*
Sing.	1	ਮੈਂ ਗਿਆ ਹਾਂ,	ਗਈ ਹਾਂ,
	2	ਤੂੰ ਗਿਆ ਹੈਂ,	ਗਈ ਹੈਂ,
	3	ਉਹ ਗਿਆ ਹੈ,	ਗਈ ਹੈ,
Plur.	1	ਅਸੀਂ ਗਏ ਹਾਂ,	ਗਈਆਂ ਹਾਂ,
	2	ਤੁਸੀਂ ਗਏ ਹੋ,	ਗਈਆਂ ਹੋ,
	3	ਓਹ ਗਏ ਹਨ,	ਗਈਆਂ ਹਨ.

Subjunctive, ਜੇ ਮੈਂ ਗਿਆ ਹਾਂ, *if I have gone.*

Remote Past.

ਮੈਂ ਗਿਆ ਸਾ, *I had gone.*

		Mas.	*Fem.*
Sing.	1	ਮੈਂ ਗਿਆ ਸਾ,	ਗਈ ਸੀ,
	2	ਤੂੰ ਗਿਆ ਸਾ,	ਗਈ ਸੀ,
	3	ਉਹ ਗਿਆ ਸਾ,	ਗਈ ਸੀ,
Plur.	1	ਅਸੀਂ ਗਏ ਸੇ,	ਗਈਆਂ ਸੀਆਂ,
	2	ਤੁਸੀਂ ਗਏ ਸੇ,	ਗਈਆਂ ਸੀਆਂ,
	3	ਓਹ ਗਏ ਸੇ,	ਗਈਆਂ ਸੀਆਂ,

Subjunctive, ਜੇ ਮੈਂ ਗਿਆ ਸਾ, *if I had gone.*

Future Past.

ਮੈਂ ਗਿਆ ਹੋਵਾਂਗਾ, *I probably have,* or *shall have, gone.*

		Mas.	*Fem.*
Sing.	1	ਮੈਂ ਗਿਆ ਹੋਵਾਂਗਾ,	ਗਈ ਹੋਵਾਂਗੀ,
	2	ਤੂੰ ਗਿਆ ਹੋਵੇਂਗਾ,	ਗਈ ਹੋਵੇਂਗੀ,
	3	ਉਹ ਗਿਆ ਹੋਵੇਗਾ,	ਗਈ ਹੋਵੇਗੀ,
Plur.	1	ਅਸੀਂ ਗਏ ਹੋਵਾਂਗੇ,	ਗਈਆਂ ਹੋਵਾਂਗੀਆਂ,
	2	ਤੁਸੀਂ ਗਏ ਹੋਵੋਗੇ,	ਗਈਆਂ ਹੋਵੋਗੀਆਂ,
	3	ਓਹ ਗਏ ਹੋਣਗੇ,	ਗਈਆਂ ਹੋਣਗੀਆਂ.

Subjunctive, ਜੇ ਮੈਂ ਗਿਆ ਹੋਵਾਂਗਾ, *if I probably have,* or *shall have, gone.*

INDEFINITE FUTURE.

ਮੈਂ ਜਾਵਾਂਗਾ, *I shall* or *will go.*

		Mas.	*Fem.*
Sing.	1	ਮੈਂ ਜਾਵਾਂਗਾ,	ਜਾਵਾਂਗੀ,
	2	ਤੂੰ ਜਾਵੇਂਗਾ,	ਜਾਵੇਂਗੀ,
	3	ਉਹ ਜਾਵੇਗਾ,	ਜਾਵੇਗੀ,
Plur.	1	ਅਸੀਂ ਜਾਵਾਂਗੇ,	ਜਾਵਾਂਗੀਆਂ,
	2	ਤੁਸੀਂ ਜਾਓਗੇ, ਜਾਵੋਗੇ,	ਜਾਓਗੀਆਂ, ਜਾਵੋਗੀਆਂ,
	3	ਓਹ ਜਾਣਗੇ,	ਜਾਣਗੀਆਂ.

Subjunctive, ਜੇ ਮੈਂ ਜਾਵਾਂਗਾ, *if I should go.*

POTENTIAL MOOD.

INDEFINITE PRESENT.

ਮੈਂ ਜਾਂਦਾ, *I would go.*

		Mas.	*Fem.*
Sing.	1	ਮੈਂ ਜਾਂਦਾ,	ਜਾਂਦੀ,
	2	ਤੂੰ ਜਾਂਦਾ,	ਜਾਂਦੀ,
	3	ਉਹ ਜਾਂਦਾ,	ਜਾਂਦੀ,
Plur.	1	ਅਸੀਂ ਜਾਂਦੇ,	ਜਾਂਦੀਆਂ,
	2	ਤੁਸੀਂ ਜਾਂਦੇ,	ਜਾਂਦੀਆਂ,
	3	ਓਹ ਜਾਂਦੇ,	ਜਾਂਦੀਆਂ.

Subjunctive, ਜੇ ਮੈਂ ਜਾਂਦਾ, *if I were to go.*

INSTANT PRESENT.

ਮੈਂ ਜਾਂਦਾ ਹੁੰਦਾ, *I would be going.*

		Mas.	*Fem.*
Sing.	1	ਮੈਂ ਜਾਂਦਾ ਹੁੰਦਾ,	ਜਾਂਦੀ ਹੁੰਦੀ,
	2	ਤੂੰ ਜਾਂਦਾ ਹੁੰਦਾ,	ਜਾਂਦੀ ਹੁੰਦੀ,
	3	ਉਹ ਜਾਂਦਾ ਹੁੰਦਾ,	ਜਾਂਦੀ ਹੁੰਦੀ,
Plur.	1	ਅਸੀਂ ਜਾਂਦੇ ਹੁੰਦੇ,	ਜਾਂਦੀਆਂ ਹੁੰਦੀਆਂ,
	2	ਤੁਸੀਂ ਜਾਂਦੇ ਹੁੰਦੇ,	ਜਾਂਦੀਆਂ ਹੁੰਦੀਆਂ,
	3	ਉਹ ਜਾਂਦੇ ਹੁੰਦੇ,	ਜਾਂਦੀਆਂ ਹੁੰਦੀਆਂ.

Subjunctive, ਜੇ ਮੈਂ ਜਾਂਦਾ ਹੁੰਦਾ, *if I were going.*

INSTANT PRESENT CONTINUATIVE.

ਮੈਂ ਜਾਂਦਾ ਹੁੰਦਾ, *I would be in the habit of going.*

		Mas.	*Fem.*
Sing.	1	ਮੈਂ ਜਾਂਦਾ ਹੁੰਦਾ,	ਜਾਂਦੀ ਹੁੰਦੀ,
	2	ਤੂੰ ਜਾਂਦਾ ਹੁੰਦਾ,	ਜਾਂਦੀ ਹੁੰਦੀ,
	3	ਉਹ ਜਾਂਦਾ ਹੁੰਦਾ,	ਜਾਂਦੀ ਹੁੰਦੀ,
Plur.	1	ਅਸੀਂ ਜਾਂਦੇ ਹੁੰਦੇ,	ਜਾਂਦੀਆਂ ਹੁੰਦੀਆਂ,
	2	ਤੁਸੀਂ ਜਾਂਦੇ ਹੁੰਦੇ,	ਜਾਂਦੀਆਂ ਹੁੰਦੀਆਂ,
	3	ਓਹ ਜਾਂਦੇ ਹੁੰਦੇ,	ਜਾਂਦੀਆਂ ਹੁੰਦੀਆਂ.

Subjunctive, ਜੇ ਮੈਂ ਜਾਂਦਾ ਹੁੰਦਾ, *if I were in the habit of going.*

FUTURE PRESENT.

ਮੈਂ ਜਾਂਦਾ ਹੋਵਾਂ, *I may be going.*

		Mas.	*Fem.*
Sing.	1	ਮੈਂ ਜਾਂਦਾ ਹੋਵਾਂ,	ਜਾਂਦੀ ਹੋਵਾਂ,
	2	ਤੂੰ ਜਾਂਦਾ ਹੋਵੇਂ,	ਜਾਂਦੀ ਹੋਵੇਂ,
	3	ਉਹ ਜਾਂਦਾ ਹੋਵੇ,	ਜਾਂਦੀ ਹੋਵੇ,
Plur.	1	ਅਸੀਂ ਜਾਂਦੇ ਹੋਈਏ,	ਜਾਂਦੀਆਂ ਹੋਈਏ,
	2	ਤੁਸੀਂ ਜਾਂਦੇ ਹੋਵੋ,	ਜਾਂਦੀਆਂ ਹੋਵੋ,
	3	ਓਹ ਜਾਂਦੇ ਹੋਣ,	ਜਾਂਦੀਆਂ ਹੋਣ.

Subjunctive, ਜੇ ਮੈਂ ਜਾਂਦਾ ਹੋਵਾਂ, *if I should be going.*

FUTURE PRESENT CONTINUATIVE.

ਮੈਂ ਜਾਂਦਾ ਹੁੰਦਾ ਹੋਵਾਂ, *I may be in the habit of going.*

		Mas.	*Fem.*
Sing.	1	ਮੈਂ ਜਾਂਦਾ ਹੁੰਦਾ ਹੋਵਾਂ,	ਜਾਂਦੀ ਹੁੰਦੀ ਹੋਵਾਂ,
	2	ਤੂੰ ਜਾਂਦਾ ਹੁੰਦਾ ਹੋਵੇਂ,	ਜਾਂਦੀ ਹੁੰਦੀ ਹੋਵੇਂ,
	3	ਉਹ ਜਾਂਦਾ ਹੁੰਦਾ ਹੋਵੇ,	ਜਾਂਦੀ ਹੁੰਦੀ ਹੋਵੇ,
Plur.	1	ਅਸੀਂ ਜਾਂਦੇ ਹੁੰਦੇ ਹੋਈਏ,	ਜਾਂਦੀਆਂ ਹੁੰਦੀਆਂ ਹੋਈਏ,
	2	ਤੁਸੀਂ ਜਾਂਦੇ ਹੁੰਦੇ ਹੋਵੋ,	ਜਾਂਦੀਆਂ ਹੁੰਦੀਆਂ ਹੋਵੋ,
	3	ਓਹ ਜਾਂਦੇ ਹੁੰਦੇ ਹੋਣ,	ਜਾਂਦੀਆਂ ਹੁੰਦੀਆਂ ਹੋਣ.

Subjunctive, ਜੇ ਮੈਂ ਜਾਂਦਾ ਹੁੰਦਾ ਹੋਵਾਂ, *if I may be in the habit of going.*

PRESENT PAST.

ਮੈਂ ਗਿਆ ਹੁੰਦਾ, *I would have gone.*

		Mas.	*Fem.*
Sing.	1	ਮੈਂ ਗਿਆ ਹੁੰਦਾ,	ਗਈ ਹੁੰਦੀ,
	2	ਤੂੰ ਗਿਆ ਹੁੰਦਾ,	ਗਈ ਹੁੰਦੀ,
	3	ਉਹ ਗਿਆ ਹੁੰਦਾ,	ਗਈ ਹੁੰਦੀ,
Plur.	1	ਅਸੀਂ ਗਏ ਹੁੰਦੇ,	ਗਈਆਂ ਹੁੰਦੀਆਂ,
	2	ਤੁਸੀਂ ਗਏ ਹੁੰਦੇ,	ਗਈਆਂ ਹੁੰਦੀਆਂ,
	3	ਓਹ ਗਏ ਹੁੰਦੇ,	ਗਈਆਂ ਹੁੰਦੀਆਂ.

Subjunctive, ਜੇ ਮੈਂ ਗਿਆ ਹੁੰਦਾ, *if I had gone.*

FUTURE PAST.

ਮੈਂ ਗਿਆ ਹੋਵਾਂ, *I may have gone.*

		Mas.	*Fem.*
Sing.	1	ਮੈਂ ਗਿਆ ਹੋਵਾਂ,	ਗਈ ਹੋਵਾਂ,
	2	ਤੂੰ ਗਿਆ ਹੋਵੇਂ,	ਗਈ ਹੋਵੇਂ,
	3	ਉਹ ਗਿਆ ਹੋਵੇ,	ਗਈ ਹੋਵੇ,
Plur.	1	ਅਸੀਂ ਗਏ ਹੋਈਏ,	ਗਈਆਂ ਹੋਈਏ,
	2	ਤੁਸੀਂ ਗਏ ਹੋਵੋ,	ਗਈਆਂ ਹੋਵੋ,
	3	ਓਹ ਗਏ ਹੋਣ,	ਗਈਆਂ ਹੋਣ.

Subjunctive, ਜੇ ਮੈਂ ਗਿਆ ਹੋਵਾਂ, *if I perchance have gone.*

INDEFINITE FUTURE.

ਮੈਂ ਜਾਵਾਂ, *I may go.*

Mas. and *Fem.*

Sing.	1	ਮੈਂ ਜਾਵਾਂ,
	2	ਤੂੰ ਜਾਵੇਂ,
	3	ਉਹ ਜਾਵੇ,
Plur.	1	ਅਸੀਂ ਜਾਈਏ,
	2	ਤੁਸੀਂ ਜਾਓ, ਜਾਵੋ,
	3	ਓਹ ਜਾਣ.

Subjunctive, ਜੇ ਮੈਂ ਜਾਵਾਂ, *if I go.*

86. PARADIGM OF THE REGULAR VERB ਘੱਲਣਾ, *to send.*

ROOT.

ਘੱਲ, *send.*

PRINCIPAL PARTS.

Present ਘੱਲਦਾ, *Past* ਘੱਲਿਆ, *Future* ਘੱਲਾਂ.

ACTIVE.

IMPERATIVE MOOD.

INSTANT FUTURE *or* PRESENT.

	Sing.	*Plur.*
2	ਤੂੰ ਘੱਲ, *send thou,*	ਤੁਸੀਂ ਘੱਲੋ, *send ye.*

REMOTE FUTURE.

	Sing.	*Plur.*
2	ਤੂੰ ਘੱਲੀਂ, *send thou, (hereafter,)*	ਤੁਸੀਂ ਘੱਲੀਓ, *send ye, (hereafter.)*

PARTICIPLES.

PRESENT.

ਘੱਲਦਾ, *sending.*

		Mas.	*Fem.*
Sing.	N.	ਘੱਲਦਾ, ਘੱਲਦਾ ਹੋਇਆ,	ਘੱਲਦੀ, ਘੱਲਦੀ ਹੋਈ,
	I.	ਘੱਲਦੇ, ਘੱਲਦੇ ਹੋਏ,	ਘੱਲਦੀ, ਘੱਲਦੀ ਹੋਈ,
	G.	ਘੱਲਦੇ, ਘੱਲਦੇ ਹੋਏ,	ਘੱਲਦੀ, ਘੱਲਦੀ ਹੋਈ,
	D.	ਘੱਲਦੇ, ਘੱਲਦੇ ਹੋਏ,	ਘੱਲਦੀ, ਘੱਲਦੀ ਹੋਈ,
	A.	ਘੱਲਦੇ, ਘੱਲਦੇ ਹੋਏ,	ਘੱਲਦੀ, ਘੱਲਦੀ ਹੋਈ,
	A.	ਘੱਲਦੇ, ਘੱਲਦੇ ਹੋਏ, [ਹੋਇਆ,	ਘੱਲਦੀ, ਘੱਲਦੀ ਹੋਈ,
	V.	ਘੱਲਦੇ, ਘੱਲਦਿਆ, ਘੱਲਦਿਆ	ਘੱਲਦੀ, ਘੱਲਦੀਏ, ਘੱਲਦੀ ਹੋਈਏ,
Plur.	N.	ਘੱਲਦੇ, ਘੱਲਦੇ ਹੋਏ,	ਘੱਲਦੀਆਂ, ਘੱਲਦੀਆਂ ਹੋਈਆਂ,
	I.	ਘੱਲਦੇ, ਘੱਲਦਿਆਂ ਹੋਇਆਂ,	ਘੱਲਦੀਆਂ, ਘੱਲਦੀਆਂ ਹੋਈਆਂ,
	G.	ਘੱਲਦੇ, ਘੱਲਦਿਆਂ ਹੋਇਆਂ,	ਘੱਲਦੀਆਂ, ਘੱਲਦੀਆਂ ਹੋਈਆਂ,
	D.	ਘੱਲਦੇ, ਘੱਲਦਿਆਂ ਹੋਇਆਂ,	ਘੱਲਦੀਆਂ, ਘੱਲਦੀਆਂ ਹੋਈਆਂ,
	A.	ਘੱਲਦੇ, ਘੱਲਦਿਆਂ ਹੋਇਆਂ,	ਘੱਲਦੀਆਂ, ਘੱਲਦੀਆਂ ਹੋਈਆਂ,
	A.	ਘੱਲਦੇ, ਘੱਲਦਿਆਂ ਹੋਇਆਂ,	ਘੱਲਦੀਆਂ, ਘੱਲਦੀਆਂ ਹੋਈਆਂ,
	V.	ਘੱਲਦਿਓ, ਘੱਲਦੇ ਹੋਇਓ,	ਘੱਲਦੀਓ, ਘੱਲਦੀਓ ਹੋਈਓ, ਘੱਲਦੀਆਂ ਹੋਈਓ.

PAST.

ਘੱਲਿਆ ਹੋਇਆ, *having sent.*

		Mas.	*Fem.*
Sing.	N.	ਘੱਲਿਆ ਹੋਇਆ,	ਘੱਲੀ ਹੋਈ,
	I.	ਘੱਲੇ ਹੋਏ,	ਘੱਲੀ ਹੋਈ,
	G.	ਘੱਲੇ ਹੋਏ,	ਘੱਲੀ ਹੋਈ,
	D.	ਘੱਲੇ ਹੋਏ,	ਘੱਲੀ ਹੋਈ,
	Ac.	ਘੱਲੇ ਹੋਏ,	ਘੱਲੀ ਹੋਈ,
	Ab.	ਘੱਲੇ ਹੋਏ,	ਘੱਲੀ ਹੋਈ,
	V.	ਘੱਲੇ ਹੋਏ, ਘੱਲਿਆ ਹੋਇਆ,	ਘੱਲੀ ਹੋਈਏ, ਘੱਲੀਏ ਹੋਈਏ,
Plur.	N.	ਘੱਲੇ ਹੋਏ,	ਘੱਲੀਆਂ ਹੋਈਆਂ,
	I.	ਘੱਲਿਆਂ ਹੋਇਆਂ,	ਘੱਲੀਆਂ ਹੋਈਆਂ,
	G.	ਘੱਲਿਆਂ ਹੋਇਆਂ,	ਘੱਲੀਆਂ ਹੋਈਆਂ,
	D.	ਘੱਲਿਆਂ ਹੋਇਆਂ,	ਘੱਲੀਆਂ ਹੋਈਆਂ,
	Ac.	ਘੱਲਿਆਂ ਹੋਇਆਂ,	ਘੱਲੀਆਂ ਹੋਈਆਂ,
	Ab.	ਘੱਲਿਆਂ ਹੋਇਆਂ,	ਘੱਲੀਆਂ ਹੋਈਆਂ,
	V.	ਘੱਲਿਓ ਹੋਇਓ,	ਘੱਲੀਓ ਹੋਈਓ, ਘੱਲੀਆਂ ਹੋ- [ਈਓ.

INDEFINITE.

ਘਲ, ਘੱਲਕੇ, *having sent.*

SUBSTANTIVE PARTICIPLE.

ਘੱਲਲਵਾਲ੍ਹਾ, *sending, one that sends,* or *is to send.*

ਘੱਲਲਵਾਲ੍ਹਾ, ਘੱਲਲਹਾਰ, ਘੱਲਲਹਾਰਾ,
ਘੱਲਲੇਵਾਲ੍ਹਾ, ਘੱਲਲੇਹਾਰ, ਘੱਲਲੇਹਾਰਾ.

This is declined like ਹੋਲਵਾਲ੍ਹਾ and ਜਾਲਵਾਲ੍ਹਾ.

GERUND.

ਘੱਲਿਆ, *sending.*

		Mas.	*Fem.*
Sing.	Nom.	ਘੱਲਿਆ,	ਘੱਲੀ,
	Obl. cases,	ਘੱਲੇ,	ਘੱਲੀ,
Plur.	Nom.	ਘੱਲੇ,	ਘੱਲੀਆਂ,
	Obl. cases,	ਘੱਲਿਆਂ,	ਘੱਲੀਆਂ.

INFINITIVE MOOD.

ਘੱਲਣਾ, *to send, sending.*

		Mas.	*Fem.*
Sing.	Nominative,	ਘੱਲਣਾ, ਘੱਲਣ,	ਘੱਲਣੀ,
	Oblique cases,	ਘੱਲਣੇ, ਘੱਲਣ,	ਘੱਲਣੀ, ਘੱਲਣ,
Plur.	Nominative,	ਘੱਲਣੇ,	ਘੱਲਣੀਆਂ,
	Oblique cases,	ਘੱਲਣੇ, ਘੱਲਣਿਆਂ,	ਘੱਲਣੀਆਂ.

INDICATIVE MOOD.

Indefinite Present.

ਮੈਂ ਘੱਲਦਾ, *I send.*

		Mas.	*Fem.*
Sing.	1	ਮੈਂ ਘੱਲਦਾ,	ਘੱਲਦੀ,
	2	ਤੂੰ ਘੱਲਦਾ,	ਘੱਲਦੀ,
	3	ਉਹ ਘੱਲਦਾ,	ਘੱਲਦੀ,
Plur.	1	ਅਸੀਂ ਘੱਲਦੇ,	ਘੱਲਦੀਆਂ,
	2	ਤੁਸੀਂ ਘੱਲਦੇ,	ਘੱਲਦੀਆਂ,
	3	ਓਹ ਘੱਲਦੇ,	ਘੱਲਦੀਆਂ.

Subjunctive, ਜੇ ਮੈਂ ਘੱਲਦਾ, *if I send.*

Instant Present.

ਮੈਂ ਘੱਲਦਾ ਹਾਂ, *I am sending.*

		Mas.	*Fem.*
Sing.	1	ਮੈਂ ਘੱਲਦਾ ਹਾਂ,	ਘੱਲਦੀ ਹਾਂ,
	2	ਤੂੰ ਘੱਲਦਾ ਹੈਂ,	ਘੱਲਦੀ ਹੈਂ,
	3	ਉਹ ਘੱਲਦਾ ਹੈ,	ਘੱਲਦੀ ਹੈ,
Plur.	1	ਅਸੀਂ ਘੱਲਦੇ ਹਾਂ,	ਘੱਲਦੀਆਂ ਹਾਂ,
	2	ਤੁਸੀਂ ਘੱਲਦੇ ਹੋ,	ਘੱਲਦੀਆਂ ਹੋ,
	3	ਉਹ ਘੱਲਦੇ ਹਨ,	ਘੱਲਦੀਆਂ ਹਨ.

Subjunctive, ਜੇ ਮੈਂ ਘੱਲਦਾ ਹਾਂ, *if I am sending.*

Instant Present Continuative.

ਮੈਂ ਘੱਲਣਾ ਹੁੰਦਾ ਹਾਂ, *I am in the habit of sending.*

		Mas.	*Fem.*
Sing.	1	ਮੈਂ ਘੱਲਦਾ ਹੁੰਦਾ ਹਾਂ,	ਘੱਲਦੀ ਹੁੰਦੀ ਹਾਂ,
	2	ਤੂੰ ਘੱਲਦਾ ਹੁੰਦਾ ਹੈਂ,	ਘੱਲਦੀ ਹੁੰਦੀ ਹੈਂ,
	3	ਉਹ ਘੱਲਦਾ ਹੁੰਦਾ ਹੈ,	ਘੱਲਦੀ ਹੁੰਦੀ ਹੈ,
Plur.	1	ਅਸੀਂ ਘੱਲਦੇ ਹੁੰਦੇ ਹਾਂ,	ਘੱਲਦੀਆਂ ਹੁੰਦੀਆਂ ਹਾਂ,
	2	ਤੁਸੀਂ ਘੱਲਦੇ ਹੁੰਦੇ ਹੋ,	ਘੱਲਦੀਆਂ ਹੁੰਦੀਆਂ ਹੋ,
	3	ਓਹ ਘੱਲਦੇ ਹੁੰਦੇ ਹਨ,	ਘੱਲਦੀਆਂ ਹੁੰਦੀਆਂ ਹਨ.

Subjunctive, ਜੇ ਮੈਂ ਘੱਲਦਾ ਹੁੰਦਾ ਹਾਂ, *if I am in the habit of sending.*

Past Present.

ਮੈਂ ਘੱਲਦਾ ਸਾ, *I was sending.*

		Mas.	*Fem.*
Sing.	1	ਮੈਂ ਘੱਲਦਾ ਸਾ,	ਘੱਲਦੀ ਸੀ,
	2	ਤੂੰ ਘੱਲਦਾ ਸਾ,	ਘੱਲਦੀ ਸੀ,
	3	ਉਹ ਘੱਲਦਾ ਸਾ,	ਘੱਲਦੀ ਸੀ,
Plur.	1	ਅਸੀਂ ਘੱਲਦੇ ਸੇ,	ਘੱਲਦੀਆਂ ਸੀਆਂ,
	2	ਤੁਸੀਂ ਘੱਲਦੇ ਸੇ,	ਘੱਲਦੀਆਂ ਸੀਆਂ,
	3	ਓਹ ਘੱਲਦੇ ਸੇ,	ਘੱਲਦੀਆਂ ਸੀਆਂ.

Subjunctive, ਜੇ ਮੈਂ ਘੱਲਦਾ ਸਾ, *if I was sending.*

Past Present Continuative.

ਮੈਂ ਘੱਲਦਾ ਹੁੰਦਾ ਸਾ, *I was in the habit of sending.*

		Mas.	*Fem.*
Sing.	1	ਮੈਂ ਘੱਲਦਾ ਹੁੰਦਾ ਸਾ,	ਘੱਲਦੀ ਹੁੰਦੀ ਸੀ,
	2	ਤੂੰ ਘੱਲਦਾ ਹੁੰਦਾ ਸਾ,	ਘੱਲਦੀ ਹੁੰਦੀ ਸੀ,
	3	ਉਹ ਘੱਲਦਾ ਹੁੰਦਾ ਸਾ,	ਘੱਲਦੀ ਹੁੰਦੀ ਸੀ,
Plur.	1	ਅਸੀਂ ਘੱਲਦੇ ਹੁੰਦੇ ਸੇ,	ਘੱਲਦੀਆਂ ਹੁੰਦੀਆਂ ਸੀਆਂ,
	2	ਤੁਸੀਂ ਘੱਲਦੇ ਹੁੰਦੇ ਸੇ,	ਘੱਲਦੀਆਂ ਹੁੰਦੀਆਂ ਸੀਆਂ,
	3	ਓਹ ਘੱਲਦੇ ਹੁੰਦੇ ਸੇ,	ਘੱਲਦੀਆਂ ਹੁੰਦੀਆਂ ਸੀਆਂ.

Subjunctive, ਜੇ ਮੈਂ ਘੱਲਦਾ ਹੁੰਦਾ ਸਾ, *if I was in the habit of sending.*

Future Present.

ਮੈਂ ਘੱਲਦਾ ਹੋਵਾਂਗਾ, *I am probably,* or *shall be, sending.*

		Mas.	*Fem.*
Sing.	1	ਮੈਂ ਘੱਲਦਾ ਹੋਵਾਂਗਾ,	ਘੱਲਦੀ ਹੋਵਾਂਗੀ,
	2	ਤੂੰ ਘੱਲਦਾ ਹੋਵੇਂਗਾ,	ਘੱਲਦੀ ਹੋਵੇਂਗੀ,
	3	ਉਹ ਘੱਲਦਾ ਹੋਵੇਗਾ,	ਘੱਲਦੀ ਹੋਵੇਗੀ,
Plur.	1	ਅਸੀਂ ਘੱਲਦੇ ਹੋਵਾਂਗੇ,	ਘੱਲਦੀਆਂ ਹੋਵਾਂਗੀਆਂ,
	2	ਤੁਸੀਂ ਘੱਲਦੇ ਹੋਵੋਗੇ,	ਘੱਲਦੀਆਂ ਹੋਵੋਗੀਆਂ,
	3	ਓਹ ਘੱਲਦੇ ਹੋਲਗੇ,	ਘੱਲਦੀਆਂ ਹੋਲਗੀਆਂ.

Subjunctive, ਜੇ ਮੈਂ ਘੱਲਦਾ ਹੋਵਾਂਗਾ, *if I am probably,* or *should be, sending.*

Future Present Continuative.

ਮੈਂ ਘੱਲਦਾ ਹੁੰਦਾ ਹੋਵਾਂਗਾ, *I am probably,* or *shall be, in the habit of sending.*

		Mas.	*Fem.*
Sing.	1	ਮੈਂ ਘੱਲਦਾ ਹੁੰਦਾ ਹੋਵਾਂਗਾ,	ਘੱਲਦੀ ਹੁੰਦੀ ਹੋਵਾਂਗੀ,
	2	ਤੂੰ ਘੱਲਦਾ ਹੁੰਦਾ ਹੋਵੇਂਗਾ,	ਘੱਲਦੀ ਹੁੰਦੀ ਹੋਵੇਂਗੀ,
	3	ਉਹ ਘੱਲਦਾ ਹੁੰਦਾ ਹੋਵੇਗਾ,	ਘੱਲਦੀ ਹੁੰਦੀ ਹੋਵੇਗੀ,
Plur.	1	ਅਸੀਂ ਘੱਲਦੇ ਹੁੰਦੇ ਹੋਵਾਂਗੇ,	ਘੱਲਦੀਆਂ ਹੁੰਦੀਆਂ ਹੋਵਾਂਗੀਆਂ,
	2	ਤੁਸੀਂ ਘੱਲਦੇ ਹੁੰਦੇ ਹੋਵੋਗੇ,	ਘੱਲਦੀਆਂ ਹੁੰਦੀਆਂ ਹੋਵੋਗੀਆਂ,
	3	ਓਹ ਘੱਲਦੇ ਹੁੰਦੇ ਹੋਲਗੇ,	ਘੱਲਦੀਆਂ ਹੁੰਦੀਆਂ ਹੋਲਗੀਆਂ.

Subjunctive, ਜੇ ਮੈਂ ਘੱਲਦਾ ਹੁੰਦਾ ਹੋਵਾਂਗਾ, *if I am probably,* &c.

Indefinite Past.

ਮੈਂ ਘੱਲਿਆ, *I sent.*

		Mas.	*Fem.*
Sing.	1	ਮੈਂ ਘੱਲਿਆ, ਘੱਲੇ,	ਘੱਲੀ, ਘੱਲੀਆਂ,
	2	ਤੈਂ ਘੱਲਿਆ, ਘੱਲੇ,	ਘੱਲੀ, ਘੱਲੀਆਂ,
	3	ਉਨ ਘੱਲਿਆ, ਘੱਲੇ,	ਘੱਲੀ, ਘੱਲੀਆਂ,
Plur.	1	ਅਸੀਂ ਘੱਲਿਆ, ਘੱਲੇ,	ਘੱਲੀ ਘੱਲੀਆਂ,
	2	ਤੁਸੀਂ ਘੱਲਿਆ, ਘੱਲੇ,	ਘੱਲੀ ਘੱਲੀਆਂ,
	3	ਉਨ੍ਹਾਂ ਘੱਲਿਆ, ਘੱਲੇ,	ਘੱਲੀ ਘੱਲੀਆਂ.

Subjunctive, ਜੇ ਮੈਂ ਘੱਲਿਆ, *if I sent.*

PRESENT PAST.

ਮੈਂ ਘੱਲਿਆ ਹੈ, *I have sent.*

		Mas.	*Fem.*
Sing.	1	ਮੈਂ ਘੱਲਿਆ ਹੈ, ਘੱਲੇ ਹਨ,	ਘੱਲੀ ਹੈ, ਘੱਲੀਆਂ ਹਨ,
	2	ਤੈਂ ਘੱਲਿਆ ਹੈ, ਘੱਲੇ ਹਨ,	ਘੱਲੀ ਹੈ, ਘੱਲੀਆਂ ਹਨ,
	3	ਉਨ ਘੱਲਿਆ ਹੈ, ਘੱਲੇ ਹਨ,	ਘੱਲੀ ਹੈ, ਘੱਲੀਆਂ ਹਨ,
Plur.	1	ਅਸੀਂ ਘੱਲਿਆ ਹੈ, ਘੱਲੇ ਹਨ,	ਘੱਲੀ ਹੈ, ਘੱਲੀਆਂ ਹਨ,
	2	ਤੁਸੀਂ ਘੱਲਿਆ ਹੈ, ਘੱਲੇ ਹਨ,	ਘੱਲੀ ਹੈ, ਘੱਲੀਆਂ ਹਨ,
	3	ਉਨ੍ਹੀਂ ਘੱਲਿਆ ਹੈ, ਘੱਲੇ ਹਨ,	ਘੱਲੀ ਹੈ, ਘੱਲੀਆਂ ਹਨ.

Subjunctive, ਜੇ ਮੈਂ ਘੱਲਿਆ ਹੈ, *if I have sent.*

N. B. Sometimes ਹੋਇਆ is inserted before ਹੈ, making a slight modification of the sense; as ਮੈਂ ਘੱਲਿਆ ਹੋਇਆ ਹੈ, *I am having sent;* that is, the act was performed some time ago, and is still in force. The same variation is admitted also by the Remote Past tense, and the Future Past.

REMOTE PAST.

ਮੈਂ ਘੱਲਿਆ ਸਾ, *I had sent.*

		Mas.	*Fem.*
Sing.	1	ਮੈਂ ਘੱਲਿਆ ਸਾ, ਘੱਲੇ ਸੇ,	ਘੱਲੀ ਸੀ, ਘੱਲੀਆਂ ਸੀਆਂ,
	2	ਤੈਂ ਘੱਲਿਆ ਸਾ, ਘੱਲੇ ਸੇ,	ਘੱਲੀ ਸੀ, ਘੱਲੀਆਂ ਸੀਆਂ,
	3	ਉਨ ਘੱਲਿਆ ਸਾ, ਘੱਲੇ ਸੇ,	ਘੱਲੀ ਸੀ, ਘੱਲੀਆਂ ਸੀਆਂ,
Plur.	1	ਅਸੀਂ ਘੱਲਿਆ ਸਾ, ਘੱਲੇ ਸੇ,	ਘੱਲੀ ਸੀ, ਘੱਲੀਆਂ ਸੀਆਂ,
	2	ਤੁਸੀਂ ਘੱਲਿਆ ਸਾ, ਘੱਲੇ ਸੇ,	ਘੱਲੀ ਸੀ, ਘੱਲੀਆਂ ਸੀਆਂ,
	3	ਉਨ੍ਹੀਂ ਘੱਲਿਆ ਸਾ, ਘੱਲੇ ਸੇ,	ਘੱਲੀ ਸੀ, ਘੱਲੀਆਂ ਸੀਆਂ.

Subjunctive, ਜੇ ਮੈਂ ਘੱਲਿਆ ਸਾ, *if I had sent.*

FUTURE PAST.

ਮੈਂ ਘੱਲਿਆ ਹੋਵੇਗਾ, *I probably have,* or *shall have, sent.*

	Mas.	*Fem.*
Sing. 1	ਮੈਂ ਘੱਲਿਆ ਹੋਵੇਗਾ, ਘੱਲੇ ਹੋਲਗੇ,	ਘੱਲੀ ਹੋਵੇਗੀ, ਘੱਲੀਆਂ ਹੋਲਗੀਆਂ,
2	ਤੈਂ ਘੱਲਿਆ ਹੋਵੇਗਾ, ਘੱਲੇ ਹੋਲਗੇ,	ਘੱਲੀ ਹੋਵੇਗੀ, ਘੱਲੀਆਂ ਹੋਲਗੀਆਂ,
3	ਉਨ ਘੱਲਿਆ ਹੋਵੇਗਾ, ਘੱਲੇ ਹੋਲਗੇ,	ਘੱਲੀ ਹੋਵੇਗੀ, ਘੱਲੀਆਂ ਹੋਲਗੀਆਂ,

Plur.	1 ਅਸੀਂ ਘੱਲਿਆ ਹੋਵੇਗਾ, ਘੱਲੇ ਹੋਵਗੇ,	ਘੱਲੀ ਹੋਵੇਗੀ,	ਘੱਲੀਆਂ ਹੋਵਗੀਆਂ,
	2 ਤੁਸੀਂ ਘੱਲਿਆ ਹੋਵੇਗਾ, ਘੱਲੇ ਹੋਵਗੇ,	ਘੱਲੀ ਹੋਵੇਗੀ,	ਘੱਲੀਆਂ ਹੋਵਗੀਆਂ,
	3 ਉਹ ਘੱਲਿਆ ਹੋਵੇਗਾ, ਘੱਲੇ ਹੋਵਗੇ,	ਘੱਲੀ ਹੋਵੇਗੀ,	ਘੱਲੀਆਂ ਹੋਵਗੀਆਂ.

Subjunctive, ਜੇ ਮੈਂ ਘੱਲਿਆ ਹੋਵੇਗਾਂ, *if I probably*, &c.

INDEFINITE FUTURE.

ਮੈਂ ਘੱਲਾਂਗਾ, *I shall send.*

		Mas.	*Fem.*
Sing.	1	ਮੈਂ ਘੱਲਾਂਗਾ,	ਘੱਲਾਂਗੀ,
	2	ਤੂੰ ਘੱਲੇਂਗਾ,	ਘੱਲੇਂਗੀ,
	3	ਉਹ ਘੱਲੇਗਾ,	ਘੱਲੇਗੀ,
Plur.	1	ਅਸੀਂ ਘੱਲਾਂਗੇ,	ਘੱਲਾਂਗੀਆਂ,
	2	ਤੁਸੀਂ ਘੱਲੋਗੇ,	ਘੱਲੋਗੀਆਂ,
	3	ਓਹ ਘੱਲਲਗੇ,	ਘੱਲਲਗੀਆਂ.

Subjunctive, ਜੇ ਮੈਂ ਘੱਲਾਂਗਾ, *if I shall send.*

POTENTIAL MOOD.

INDEFINITE PRESENT.

ਮੈਂ ਘੱਲਦਾ, *I would send.*

		Mas.	*Fem.*
Sing.	1	ਮੈਂ ਘੱਲਦਾ,	ਘੱਲਦੀ,
	2	ਤੂੰ ਘੱਲਦਾ,	ਘੱਲਦੀ,
	3	ਉਹ ਘੱਲਦਾ,	ਘੱਲਦੀ,
Plur.	1	ਅਸੀਂ ਘੱਲਦੇ,	ਘੱਲਦੀਆਂ,
	2	ਤੁਸੀਂ ਘੱਲਦੇ,	ਘੱਲਦੀਆਂ,
	3	ਓਹ ਘੱਲਦੇ,	ਘੱਲਦੀਆਂ.

Subjunctive, ਜੇ ਮੈਂ ਘੱਲਦਾ, *if I were to send.*

N. B. This form is also used for the Present Past.

Instant Present.

ਮੈਂ ਘੱਲਦਾ ਹੁੰਦਾ, *I would be sending.*

			Mas.	*Fem.*
Sing.	1	ਮੈਂ	ਘੱਲਦਾ ਹੁੰਦਾ,	ਘੱਲਦੀ ਹੁੰਦੀ,
	2	ਤੂੰ	ਘੱਲਦਾ ਹੁੰਦਾ,	ਘੱਲਦੀ ਹੁੰਦੀ,
	3	ਉਹ	ਘੱਲਦਾ ਹੁੰਦਾ,	ਘੱਲਦੀ ਹੁੰਦੀ,
Plur.	1	ਅਸੀਂ	ਘੱਲਦੇ ਹੁੰਦੇ,	ਘੱਲਦੀਆਂ ਹੁੰਦੀਆਂ,
	2	ਤੁਸੀਂ	ਘੱਲਦੇ ਹੁੰਦੇ,	ਘੱਲਦੀਆਂ ਹੁੰਦੀਆਂ,
	3	ਓਹ	ਘੱਲਦੇ ਹੁੰਦੇ,	ਘੱਲਦੀਆਂ ਹੁੰਦੀਆਂ.

Subjunctive, ਜੇ ਮੈਂ ਘੱਲਦਾ ਹੁੰਦਾ, *if I were sending.*

Instant Present Continuative.

ਮੈਂ ਘੱਲਦਾ ਹੁੰਦਾ, *I would be in the habit of sending.*

			Mas.	*Fem.*
Sing.	1	ਮੈਂ	ਘੱਲਦਾ ਹੁੰਦਾ,	ਘੱਲਦੀ ਹੁੰਦੀ,
	2	ਤੂੰ	ਘੱਲਦਾ ਹੁੰਦਾ,	ਘੱਲਦੀ ਹੁੰਦੀ,
	3	ਉਹ	ਘੱਲਦਾ ਹੁੰਦਾ,	ਘੱਲਦੀ ਹੁੰਦੀ,
Plur.	1	ਅਸੀਂ	ਘੱਲਦੇ ਹੁੰਦੇ,	ਘੱਲਦੀਆਂ ਹੁੰਦੀਆਂ,
	2	ਤੁਸੀਂ	ਘੱਲਦੇ ਹੁੰਦੇ,	ਘੱਲਦੀਆਂ ਹੁੰਦੀਆਂ,
	3	ਓਹ	ਘੱਲਦੇ ਹੁੰਦੇ,	ਘੱਲਦੀਆਂ ਹੁੰਦੀਆਂ.

Subjunctive, ਜੇ ਮੈਂ ਘੱਲਦਾ ਹੁੰਦਾ, *if I were in the habit of sending.*

Future Present.

ਮੈਂ ਘੱਲਦਾ ਹੋਵਾਂ, *I may be sending.*

			Mas.	*Fem.*
Sing.	1	ਮੈਂ	ਘੱਲਦਾ ਹੋਵਾਂ,	ਘੱਲਦੀ ਹੋਵਾਂ,
	2	ਤੂੰ	ਘੱਲਦਾ ਹੋਵੇਂ,	ਘੱਲਦੀ ਹੋਵੇਂ,
	3	ਉਹ	ਘੱਲਦਾ ਹੋਵੇ,	ਘੱਲਦੀ ਹੋਵੇ,
Plur.	1	ਅਸੀਂ	ਘੱਲਦੇ ਹੋਈ,	ਘੱਲਦੀਆਂ ਹੋਈ,
	2	ਤੁਸੀਂ	ਘੱਲਦੇ ਹੋਵੋ,	ਘੱਲਦੀਆਂ ਹੋਵੋ,
	3	ਓਹ	ਘੱਲਦੇ ਹੋਣ,	ਘੱਲਦੀਆਂ ਹੋਣ.

Subjunctive, ਜੇ ਮੈਂ ਘੱਲਦਾ ਹੋਵਾਂ, *if I should be sending.*

Future Present Continuative.

ਮੈਂ ਘੱਲਣਾ ਹੁੰਦਾ ਹੋਵਾਂ, *I may be in the habit of sending.*

		Mas.	*Fem.*
Sing.	1	ਮੈਂ ਘੱਲਣਾ ਹੁੰਦਾ ਹੋਵਾਂ,	ਘੱਲਣੀ ਹੁੰਦੀ ਹੋਵਾਂ,
	2	ਤੂੰ ਘੱਲਣਾ ਹੁੰਦਾ ਹੋਵੇਂ,	ਘੱਲਣੀ ਹੁੰਦੀ ਹੋਵੇਂ,
	3	ਉਹ ਘੱਲਣਾ ਹੁੰਦਾ ਹੋਵੇ,	ਘੱਲਣੀ ਹੁੰਦੀ ਹੋਵੇ,
Plur.	1	ਅਸੀਂ ਘੱਲਣੇ ਹੁੰਦੇ ਹੋਈਏ,	ਘੱਲਣੀਆਂ ਹੁੰਦੀਆਂ ਹੋਈਏ,
	2	ਤੁਸੀਂ ਘੱਲਣੇ ਹੁੰਦੇ ਹੋਵੋ,	ਘੱਲਣੀਆਂ ਹੁੰਦੀਆਂ ਹੋਵੋ,
	3	ਓਹ ਘੱਲਣੇ ਹੁੰਦੇ ਹੋਣ,	ਘੱਲਣੀਆਂ ਹੁੰਦੀਆਂ ਹੋਣ.

Subjunctive, **ਜੇ ਮੈਂ ਘੱਲਣਾ ਹੁੰਦਾ ਹੋਵਾਂ**, *if I should be*, &c.

Present Past.

ਮੈਂ ਘੱਲਿਆ ਹੁੰਦਾ, *I would have sent.*

		Mas.	*Fem.*
Sing.	1	ਮੈਂ ਘੱਲਿਆ ਹੁੰਦਾ, ਘੱਲੇ ਹੁੰਦੇ,	ਘੱਲੀ ਹੁੰਦੀ, ਘੱਲੀਆਂ ਹੁੰਦੀਆਂ,
	2	ਤੈਂ ਘੱਲਿਆ ਹੁੰਦਾ, ਘੱਲੇ ਹੁੰਦੇ,	ਘੱਲੀ ਹੁੰਦੀ, ਘੱਲੀਆਂ ਹੁੰਦੀਆਂ,
	3	ਉਨ ਘੱਲਿਆ ਹੁੰਦਾ, ਘੱਲੇ ਹੁੰਦੇ,	ਘੱਲੀ ਹੁੰਦੀ, ਘੱਲੀਆਂ ਹੁੰਦੀਆਂ,
Plur.	1	ਅਸੀਂ ਘੱਲਿਆ ਹੁੰਦਾ, ਘੱਲੇ ਹੁੰਦੇ,	ਘੱਲੀ ਹੁੰਦੀ, ਘੱਲੀਆਂ ਹੁੰਦੀਆਂ,
	2	ਤੁਸੀਂ ਘੱਲਿਆ ਹੁੰਦਾ, ਘੱਲੇ ਹੁੰਦੇ,	ਘੱਲੀ ਹੁੰਦੀ, ਘੱਲੀਆਂ ਹੁੰਦੀਆਂ,
	3	ਉਨਾਂ ਘੱਲਿਆ ਹੁੰਦਾ, ਘੱਲੇ ਹੁੰਦੇ,	ਘੱਲੀ ਹੁੰਦੀ, ਘੱਲੀਆਂ ਹੁੰਦੀਆਂ.

Subjunctive, **ਜੇ ਮੈਂ ਘੱਲਿਆ ਹੁੰਦਾ**, *if I had sent.*

Future Past.

ਮੈਂ ਘੱਲਿਆ ਹੋਵੇ, *I may have sent.*

		Mas.	*Fem.*
Sing.	1	ਮੈਂ ਘੱਲਿਆ ਹੋਵੇ, ਘੱਲੇ ਹੋਣ,	ਘੱਲੀ ਹੋਵੇ, ਘੱਲੀਆਂ ਹੋਣ,
	2	ਤੈਂ ਘੱਲਿਆ ਹੋਵੇ, ਘੱਲੇ ਹੋਣ,	ਘੱਲੀ ਹੋਵੇ, ਘੱਲੀਆਂ ਹੋਣ,
	3	ਉਨ ਘੱਲਿਆ ਹੋਵੇ, ਘੱਲੇ ਹੋਣ,	ਘੱਲੀ ਹੋਵੇ, ਘੱਲੀਆਂ ਹੋਣ,
Plur.	1	ਅਸੀਂ ਘੱਲਿਆ ਹੋਵੇ, ਘੱਲੇ ਹੋਣ,	ਘੱਲੀ ਹੋਵੇ, ਘੱਲੀਆਂ ਹੋਣ,
	2	ਤੁਸੀਂ ਘੱਲਿਆ ਹੋਵੇ, ਘੱਲੇ ਹੋਣ,	ਘੱਲੀ ਹੋਵੇ, ਘੱਲੀਆਂ ਹੋਣ,
	3	ਉਨਾਂ ਘੱਲਿਆ ਹੋਵੇ, ਘੱਲੇ ਹੋਣ,	ਘੱਲੀ ਹੋਵੇ, ਘੱਲੀਆਂ ਹੋਣ.

Subjunctive, **ਜੇ ਮੈਂ ਘੱਲਿਆ ਹੋਵੇ**, *if I would have sent.*

INDEFINITE FUTURE.

ਮੈਂ ਘੱਲਾਂ, *I may, or would, send.*

Sing.	1	ਮੈਂ ਘੱਲਾਂ,	*Plur.* 1	ਅਸੀਂ ਘੱਲਾਂਗੇ,
	2	ਤੂੰ ਘੱਲੇਂ,	2	ਤੁਸੀਂ ਘੱਲੋ,
	3	ਉਹ ਘੱਲੇ,	3	ਓਹ ਘੱਲਣ

Subjunctive, ਜੇ ਮੈਂ ਘੱਲਾਂ, *if I would send.*

PASSIVE.

The Passive Voice of Panjábí Verbs has neither an Imperative mood nor a Gerund. The Past Participle, given under the Active Voice, has a passive meaning, and might properly have been inserted here; but as it is one of the principal parts of the verb, it was thought better to place it with the other participles, in the beginning of the Paradigm.

INFINITIVE MOOD.

ਘੱਲਿਆ ਜਾਣਾ, *to be sent, being sent.*

		Mas.
Sing.	Nominative,	ਘੱਲਿਆ ਜਾਣ, ਜਾਣਾ,
	Oblique cases,	ਘੱਲੇ ਜਾਣ, ਜਾਣੇ.

This form, however, is seldom used.

INDICATIVE MOOD.

INDEFINITE PRESENT.

ਮੈਂ ਘੱਲਿਆ ਜਾਂਦਾ, *I am sent,*

		Mas.	*Fem.*
Sing.	1	ਮੈਂ ਘੱਲਿਆ ਜਾਂਦਾ,	ਘੱਲੀ ਜਾਂਦੀ,
	2	ਤੂੰ ਘੱਲਿਆ ਜਾਂਦਾ,	ਘੱਲੀ ਜਾਂਦੀ,
	3	ਉਹ ਘੱਲਿਆ ਜਾਂਦਾ,	ਘੱਲੀ ਜਾਂਦੀ,
Plur.	1	ਅਸੀਂ ਘੱਲੇ ਜਾਂਦੇ,	ਘੱਲੀਆਂ ਜਾਂਦੀਆਂ,
	2	ਤੁਸੀਂ ਘੱਲੇ ਜਾਂਦੇ,	ਘੱਲੀਆਂ ਜਾਂਦੀਆਂ,
	3	ਓਹ ਘੱਲੇ ਜਾਂਦੇ,	ਘੱਲੀਆਂ ਜਾਂਦੀਆਂ.

Subjunctive, ਜੇ ਮੈਂ ਘੱਲਿਆ ਜਾਂਦਾ, *if I am sent.*

Instant Present.

ਮੈਂ ਘੱਲਿਆ ਜਾਂਦਾ ਹਾਂ, *I am being sent.*

		Mas.	*Fem.*
Sing.	1	ਮੈਂ ਘੱਲਿਆ ਜਾਂਦਾ ਹਾਂ,	ਘੱਲੀ ਜਾਂਦੀ ਹਾਂ,
	2	ਤੂੰ ਘੱਲਿਆ ਜਾਂਦਾ ਹੈਂ,	ਘੱਲੀ ਜਾਂਦੀ ਹੈਂ,
	3	ਉਹ ਘੱਲਿਆ ਜਾਂਦਾ ਹੈ,	ਘੱਲੀ ਜਾਂਦੀ ਹੈ,
Plur.	1	ਅਸੀਂ ਘੱਲੇ ਜਾਂਦੇ ਹਾਂ,	ਘੱਲੀਆਂ ਜਾਂਦੀਆਂ ਹਾਂ,
	2	ਤੁਸੀਂ ਘੱਲੇ ਜਾਂਦੇ ਹੋ,	ਘੱਲੀਆਂ ਜਾਂਦੀਆਂ ਹੋ,
	3	ਓਹ ਘੱਲੇ ਜਾਂਦੇ ਹਨ,	ਘੱਲੀਆਂ ਜਾਂਦੀਆਂ ਹਨ.

Subjunctive, ਜੇ ਮੈਂ ਘੱਲਿਆ ਜਾਂਦਾ ਹਾਂ, *if I am being sent.*

Instant Present Continuative.

ਮੈਂ ਘੱਲਿਆ ਜਾਂਦਾ ਹੁੰਦਾ ਹਾਂ, *I am in the habit of being sent.*

		Mas.	*Fem.*
Sing.	1	ਮੈਂ ਘੱਲਿਆ ਜਾਂਦਾ ਹੁੰਦਾ ਹਾਂ,	ਘੱਲੀ ਜਾਂਦੀ ਹੁੰਦੀ ਹਾਂ,
	2	ਤੂੰ ਘੱਲਿਆ ਜਾਂਦਾ ਹੁੰਦਾ ਹੈਂ,	ਘੱਲੀ ਜਾਂਦੀ ਹੁੰਦੀ ਹੈਂ,
	3	ਉਹ ਘੱਲਿਆ ਜਾਂਦਾ ਹੁੰਦਾ ਹੈ,	ਘੱਲੀ ਜਾਂਦੀ ਹੁੰਦੀ ਹੈ,
Plur.	1	ਅਸੀਂ ਘੱਲੇ ਜਾਂਦੇ ਹੁੰਦੇ ਹਾਂ,	ਘੱਲੀਆਂ ਜਾਂਦੀਆਂ ਹੁੰਦੀਆਂ ਹਾਂ,
	2	ਤੁਸੀਂ ਘੱਲੇ ਜਾਂਦੇ ਹੁੰਦੇ ਹੋ,	ਘੱਲੀਆਂ ਜਾਂਦੀਆਂ ਹੁੰਦੀਆਂ ਹੋ,
	3	ਓਹ ਘੱਲੇ ਜਾਂਦੇ ਹੁੰਦੇ ਹਨ,	ਘੱਲੀਆਂ ਜਾਂਦੀਆਂ ਹੁੰਦੀਆਂ ਹਨ.

Subjunctive, ਜੇ ਮੈਂ ਘੱਲਿਆ ਜਾਂਦਾ ਹੁੰਦਾ ਹਾਂ, *if I am*, &c.

Past Present.

ਮੈਂ ਘੱਲਿਆ ਜਾਂਦਾ ਸਾ, *I was being sent.*

		Mas.	*Fem.*
Sing.	1	ਮੈਂ ਘੱਲਿਆ ਜਾਂਦਾ ਸਾ,	ਘੱਲੀ ਜਾਂਦੀ ਸੀ,
	2	ਤੂੰ ਘੱਲਿਆ ਜਾਂਦਾ ਸਾ,	ਘੱਲੀ ਜਾਂਦੀ ਸੀ,
	3	ਉਹ ਘੱਲਿਆ ਜਾਂਦਾ ਸਾ,	ਘੱਲੀ ਜਾਂਦੀ ਸੀ,
Plur.	1	ਅਸੀਂ ਘੱਲੇ ਜਾਂਦੇ ਸੇ,	ਘੱਲੀਆਂ ਜਾਂਦੀਆਂ ਸੀਆਂ,
	2	ਤੁਸੀਂ ਘੱਲੇ ਜਾਂਦੇ ਸੇ,	ਘੱਲੀਆਂ ਜਾਂਦੀਆਂ ਸੀਆਂ,
	3	ਓਹ ਘੱਲੇ ਜਾਂਦੇ ਸੇ,	ਘੱਲੀਆਂ ਜਾਂਦੀਆਂ ਸੀਆਂ.

Subjunctive, ਜੇ ਮੈਂ ਘੱਲਿਆ ਜਾਂਦਾ ਸਾ, *if I was being sent.*

PAST PRESENT CONTINUATIVE.

ਮੈਂ ਘੱਲਿਆ ਜਾਂਦਾ ਹੁੰਦਾ ਸਾ, *I was in the habit of being sent.*

		Mas.	*Fem.*
Sing.	1	ਮੈਂ ਘੱਲਿਆ ਜਾਂਦਾ ਹੁੰਦਾ ਸਾ,	ਘੱਲੀ ਜਾਂਦੀ ਹੁੰਦੀ ਸ੍ਹੀ,
	2	ਤੂੰ ਘੱਲਿਆ ਜਾਂਦਾ ਹੁੰਦਾ ਸਾ,	ਘੱਲੀ ਜਾਂਦੀ ਹੁੰਦੀ ਸੀ,
	3	ਉਹ ਘੱਲਿਆ ਜਾਂਦਾ ਹੁੰਦਾ ਸਾ,	ਘੱਲੀ ਜਾਂਦੀ ਹੁੰਦੀ ਸੀ,
Plur.	1	ਅਸੀਂ ਘੱਲੇ ਜਾਂਦੇ ਹੁੰਦੇ ਸੇ,	ਘੱਲੀਆਂ ਜਾਂਦੀਆਂ ਹੁੰਦੀਆਂ ਸੀਆਂ,
	2	ਤੁਸੀਂ ਘੱਲੇ ਜਾਂਦੇ ਹੁੰਦੇ ਸੇ,	ਘੱਲੀਆਂ ਜਾਂਦੀਆਂ ਹੁੰਦੀਆਂ ਸੀਆਂ,
	3	ਓਹ ਘੱਲੇ ਜਾਂਦੇ ਹੁੰਦੇ ਸੇ,	ਘੱਲੀਆਂ ਜਾਂਦੀਆਂ ਹੁੰਦੀਆਂ ਸੀਆਂ.

Subjunctive, ਜੇ ਮੈਂ ਘੱਲਿਆ ਜਾਂਦਾ ਹੁੰਦਾ ਸਾ, *if I was in the habit of*, &c.

FUTURE PRESENT.

ਮੈਂ ਘੱਲਿਆ ਜਾਂਦਾ ਹੋਵਾਂਗਾ, *I will be*, or *probably. am, being sent.*

		Mas.	*Fem.*
Sing.	1	ਮੈਂ ਘੱਲਿਆ ਜਾਂਦਾ ਹੋਵਾਂਗਾ,	ਘੱਲੀ ਜਾਂਦੀ ਹੋਵਾਂਗੀ,
	2	ਤੂੰ ਘੱਲਿਆ ਜਾਂਦਾ ਹੋਵੇਂਗਾ,	ਘੱਲੀ ਜਾਂਦੀ ਹੋਵੇਂਗੀ,
	3	ਉਹ ਘੱਲਿਆ ਜਾਂਦਾ ਹੋਵੇਗਾ,	ਘੱਲੀ ਜਾਂਦੀ ਹੋਵੇਗੀ,
Plur.	1	ਅਸੀਂ ਘੱਲੇ ਜਾਂਦੇ ਹੋਵਾਂਗੇ,	ਘੱਲੀਆਂ ਜਾਂਦੀਆਂ ਹੋਵਾਂਗੀਆਂ,
	2	ਤੁਸੀਂ ਘੱਲੇ ਜਾਂਦੇ ਹੋਵੋਗੇ,	ਘੱਲੀਆਂ ਜਾਂਦੀਆਂ ਹੋਵੋਗੀਆਂ,
	3	ਓਹ ਘੱਲੇ ਜਾਂਦੇ ਹੋਲਗੇ,	ਘੱਲੀਆਂ ਜਾਂਦੀਆਂ ਹੋਲਗੀਆਂ.

Subjunctive, ਜੇ ਮੈਂ ਘੱਲਿਆ ਜਾਂਦਾ ਹੋਵਾਂਗਾ, *if I should be being sent.*

FUTURE PRESENT CONTINUATIVE. (Wanting.)

INDEFINITE PAST.

ਮੈਂ ਘੱਲਿਆ ਗਿਆ, *I was sent.*

		Mas.	*Fem.*
Sing.	1	ਮੈਂ ਘੱਲਿਆ ਗਿਆ,	ਘੱਲੀ ਗਈ,
	2	ਤੂੰ ਘੱਲਿਆ ਗਿਆ,	ਘੱਲੀ ਗਈ,
	3	ਉਹ ਘੱਲਿਆ ਗਿਆ,	ਘੱਲੀ ਗਈ,
Plur.	1	ਅਸੀਂ ਘੱਲੇ ਗਏ,	ਘੱਲੀਆਂ ਗਈਆਂ,
	2	ਤੁਸੀਂ ਘੱਲੇ ਗਏ,	ਘੱਲੀਆਂ ਗਈਆਂ,
	3	ਓਹ ਘੱਲੇ ਗਏ,	ਘੱਲੀਆਂ ਗਈਆਂ.

Subjunctive, ਜੇ ਮੈਂ ਘੱਲਿਆ ਗਿਆ, *if I was sent.*

Present Past.

ਮੈਂ ਘੱਲਿਆ ਗਿਆ ਹਾਂ, *I have been sent.*

		Mas.	*Fem.*
Sing.	1	ਮੈਂ ਘੱਲਿਆ ਗਿਆ ਹਾਂ,	ਘੱਲੀ ਗਈ ਹਾਂ,
	2	ਤੂੰ ਘੱਲਿਆ ਗਿਆ ਹੈਂ,	ਘੱਲੀ ਗਈ ਹੈਂ,
	3	ਉਹ ਘੱਲਿਆ ਗਿਆ ਹੈ,	ਘੱਲੀ ਗਈ ਹੈ,
Plur.	1	ਅਸੀਂ ਘੱਲੇ ਗਏ ਹਾਂ,	ਘੱਲੀਆਂ ਗਈਆਂ ਹਾਂ,
	2	ਤੁਸੀਂ ਘੱਲੇ ਗਏ ਹੋ,	ਘੱਲੀਆਂ ਗਈਆਂ ਹੋ,
	3	ਓਹ ਘੱਲੇ ਗਏ ਹਨ,	ਘੱਲੀਆਂ ਗਈਆਂ ਹਨ.

Subjunctive, ਜੇ ਮੈਂ ਘੱਲਿਆ ਗਿਆ ਹਾਂ, *if I have been sent.*

Remote Past.

ਮੈਂ ਘੱਲਿਆ ਗਿਆ ਸਾ, *I had been sent.*

		Mas.	*Fem.*
Sing.	1	ਮੈਂ ਘੱਲਿਆ ਗਿਆ ਸਾ,	ਘੱਲੀ ਗਈ ਸੀ,
	2	ਤੂੰ ਘੱਲਿਆ ਗਿਆ ਸਾ,	ਘੱਲੀ ਗਈ ਸੀ,
	3	ਉਹ ਘੱਲਿਆ ਗਿਆ ਸਾ,	ਘੱਲੀ ਗਈ ਸੀ,
Plur.	1	ਅਸੀਂ ਘੱਲੇ ਗਏ ਸੇ,	ਘੱਲੀਆਂ ਗਈਆਂ ਸੀਆਂ,
	2	ਤੁਸੀਂ ਘੱਲੇ ਗਏ ਸੇ,	ਘੱਲੀਆਂ ਗਈਆਂ ਸੀਆਂ,
	3	ਓਹ ਘੱਲੇ ਗਏ ਸੇ,	ਘੱਲੀਆਂ ਗਈਆਂ ਸੀਆਂ.

Subjunctive, ਜੇ ਮੈਂ ਘੱਲਿਆ ਗਿਆ ਸਾ, *if I had been sent.*

Future Past.

ਮੈਂ ਘੱਲਿਆ ਗਿਆ ਹੋਵਾਂਗਾ, *I shall have been,* or *probably was, sent.*

		Mas.
Sing.	1	ਮੈਂ ਘੱਲਿਆ ਗਿਆ, ਘੱਲਿਆ ਹੋਇਆ, ਹੋਵਾਂਗਾ,
	2	ਤੂੰ ਘੱਲਿਆ ਗਿਆ, ਘੱਲਿਆ ਹੋਇਆ, ਹੋਵੇਂਗਾ,
	3	ਉਹ ਘੱਲਿਆ ਗਿਆ, ਘੱਲਿਆ ਹੋਇਆ, ਹੋਵੇਗਾ,
Plur.	1	ਅਸੀਂ ਘੱਲੇ ਗਏ, ਘੱਲੇ ਹੋਏ, ਹੋਵਾਂਗੇ,
	2	ਤੁਸੀਂ ਘੱਲੇ ਗਏ, ਘੱਲੇ ਹੋਏ, ਹੋਵੋਗੇ,
	3	ਓਹ ਘੱਲੇ ਗਏ, ਘੱਲੇ ਹੋਏ, ਹੋਣਗੇ,

Fem.

Sing.
1 ਮੈਂ ਘੱਲੀ ਗਈ, ਘੱਲੀ ਹੋਈ, ਹੋਵਾਂਗੀ,
2 ਤੂੰ ਘੱਲੀ ਗਈ, ਘੱਲੀ ਹੋਈ, ਹੋਵੇਂਗੀ,
3 ਉਹ ਘੱਲੀ ਗਈ, ਘੱਲੀ ਹੋਈ, ਹੋਵੇਗੀ,

Plur.
1. ਅਸੀਂ ਘੱਲੀਆਂ ਗਈਆਂ, ਘੱਲੀਆਂ ਹੋਈਆਂ, ਹੋਵਾਂਗੀਆਂ,
2 ਤੁਸੀਂ ਘੱਲੀਆਂ ਗਈਆਂ, ਘੱਲੀਆਂ ਹੋਈਆਂ, ਹੋਵੋਗੀਆਂ,
3 ਓਹ ਘੱਲੀਆਂ ਗਈਆਂ, ਘੱਲੀਆਂ ਹੋਈਆਂ, ਹੋਵਣਗੀਆਂ.

Subjunctive, ਜੇ ਮੈਂ ਘਲਿਆ ਗਿਆ ਹੋਵਾਂਗਾ, *if I shall have been sent.*

INDEFINITE FUTURE.

ਮੈਂ ਘੱਲਿਆ ਜਾਵਾਂਗਾ, *I shall be sent.*

		Mas.	*Fem.*
Sing.	1	ਮੈਂ ਘੱਲਿਆ ਜਾਵਾਂਗਾ,	ਘੱਲੀ ਜਾਵਾਂਗੀ,
	2	ਤੂੰ ਘੱਲਿਆ ਜਾਵੇਂਗਾ,	ਘੱਲੀ ਜਾਵੇਂਗੀ,
	3	ਉਹ ਘੱਲਿਆ ਜਾਵੇਗਾ,	ਘੱਲੀ ਜਾਵੇਗੀ,
Plur.	1	ਅਸੀਂ ਘੱਲੇ ਜਾਵਾਂਗੇ,	ਘੱਲੀਆਂ ਜਾਵਾਂਗੀਆਂ,
	2	ਤੁਸੀਂ ਘੱਲੇ ਜਾਵੋਗੇ,	ਘੱਲੀਆਂ ਜਾਵੋਗੀਆਂ,
	3	ਓਹ ਘੱਲੇ ਜਾਵਣਗੇ,	ਘੱਲੀਆਂ ਜਾਵਣਗੀਆਂ.

Subjunctive, ਜੇ ਮੈਂ ਘੱਲਿਆ ਜਾਵਾਂਗਾ, *if I shall be sent.*

POTENTIAL MOOD.

INDEFINITE PRESENT.

ਮੈਂ ਘੱਲਿਆ ਜਾਂਦਾ, *I would be sent.*

		Mas.	*Fem.*
Sing.	1	ਮੈਂ ਘੱਲਿਆ ਜਾਂਦਾ,	ਘੱਲੀ ਜਾਂਦੀ,
	2	ਤੂੰ ਘੱਲਿਆ ਜਾਂਦਾ,	ਘੱਲੀ ਜਾਂਦੀ,
	3	ਉਹ ਘੱਲਿਆ ਜਾਂਦਾ,	ਘੱਲੀ ਜਾਂਦੀ,
Plur.	1	ਅਸੀਂ ਘੱਲੇ ਜਾਂਦੇ,	ਘੱਲੀਆਂ ਜਾਂਦੀਆਂ,
	2	ਤੁਸੀਂ ਘੱਲੇ ਜਾਂਦੇ,	ਘੱਲੀਆਂ ਜਾਂਦੀਆਂ,
	3	ਓਹ ਘੱਲੇ ਜਾਂਦੇ,	ਘੱਲੀਆਂ ਜਾਂਦੀਆਂ.

Subjunctive, ਜੇ ਮੈਂ ਘੱਲਿਆ ਜਾਂਦਾ, *if I were sent.*

Instant Present.

ਮੈਂ ਘੱਲਿਆ ਜਾਂਦਾ ਹੁੰਦਾ, *I would be being sent.*

		Mas.	*Fem.*
Sing.	1	ਮੈਂ ਘੱਲਿਆ ਜਾਂਦਾ ਹੁੰਦਾ,	ਘੱਲੀ ਜਾਂਦੀ ਹੁੰਦੀ,
	2	ਤੂੰ ਘੱਲਿਆ ਜਾਂਦਾ ਹੁੰਦਾ,	ਘੱਲੀ ਜਾਂਦੀ ਹੁੰਦੀ,
	3	ਉਹ ਘੱਲਿਆ ਜਾਂਦਾ ਹੁੰਦਾ,	ਘੱਲੀ ਜਾਂਦੀ ਹੁੰਦੀ,
Plur.	1	ਅਸੀਂ ਘੱਲੇ ਜਾਂਦੇ ਹੁੰਦੇ,	ਘੱਲੀਆਂ ਜਾਂਦੀਆਂ ਹੁੰਦੀਆਂ,
	2	ਤੁਸੀਂ ਘੱਲੇ ਜਾਂਦੇ ਹੁੰਦੇ,	ਘੱਲੀਆਂ ਜਾਂਦੀਆਂ ਹੁੰਦੀਆਂ,
	3	ਓਹ ਘੱਲੇ ਜਾਂਦੇ ਹੁੰਦੇ,	ਘੱਲੀਆਂ ਜਾਂਦੀਆਂ ਹੁੰਦੀਆਂ.

Subjunctive, ਜੇ ਮੈਂ ਘੱਲਿਆ ਜਾਂਦਾ ਹੁੰਦਾ, *if I were being sent.*

Instant Present Continuative.

ਮੈਂ ਘੱਲਿਆ ਜਾਂਦਾ ਹੁੰਦਾ, *I would be in the habit of being sent.*

		Mas.	*Fem.*
Sing.	1	ਮੈਂ ਘੱਲਿਆ ਜਾਂਦਾ ਹੁੰਦਾ,	ਘੱਲੀ ਜਾਂਦੀ ਹੁੰਦੀ,
	2	ਤੂੰ ਘੱਲਿਆ ਜਾਂਦਾ ਹੁੰਦਾ,	ਘੱਲੀ ਜਾਂਦੀ ਹੁੰਦੀ,
	3	ਉਹ ਘੱਲਿਆ ਜਾਂਦਾ ਹੁੰਦਾ,	ਘੱਲੀ ਜਾਂਦੀ ਹੁੰਦੀ,
Plur.	1	ਅਸੀਂ ਘੱਲੇ ਜਾਂਦੇ ਹੁੰਦੇ,	ਘੱਲੀਆਂ ਜਾਂਦੀਆਂ ਹੁੰਦੀਆਂ,
	2	ਤੁਸੀਂ ਘੱਲੇ ਜਾਂਦੇ ਹੁੰਦੇ,	ਘੱਲੀਆਂ ਜਾਂਦੀਆਂ ਹੁੰਦੀਆਂ,
	3	ਓਹ ਘੱਲੇ ਜਾਂਦੇ ਹੁੰਦੇ,	ਘੱਲੀਆਂ ਜਾਂਦੀਆਂ ਹੁੰਦੀਆਂ.

Subjunctive, ਜੇ ਮੈਂ ਘੱਲਿਆ ਜਾਂਦਾ ਹੁੰਦਾ, *if I were in the habit,* &c.

Future Present.

ਮੈਂ ਘੱਲਿਆ ਜਾਂਦਾ ਹੋਵਾਂ, *I may be being sent.*

		Mas.	*Fem.*
Sing.	1	ਮੈਂ ਘੱਲਿਆ ਜਾਂਦਾ ਹੋਵਾਂ,	ਘੱਲੀ ਜਾਂਦੀ ਹੋਵਾਂ,
	2	ਤੂੰ ਘੱਲਿਆ ਜਾਂਦਾ ਹੋਵੇਂ,	ਘੱਲੀ ਜਾਂਦੀ ਹੋਵੇਂ,
	3	ਉਹ ਘੱਲਿਆ ਜਾਂਦਾ ਹੋਵੇ,	ਘੱਲੀ ਜਾਂਦੀ ਹੋਵੇ,
Plur.	1	ਅਸੀਂ ਘੱਲੇ ਜਾਂਦੇ ਹੋਈ,	ਘੱਲੀਆਂ ਜਾਂਦੀਆਂ ਹੋਈ,
	2	ਤੁਸੀਂ ਘੱਲੇ ਜਾਂਦੇ ਹੋਵੋ,	ਘੱਲੀਆਂ ਜਾਂਦੀਆਂ ਹੋਵੋ,
	3	ਓਹ ਘੱਲੇ ਜਾਂਦੇ ਹੋਣ,	ਘੱਲੀਆਂ ਜਾਂਦੀਆਂ ਹੋਣ.

Subjunctive, ਜੇ ਮੈਂ ਘੱਲਿਆ ਜਾਂਦਾ ਹੋਵਾਂ, *if I should be being sent.*

Future Present Continuative.

ਮੈਂ ਘੱਲਿਆ ਜਾਂਦਾ ਹੁੰਦਾ ਹੋਵਾਂ, *I may be in the habit of being sent.*

		Mas.	*Fem.*
Sing.	1	ਮੈਂ ਘੱਲਿਆ ਜਾਂਦਾ ਹੁੰਦਾ ਹੋਵਾਂ,	ਘੱਲੀ ਜਾਂਦੀ ਹੁੰਦੀ ਹੋਵਾਂ,
	2	ਤੂੰ ਘੱਲਿਆ ਜਾਂਦਾ ਹੁੰਦਾ ਹੋਵੇਂ,	ਘੱਲੀ ਜਾਂਦੀ ਹੁੰਦੀ ਹੋਵੇਂ,
	3	ਉਹ ਘੱਲਿਆ ਜਾਂਦਾ ਹੁੰਦਾ ਹੋਵੇ,	ਘੱਲੀ ਜਾਂਦੀ ਹੁੰਦੀ ਹੋਵੇ,
Plur.	1	ਅਸੀਂ ਘੱਲੇ ਜਾਂਦੇ ਹੁੰਦੇ ਹੋਈਏ,	ਘੱਲੀਆਂ ਜਾਂਦੀਆਂ ਹੁੰਦੀਆਂ ਹੋਈਏ,
	2	ਤੁਸੀਂ ਘੱਲੇ ਜਾਂਦੇ ਹੁੰਦੇ ਹੋਵੋ,	ਘੱਲੀਆਂ ਜਾਂਦੀਆਂ ਹੁੰਦੀਆਂ ਹੋਵੋ,
	3	ਓਹ ਘੱਲੇ ਜਾਂਦੇ ਹੁੰਦੇ ਹੋਣ,	ਘੱਲੀਆਂ ਜਾਂਦੀਆਂ ਹੁੰਦੀਆਂ ਹੋਣ.

Subjunctive, ਜੇ ਮੈਂ ਘੱਲਿਆ ਜਾਂਦਾ ਹੁੰਦਾ ਹੋਵਾਂ, *if I should be &c.*

Present Past.

ਮੈਂ ਘੱਲਿਆ ਗਿਆ ਹੁੰਦਾ, *I would have been sent.*

		Mas.	*Fem.*
Sing.	1	ਮੈਂ ਘੱਲਿਆ ਗਿਆ ਹੁੰਦਾ,	ਘੱਲੀ ਗਈ ਹੁੰਦੀ,
	2	ਤੂੰ ਘੱਲਿਆ ਗਿਆ ਹੁੰਦਾ,	ਘੱਲੀ ਗਈ ਹੁੰਦੀ,
	3	ਉਹ ਘੱਲਿਆ ਗਿਆ ਹੁੰਦਾ,	ਘੱਲੀ ਗਈ ਹੁੰਦੀ,
Plur.	1	ਅਸੀਂ ਘੱਲੇ ਗਏ ਹੁੰਦੇ,	ਘੱਲੀਆਂ ਗਈਆਂ ਹੁੰਦੀਆਂ,
	2	ਤੁਸੀਂ ਘੱਲੇ ਗਏ ਹੁੰਦੇ,	ਘੱਲੀਆਂ ਗਈਆਂ ਹੁੰਦੀਆਂ,
	3	ਓਹ ਘੱਲੇ ਗਏ ਹੁੰਦੇ,	ਘੱਲੀਆਂ ਗਈਆਂ ਹੁੰਦੀਆਂ.

Subjunctive, ਜੇ ਮੈਂ ਘੱਲਿਆ ਗਿਆ ਹੁੰਦਾ, *if I had been sent.*

Future Past.

ਮੈਂ ਘੱਲਿਆ ਗਿਆ, ਘੱਲਿਆ ਹੋਇਆ, ਹੋਵਾਂ, *I may have been sent.*

		Mas.	*Fem.*
Sing.	1	ਮੈਂ ਘੱਲਿਆ ਗਿਆ ਹੋਵਾਂ,	ਘੱਲੀ ਗਈ ਹੋਵਾਂ,
	2	ਤੂੰ ਘੱਲਿਆ ਗਿਆ ਹੋਵੇਂ,	ਘੱਲੀ ਗਈ ਹੋਵੇਂ,
	3	ਉਹ ਘੱਲਿਆ ਗਿਆ ਹੋਵੇ,	ਘੱਲੀ ਗਈ ਹੋਵੇ,
Plur.	1	ਅਸੀਂ ਘੱਲੇ ਗਏ ਹੋਈਏ,	ਘੱਲੀਆਂ ਗਈਆਂ ਹੋਈਏ,
	2	ਤੁਸੀਂ ਘੱਲੇ ਗਏ ਹੋਵੋ,	ਘੱਲੀਆਂ ਗਈਆਂ ਹੋਵੋ,
	3	ਓਹ ਘੱਲੇ ਗਏ ਹੋਣ,	ਘੱਲੀਆਂ ਗਈਆਂ ਹੋਣ.

Subjunctive, ਜੇ ਮੈਂ ਘੱਲਿਆ ਗਿਆ, &c. *if I perchance have been sent.*

INDEFINITE FUTURE.

ਮੈਂ ਘੱਲਿਆ ਜਾਵਾਂ, *I may be sent.*

			Mas.	*Fem.*
Sing.	1	ਮੈਂ	ਘੱਲਿਆ ਜਾਵਾਂ,	ਘੱਲੀ ਜਾਵਾਂ,
	2	ਤੂੰ	ਘੱਲਿਆ ਜਾਵੇਂ,	ਘੱਲੀ ਜਾਵੇਂ,
	3	ਉਹ	ਘੱਲਿਆ ਜਾਵੇ,	ਘੱਲੀ ਜਾਵੇ,
Plur.	1	ਅਸੀਂ	ਘੱਲੇ ਜਾਈਏ,	ਘੱਲੀਆਂ ਜਾਈਏ,
	2	ਤੁਸੀਂ	ਘੱਲੇ ਜਾਓ, ਜਾਵੋ,	ਘੱਲੀਆਂ ਜਾਓ, ਜਾਵੋ,
	3	ਓਹ	ਘੱਲੇ ਜਾਣ,	ਘੱਲੀਆਂ ਜਾਣ.

Subjunctive, ਜੇ ਮੈਂ ਘੱਲਿਆ ਜਾਵਾਂ, *if I be sent.*

87. ANOTHER FORM OF THE PASSIVE VOICE, ILLUSTRATED BY THE VERB ਮਾਰਨਾ, *to beat.*

ROOT.

ਮਾਰ, *beat.*

PRINCIPAL PARTS.

Present ਮਾਰਦਾ, *Past* ਮਾਰਿਆ, *Future* ਮਾਰਾਂ.

PASSIVE VOICE.

IMPERATIVE MOOD. (Wanting.)

PARTICIPLE. (Wanting.)

GERUND. (Wanting.)

INFINITIVE MOOD.

ਮਾਰੀਂਦਾ ਜਾਣ, *to be beaten.*

		Mas.
Sing.	Nom.	ਮਾਰੀਂਦਾ ਜਾਣ, ਮਾਰੀਂਦਾ ਜਾਣਾ,
	Obl.	ਮਾਰੀਂਦੇ ਜਾਣ, ਮਾਰੀਂਦੇ ਜਾਣੇ,

INDICATIVE MOOD.

Indefinite Present.

ਮੈਂ ਮਾਰੀਂਦਾ, *I am beaten.*

		Mas.	*Fem.*
Sing.	1	ਮੈਂ ਮਾਰੀਂਦਾ,	ਮਾਰੀਂਦੀ,
	2	ਤੂੰ ਮਾਰੀਂਦਾ,	ਮਾਰੀਂਦੀ,
	3	ਉਹ ਮਾਰੀਂਦਾ,	ਮਾਰੀਂਦੀ,
Plur.	1	ਅਸੀਂ ਮਾਰੀਂਦੇ,	ਮਾਰੀਂਦੀਆਂ,
	2	ਤੁਸੀਂ ਮਾਰੀਂਦੇ,	ਮਾਰੀਂਦੀਆਂ,
	3	ਓਹ ਮਾਰੀਂਦੇ,	ਮਾਰੀਂਦੀਆਂ.

Subjunctive, ਜੇ ਮੈਂ ਮਾਰੀਂਦਾ, *if I am beaten*

Instant Present.

ਮੈਂ ਮਾਰੀਂਦਾ ਹਾਂ, *I am being beaten.*

		Mas.	*Fem.*
Sing.	1	ਮੈਂ ਮਾਰੀਂਦਾ ਹਾਂ,	ਮਾਰੀਂਦੀ ਹਾਂ,
	2	ਤੂੰ ਮਾਰੀਂਦਾ ਹੈਂ,	ਮਾਰੀਂਦੀ ਹੈਂ,
	3	ਉਹ ਮਾਰੀਂਦਾ ਹੈ,	ਮਾਰੀਂਦੀ ਹੈ,
Plur.	1	ਅਸੀਂ ਮਾਰੀਂਦੇ ਹਾਂ,	ਮਾਰੀਂਦੀਆਂ ਹਾਂ,
	2	ਤੁਸੀਂ ਮਾਰੀਂਦੇ ਹੋ,	ਮਾਰੀਂਦੀਆਂ ਹੋ,
	3	ਓਹ ਮਾਰੀਂਦੇ ਹਨ,	ਮਾਰੀਂਦੀਆਂ ਹਨ.

Subjunctive, ਜੇ ਮੈਂ ਮਾਰੀਂਦਾ ਹਾਂ, *if I am being beaten.*

Instant Present Continuative.

ਮੈਂ ਮਾਰੀਂਦਾ ਹੁੰਦਾ ਹਾਂ, *I am in the habit of being beaten.*

		Mas.	*Fem.*
Sing.	1	ਮੈਂ ਮਾਰੀਂਦਾ ਹੁੰਦਾ ਹਾਂ,	ਮਾਰੀਂਦੀ ਹੁੰਦੀ ਹਾਂ,
	2	ਤੂੰ ਮਾਰੀਂਦਾ ਹੁੰਦਾ ਹੈਂ,	ਮਾਰੀਂਦੀ ਹੁੰਦੀ ਹੈਂ,
	3	ਉਹ ਮਾਰੀਂਦਾ ਹੁੰਦਾ ਹੈ,	ਮਾਰੀਂਦੀ ਹੁੰਦੀ ਹੈ,
Plur.	1	ਅਸੀਂ ਮਾਰੀਂਦੇ ਹੁੰਦੇ ਹਾਂ,	ਮਾਰੀਂਦੀਆਂ ਹੁੰਦੀਆਂ ਹਾਂ,
	2	ਤੁਸੀਂ ਮਾਰੀਂਦੇ ਹੁੰਦੇ ਹੋ,	ਮਾਰੀਂਦੀਆਂ ਹੁੰਦੀਆਂ ਹੋ,
	3	ਓਹ ਮਾਰੀਂਦੇ ਹੁੰਦੇ ਹਨ,	ਮਾਰੀਂਦੀਆਂ ਹੁੰਦੀਆਂ ਹਨ.

Subjunctive, ਜੇ ਮੈਂ ਮਾਰੀਂਦਾ ਹੁੰਦਾ ਹਾਂ, *if I am in the habit of*, &c.

PAST PRESENT.

ਮੈਂ ਮਾਰੀਂਦਾ ਸਾ, *I was being beaten.*

		Mas.	*Fem.*
Sing.	1	ਮੈਂ ਮਾਰੀਂਦਾ ਸਾ,	ਮਾਰੀਂਦੀ ਸੀ,
	2	ਤੂੰ ਮਾਰੀਂਦਾ ਸਾ,	ਮਾਰੀਂਦੀ ਸੀ,
	3	ਉਹ ਮਾਰੀਂਦਾ ਸਾ,	ਮਾਰੀਂਦੀ ਸੀ,
Plur.	1	ਅਸੀਂ ਮਾਰੀਂਦੇ ਸੇ,	ਮਾਰੀਂਦੀਆਂ ਸੀਆਂ,
	2	ਤੁਸੀਂ ਮਾਰੀਂਦੇ ਸੇ,	ਮਾਰੀਂਦੀਆਂ ਸੀਆਂ,
	3	ਓਹ ਮਾਰੀਂਦੇ ਸੇ,	ਮਾਰੀਂਦੀਆਂ ਸੀਆਂ.

Subjunctive, ਜੇ ਮੈਂ ਮਾਰੀਂਦਾ ਸਾ, *if I was being beaten.*

PAST PRESENT CONTINUATIVE.

ਮੈਂ ਮਾਰੀਂਦਾ ਹੁੰਦਾ ਸਾ, *I was in the habit of being beaten.*

		Mas.	*Fem.*
Sing.	1	ਮੈਂ ਮਾਰੀਂਦਾ ਹੁੰਦਾ ਸਾ,	ਮਾਰੀਂਦੀ ਹੁੰਦੀ ਸੀ,
	2	ਤੂੰ ਮਾਰੀਂਦਾ ਹੁੰਦਾ ਸਾ,	ਮਾਰੀਂਦੀ ਹੁੰਦੀ ਸੀ,
	3	ਉਹ ਮਾਰੀਂਦਾ ਹੁੰਦਾ ਸਾ,	ਮਾਰੀਂਦੀ ਹੁੰਦੀ ਸੀ,
Plur.	1	ਅਸੀਂ ਮਾਰੀਂਦੇ ਹੁੰਦੇ ਸੇ,	ਮਾਰੀਂਦੀਆਂ ਹੁੰਦੀਆਂ ਸੀਆਂ
	2	ਤੁਸੀਂ ਮਾਰੀਂਦੇ ਹੁੰਦੇ ਸੇ,	ਮਾਰੀਂਦੀਆਂ ਹੁੰਦੀਆਂ ਸੀਆਂ,
	3	ਓਹ ਮਾਰੀਂਦੇ ਹੁੰਦੇ ਸੇ,	ਮਾਰੀਂਦੀਆਂ ਹੁੰਦੀਆਂ ਸੀਆਂ.

Subjunctive, ਜੇ ਮੈਂ ਮਾਰੀਂਦਾ ਹੁੰਦਾ ਸਾ, *if I was in the habit of*, &c.

FUTURE PRESENT.

ਮੈਂ ਮਾਰੀਂਦਾ ਹੋਵਾਂਗਾ, *I shall be*, or *probably am, being beaten.*

		Mas.	*Fem.*
Sing.	1	ਮੈਂ ਮਾਰੀਂਦਾ ਹੋਵਾਂਗਾ,	ਮਾਰੀਂਦੀ ਹੋਵਾਂਗੀ,
	2	ਤੂੰ ਮਾਰੀਂਦਾ ਹੋਵੇਂਗਾ,	ਮਾਰੀਂਦੀ ਹੋਵੇਂਗੀ,
	3	ਉਹ ਮਾਰੀਂਦਾ ਹੋਵੇਗਾ,	ਮਾਰੀਂਦੀ ਹੋਵੇਗੀ,
Plur.	1	ਅਸੀਂ ਮਾਰੀਂਦੇ ਹੋਵਾਂਗੇ,	ਮਾਰੀਂਦੀਆਂ ਹੋਵਾਂਗੀਆਂ,
	2	ਤੁਸੀਂ ਮਾਰੀਂਦੇ ਹੋਵੋਗੇ,	ਮਾਰੀਂਦੀਆਂ ਹੋਵੋਗੀਆਂ,
	3	ਓਹ ਮਾਰੀਂਦੇ ਹੋਣਗੇ,	ਮਾਰੀਂਦੀਆਂ ਹੋਣਗੀਆਂ.

Subjunctive, ਜੇ ਮੈਂ ਮਾਰੀਂਦਾ ਹੋਵਾਂਗਾ, *if I shall be*, or *probably*, &c.

(The Future Present Continuative and the Past tenses are wanting.)

INDEFINITE FUTURE.

ਮੈਂ ਮਾਰੀਅਾਂਗਾ, *I shall be beaten.*

		Mas.	*Fem.*
Sing.	1	ਮੈਂ ਮਾਰੀਅਾਂਗਾ,	ਮਾਰੀਅਾਂਗੀ,
	2	ਤੂੰ ਮਾਰੀਏਂਗਾ,	ਮਾਰੀਏਂਗੀ,
	3	ਉਹ ਮਾਰੀਏਗਾ,	ਮਾਰੀਏਗੀ,
Plur.	1	ਅਸੀਂ ਮਾਰੀਅਾਂਗੇ,	ਮਾਰੀਅਾਂਗੀਅਾਂ,
	2	ਤੁਸੀਂ ਮਾਰੀਓਗੇ,	ਮਾਰੀਓਗੀਅਾਂ,
	3	ਓਹ ਮਾਰੀਅਨਗੇ,	ਮਾਰੀਅਨਗੀਅਾਂ.

Subjunctive, ਜੇ ਮੈਂ ਮਾਰੀਅਾਂਗਾ *if I shall be beaten.*

This form of the future is seldom used.

POTENTIAL MOOD.

INDEFINITE PRESENT.

ਮੈਂ ਮਾਰੀਦਾ, *I would be beaten.*

		Mas.	*Fem.*
Sing.	1	ਮੈਂ ਮਾਰੀਦਾ,	ਮਾਰੀਦੀ,
	2	ਤੂੰ ਮਾਰੀਦਾ,	ਮਾਰੀਦੀ,
	3	ਉਹ ਮਾਰੀਦਾ,	ਮਾਰੀਦੀ,
Plur.	1	ਅਸੀਂ ਮਾਰੀਦੇ,	ਮਾਰੀਦੀਅਾਂ,
	2	ਤੁਸੀਂ ਮਾਰੀਦੇ,	ਮਾਰੀਦੀਅਾਂ,
	3	ਓਹ ਮਾਰੀਦੇ,	ਮਾਰੀਦੀਅਾਂ.

Subjunctive, ਜੇ ਮੈਂ ਮਾਰੀਦਾ, *if I were beaten.*

INSTANT PRESENT.

ਮੈਂ ਮਾਰੀਦਾ ਹੁੰਦਾ, *I would be being beaten.*

		Mas.	*Fem.*
Sing.	1	ਮੈਂ ਮਾਰੀਦਾ ਹੁੰਦਾ,	ਮਾਰੀਦੀ ਹੁੰਦੀ,
	2	ਤੂੰ ਮਾਰੀਦਾ ਹੁੰਦਾ,	ਮਾਰੀਦੀ ਹੁੰਦੀ,
	3	ਉਹ ਮਾਰੀਦਾ ਹੁੰਦਾ,	ਮਾਰੀਦੀ ਹੁੰਦੀ,

Plur.	1	ਅਸੀਂ ਮਾਰੀਂਦੇ ਹੁੰਦੇ,	ਮਾਰੀਂਦੀਆਂ ਹੁੰਦੀਆਂ,
	2	ਤੁਸੀਂ ਮਾਰੀਂਦੇ ਹੁੰਦੇ,	ਮਾਰੀਂਦੀਆਂ ਹੁੰਦੀਆਂ,
	3	ਓਹ ਮਾਰੀਂਦੇ ਹੁੰਦੇ,	ਮਾਰੀਂਦੀਆਂ ਹੁੰਦੀਆਂ.

Subjunctive, ਜੇ ਮੈਂ ਮਾਰੀਂਦਾ ਹੁੰਦਾ, *if I were being beaten.*

Instant Present Continuative.

ਮੈਂ ਮਾਰੀਂਦਾ ਹੁੰਦਾ, *I would be habitually beaten.*

(Like the Instant Present.)

Future Present.

ਮੈਂ ਮਾਰੀਂਦਾ ਹੋਵਾਂ, *I may be being beaten.*

		Mas.	*Fem.*
Sing.	1	ਮੈਂ ਮਾਰੀਂਦਾ ਹੋਵਾਂ,	ਮਾਰੀਂਦੀ ਹੋਵਾਂ,
	2	ਤੂੰ ਮਾਰੀਂਦਾ ਹੋਵੇਂ,	ਮਾਰੀਂਦੀ ਹੋਵੇਂ,
	3	ਉਹ ਮਾਰੀਂਦਾ ਹੋਵੇ,	ਮਾਰੀਂਦੀ ਹੋਵੇ,
Plur.	1	ਅਸੀਂ ਮਾਰੀਂਦੇ ਹੋਈਏ,	ਮਾਰੀਂਦੀਆਂ ਹੋਈਏ,
	2	ਤੁਸੀਂ ਮਾਰੀਂਦੇ ਹੋਵੋ,	ਮਾਰੀਂਦੀਆਂ ਹੋਵੋ,
	3	ਓਹ ਮਾਰੀਂਦੇ ਹੋਣ,	ਮਾਰੀਂਦੀਆਂ ਹੋਣ.

Subjunctive, ਜੇ ਮੈਂ ਮਾਰੀਂਦਾ ਹੋਵਾਂ, *if I should be being beaten.*

Future Present Continuative.

ਮੈਂ ਮਾਰੀਂਦਾ ਹੁੰਦਾ ਹੋਵਾਂ, *I may be habitually beaten.*

		Mas.	*Fem.*
Sing.	1	ਮੈਂ ਮਾਰੀਂਦਾ ਹੁੰਦਾ ਹੋਵਾਂ,	ਮਾਰੀਂਦੀ ਹੁੰਦੀ ਹੋਵਾਂ,
	2	ਤੂੰ ਮਾਰੀਂਦਾ ਹੁੰਦਾ ਹੋਵੇਂ,	ਮਾਰੀਂਦੀ ਹੁੰਦੀ ਹੋਵੇਂ,
	3	ਉਹ ਮਾਰੀਂਦਾ ਹੁੰਦਾ ਹੋਵੇ,	ਮਾਰੀਂਦੀ ਹੁੰਦੀ ਹੋਵੇ,

Plur.	1	ਅਸੀਂ ਮਾਰੀਦੇ ਹੁੰਦੇ ਹੋਜੇ,	ਮਾਰੀਦੀਆਂ ਹੁੰਦੀਆਂ ਹੋਜੇ,
	2	ਤੁਸੀਂ ਮਾਰੀਦੇ ਹੁੰਦੇ ਹੋਵੋ,	ਮਾਰੀਦੀਆਂ ਹੁੰਦੀਆਂ ਹੋਵੋ,
	3	ਓਹ ਮਾਰੀਦੇ ਹੁੰਦੇ ਹੋਲ,	ਮਾਰੀਦੀਆਂ ਹੁੰਦੀਆਂ ਹੋਲ.

Subjunctive, ਜੇ ਮੈਂ ਮਾਰੀਦੀ ਹੁੰਦਾ ਹੋਵਾਂ, *if I should be habitually beaten.*

(The Past tenses are wanting.)

INDEFINITE FUTURE.

ਮੈਂ ਮਾਰੀਆਂ, *I may be beaten.*

Sing.	1	ਮੈਂ ਮਾਰੀਆਂ,
	2	ਤੂੰ ਮਾਰੀਏਂ,
	3	ਓਹ ਮਾਰੀਏ,
Plur.	1	ਅਸੀਂ ਮਾਰੀਏ,
	2	ਤੁਸੀਂ ਮਾਰੀਓ,
	3	ਓਹ ਮਾਰੀਅਨ.

Subjunctive, ਜੇ ਮੈਂ ਮਾਰੀਆਂ, *if I should be beaten.*

This tense is seldom used.

REMARKS ON THE VERBS.

It may be remarked, in general, that many forms of expression, occurring in the preceding paradigms, are to be met with but rarely; and others are in use only in particular sections of the country. Some additional forms, which could not conveniently be introduced into the paradigms, without swelling them to an undue extent, will be noticed below. Although the Defective Verb ਹਾਂ, when used as an auxiliary, in the foregoing conjugations, has been written in only one of its forms, this must not be supposed to be the only one in use. Much license is here allowed; and ਸੀ, rather than ਸਾ, in the masculine of the past tenses, is exceedingly common.

Irregular Verbs.

68. The conjugation of a few verbs is, in part, irregular; as will appear from the specimens contained in the following table.

N. B. In the parts not referred to, the conjugation is regular.

Infinitive.	Pres.	Past.	Future.	Gerund.	Remarks.
ਸੀਉਂਲਾ, *to sew*, ...	...	ਸੀਤਾ, ਸੀਆ, ...	... ...	ਸੀਆਂ, ...	
ਹੋਲਾ, *to be*, ...	ਹੁੰਦਾ	... ...	... ...	... ...	[also regular.
ਕਰਨਾ, *to do*, ...	...	ਕੀਤਾ, ...	... ...	... ...	Imp. sometimes ਕਰ,
ਖਾਲਾ, *to eat*, ...	...	ਖਾਹਦਾ, ਖਾਧਾ, ...	... ...	ਖਾਇਆ, ਖਾਧਾ,	
ਜਲਨਾ, *to bear*, ...	...	ਜਾਇਆ, ...	... ...	... ...	also regular.
ਜਾਲਨਾ, *to know*, ...	...	ਜਾਤਾ, ...	... ...	... ...	also regular.
ਜਾਲਾ, *to go*, ...	...	ਗਿਆ, ਗਇਆ, ...	... ...	ਜਾਜਾ, ਗਿਆ,	Imp. ਜਾਹ.
ਢਹਿਲਾ, ਢੈਲਾ, *to fall*,	...	ਢੱਠਾ, ...	... ...	... ...	also regular.
ਦੇਖਲਾ, *to see*, ...	...	ਡਿਠਾ, ਦਿਠਾ, ...	... ...	... ...	also regular. [ਦੇਵੋ.
ਦੇਲਾ, *to give*, ...	ਦਿੰਦਾ	ਦਿੱਤਾ, ...	ਦਿਆਂ, ਦੇਵਾਂ,	ਦਿਆ, ...	Imp. ਦਿਹ; plur. ਦਿਓ,
ਨਹਾਉਂਲਾ, *to bathe*, ...	...	... ...	... ...	ਨਹਾਤਿਆ, ...	also regular.
ਪਹੁੰਚਲਾ, *to arrive*, ...	...	ਪਹੁਤਾ, ਪੁੱਜਾ, ...	ਪਹੁਤਾਂ, ...	... ...	also regular.
ਪੈਲਾ, ਪੋਲਾ, *to fall*, ...	...	ਪਿਆ, ...	ਪਵਾਂ, ...	... ...	
ਬਰਸਲਾ, *to rain*, ...	...	ਬੁੱਠਾ, ...	... ...	... ...	also regular.
ਬੰਨਲਾ, *to bind*, ...	...	ਬੱਧਾ, ...	... ...	... ...	also regular.
ਰਹਿਲਾ, *to stay*, ...	...	ਰਿਹਾ, ...	... ...	... ...	Imp. ਰਹੁ, also reg.
ਲੈਲਾ, *to take*, ...	...	ਲਿਆ, ਲਇਆ, ਲੀਤਾ,	ਲਵਾਂ, ...	ਲਿਆ, ...	
ਪਛਾਲਨਾ, *to recognize*,	...	ਪਛਾਤਾ, ...	... ...	... ...	also regular.

This table does not profess to furnish a complete list of irregular verbs; only some that are most common.

Causal Verbs.

89. These are used, as in Urdú, to express what is done by the instrumentality of another party. They are formed both from Active and Neuter verbs generally, by the addition of ਆਉ, ਵਾਉ, ਲਾਉ, or ਆਲ, to the root; as ਕਰ, *do*, ਕਰਾਉ or ਕਰਵਾਉ, *cause to be done*; ਦੇਖ, *see*, ਦਿਖਲਾਉ or ਦਿਖਾਲ, *cause to be seen, show*; or, where no syllable is added, by changing the last short vowel of the root into a long one; as ਬਲ, *burn*, ਬਾਲ, *cause to burn, kindle*; ਉਖੜ, *be rooted up*, ਉਖੇੜ, *root up*; ਤੁਰ, *depart*, ਤੋਰ, *send away*. There are also a few other forms, as ਭੀਜ, *be moistened*, ਭੇਉਂ, *moisten*; ਬੈਹਿ, *sit*, ਬਹਾਲ, *cause to sit*; ਨੇਉਂ, *bend, stoop*, ਨਿਵਾਉ, *cause to bend*; ਭੀਗ, *be moistened*, ਭਿਗੋ, *moisten*; &c.

In some of these examples it will be observed, that the causal addition changes the long vowel of the root into a short one. This is a rule which seldom or never fails: yet the manner of the change is not uniform; the long vowel giving place, in some instances, to its own corresponding short one, as ਦੇਖ, ਦਿਖਾਲ; and at other times to one of a different class, as ਲਾਉ, *apply*; ਲਿਵਾਉ, *cause to be applied*; ਖਾ, *eat*, ਖੁਆਉ, *cause to eat, feed*.

Moods, Tenses, etc.

90. The syllable ਵੈ, in the third person singular, future, both Indicative and Potential, of such verbs as terminate their roots in ਉ, is often changed into ਏ, as ਜਾਏਗਾ for ਜਾਵੈਗਾ; and all verbs are liable to change the ਏ, of this same syllable, into ਉ; as ਜਾਉ, ਜਾਉਗਾ, ਹੋਉ, ਹੋਉਗਾ, ਘੱਲੂ, ਘੱਲੂਗਾ, instead of ਜਾਵੈ, ਜਾਵੈਗਾ, &c. In like manner, ਜੇ of the Indefinite Future, Potential, is often changed into ਇਜੇ and ਈਏ; as ਕਰਿਜੇ, *we may do*; ਚਲੀਏ, *we may go*. The 3rd person plur. also, of this tense, both Potential and Indicative, admits of ਵ੍ਹ before ਲ; as ਹੋਵ੍ਹਲ instead of ਹੋਲ.

91. The past tenses are sometimes used for the future; as ਜੇ ਤੈਂ ਅਗੇ ਪੈਰ ਪਾਇਆ, ਤਾਂ ਮੈਂ ਤੇਰੀ ਜਾਨ ਲਈ, *if you put a foot forward, I will take your life*.

92. The Indefinite Past, and the Present Past, are often used interchangeably: so are the Indefinite Present, and the Present Instant.

93. The Future Potential is sometimes used for the Future Indicative, as, ਜੇ ਹੁਕਮ ਹੋਵੇ, ਤਾਂ ਮੈਂ ਜਾਵਾਂ, *if there is an order, I will go.*

94. The Infinitive, governed by an active verb, sometimes drops the terminal ਲਾ, ਨਾ, &c. as, ਤੁਸੀਂ ਅਛੀਆਂ ਚੀਜਾਂ ਦੇ ਜਾਲਦੇ ਹੋ, *you know how to give good things;* ਤੂੰ ਪੜ੍ਹ ਜਾਲਦਾ ਹੈਂ ? *do you know how to read?*

95. The ਨੈ of the Instrumental case being originally a preposition meaning *by*, the Infinitive is often construed with this case, to express certainty or obligation; the verb ਹਾਂ or ਹੋਲਾ being at the same time either expressed or understood; thus, ਮੈਂ ਆਉਲਾ, *I am coming,* (I will certainly come;) ਉਸ ਨੈ ਆਉਲਾ ਸਾ, *he was to have come;* ਤੁਸੀਂ ਆਉਲਾ, *you must come;* (that is, at a future time.) ਮੈਂ and ਤੁਸੀਂ in these examples are in the Instrumental case, though their form is also that of the Nominative. A mode of expression is met with, somewhat resembling this in form, but differing from it in meaning; being, in fact, another way of writing and speaking the first person of the Present Instant Continuative; e. g. ਮੈਂ ਉਥੇ ਬਹਿਨਾ ਪੈਨਾ ਹਾਂ, *I am in the habit of sitting there.*

It is nevertheless true, that in this construction the primary idea is sometimes lost sight of, and the Nominative case, expressed or understood, is used instead of the Instrumental; as ਹੁਲ ਹੋਰਨਾਂ ਗੱਲਾਂ ਦੀ ਬਾਬਤ ਲਿਖਲਾ ਹਾਂ, *I must now write on other subjects.*

96. In the passive voice, the auxiliary verb ਹੋਲਾ is sometimes substituted for ਜਾਲਾ; as ਬਹੁਤ ਮਾਜਾ ਖਰਚੀ ਹੋਈ ਹੈ, *a great deal of wealth has been expended;* ਮਿਹਨਤ ਕੀਤੀ ਹੁੰਦੀ ਹੈ, *labor is being performed.* This form however, like that of the active past tenses with ਹੋਇਆ, as noticed on page 49, serves in a measure to modify the sense, implying a continuance of the condition or action which the verb predicates of the subject.

97. Neuter verbs can, in some cases, be used in the passive form, but without a passive meaning; as ਪ੍ਰਾਪਤ ਹੋਈਦਾ, *acquires;* ਜਾਈਦਾ, *goes.*

98. In some parts of the Panjáb, the following and like peculiarities prevail;— Instead of the Instrumental pronoun ਉਸ ਨੈ, the verb takes the suffix ਓਸ, and at the same time drops its own final

letter; as ਕੀਤੋਸ, *he did*, instead of ਉਸ ਨੈ ਕੀਤਾ; ਪੀਂਦੇ ਅਸਾਂ, *we are drinking*, for ਅਸੀਂ ਪੀਂਦੇ ਹਾਂਗੇ; ਮੈਂ ਕਰਦਾ ਆਹਾ, *I was doing*, for ਮੈਂ ਕਰਦਾ ਸਾ; ਉਹ ਕਰਸੀ, *he will do*, for ਉਹ ਕਰੇਗਾ; ਨੱਸੋ, *was not*, for ਨਹੀਂ ਸਾ.

99. Participles, as in other languages, partake of the nature of both verbs and adjectives, having the government of the former, and the qualifying attributes of the latter; except that the substantive participle often combines the qualities of a verbal noun, rather than of an adjective, with those of a verb; as ਜੁਤੀ ਬਲਾਉਲਵਾਲੇ ਨੀਚ ਜਾਤ ਹਨ, *shoe makers are a low caste.* The word ਮਨੁਖ, *men*, however, may be understood after ਬਲਾਉਲਵਾਲੇ, and something similar after all words of this class; and then the peculiarity which causes the substantive participle to be excepted from the definition of participles in general, will cease to exist.

100. In like manner, Gerunds and Infinitive Moods, (being equivalent to Infinitives and Participial Nouns in English,) have the nature of both verbs and nouns. All these, therefore, on account of their compound nature, have a twofold construction, corresponding with that of the parts of speech which they resemble.

101. Gerunds are sometimes constructed in a peculiar way with the verb ਜਾਲਾ, as follows; ਮੈਂਤੇ ਖੜਾ ਰਿਹਾ ਨਹੀਂ ਜਾਂਦਾ, *I cannot stop;* (literally, *by me standing still does not go;*) ਮੈਂਤੇ ਖਾਇਆ ਨਹੀਂ ਜਾਂਦਾ, *I cannot eat.* Perhaps, however, this should be considered simply a passive verb, in the 3rd person sing. impersonal; like the Latin, "*fletur a me.*"

Compound Verbs.

102. Compound verbs are formed, as in Urdú, in various ways;—

(*a*) *First*, by uniting a verb with a noun; as ਮੁਲ ਲੈਲਾ, *to buy;* ਕਬੂਲ ਕਰਨਾ, *to accept;* ਬਿਆਨ ਹੋਲਾ, *to be explained.* These express only simple ideas.

(*b*) *Secondly*, by uniting two verbs, with a view of expressing the ideas of both in close connection; as ਖਾਲਾ ਪੀਲਾ, *to eat and drink;* they are both regularly conjugated in some tenses, while in others the former may drop every thing but the root; e. g. ਉਹ ਖਾਂਦਾ

ਪੀਂਦਾ ਹੈ, *he eats and drinks;* ਉਹ ਖਾ ਪੀਵੇਗਾ, *he will eat and drink.*

(*c*) The *third* class is composed of verbs which, with a slight variation, are repeated, in order to give greater latitude or emphasis to the meaning; as ਉਖੜਨਾ ਪੁਖੜਨਾ, *to be plucked up root and branch.* Both parts are conjugated throughout.

(*d*) The *fourth* class is formed by prefixing to verbal roots, certain other verbs, which enable them to express possibility, inception, transition, completion, &c. as, ਵਾਚ ਸਕਣਾ, *to be able to read;* ਤੁਰ ਪੈਣਾ, *to set out, to begin to go;* ਬਹਿ ਜਾਣਾ, *to sit down;* ਖਾ ਹਟਣਾ, *to finish eating.*

(*e*) The *fifth* class, denoting the habit of a thing, is formed by prefixing a gerund to the verb ਕਰਨਾ; as ਉਹ ਪੜ੍ਹਿਆ ਕਰਦਾ, *he is in the habit of reading.*

(*f*) The *sixth* class, expressing the idea of continuance, is formed by prefixing a participle, either past or present, to a verb denoting action or rest; as ਉਹ ਮੈ ਨੂੰ ਮਾਰੀ ਹੀ ਗਿਆ, *he went on beating me,* i. e. he continued to beat me; ਉਹ ਪਿਆ ਖਾਂਦਾ ਹੈ, *he lies eating,* i. e. he continues to eat; ਗਜ਼ਨੀ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਹਥੋਂ ਜਾਂਦੀ ਲੱਗੀ, *Gazni began to go gradually out of their hands;* ਉਹ ਕੰਮ ਕਰੰਦਾ ਜਾਂਦਾ ਹੈ, *he goes on doing the work,* If the participle is repeated, the meaning is different; as, ਉਹ ਕੰਮ ਕਰਦਾ ਕਰਦਾ ਜਾਂਦਾ ਹੈ, *he does the work as he goes.*

ADVERB.

103. Many adverbs may be supposed to have been originally nouns, or a combination of nouns with other parts of speech, as ਉੱਥੇ, *there,* from ਉਸ ਥਾਉਂ, *that place;* ਕਿੱਚਰ, *how long?* from ਕਿਤਨਾ, *how much,* and ਚਿਰ, *space of time.* On this account they are often construed with prepositions, as if they were nouns still; as ਉੱਥੇ ਤੇ or ਉੱਥੋਂ *from there, thence;* also with adjectives, as ਹਰ ਕਿਤੇ; *every where.*

CONJUNCTION.

104. The following are some of the conjunctions in most frequent use; viz.

ਅਕੇ, ਕੇ, *or,*	ਤਾਂ, *then,*
ਅਤੇ, ਤੇ, *and,*	ਤਾਂ ਭੀ, *nevertheless, still,*
ਅਪਰ, ਔਪਰ, *except, but,*	ਨਾਲੇ, *also, both, and,*
ਅਥਵਾ, *or,*	ਪਰ, *but,*
ਅਰ, *and,*	ਬਲਕ, *but, but even,*
ਸਗਵਾਂ, ਸਗੋਂ, *but, but even,*	ਭਾਵੇਂ, *although,*
ਜੇ, ਜੇਕਰ, *if,*	ਯਾ, *or.*

105. Some of these are used as correlatives to each other, as ਜੇ, *if*— ਤਾਂ, *then;* ਭਾਵੇਂ, *although*— ਤਾਂ ਭੀ, *still;* ਨਾਲੇ, *both*— ਨਾਲੇ, *and.* Of those that naturally go together, the former is sometimes left to be supplied; as ਹੁਕਮ ਹੋਵੇ, ਤਾਂ ਮੈਂ ਜਾਵਾਂ, *if I have permission, I will go;* ਜੇ being understood.

PREPOSITION.

106. What is said of the origin of adverbs, in section 103, is likewise true of prepositions; and therefore they have the same power to control the gender of words depending on them, that nouns have. Thus ਚੁਫੇਰੇ, *on all sides,* being derived from ਚਾਰ, *four,* and ਫੇਰਾ, *a round, a circuit,* requires the genitive particle of the word which it governs to be in the masculine gender; as ਉਸ ਮਕਾਨ ਦੇ ਚੁਫੇਰੇ, *all around that place.* On the contrary, prepositions which have been derived from feminine nouns require the same particle to be feminine.

107. For the same reason two prepositions are often used together; as ਵਿਚ ਤੇ, or ਵਿਚੋਂ, *out of, from the midst of;* ਵਿਚਦੀਂ, *through the midst of.* — ਦੋਂ is never used, except in composition with other prepositions, or with adverbs; ਓ is an inseparable preposition, being written as a part of the word which it governs; as ਘਰੋਂ, *from home.*

INTERJECTION.

108. There is nothing to be said of the interjection, but what is equally true of this part of speech in other languages.

SYNTAX.

Nouns and Personal Pronouns.

109. Two or more nouns coming together, and meaning the same thing, have a common government; as ਇਹ ਤਾ ਸਾਡੇ ਪਿਉ ਧਰਮ ਸਿੰਘ ਦਾ ਮਾਲ ਹੈ, *this is the property of our father, Dharm Singh.*

Nominative.

110. The subject of a verb, except in the cases described below, under the head of the Instrumental case, is required to be in the nominative; as ਘੋੜਾ ਅਛੀ ਤਰਾਂ ਨਾਲ ਚਲਦਾ ਹੈ, *the horse moves well.*

111. The object of a verb also, especially when construed with verbs of giving, asking, or receiving, is frequently put in the nominative case; as ਉਹ ਪੋਥੀ ਮੈ ਨੂੰ ਦਿਓ, *give me that book;* ਓਨ ਇਕ ਸਵਾਲ ਮੈ ਨੂੰ ਪੁਛਿਆ, *he asked me one question.*

112. When a noun is used merely to introduce a subject, or when the verb on which it naturally depends, is so far removed, as to make the repetition of the thought, under the form of a pronoun, necessary to perspicuity, that noun is put in the nominative case independent; as ਉਹ ਰੋਟੀ ਜੋ ਥਾਲੀ ਵਿਚ ਰੱਖੀ ਹੋਈ ਸੀ, ਇਕ ਕੁੱਤੇ ਨੈ ਆਕੇ ਉਸ ਨੂੰ ਖਾ ਲਿਆ, *the bread which was deposited in the plate, a dog came and ate it.*

113. The nominative may be put independently with a participle; as ਉਹ ਕੀੜੇ ਪੈਕੇ ਮਰ ਗਿਆ, *he died of worms;* ਮੇਰਾ ਖਸਮ ਭੀ ਬੁਢਾ ਹੋਇਕੇ ਮੈਂ ਕੀ ਕਰਾਂ, *my husband also being old, what can I do?*

114. A noun denoting length of time or space is put absolutely in the nominative; as ਉਹ ਕਿਤਨਾਕੁ ਚਿਰ ਉਥੇ ਰਿਹਾ? *about how long did he remain there?* ਨਦੀ ਉਥੋਂ ਬਾਰਾਂ ਕੋਹ ਹੈ, *the river is twelve kos from there.*

115. The noun ਕਾਰਨ or ਕਾਰਲ, *cause, account,* is governed in the nominative case by the preposition ਕਰਕੇ, as ਇਸ ਗੱਲ ਦਾ ਕਾਰਨ ਕਰਕੇ, *on account of this word;* though the ablative would be a more natural construction.

Instrumental.

116. The Instrumental case is used to express the subject of any of the perfect past tenses of active verbs, as ਉਸ ਨੈ ਆਪਲੇ ਘਰ ਨੂੰ ਆਪਲਿਆਂ ਹੱਥੀਂ ਉਸਾਰਿਆ, *he built his house with his own hands.*

117. A few active verbs however never take the Instrumental case; as ਕਹਣਾ, *to say;* ਬੋਲਣਾ, *to speak;* ਲਿਆਉਣਾ, *to bring.* This is true of all verbs compounded with ਚੁਕਣਾ; ਸਮਝਣਾ may either take or reject it.

118. The Instrumental case is often construed with the Infinitive Mood, as described in *Section* 95.

119. The sign of this case, ਨੈ, in some districts is commonly omitted.

Genitive.

120. The Genitive case is construed with several parts of speech:—

(*a*) *First,* with Nouns; as, ਸਰਕਾਰ ਦਾ ਮਾਲ, *the property of the state;* and with Substantive Participles, when used as nouns; as ਬਾਲਕਾਂ ਦਾ ਭੜਾਉਲਵਾਲਾ, *a teacher of boys.*

Note. The noun which governs the Genitive is sometimes omitted; as ਰਾਜਾ ਦੇ [ਘਰ] ਇਕ ਪੁਤ ਜੰਮਿਆ, *a son was born to the king;* literally, in the king's [house]; ਉਸ ਦੀ [ਗੱਲ] ਸੁਣ, *hear him;* literally, hear his [word]; ਘਰ ਦਿਆਂ [ਲੋਕਾਂ ਦੇ] ਵਾਂਙੂ, *like* [the people of] *the house;* ਬਟਾਲਾ ਰਾਮਦੇਉ ਦਾ ਅਬਾਦ ਕੀਤਾ ਹੋਇਆ [ਕਸਬਾ] ਹੈ, *Batálá is* [a town] *settled under the auspices of Rámdeu;* ਤੂੰ ਜੀਭ ਦਾ ਕਰੜਾ [ਆਦਮੀ] ਹੈਂ, *you are* [a man] *of hard speech.*

(*b*) *Secondly,* with Adjectives; as ਇਸ ਕੰਮ ਦੇ ਲਾਇਕ, *fit for this business.*

(*c*) *Thirdly,* with Gerunds; as ਉਹ ਫਲ ਦੇ ਖਾਹਦਿਆਂ ਰੋਗੀ ਹੋ ਗਿਆ, *he became ill by eating fruit.*

(*d*) *Fourthly,* with Verbs in the Infinitive mood; as, ਉਹ ਮੇਰੇ ਆਉਲ ਤੇ ਅੱਜ ਗਿਆ, *he was offended at my coming.*

(*e*) *Fifthly,* with Prepositions; as, ਗੁਆਚੀ ਹੋਈ ਪੋਥੀ ਮੇਰੇ ਭਰਾਵ ਦੇ ਕੋਲ ਹੈ, *the lost book is with my brother.*

The following list contains most of the prepositions with which the Genitive is construed;—

ਅਗੇ, *before,*
ਅਗਿਓਂ, *from before,*
ਅਨੁਸਾਰ, *according to,*
ਅੰਗ ਸੰਗ, *accompanying,*
ਅੰਦਰ, *within,*
ਅੰਦਰੋਂ, *from within,*
ਅੰਦਰਦੀਂ, ਅੰਦਰਦਿਓਂ, *by the way of the inside of,*
ਇਰਦੇ ਗਿਰਦੇ, *about,*
ਉਤੇ, *above, on,*
ਉਪਰ, *over, on,*
ਉਪਰੋਂ, *from above,*
ਉਪਰਦੀਂ, ਉਪਰਦਿਓਂ, *by the way of the upper side of,*
ਸਲੇ, *together with,*
ਸਮੇਤ, *together with,*
ਸਾਹਮਲੇ, *before,*
ਸਾਹਮਲਿਓਂ, *from before,*
ਸਾਥ, *with,*
ਸੰਗ, *with,*
ਸਬਬ, *on account of,*
ਹੇਠ, *below,*
ਹੇਠੋਂ, *from below,*
ਹੇਠਦੀਂ, *by the way of the under side of,*
ਹਕ ਵਿਚ, *respecting,*
ਕੋਲ, *by,*
ਕੋਲੋਂ, *from,*
ਕੋਲਦੀਂ, ਕੋਲਦਿਓਂ, *along by,*
ਕਾਰਨ, or ਕਾਰਲ, *on account of,*
ਗਿਰਦੇ, *around,*
ਗੜੇ, *in the midst of,*
ਗੈਲ, *with,*
ਛੁਟ, *without,*
ਤਾਈਂ, *to,*
ਨਾਲ, *with,*
ਨਾਲੋਂ, *from, in comparison with,*
ਨੇੜੇ, *near,*
ਨੇੜੇ ਤੇੜੇ, *near,*
ਨੇੜਿਓਂ, *from the vicinity of,*
ਨੇੜੇਦੀਂ, *through the vicinity of,*
ਨੀਚੇ, *below,*
ਨੀਚੋਂ, *from beneath,*
ਨਿਆਈਂ, *like,*
ਪਾਹ, ਪਾਸ, *by,*
ਪਾਹੋਂ, ਪਾਸੋਂ, *from,*
ਪਿਛੇ, *after,*
ਪਿਛੋਂ, *after, from behind,*
ਬਰੋਬਰ, ਬਰਾਬਰ, ਬਰੋਬਰ, *even with, equal to,*
ਬਾਬਤ, *concerning,*
ਬਾਹਰ, *outside of,*
ਬਾਹਰੋਂ, *from without,*
ਬਾਹਰਦੀਂ, ਬਾਹਰਦਿਓਂ, *by the way of the outside of,*
ਬਗਲ, *on the side of,*
ਬਗਲੋਂ, *from the side of,*
ਬਗਲਦੀਂ, *by the side of,*
ਬਾਝ, ਬਾਝੋਂ, *besides,*
ਅਗਰ, *behind,*
ਅਗਰੋਂ, *from behind, after,*
ਅਗਰਦੀਂ, *by the rear of,*

ਅਹਰੋ, *before,*
ਅਹਰੋਂ, *from before,*
ਲਗ, *adjacent to,*
ਲਗੋਂ, *from contact with;*
ਲਗ ਭਗ, *about,*
ਲਈ, *for,*
ਲਾਂਭ, *by the side of,*
ਲਾਂਭ ਢਾਂਭ, *about, in the vicinity of,*
ਵਲ, *towards,*
ਵਲੋਂ, *from the direction of,*
ਵਿਚ, *in, among,*
ਵਿਚੋਂ, *from within, from among,*
ਵਿਚਦੀਂ, *by the way of, the inside of, through,*
ਵਿਚੀਂ, *through,*
ਵਿਚਾਲੇ, ਵਿਚਕਾਰੇ, ਵਿਚਕਾਰ, *between, in the midst of,*
ਵਿਖੇ, *in, respecting,*
ਵਾਸਤੇ, *for, on account of,*
ਵਾਂਙੂ, *like.*

Note. The preposition is not always expressed; as, ਮੈਂ ਇਸੀ ਜਾਗਾ [sc. ਦੇ ਵਿਚ] ਰਹਾਂਗਾ, *I will stay* [in] *this very place.*

(*f*) *Sixthly,* with a Participle; as ਉਹ ਮੇਰੇ ਆਉਂਦੇ ਹੀ ਮਰ ਗਿਆ; *he died at the moment of my coming.* The participle in this example qualifies the word which is construed with it: and neither of them being directly connected with any other word, they may be said to be independent.

Note 1. The past participle of the verb ਮਾਰਨਾ governs the Genitive case, without qualifying it; as ਮੇਰੀ ਧੀ ਗਮ ਦੀ ਮਾਰੀ ਮਰ ਗਈ, *my daughter died, being struck with grief.*

Note 2. The noun or pronoun, construed independently with a participle, is sometimes understood; as, ਓਹ [ਉਹ ਦੇ] ਮਾਰਦੇ ਮਾਰਦੇ ਮਰ ਗਏ, *they died from* [*his*] *continued beating.*

121. The particle ਦਾ, which is the sign of the Genitive, must agree in gender, number, and case, with the governing word. See *Sec.* 23. With regard to prepositions, though they have properly no gender, yet having, as is probable, been originally nouns, they have the same influence in modifying the gender of ਦਾ, as if they were nouns still; as has been explained in *Sect.* 106. Thus, of the list given in *Sec.* 120. (*e*), ਵਲ and ਵਲੋਂ, and sometimes also ਲਈ and ਬਾਬਤ, require the Genitive particle to take a feminine termination: all the rest have, in this respect, the force of masculines.

What is said of the gender of ਦਾ, is true likewise of the pronouns which terminate their Genitives in ਰਾ, ਡਾ, and ਲਾ.

122. The sign of the Genitive is very often omitted; as ਇਸ ਲਈ for ਇਸ ਦੇ ਲਈ, *on this account*; ਜਲ ਵਿਚ for ਜਲ ਦੇ ਵਿਚ, *in the water*; ਇਕ ਨਾਨਕ ਪਾਤਸ਼ਾਹ ਆਇਆ, *a priest of Nának came*.

123. The Genitive is usually, though not always, placed before the word that governs it.

124. The Genitive with ਤਾਈਂ, is often substituted both for the Dative and the Accusative; as, ਓਨ ਮੇਰੇ ਤਾਈਂ ਕਾਢੂ ਦਿੱਤਾ, instead of ਓਨ ਕਾਢੂ ਮੈ ਨੂੰ ਦਿੱਤਾ, *he gave me a knife*; ਉਹ ਮੇਰੇ ਤਾਈਂ ਆਪਲੇ ਨਾਲ ਲੈ ਗਿਆ, *he took me with him*; ਮੇਰੇ ਤਾਈਂ being put for ਮੈ ਨੂੰ.

125. In some instances the prepositions which properly pertain to the Ablative case, (see *Sec.* 131.) are construed with the Genitive; as ਮੇਰੇ ਉਤੇ, *on me*; and, on the other hand, the sign of the Genitive is so often omitted, before many of the prepositions in the foregoing list, that they might perhaps with as much propriety be considered as governing the Ablative.

Dative.

126. The Dative case is governed by the prepositions ਨੂੰ, ਤਾਈਂ, ਤੋੜੀ, ਤੀਕ and ਤੀਕੂਰ; as ਚੌਕੀਦਾਰ ਬਜ਼ਾਰ ਤੀਕ ਤੇਲ ਨੂੰ ਗਿਆ ਹੈ, *the watchman has gone as far as the bazár for oil*; ਇਕ ਸੇਉ ਮੈ ਨੂੰ ਦਿਹ, *give me an apple*.

127. The preposition ਨੂੰ, is often omitted; as ਉਹ ਘਰ ਗਿਆ, *he went home*; especially after the infinitive mood of verbs; as ਉਹ ਸੋਚਲ [sc. ਨੂੰ] ਲਗਾ, *he began to think*.

Accusative.

128. The Accusative is governed by an Active verb; as, ਉਹ ਮਨੁਖ ਆਪਲੇ ਘੋੜੇ ਨੂੰ ਮਾਰਦਾ ਹੈ, *the man is beating his horse*.

129. It is also used independently to denote time; as ਅਸੀਂ ਰਾਤ ਨੂੰ ਗਏ, *we went at night*; ਮਹੀਨਿਆਂ ਤ੍ਰਿਹ ਨੂੰ, *in* or *after three months*.

130. The sign ਨੂੰ, of the Accusative case, is sometimes omitted, especially after verbs in the infinitive mood; as ਤੂੰ ਜਾਲੇ [sc. ਨੂੰ] ਪਾਵੇਂਗਾ, *you will get to go*; ਮੈਂ ਦੇਖਲੇ ਚਾਹੁੰਦਾ ਹਾਂ, *I wish to see*.

Ablative.

131. The Ablative case is governed by a preposition; as ਮੁੰਡਾ ਘਰ ਉੱਤੇ ਹੈ, *the boy is on the house.*

The prepositions commonly construed with this case, are the following; viz.

ਸਿਰ, *on the head of, exactly at* or *on, with,*
ਪੁਰ, ਉੱਤੇ, ਤੇ, *on, upon,*
ਪੁਰੋਂ, ਪੁਰ ਤੇ, ਉੱਤੋਂ, *from on, off,*
ਤੇ, ਥੀਂ, ਥੋਂ, ਓ, *by, of, out of,*
ਕਰਕੇ, *by, by means of, by the name of.*

132. The numerous instances in which prepositions govern the Genitive, without the usual sign of that case, might also be considered as belonging to the Ablative case; as mentioned in *Sec.* 125.

133. Instead of taking a preposition, the Ablative sometimes adds ਈ, or ਏ, to the final syllable; as ਮੇਰੀ ਜ਼ਬਾਨੀ, for ਮੇਰੀ ਜ਼ਬਾਨ ਤੇ, *by my tongue;* ਫਜਰੇ, *in the morning.* Comp. *Sec.* 37.

134. Nouns of time and place are often repeated, and used in the Ablative case, without a preposition, to express the idea of continued succession; as, ਉਹ ਘੜੀ ਘੜੀ ਆਇਆ, *he came every hour,* i. e. continually; ਨਗਰ ਦੇ ਢੁਕ ਜਾਲ ਦੀ ਖਬਰ ਘਰ ਘਰ ਖਿੰਡ ਰਹੀ ਸੀ, *the news of the burning of the city spread from house to house.*

Vocative.

135. The Vocative is construed with an Interjection, either expressed or understood; as, ਹੋ ਮੁੰਡਿਆ, *O boy!* ਮਨੁਖਾ, *O man!*

ADJECTIVES, ADJECTIVE PRONOUNS, AND PARTICIPLES.

136. Adjectives, Adjective Pronouns, and Participles must agree in gender, number, and case, with the nouns, pronouns, or verbs, (infinitive,) which they qualify; as ਉਹ ਓਪਰੀਆਂ ਸਾਈਆਂ ਨੂੰ ਰਖਦਾ ਸਾ, *he was keeping other people's cows;* ਅਸੀਂ ਇਹੀਆਂ ਜਿਹੀਆਂ ਗੱਲਾਂ ਨਹੀਂ ਸੁਲੀਆਂ ਸੀਆਂ, *we had not heard such words as these;* ਇਹ ਕੁੜੀ ਵਡੀ ਹਸਲਹਾਲੀ ਹੈ, *this girl is a great laugher.*

137. When an Adjective, Adjective Pronoun, or Participle is used to qualify several nouns of different genders, connected with each other by a conjunction, either it must agree in gender and number with the nearest, or be put in the masculine,—generally the masculine plural, in reference to them all.

138. To the foregoing rules of agreement, however, there are exceptions; thus, when an Adjective or Participle, qualifying a noun in the Accusative case, follows the noun, it is put not in the Accusative, but in the Nominative, though in gender and number, it still agrees with the word it qualifies; as, ਨਾਲ੍ਬੰਦ ਨੈ ਮੇਰੇ ਘੋੜੇ ਨੂੰ ਲੰਗ-ਛਾ ਕੀਤਾ ਹੈ, *the horse-shoer has made my horse lame;* ਮੈਂ ਉਸ ਨੂੰ ਲੰਗਦਾ ਹੋਇਆ ਡਿਠਾ, *I saw him limping;* ਗੁਰੂ ਨੈ ਆਪਣੇ ਚੇਲਿਆਂ ਨੂੰ ਕਠੇ ਕੀਤਾ, *the Master collected his disciples.*

139. Also, the past participle, when used to express simple state and condition, or continued action, if derived from a transitive verb, is commonly put in the form of the feminine singular, though the noun it qualifies be in the masculine gender; as, ਇਕ ਮਨੁਖ ਬੋਝ ਲਈ ਤੁਰਿਆ ਜਾਂਦਾ ਸਾ, *a man was going along with a load;* ਚਾਰ ਕੂਲੀ ਮੰਜਾ ਚੁਕੀ ਖੜੇ ਸੇ, *four coolies stood holding up a bedstead.* Yet it sometimes takes the inflected form of the masculine; as, ਰੋਟੀ ਖਾਹ-ਦੇ ਹੋਏ ਮੇਰਾ ਪੇਟ ਦੁਖਣ ਲਗਿਆ, *having eaten bread, my stomach began to pain;* ਮੁੰਡਾ ਖੁਸੀ ਦੇ ਮਾਰੇ ਕੂਦਣ ਲਗਾ, *the boy began to jump with joy.*

140. If the participle is derived from an intransitive verb, it is put in the same gender and number as the noun it belongs to; as ਇਕ ਜਣਾ ਪੋਣ ਵਾਂਙੂ ਦੌੜਿਆ ਮੇਰੇ ਮਗਰ ਚਲਾ ਆਉਂਦਾ ਹੈ, *a person comes running after me like the wind.*

141. If the noun, however, is feminine, the participle in question, whether derived from a transitive or an intransitive verb, conforms its gender and number to the noun: as, ਤੀਮੀਆਂ ਡਰ ਦੀਆਂ ਮਾਰੀ-ਆਂ ਨੱਸ ਗਈਆਂ, *the women, struck with fear, fled.*

142. Nouns that are qualified by participles, adjectives, and adjective pronouns, are not always expressed; as, ਧਰਤੀ ਪੁਰ ਇਕ ਪੱਥਰ ਗੱਡਕੇ ਉਸ ਪੁਰ ਪੈਰ ਦੀ ਤਲੀ ਦੀ ਮੂਰਤ ਉਕਰੀ ਹੋਈ ਹੈ, [somebody] *having set a stone in the ground, the image of the sole of a foot was car-*

ved on it; ਝੂਠਿਆਂ ਉਪੁਰ ਕੀ ਇਤਬਾਰ ਹੈ, *on false* [men] *what reliance is there?* ਇਹੋ ਜਿਹੇ ਅਲਗਿਲਤ ਹਨ, *such* [persons] *as these are without number.*

143. A participle belonging to a noun or pronoun, in the instrumental case, may take the sign of that case, (ਨੈ,) as well as the noun itself; as, ਉਸ ਨੈ ਸੁਤੇ ਪਏ ਨੈ ਬੀ ਇਹ ਗੱਲ ਸੁਣੀ, *he heard the thing, even when he was lying asleep.* This happens even when the noun or pronoun is left to be supplied; as, ਗਮ ਦੀ ਮਾਰੀ ਨੈ ਬੂਹਾ ਨਾ ਖੁਹੁਲਿਆ, *smitten with grief, she did not open the door.*

144. The same is true in part, of the Dative case; as, ਤੈ ਨੂੰ ਇਥੇ ਆਏ ਹੋਏ ਨੂੰ ਕੈ ਦਿਨ ਗਏ ਹਨ, *how many days have elapsed since you came here?*

145. A noun, followed by a participle, allows the sign which marks its case to come after the participle; as, ਉਸ ਦੇ ਵਿਆਹ ਕੀਤੇ ਨੂੰ ਕਿਤਨਾਕੁ ਚਿਰ ਹੋਇਆ ਹੈ? *about how long has he been married?*

146. A participle may take the place of an Infinitive mood; as, ਖਾਂਦੇ ਵੇਲੇ, (equal to ਖਾਲ ਦੇ ਵੇਲੇ,) *at the time of eating;* ਚੜ੍ਹਦੇ ਪਾਸੇ, *towards the rising,* [of the sun;] ਨਗਰ ਦੀ ਵਲ ਜਾਂਦਿਆਂ, *in going towards the city.*

VERB.

147. A verb must agree, in gender, number, and person, with its subject, whenever that subject is in the Nominative case; as, ਜਿਮੀਦਾਰ ਲੋਕ ਭੋਂ ਨੂੰ ਬਾਹੰਦੇ ਸੇ, *the farmers were ploughing the ground;* ਸਾਰੀਆਂ ਤ੍ਰੀਮਤਾਂ ਮਿਲਕੇ ਕੰਮ ਕਰਨਗੀਆਂ, *all the women united will do the work.*

138. When a verb has two or more Nominatives in the singular number united by a conjunction, it may be made plural, so as to agree with both of them; but if they are of different genders, the verb must be in the masculine form; as, ਪਿਤਾ ਅਰ ਧੀ ਕਠੇ ਜਾਂਦੇ ਸੇ, *the father and daughter were going together.* In such cases, however, the verb often agrees with the nominative that is nearest; and occasionally with the one more remote, supposing it to be of the masculine gender.

119. If all the nominatives are plural, or even the one adjacent to

the verb, their persons being the same, the verb refers directly to the last only, and agrees with it in gender as well as number; as, ਪਿਤਾ ਅਰ ਉਹ ਦੀਆਂ ਧੀਆਂ ਕੱਠੀਆਂ ਜਾਂਦੀਆਂ ਸੀਆਂ, *the father and his daughters were going together.*

150. When the Nominatives are of different persons, the verb naturally conforms to the first person rather than the second, and to the second rather than the third; as ਮੈਂ ਅਰ ਤੂੰ ਜਾਵਾਂਗੇ, *I and you will go;* ਤੂੰ ਅਰ ਤੇਰੇ ਭਾਈ ਜਾਓਗੇ, *you and your brothers will go;* yet the third person, if plural, and near the verb, may sometimes prevail over both the other persons, they being singular; as ਮੈਂ ਅਰ ਤੂੰ ਅਰ ਤੇਰੇ ਭਾਈ ਕੱਠੇ ਜਾਲਗੇ, *I and you and your brothers will go together.*

151. A verb in any of the past tenses, construed with the Instrumental case, and having its object expressed in the Nominative, must agree in gender and number with that Nominative; as, ਰਾਜ ਨੈ ਉੱਚੀ ਕੰਧ ਉਸਾਰੀ, *the mason built a high wall.* But when the object is put in the Accusative case, the verb must take the form of the third person singular, masculine gender; as, ਰਾਜ ਨੈ ਉੱਚੀ ਕੰਧ ਨੂੰ ਉਸਾਰਿਆ, *the mason built a high wall.*

152. When there is more than one object in the Nominative, the verb should agree, in gender and number, with the one that is nearest.

153. The subject of a verb is often omitted, especially when men in general are intended; as ਕਹਿੰਦੇ ਹਨ ਜੋ ਦੁਆਬੇ ਵਿਚ ਮਹਿੰਗ ਹੋਇਆ, *they say,* (i. e. people say,) *there is a great scarcity in the Doab.*

154. Passive verbs are sometimes used impersonally; as, ਉਹ ਦੇ ਰਾਜ ਦੇ ਭੇਤ ਜਾਲਨੇ ਨੂੰ ਤੁਹਾ ਨੂੰ ਦਿੱਤਾ ਗਿਆ, *it was given to you to know the secrets of his reign;* ਜਿਥੇ ਕਿਧਰੇ ਨਵੀਂ ਅੰਬਾਰਤ ਵਲ ਦੇਖੀਦਾ ਹੈ; ਸੋ ਮਸੀਤਾਂ ਅਰ ਮਕਬਰਿਆਂ ਦੇ ਪਥਰਾਂ ਦੀ ਬਲੀ ਹੋਈ ਨਜਰੀ ਆਉਂਦੀ ਹੈ, *in whatever direction it is looked,* (i. e. one looks,) *towards a new building, it is seen to be built of the stones of mosques and tombs.*

Infinitive and Gerund.

155. Verbs in the Infinitive mood, and Gerunds, are subject to the same general laws as nouns.

156. The Infinitive mood of an active verb, which has a noun in the

nominative case for its object, must agree with that noun in gender and number; as ਕਚੀਚੀਆਂ ਲੈਲਈਆਂ ਹੋਲਗੀਆਂ, *there will be gnashings of teeth;* (literally, to take gnashings of teeth will be.)

The same is true of verbs compounded with nouns; as ਖਬਰ ਕਰਨੀ, *to announce;* ਦੂਰ ਹੋ ਜਾਲੀ, *to be removed.*

157. Gerunds also sometimes conform their gender to that of the nouns they govern; as ਮੇਰਾ ਭਰਾਉ ਮੇਰੀ ਜ਼ਮੀਨ ਉਤੇ ਹਵੇਲੀ ਪਾਈ ਚਾਹੰਦਾ ਹੈ, *my brother wishes to build a house on my ground;* yet not always; as ਅਸੀਂ ਪੋਥੀਆਂ ਪੜ੍ਹਿਆ ਕਰਦੇ ਹਾਂ, *we are in the habit of reading books.*

Conjunction.

158. Conjunctions, besides conjoining sentences, connect nouns, adjectives, pronouns, adverbs, and the moods and tenses of verbs, with their like. Nouns, however, may be connected with pronouns, and adjectives with participles.

159. Conjunctions are often to be understood, especially where they are required with ਨਾ, to produce a disjunctive effect; as ਮੈਂ ਉਸ ਨੂੰ ਨਾ ਚੱਕਿਆ, ਨਾ ਛੁਹਿਆ, ਨਾ ਡਿਠਾ, *I neither lifted it, nor touched it, nor saw it.*

APPENDIX.

No. I.

The Names of the Figures.

੧ ਏਕਾ, ੨ ਦੁਆ, ੩ ਤੀਆ, ੪ ਚੌਕਾ, ੫ ਪਾਂਜਾ, ੬ ਛੱਕਾ, ੭ ਸਾਤਾ, ੮ ਆਠਾ, ੯ ਨਾਇਆ, ਨਾਇਆਂ or ਨਉਕਾ, ੦ ਬਿੰਦੀ.

The figure ੧ is sometimes called ਇਕਾਂਕ, or ਇਕਾਂਗ; the figure ੨ ਦੁਆਂਕ, or ਦੁਆਂਗ; &c.

Numerals.

The cardinal and ordinal numbers, together with the figures by which they are represented, are exhibited as follows: viz.

Figures.		Cardinals.	Ordinals.
1	੧	ਇਕ, ...	ਪਹਿਲਾ,
2	੨	ਦੋ, ...	ਦੂਜਾ, ਦੁਆ,
3	੩	ਤਿੰਨ, ਤ੍ਰੈ, ...	ਤੀਜਾ, ਤੀਆ,
4	੪	ਚਾਰ, ...	ਚੌਥਾ,
5	੫	ਪੰਜ, ...	ਪੰਜਵਾਂ,
6	੬	ਛੇ, ...	ਛੇਵਾਂ,
7	੭	ਸੱਤ, ...	ਸੱਤਵਾਂ,
8	੮	ਅੱਠ, ...	ਅੱਠਵਾਂ,
9	੯	ਨੌਂ, ਨਉਂ, ...	ਨੌਵਾਂ, ਨਉਵਾਂ,
10	੧੦	ਦਸ, ...	ਦਸਵਾਂ,
11	੧੧	ਗਿਆਰਾਂ, ਯਾਰਾਂ,	ਗਿਆਰ੍ਹਵਾਂ, ਯਾਰ੍ਹਵਾਂ,
12	੧੨	ਬਾਰਾਂ, ...	ਬਾਰ੍ਹਵਾਂ,

13	੧੩	ਤੇਰਾਂ, ...	ਤੇਰ੍ਹਵਾਂ,
14	੧੪	ਚੌਦਾਂ, ...	ਚੌਦ੍ਹਵਾਂ,
15	੧੫	ਪੰਦਰਾਂ, ...	ਪੰਦਰ੍ਹਵਾਂ,
16	੧੬	ਸੋਲ੍ਹਾਂ, ...	ਸੋਲ੍ਹਵਾਂ,
17	੧੭	ਸਤਾਰਾਂ, ...	ਸਤਾਰ੍ਹਵਾਂ,
18	੧੮	ਅਠਾਰਾਂ, ...	ਅਠਾਰ੍ਹਵਾਂ,
19	੧੯	ਉੱਨੀ, ...	ਉੱਨੀਹਵਾਂ,
20	੨੦	ਬੀਹ, ਵੀਹ, ...	ਬੀਹਵਾਂ,
21	੨੧	ਇੱਕੀ, ...	ਇੱਕੀਹਵਾਂ,
22	੨੨	ਬਾਈ, ...	ਬਾਈਮਵਾਂ,
23	੨੩	ਤੇਈ, ਤ੍ਰੇਈ, ...	ਤੇਈਮਵਾਂ, ਤ੍ਰੇਈਮਵਾਂ,
24	੨੪	ਚੌਵੀ, ਚੌਵੀ, ਚੌਬੀ, ਚੌਬੀ,	ਚੌਬੀਮਵਾਂ, ਚਵੀਹਵਾਂ,
25	੨੫	ਪੰਜੀ, ਪੱਚੀ, ...	ਪਚੀਮਵਾਂ, ਪੰਜੀਹਵਾਂ,
26	੨੬	ਛੱਬੀ, ...	ਛੱਬੀਮਵਾਂ,
27	੨੭	ਸਤਾਈ, ...	ਸਤਾਈਮਵਾਂ,
28	੨੮	ਅਠਾਈ, ...	ਅਠਾਈਮਵਾਂ,
29	੨੯	ਉਲੱਤੀ, ਉਲੱਤ੍ਰੀ, ...	ਉਲੱਤੀਮਵਾਂ,
30	੩੦	ਤੀਹ, ਤ੍ਰੀਹ, ...	ਤੀਮਵਾਂ, ਤੀਹਵਾਂ, ਤ੍ਰੀਹਵਾਂ,
31	੩੧	ਇਕੱਤੀ, ਅਕੱਤੀ ਅਕੱਤ੍ਰੀ,	ਇਕੱਤੀਮਵਾਂ, ਅਕੱਤੀਮਵਾਂ,
32	੩੨	ਬੱਤੀ, ਬੱਤ੍ਰੀ, ...	ਬੱਤੀਮਵਾਂ,
33	੩੩	ਤੇਤੀ, ਤੇਤ੍ਰੀ, ...	ਤੇਤੀਮਵਾਂ,
34	੩੪	ਚੌਤੀ, ਚੌਤ੍ਰੀ, ...	ਚੌਤੀਮਵਾਂ,
35	੩੫	ਪੈਂਤੀ, ਪੈਂਤ੍ਰੀ, ...	ਪੈਂਤੀਮਵਾਂ,
36	੩੬	ਛੱਤੀ, ਛੱਤ੍ਰੀ, ...	ਛੱਤੀਮਵਾਂ,
37	੩੭	ਸੈਂਤੀ, ਸੈਂਤ੍ਰੀ, ...	ਸੈਂਤੀਮਵਾਂ,
38	੩੮	ਅਠੱਤੀ, ਅਠੱਤ੍ਰੀ, ...	ਅਠੱਤੀਮਵਾਂ,
39	੩੯	ਉਲਤਾਲੀ, ...	ਉਲਤਾਲਵਾਂ,
40	੪੦	ਚਾਲੀ, ...	ਚਲੀਹਵਾਂ, ਚਲੀਮਵਾਂ,
41	੪੧	ਇਕਤਾਲੀ, ...	ਇਕਤਾਹਲਵਾਂ,
42	੪੨	ਬੈਤਾਲੀ, ਬਤਾਲੀ, [ਤਾਲੀ,	ਬਿਆਹਲਵਾਂ,
43	੪੩	ਤਿਤਾਲੀ, ਤੈਤਾਲੀ, ਤ੍ਰਿ-	ਤਿਤਾਹਲਵਾਂ,
44	੪੪	ਚੌਤਾਲੀ, ...	ਚਤਾਹਲਵਾਂ,
45	੪੫	ਪੈਂਤਾਲੀ, ਪੰਤਾਲੀ, ...	ਪੈਂਤਾਹਲਵਾਂ,
46	੪੬	ਛਿਤਾਲੀ, ਛਤਾਲੀ, ...	ਛਿਤਾਹਲਵਾਂ,
47	੪੭	ਸੈਂਤਾਲੀ, ਸੰਤਾਲੀ, ...	ਸੈਂਤਾਹਲਵਾਂ,

48	੪੮	ਅਠਤਾਲੀ, ...	ਅਠਤਾਲੀਵਾਂ,
49	੪੯	ਉਲੰਜਾ, ਉਲਵੰਜਾ,	ਉਲੰਝਵਾਂ,
50	੫੦	ਪੰਜਾਹ, ...	ਪੰਜਾਹਵਾਂ,
51	੫੧	ਇਕਵੰਜਾ, ...	ਇਕਵੰਝਵਾਂ,
52	੫੨	ਬਵੰਜਾ, ...	ਬਵੰਝਵਾਂ,
53	੫੩	ਤਿਵੰਜਾ, ਤਿਰਵੰਜਾ,	ਤਿਵੰਝਵਾਂ,
54	੫੪	ਚੁਰੰਜਾ, ਚੌਰੰਜਾ, ...	ਚੁਰੰਝਵਾਂ,
55	੫੫	ਪਚਵੰਜਾ, ...	ਪਚਵੰਝਵਾਂ,
56	੫੬	ਛਿਵੰਜਾ, ਛਿਪੰਜਾ,	ਛਿਵੰਝਵਾਂ, ਛਿਪੰਝਵਾਂ,
57	੫੭	ਸਤਵੰਜਾ, ...	ਸਤਵੰਝਵਾਂ,
58	੫੮	ਅਠਵੰਜਾ, ...	ਅਠਵੰਝਵਾਂ,
59	੫੯	ਉਲਾਹਟ, ...	ਉਲਾਹਟਵਾਂ,
60	੬੦	ਸੱਠ, ...	ਸੱਠਵਾਂ,
61	੬੧	ਇਕਾਹਟ, ...	ਇਕਾਹਟਵਾਂ,
62	੬੨	ਬਾਹਟ, ...	ਬਾਹਟਵਾਂ,
63	੬੩	ਤ੍ਰੇਹਟ, ਤੇਹਟ, ...	ਤ੍ਰੇਹਟਵਾਂ,
64	੬੪	ਚੌਹਟ, ...	ਚੌਹਟਵਾਂ,
65	੬੫	ਪੈਂਹਟ, ...	ਪੈਂਹਟਵਾਂ,
66	੬੬	ਛਿਆਹਟ, ...	ਛਿਆਹਟਵਾਂ,
67	੬੭	ਸਤਾਹਟ, ...	ਸਤਾਹਟਵਾਂ,
68	੬੮	ਅਠਾਹਟ, ...	ਅਠਾਹਟਵਾਂ,
69	੬੯	ਉਲਾੱਤਰ, ...	ਉਲਾੱਤਰਵਾਂ,
70	੭੦	ਸੱਤਰ, [ਹੱਤਰ,	ਸੱਤਰਵਾਂ,
71	੭੧	ਇਕਹੱਤਰ, ਅਕ-	ਇਕਹੱਤਰਵਾਂ,
72	੭੨	ਬਹੱਤਰ, ...	ਬਹੱਤਰਵਾਂ,
73	੭੩	ਤਿਹੱਤਰ, ...	ਤਿਹੱਤਰਵਾਂ,
74	੭੪	ਚੁਹੱਤਰ, ਚੌਹੱਤਰ,	ਚੁਹੱਤਰਵਾਂ,
75	੭੫	ਪੰਜਹੱਤਰ, ...	ਪੰਜਹੱਤਰਵਾਂ,
76	੭੬	ਛਿਹੱਤਰ, ...	ਛਿਹੱਤਰਵਾਂ,
77	੭੭	ਸਤੱਤਰ, ...	ਸਤੱਤਰਵਾਂ,
78	੭੮	ਅਠੱਤਰ, ...	ਅਠੱਤਰਵਾਂ,
79	੭੯	ਉਲਾਸੀ, ...	ਉਲਾਸੀਵਾਂ,
80	੮੦	ਅੱਸੀ, ...	ਅੱਸੀਵਾਂ,
81	੮੧	ਇਕਾਸੀ, ...	ਇਕਾਹਸੀਵਾਂ, ਇਕਾਸੀਵਾਂ,
82	੮੨	ਬਿਆਸੀ, ...	ਬਿਆਹਸੀਵਾਂ, ਬਿਆਸੀਵਾਂ,

83	੮੩	ਤਿਰਾਸੀ, ਤਿਆਸੀ, ...	ਤਿਰਾਸੀਵਾਂ,
84	੮੪	ਚੁਰਾਸੀ, ਚੌਰਾਸੀ, ...	ਚੁਰਾਸੀਵਾਂ,
85	੮੫	ਪਚਾਸੀ, ...	ਪਚਾਸੀਵਾਂ,
86	੮੬	ਛਿਆਸੀ, ...	ਛਿਆਸੀਵਾਂ,
87	੮੭	ਸਤਾਸੀ, ...	ਸਤਾਸੀਵਾਂ,
88	੮੮	ਅਠਾਸੀ, ...	ਅਠਾਸੀਵਾਂ,
89	੮੯	ਉਲਾਨਵੇਂ, ...	ਉਲਾਹਨਵਾਂ,
90	੯੦	ਨੱਵੇ, ਨੱਬੇ, ...	ਨੱਭਾ, ਨੱਭਵਾਂ,
91	੯੧	ਇਕਾਨਵੇਂ, ਇਕਾਨਮੇਂ,...	ਇਕਾਹਨਵਾਂ,
92	੯੨	ਬਾਨਵੇਂ, ਬਾਨਮੇਂ, ...	ਬਾਹਨਵਾਂ, [ਤ੍ਰਿਨਵਾਂ,
93	੯੩	ਤਿਰਾਨਵੇਂ, ਤਿਰਾਨਮੇਂ,...	ਤਿਰਾਨਵਾਂ, ਤਿਰਾਨਵਾਂ,
94	੯੪	ਚੁਰਾਨਵੇਂ, ਚੁਰਾਨਮੇਂ, ...	ਚੁਰਾਹਨਵਾਂ, ਚੁਰਾਨਵਾਂ,
95	੯੫	ਪਚਾਨਵੇਂ, ਪਚਾਨਮੇਂ, ...	ਪਚਾਹਨਵਾਂ, ਪਚਾਨਵਾਂ,
96	੯੬	ਛਿਆਨਵੇਂ, ਛਿਆਨਮੇਂ,	ਛਿਆਹਨਵਾਂ, ਛਿਆਨਵਾਂ,
97	੯੭	ਸਤਾਨਵੇਂ, ਸਤਾਨਮੇਂ, ...	ਸਤਾਹਨਵਾਂ, ਸਤਾਨਵਾਂ,
98	੯੮	ਅਠਾਨਵੇਂ, ਅਠਾਨਮੇਂ,	ਅਠਾਹਨਵਾਂ, ਅਠਾਨਵਾਂ,
99	੯੯	ਨਵਿੰਨਵੇਂ, ਨਵਿੰਨਮੇਂ, ...	ਨਵਿੰਨਵਾਂ,
100	੧੦੦	ਸੌ, ਸੈਕੜਾ, ਸੈ, ...	ਸਇਆ, ਸੈਆ, ਸੋਵਾਂ.

In the column of ordinals, the terminal ਵਾਂ is always liable to be changed into ਮਾਂ.

Aggregate Numbers.

The quantity denoted by the fig.	1	is called	ਕਾਉ, or ਕਾਊਂ,
"	$1\frac{1}{2}$	".	ਡੇਢਾ,
"	2	"	ਦੂਲੀ,
"	$2\frac{1}{2}$	"	ਢਾਇਆ,
"	3	"	ਤਿਆਉਂ, or ਤਿਆਊਂ,
"	$3\frac{1}{2}$	"	ਉਂਟਾ, ਉਂਟਾ, or ਉਠਾ,
"	4	"	ਚੌਕਾ,
"	$4\frac{1}{2}$	"	ਔਂਚਾ, ਪੌਚਾ,
"	5	"	ਪਾਂਜਾ,
"	6	"	ਛੱਕਾ,
"	7	"	ਸਾਤਾ,
"	8	"	ਆਠਾ,
"	9	"	ਨੌਇਆਂ,

The quantity denoted by the fig.	10	is called	ਦਹਾ, ਦਹਾ-ਕਾ, ਦਹਾਖਾ,
"	20	"	ਕੋੜੀ, ਬੀਹ-ਝੀ, ਵੀਹਾ,
"	50	"	ਪੰਜਾਹ,
"	100	"	ਸੈ, ਸੈਂਝਾ, ਸੋ,
"	1,000	"	ਹਜ਼ਾਰ, ਸਹ-ਸਰ ਸਹੰਸਰ,
"	1,00,000	"	ਲੱਖ,
"	1,00,00,000 or 100 *lakhs*,	"	ਕਰੋੜ,
"	1,00,00,00,000, or 100 *karoṛs*,	"	ਅਰਬ,
"	1,00,00,00,00,000, or 100 *arbs*,	"	ਖਰਬ,
"	1,00,00,00,00,00,000, or 100 *kharbs*,	"	ਨੀਲ,
"	1,00,00,00,00,00,00,000, or 100 *nils*,	"	ਪਦਮ,
"	1,00,00,00,00,00,00,00,000, or 100 *padams*,	"	ਧਜਮ,
"	1,00,00,00,00,00,00,00,00,000, or 100 *dhājams*,	"	ਸੰਖ,
"	1,00,00,00,00,00,00,00,00,00,000, or 100 *sankhs*,	"	ਮਹਾਂ ਸੰਖ.

FRACTIONAL NUMBERS.

$\frac{1}{8}$	ਅੱਧ ਪਾਉ,	$2\frac{1}{4}$	ਸਵਾ ਦੋ,
$\frac{1}{4}$	ਪਾਉ, ਚੁਥਾਈ,	$2\frac{1}{2}$	ਢਾਈ,
$\frac{1}{3}$	ਤਿਹਾਈ,	$2\frac{3}{4}$	ਪੌਲੇ ਤਿੰਨ,
$\frac{3}{8}$	ਡੂਢ ਪਾਉ,	$3\frac{1}{4}$	ਸਵਾ ਤਿੰਨ,
$\frac{1}{2}$	ਅੱਧ, ਅੱਧਾ,	$3\frac{1}{2}$	ਸਾਢੇ ਤਿੰਨ,
$\frac{2}{3}$	ਦੋ ਤਿਹਾਈ,	$3\frac{3}{4}$	ਪੌਲੇ ਚਾਰ,
$\frac{3}{4}$	ਪੌਲ, ਤਿੰਨ ਪਾਉ,	$4\frac{1}{4}$	ਸਵਾ ਚਾਰ,
$1\frac{1}{4}$	ਸਵਾ, ਸਵਾਈ, ਸਵਾਇਆ,	$4\frac{1}{2}$	ਸਾਢੇ ਚਾਰ,
$1\frac{1}{2}$	ਡੂਢ, ਡੇਢ, ਡੇਉਢਾ,	$19\frac{3}{4}$	ਪੌਲੇ ਬੀਹ,
$1\frac{3}{4}$	ਪੌਲੇ ਦੋ,	$30\frac{1}{4}$	ਸਵਾ ਤੀਹ,

Fractional parts of hundreds, thousands, &c. may be expressed in like manner, thus—

50	ਅੱਧ ਸੈ,	125	ਸਵਾ ਸੈ,
75	ਪੌਲਾ ਸੈ,	150	ਡੂਢ ਸੈ,

175	ਪੌਲੇ ਦੋ ਸੈ,	2,500	ਢਾਈ ਹਜ਼ਾਰ,
225	ਸਵਾ ਦੋ ਸੈ,	50,000	ਅੱਧ ਲੱਖ,
250	ਢਾਈ ਸੈ,	75,000	ਪੌਣਾ ਲੱਖ,
350	ਸਾਢੇ ਤਿੰਨ ਸੈ,	125,000	ਸਵਾ ਲੱਖ,
375	ਪੌਣੇ ਚਾਰ ਸੈ,	150,000	ਡੇਢ ਲੱਖ,
1,250	ਸਵਾ ਹਜ਼ਾਰ,	2,50,00,000	ਢਾਈ ਕਰੋੜ,
1,500	ਡੇਢ ਹਜ਼ਾਰ,	175,00,00,000	ਪੌਣੇ ਦੋ ਸੌ ਕਰੋੜ.

Aggregate Numbers, with Special Applications.

ਜੋੜ, or ਜੋੜੀ, *a pair,*
ਟਕਾ, 2 *pice,*
ਗੰਡਾ, 4 *cowries,* 4 *pice,* or 4 *rupees,*
ਢਾਈਆ or ਢਾਯਾ, 2 ½ *seers,*
ਪਸੇਰੀ, or ਬੱਟੀ, 5 *seers,*
ਧੜੀ, 10 *seers,*
ਪੌਲ, 20 *seers,*
ਮਲ, 40 *seers,*
ਮਾਲੀ, { 12 *mans;* (in some places, and some things, 18 *mans,*)
ਨੇਵੜਾ, 9 *pieces of cloth.*

Words denoting Proportions.

ਡੇਢੀ, *one and a half to every whole one.*
ਪੰਜ ਢਈਂਜੀ, *in the proportion of two to three.*
ਪੰਜੋਤੜਾ or ਪਚੋਤੜਾ, *five to every hundred.*
ਦਸੋਤੜਾ, *ten to every hundred.*
ਅੱਧਲੀ, *in an equal proportion.*

Words denoting Fold.

ਦੁਲਾ, ਦੁਲੀ,	*twofold,*	ਅਠੋਲਾ, ਅਠਗੁਲਾ,	*eightfold,*
ਤੀਉਲਾ, ਤਿਗੁਲਾ,	*threefold,*	ਨੌਲਾ, ਨੌਗੁਲਾ,	*ninefold,*
ਚੌਲਾ, ਚੌਗੁਲਾ,	*fourfold,*	ਦਸੋਲਾ, ਦਸਗੁਲਾ,	*tenfold,*
ਪਚੋਲਾ, ਪੰਜੋਲਾ,	*fivefold,*	ਪੌਣ ਦੁਲੇ,	1 ¾ *fold,*
ਛਿਅੋਲਾ, ਛਿਗੁਲਾ,	*sixfold,*	ਢਗੁਲਾ, ਢਾਗੁਲਾ,	2 ½ *fold,*
ਸਤੋਲਾ, ਸਤਗੁਲਾ,	*sevenfold,*	ਪੌਣੇ ਤੀਉਲੇ,	2 ¾ *fold.*

Words relating to complexity.

ਇਕਹਰਾ, or ਕਹਿਰਾ, *single,*
ਦੋਹਰਾ, or ਦੋਹਰਮ, *double,*
ਤਿਹਰਾ, or ਤਿਹਰਮ, *triple,*
ਚੌਹਰਾ, ਚਉਹਰਾ, or ਚਉਹਰਮ, *quadruple,*
ਪੰਜੌਹਰਾ, or ਪੰਜਉਹਰਮ, *quintuple,*
ਛੇਅੋਰਾ, *sextuple,*
ਸਤੋਰਾ, *septuple.*

Days, in relation to the present.

ਅੱਜ, *to day,*
ਕੱਲ, *yesterday, to morrow,*
ਭਲ੍ਹਕ, ਭਲ੍ਹਕੇ, *to morrow,*
ਪਰਸੋਂ, *day before yesterday, day after to morrow,*
ਚੌਥ, *the fourth day, inclusive*—past or future,
ਪੰਜੌਥ, *the fifth day,* " " "
ਛਿਅੋਥ, *the sixth day,* " " "
ਸਤੋਥ, *the seventh day,* " " "
ਅਠੋਥ, *the eighth day,* " " "

The Days of the Week.

	(Hindú.)	(Muhammadan.)
Sunday,	ਆਇਤਵਾਰ,	ਆਇਤਵਾਰ,
Monday,	ਸੋਮਵਾਰ,	ਪੀਰ,
Tuesday,	ਮੰਗਲਵਾਰ,	ਮੰਗਲ,
Wednesday,	ਬੁਧਵਾਰ,	ਬੁਧ,
Thursday,	ਬੀਰਵਾਰ, ਵੀਰਵਾਰ,	ਜੁਮੇਰਾਤ,
Friday,	ਸੁਕਰਵਾਰ	ਜੁਮਾ,
Saturday,	ਬਾਰ, ਸਨੀਛਰਵਾਰ,	ਸਨੀਛਰ, ਹਫਤਾ.

The Months.

1	ਚੇਤ,	from the middle of	March	to the middle of	April,
2	ਵੈਸਾਖ,	"	April	"	May,
3	ਜੇਠ,	"	May	"	June,
4	ਹਾੜ, ਹਾੜ੍ਹ,	"	June	"	July,

5	ਸਾਉਣ,	from the middle	of July	to the middle	of August,
6	ਭਾਦੋਂ, ਭਾਦ੍ਰੋਂ,	"	Aug.	"	Sept.
7	ਅੱਸੂ,	"	Sept.	"	Oct.
8	ਕੱਤਕ,	"	Oct.	"	Nov.
9	ਮੱਘਰ,	"	Nov.	"	Dec.
10	ਪੋਹ,	"	Dec.	"	Jan.
11	ਮਾਘ,	"	Jan.	"	Feb.
12	ਫੱਗਲ,	"	Feb.	"	March.

The civil year begins with ਚੇਤ; the astronomical with ਵੈਸਾਖ.

The months here enumerated are used, for most purposes, by Hindús and Muhammadans, in common; and, as they are intended, like our own, to fill up the solar year, as nearly as possible, they in like manner, differ somewhat from each other in length.

Both Hindús and Muhammadans however, have their lunar months; the former employing them chiefly in banking business and accounts, the latter, for the regulation of their religious festivals. The religious rites of the Hindús are governed by the solar method of counting time. In naming the lunar months, the Hindús follow the common nomenclature; the Muhammadans follow the nomenclature of the Arabs: yet the names of those Arabian months only are generally known, which happen to be noted by some special observance.

Each lunar month, according to the Hindú count, is divided into two parts. The first, from new to full moon, is called ਸੁਦੀ, *sudí;* the second, from full to new moon, is called ਬਦੀ, *bddí.* The dates, (called ਤਿਥ or ਥਿਥ,) of these divisions, are reckoned separately; the number in each being 15. The names of the dates are as follows;—

1	ਏਕਮ,	9	ਨੌਮੀ, ਨਉਮੀ,
2	ਦੂਜ,	10	ਦਸਮੀ,
3	ਤੀਜ,	11	ਇਕਾਦਸੀ, ਗਾਦਸੀ,
4	ਚੌਥ,	12	ਦੁਆਦਸੀ,
5	ਪੰਚਮੀ,	13	ਤਿਗਾਦਸੀ, ਤਿਰੌਦਸੀ, ਤ੍ਰਿਓਦਸੀ,
6	ਛਠ, ਛਟ, ਖਸਟੀ,	14	ਚੌਦੇ,
7	ਸਤੈਂ, ਸਤਮੀ,	15	ਪੂੰਨਿਆ, ਪੂਰਨਮਾਸੀ, (for *Sudí,*)
8	ਅਠੈਂ, ਅਠਮੀ, ਅਸਟਮੀ, ਅੱਠੈਂ,		ਮੋਸ, ਅਮੱਸਿਆ, (for *Badí.*)

The solar months, and the Muhammadan lunar months, are counted from the beginning to the end, by the common ordinals. The common word for *date* is ਤਰੀਖ.

Notable Years.

The common numbers, modified in some instances, are used to denote years. The design is to abbreviate; just as in English we say, "the year '96." The era intended is that of Bikarmajít, which is the common Hindú era. With a few exceptions, chiefly at the beginning, these abbreviations run through the century; thus—

The year '11 ਗਿਆਰਹਾ,	The year '51 ਇਕਵੰਜਾ,
" '12 ਬਾਰਹਾ,	&c.
" '13 ਤੇਰਹਾ,	" '60 ਸੱਠਾ,
" '14 ਚੌਦਾਂ,	" '61 ਇਕਾਹਟਾ,
&c.	&c.
" '19 ਉੱਨੀਆ,	" '70 ਸੱਤਰਾ,
" '20 ਬੀਹਾ, ਪੌਲੀ,	" '71 ਇਕਹੱਤਰ,
" '21 ਇਕੀਹਾ, ਇਕਯਾ,	&c.
" '22 ਬਾਹਯਾ,	" '80 ਅੱਸੀਆ, ਅੱਸੀਹਾ,
&c.	" '81 ਇਕਾਹਸੀਆ, ਇਕਾਸੀਹਾ,
" '30 ਤੀਹਾ,	" '82 ਬਿਆਹਸੀਆ,
&c.	&c.
" '40 ਚਾਹਲੀਆ,	" '90 ਨੱਬਾ,
&c.	" '91 ਇਕਾਨਵਾਂ, ਇਕਾਨਮਾਂ,
" '50 ਪੰਜਾਹਾ,	&c.

Though all these are capable of being used, those only are in common use which have been distinguished by famines.

The Principal Points of the Compass.

North,	ਉੱਤਰ,	North East,	ਈਸਾਨ ਕੋਲ,
East,	ਪੂਰਬ,	South East,	ਅਗਨ ਕੋਲ,
South,	ਦੱਖਲ,	South West,	ਨਈਰਿਤ ਕੋਲ,
West,	ਪੱਛਮ,	North West,	ਬਾਇਬ ਕੋਲ.

No. II.

EXTRACTS.

"PANJABI CUSTOMS.

By a Panjabi.

ਮੰਗਲੀ ਦੀ ਰੀਤ ਇਸ ਪਰਕਾਰ ਹੈ, ਜੋ ਮੁਸਲਮਾਨ ਪੁਤਵਾਲੇ ਨਾਈ ਭੂਮ ਨੂੰ, ਅਰ ਹਿੰਦੂ ਨਾਈ ਯਾ ਪਰੋਹਤ ਨੂੰ, ਆਪਲੀ ਵਲੋਂ ਮੁਖਤਿਆਰ ਕਰਕੇ, ਕੁੜਮਾਈ ਕਰਨ ਲਈ ਘਲਦੇ ਹਨ, ਕਿ ਜਿੱਥੇ ਕਿਤੇ ਓਹ ਘਰ ਅਰ ਬਰ ਚੰਗਾ ਦੇਖਲ, ਉਥੇ ਮੰਗਲੀ ਕਰ ਦੇਲੈ, ਅਤੇ ਸਗਨ ਛਾੜਿ ਆਉਲ। ਅਤੇ ਇਸ ਦੇਸ ਵਿਚ ਕਈ ਜਾਤਾਂ ਦੇ ਇਸ ਤਰਾਂ ਦੀ ਚਾਲ ਹੈ, ਜੋ ਧਿਅੱਤੇ ਕੁੜਮਾਈ ਪੁਰ ਪੁਤੱਤੇ ਥੀਂ, ਸੋ, ਦੋ ਸੋ, ਤਿੰਨ ਸੋ, ਚਾਰ ਸੋ, ਯਾ ਪੰਜ ਸੋ ਰੁਪਏ ਤੀਕੁਰ, ਲੇਖਤ ਲੈ ਲੈਂਦੇ ਹਨ। ਤਿਸ ਪਿਛੇ ਪੁਤੱਤੇ ਅਰ ਧਿਅੱਤੇ ਕੱਠੇ ਹੋਕੇ ਸੱਕਰ ਦੀ ਰੋੜੀ ਮੁੰਡੇ ਕੁੜੀ ਦੇ ਮੂੰਹੁ ਪਾਉਂਦੇ, ਅਤੇ ਲੋਕਾਂ ਵਿਚ ਵੰਡਦੇ ਹਨ; ਇਸ ਲਈ ਜੋ ਓਹ ਲੋਕ ਕੁੜਮਾਈ ਕੀਤੀ ਦੇ ਉਗਾਹ ਰਹਿਲ। ਅਤੇ ਸੋਹਰਾ ਜਵਾਈ ਦੇ ਸੱਜੇ ਹੱਥ ਦੀ ਚੀਚੀ ਉਂਗਲੀ ਵਿਚ ਛੱਲਾ ਯਾ ਅੰਗੂਠੀ ਨਸਾਨੀ ਲਈ ਭਨਾ ਦਿੰਦਾ ਹੈ। ਅਤੇ ਜਦ ਤੀਕੁ ਨਕਾਹ ਨਾ ਹੋ ਲਏ, ਤਦ ਤੀਕੁਰ ਪੁੜੱਤੇ ਕੁੜੀ ਲਈ, ਹਰ ਤਿੰਹਾਰ ਪੁਰ, ਨਵੇਂ ਕੱਪੜੇ ਬਲਾਕੇ, ਨਾਈ ਦੇ ਹੱਥ ਘਲਦੇ ਰਹਿੰਦੇ ਹਨ; ਪਰ ਏਹ ਸਾਰੀਆਂ ਰੀਤਾਂ ਪੈਸੇ ਦੀਆਂ ਹਨ। ਗਰੀਬ

ਲੋਕ ਉਗਾਹੀ ਲਈ ਮੰਗਲੀ ਪੁਰ ਨਿਰੀ ੧੧ ਸੇਰ ਸੱਕਰ ਖੰਡ ਛਡਦੇ ਹਨ; ਅਤੇ ਮੰਗਲੀ ਦੀ ਸੱਕਰ ਦਾ ਇਹੋ ਗਿਆਰਾਂ ਸੇਰ ਦਸਤੂਰ ਹੈ; ਪਰ ਵਾਲਾ ਆਪਣੀ ਵਲੋਂ ਭਾਵੇਂ ਦਸ ਮਣ ਖੰਡ ਦੇਵੇ। ਅਤੇ ਮੁਸਲਮਾਨਾਂ ਦੇ ਜਦ ਲਗ ਕੁੜੀ ਦਾ ਪਿਉ ਸਰਾ ਜਵਾਬ ਨਾ ਦੇਵੇ, ਤਦ ਤੀਕਰ ਕੁੜਮਾਈ ਪੱਕੀ ਨਹੀਂ ਹੁੰਦੀ; ਭਾਵੇਂ ਸੌ ਸੱਕਰਾਂ ਦੇ ਵੰਡੇ ਜਾਣ। ਪਰੰਤੂ ਬਰਨੇ ਦਾ ਝੜਾਵਾ ਕੁੜੀ ਨੂੰ ਚਾੜ੍ਹਦੇ ਹਨ; ਅਤੇ ਉਹ ਇਹ ਹੈ, ਜੋ ਵਿਆਹ ਤੇ ਅਗੇ ਬਹੂ ਨੂੰ ਕੱਪੜੇ ਅਰ ਕੁਝ ਗਹਿਲਾ, ਅਤੇ ਕੁੜਮ ਅਰ ਕੁੜਮਨੀ ਲਈ ਭਨਾਉਲੀਆਂ, ਲੈ ਜਾਂਦੇ ਹਨ; ਅਗੋਂ ਓਹ ਬੀ ਉਨਾਂ ਲੋਕਾਂ ਨੂੰ, ਜੋ ਕੁੜਮ ਦੇ ਨਾਲ ਆਏ ਹੁੰਦੇ ਹਨ, ਭਨਾਉਲੀਆਂ ਦਿੰਦੇ ਹਨ। ਫੇਰ ਕੁਛ ਚਿਰ ਪਿਛੇ, ਜਾਂ ਪੁਤੱਤੇ, ਧਿਅੱਤੇ ਪੁਰ ਜੋਰ ਪਾਕੇ, ਆਖਦੇ ਹਨ, ਜੋ ਹੁਲ ਸਾ ਨੂੰ ਨਕਾਹ ਚੱਕ ਦਿਹ, ਤਾਂ ਧਿਅੱਤਾ ਵਿਆਹ ਦੀ ਗੰਢ ਪਾਉਲ ਲਈ ਪੁਤੱਤੇ ਦੇ ਜਾਂਦਾ ਹੈ, ਜਾ ਨਾਈ ਨੂੰ, ਮੋਲੀ ਦਾ ਤੰਦ ਦੇਕੇ, ਦਿਨ ਧਰਨ ਲਈ ਘੱਲ ਦਿੰਦਾ ਹੈ; ਅਤੇ ਆਪਣੇ ਨਾਤਿਆਂ ਸਾਕਾਂ ਨੂੰ ਗੰਢ ਭੇਜਕੇ ਖਬਰ ਕਰਦਾ ਹੈ, ਜੋ ਫਲਾਣੇ ਚੰਦ ਦੀ ਫਲਾਣੀ ਤਰੀਕੇ, ਫਲਾਣੇ ਮਕਾਨੋਂ, ਫਲਾਣੇ ਦੇ ਪੁੱਤ ਨੈ ਸਾਡੇ ਵਿਆਹੁਲ ਆਉਲਾ ਹੈ; ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ, ਜੋ ਤੁਸੀਂ ਸਰਬੱਤ ਭਿਰਾਉ ਉਸ ਦਿਹਾੜੇ ਇਥੇ ਆਲ ਕੱਠੇ ਹੋਵੋ। ਇਸੀ ਤਰਾਂ ਪੁਤੱਤੇ ਆਪਣੇ ਨਾਤੇ ਸਾਕਾਂ ਅਰ ਜਾਨੀ ਮਿੱਤ੍ਰਾਂ ਨੂੰ ਗੱਠ ਘੱਲਦੇ, ਅਤੇ ਉਨਾਂ ਨੂੰ ਆਪਣੇ ਘਰ ਬੁਲਾਕੇ, ਜਨੇਤ ਬੰਨਕੇ ਵਿਆਹੁਲ ਚੜ੍ਹਦੇ ਹਨ। ਵਿਆਹ ਤੇ ਪਹਿਲੇ, ਜਾਂ ਗੱਠ ਪੈ ਚੁੱਕੀ, ਤਾਂ ਦੋਹੀਂ ਪਾਸੀਂ ਮੁੰਡੇ ਕੁੜੀ ਨੂੰ ਮਾਜੇਂ ਪਾਉਂਦੇ, ਅਕੇ ਤੇਲ ਝੜਾਉਂਦੇ ਹਨ; ਅਤੇ ਜ਼ੀਮਤਾਂ ਕੱਠੀਆਂ ਹੋਕੇ, ਬੰਨੀ ਦੇ ਹੱਥ ਕੰਙਲਾ ਬੰਨਕੇ, ਬਟਲਾ ਮਲਦੀਆਂ, ਸੁਹਾਗ

ਗਾਉਂਦੀਆਂ, ਅਤੇ ਮੁੰਡੇ ਕੁੜੀ ਨੇ ਮੂਹੁੰ ਸਗਨ ਲਾਉਂਦੀਆਂ, ਅਰਥਾਤ ਪੂੜੇ ਪਕਾਕੇ, ਅਰ ਉਨਾਂ ਉਤੇ ਘੇਉ ਸੱਕਰ, ਕੇ ਖੰਡ ਘੇਉ ਪਾਕੇ, ਖੁਆਲਦੀਆਂ ਹਨ। ਕਿਸੇ ਨੂੰ ਪੰਜਾਂ ਦਾ ਮਾਯਾਂ ਚਾੜ੍ਹਦੇ, ਅਰ ਕਿਸੇ ਨੂੰ ਸੱਤਾਂ ਦਾ; ਅਤੇ ਮਾਯੇਂ ਥੀਂ ਦੂਜੇ ਦਿਨ ਰਾਤ ਦੇ ਵੇਲੇ ਮੁੰਡੇ ਕੁੜੀ ਦੇ ਹੱਥੀਂ ਪੈਰੀਂ ਮਹਿੰਦੀ ਲਾਉਂਦੇ, ਅਤੇ ਸਵੇਰ ਨੂੰ ਨੁਲਹਾ ਧੁਲਹਾਕੇ, ਮੱਥੇ ਪੁਰ ਸਿਹਰਾ ਲਾਉਂਦੇ ਹਨ; ਪਰ ਇਤਨਾ ਫਰਕ ਹੈ, ਜੋ ਵਡੇ ਲੋਕਾਂ ਦੇ ਸੋਇਨੇ ਦੇ ਸਿਹਰੇ ਲਗਦੇ ਹਨ, ਅਰ ਗਰੀਬਾਂ ਦੇ ਫੁੱਲਾਂ ਦੇ ਲਗਦੇ ਹਨ। ਅਤੇ ਉਤ ਵੇਲੇ ਜਾਰ, ਦੇਸਤ, ਮਿੱਤ੍ਰ, ਅਤੇ ਭਾਈ ਚਾਰਾ ਆਕੇ, ਲਾੜੇ ਨੂੰ ਆਪੋ ਆਪਣੀ ਸਰਧਾ ਅਨੁਸਾਰ ਸਲਾਮੀ ਦਿੰਦੇ ਹਨ, ਅਤੇ ਤਿਸ ਪਿਛੇ ਜਨੇਤ ਬੰਨਕੇ ਵਿਆਹੁਲ ਜਾਂਦੇ ਹਨ; ਅਤੇ ਪਿੰਡੋਂ ਥੁਹੜੀ ਦੂਰ ਬਾਹਰ ਉਤਰਕੇ, ਧਿਅੱਤੇ ਨੂੰ ਖਬਰ ਕਰਦੇ ਹਨ, ਜੋ ਜੰਞ ਬਾਹਰ ਆਈ ਬੈਠੀ ਹੈ; ਤਾਂ ਧਿਅੱਤਾਂ ਪਿੰਡ ਦੇ ਲੋਕਾਂ ਨੂੰ ਕੱਠੇ ਕਰਕੇ ਮਿਲਨੀ ਕਰਨ, ਅਤੇ ਜੰਞ ਦੇ ਲਿਆਉਲ ਲਈ ਬਾਹਰ ਜਾਂਦਾ ਹੈ; ਅਤੇ ਜਨੇਤੀਏ ਅਛੇ ਸੁਥਰੇ ਬਸਤਰ ਪੈਹਿਨਕੇ, ਨਾਚ ਤਮਾਸਾ ਕਰਾਉਂਦੇ, ਅਤੇ ਹਵਾਈਆਂ ਚਹਿਕੇ ਚਲਾਉਂਦੇ ਬਸਤੀ ਵਿਚ ਉਤਾਰੇ ਦੀ ਜਾਗਾ ਤੀਕੁਰ ਪਹੁੰਚਕੇ ਡੇਰਾ ਕਰ ਦਿੰਦੇ ਹਨ, ਅਤੇ ਇਸ ਨਾਚ ਤਮਾਸੇ ਨੂੰ ਪਿਚਕਾਰਾ ਆਖਦੇ ਹਨ। ਅਤੇ ਜਾਂ ਵਡੀ ਰਾਤ ਬੀਤ ਜਾਂਦੀ ਹੈ, ਤਾਂ ਪੁਤੱਤਾ ਧਿਅੱਤੇ ਨੂੰ ਆਖਦਾ ਹੈ, ਜੋ ਛੇਤੀ ਨਕਾਹ ਦੇ ਦਿਓ; ਅਤੇ ਧਿਅੱਤਾ ਚਾਹੁੰਦਾ ਹੈ, ਜੋ ਪਹਿਲਾਂ ਜੰਞ ਨੂੰ ਰੋਟੀ ਖੁਲ੍ਹਾ ਦੇਜੇ, ਪਿਛੋਂ ਨਕਾਹ ਦੇਜੇ। ਓੜਕ ਪੁਤੱਤਾ ਨਕਾਹ ਲੈਕੇ, ਜਾਂਞੀਆਂ ਸਮੇ ਰੋਟੀ ਖਾਂਦਾ ਹੈ। ਪਰੰਤੂ ਕਈ ਲੋਕ ਨਕਾਹ ਪੁਰ ਬ

ਪੁਤੱਤੇ ਵੀ ਸੋ ਪੰਜਾਹ ਰੁਪੱਯਾ ਲੈ ਲੈਂਦੇ ਹਨ; ਅਤੇ ਕੋਈ ਲੋਕ ਲਾਗਾਂ ਛੁੱਟ ਇਕ ਕੌਡੀ ਵਾਧੂ ਨਹੀਂ ਲੈਂਦੇ; ਸਗੋਂ ਆਪਣੇ ਕੋਲੋਂ ਖੱਟ ਉਪੁਰ ਗਹਿਲਾਪੱਤਾ, ਕੱਪੜੇ, ਅਤੇ ਗਾਈਆਂ ਮਹੀਆਂ, ਪੁੰਨ ਸਮਝਕੇ ਦਹੇਜ ਵਿਚ ਦਿੰਦੇ ਹਨ; ਅਤੇ ਦੂਜਿਆਂ ਜੁਆਈਆਂ ਭਾਈਆਂ ਨੂੰ ਵੀ ਭਨਾਉਲੀਆਂ ਭਨਾਉਂਦੇ, ਅਰ ਧਿਆਲੀਆਂ ਨੂੰ ਤੇਉਰ ਬੇਉਰ ਦਿੰਦੇ ਹਨ। ਅਤੇ ਲਾੜੇ ਦਾ ਪਿਤਾ, ਯਾ ਚਾਚਾ ਭਾਇਆ, ਜਿਹੜਾ ਘਰ ਵਿਚ ਮੁਖਤਿਆਰ ਹੋਵੇ, ਅਤੇ ਧਨਮਾਨ ਹੋਵੇ, ਸੋ ਉਥੇ ਹੀ ਫਕੀਰਾਂ ਅਰ ਕੰਗਾਲਾਂ ਅਰ ਭੂਮਾਂ ਅਤੇ ਹੋਰਨਾਂ ਮੰਗਤਿਆਂ ਨੂੰ ਆਪਣੀ ਸਰਧਾ ਅਨੁਸਾਰ ਬਾੜਾ ਦਿੰਦਾ ਹੈ। ਅਤੇ ਬਾੜੇ ਦੇਣ ਦਾ ਇਹ ਰਾਹ ਹੈ, ਜੋ ਬਹੁਤਸਾਰੀ ਲੁਕਾਈ ਨੂੰ ਕੱਠਾ ਕਰਕੇ ਗੋਲ ਕਿਲੇ ਵਰਗਾ ਘੇਰ ਬਗਲਕੇ, ਕਈ ਆਦਮੀ ਖੰਡਲ ਲਈ ਖੜੇ ਹੋ ਜਾਂਦੇ ਹਨ, ਅਤੇ ਇਕ ਇਕ ਨੂੰ ਪੈਸਾ ਟਕਾ, ਯਾ ਪਾਉਲਾ ਧੇਲੀ, ਯਾ ਰੁਪਈਆ ਰੁਪਈਆ ਦੇਕੇ, ਬਾੜਿਓਂ ਬਾਹਰ ਕਢਦੇ ਜਾਂਦੇ ਹਨ, ਭਾਂ ਮੰਗਤੇ ਮੁੜ ਮੁੜਕੇ ਨਾ ਲੈਣ। ਅਤੇ ਖੱਟ ਦਾ ਇਹ ਦਸਤੂਰ ਹੈ, ਜੋ ਧਿਅੜੇ ਮੰਜਾ ਡਾਹਕੇ ਤਿਸ ਪੁਰ ਇੱਕੀ ਤੇਉਂਰ ਬੇਉਰ ਧਰੰਦੇ, ਅਤੇ ਉਨਾਂ ਉਤੇ ਗਹਿਲਾਂ, ਅਤੇ ਥਾਲੀ ਕਟੋਰਾ, ਕੜਾਹੀ, ਤਵਾ, ਅਰ ਦੇਗਚਾ, ਖੱਟ ਦੇ ਪਾਹ ਰੱਖ ਦਿੰਦੇ ਹਨ; ਅਤੇ ਸਰਧਾਵਾਲੇ ਗਾਈਆਂ ਮਹੀਆਂ ਧੀ ਨੂੰ, ਅਤੇ ਘੋੜੀ ਜੁਆਈ ਨੂੰ ਦਿੰਦੇ ਹਨ। ਅਤੇ ਨੇਉਂਦਾ ਲੈਕੇ, ਕੁੜੀ ਨੂੰ ਡੋਲੀ ਵਿਚ ਪਾਕੇ, ਜੁਆਈ ਦੇ ਸੰਗ ਤੋਰ ਦਿੰਦੇ ਹਨ। ਅਤੇ ਫੇਰ ਉਹ ਸਾਹੁਰਿਆਂ ਦੇ ਘਰੋਂ, ਆਪੋ ਆਪਣੀ ਜਾਤ ਦੀ ਰੀਤ ਅਨੁਸਾਰ, ਦੂਏ ਚੌਥੇ ਦਿਨ ਮੁੜਕੇ, ਫੇਰ ਮਾਪਿਆਂ ਦੇ ਆਉਂਦੀ ਹੈ। ਅਤੇ ਪੁਤੱਤਾ ਆਪਣੇ ਭਾਣੀਚਾਰੇ ਨੂੰ ਖਾਲਾ ਖੁਲਾਕੇ,

ਨੇਉਂਦਾ ਉਗਰਾਹ ਲੈਂਦਾ ਹੈ, ਅਤੇ ਨਾਈਆਂ ਡੂਮਾਂ, ਅਤੇ ਹੋਰ-ਨਾਂ ਲਾਗੀਆਂ ਨੂੰ, ਤਿਨਾਂ ਦੇ ਲਾਗ ਦੇਕੇ, ਸਭ ਭਾਈਂ ਬਿਦਾ ਕਰਦਾ ਹੈ। ਇਕ ਗੱਲ ਹੋਰ ਜਾਲੋ, ਕਿ ਜਾਂ ਨਵੀਂ ਵਿਆਹੀ ਹੋਈ ਬਹੂ ਸਾਹੁਰਿਆਂ ਦੇ ਜਾਂਦੀ ਹੈ, ਤਾਂ ਸੱਭ ਸੁਹਾਗਲਾਂ ਕੱਠੀਆਂ ਹੋਕੇ, ਉਸ ਨੂੰ ਆਪਲੇ ਸੰਗ ਗੋਤਕੁਨਾਲੇ ਰਲਾਉਂਦੀਆਂ ਹਨ, ਅਰਥਾਤ ਇਹ ਸਮਝਕੇ ਆਪਲੇ ਨਾਲ ਖਾਲਾ ਖੁਆਲ-ਦੀਆਂ ਹਨ, ਜੋ ਉਹ ਤਿਨਾਂ ਸੰਗ ਖਾਕੇ, ਗੋਤ ਵਿਚ ਮਿਲ ਜਾਵੇ। ਅਤੇ ਲਾੜੇ ਦੀਆਂ ਭੈਲਾਂ, ਚਾਚੀਆਂ, ਭਾਣੀਆਂ, ਅਤੇ ਮਾਉਂ, ਇਕ ਪਰਕਾਰ ਦਾ ਪਕਵਾਨ, ਜੋ ਗੁਲੇ ਅਖਾਉਂਦੇ ਹਨ, ਪਕਾਕੇ, ਅਤੇ ਗੁੱਲਰੇ ਵਿਚ ਰਲਾਕੇ, ਨਵੀਂ ਬਹੁਟੀ ਨਾਲ ਗੁਲੇ ਖੇਲਦੀ-ਆਂ ਹਨ, ਅਤੇ ਇਸ ਤਰਾਂ ਕਹਿਕੇ ਗਾਉਂਦੀਆਂ ਹਨ, "ਗੁਲੇ ਖੇਲ ਬਹੂ ਆਪਲੀ ਸੱਸੂ ਦੇ ਨਾਲ," "ਗੁਲੇ ਖੇਲ ਬਹੂ ਆਪਲੀ ਨਲਾਨੂ ਦੇ ਨਾਲ।" ਇੰਸੀ ਤਰਾਂ ਹੋਰ ਜਿਸ ਕਿਸੇ ਨਾਲ ਖੇਡੇ, ਉਸੀ ਦਾ ਨਾਉਂ ਲੈ ਲੈਕੇ ਗਾਉਂਦੀਆਂ, ਅਤੇ ਉਸ ਪਕਵਾਨ ਅਰ ਗੁੱਲਰੇ ਨੂੰ ਹੱਥਾਂ ਵਿਚ ਫੇਰ ਘੇਰ ਕਢਦੀਆਂ ਹਨ। ਅਤੇ ਇਹ ਗੁਲੇ ਖੇਡਲ ਦੀ ਰੀਤ ਕਿਸੇ ਕਿਸੇ ਜਾਤ ਵਿਚ ਹੈ, ਸਭਨਾਂ ਜਾਤਾਂ ਦੇ ਨਹੀਂ। ਵਿਆਹ ਵਿਚ ਗੋਸਤ ਦੀ ਰੋਟੀ ਨਹੀਂ ਦਿੰਦੇ; ਨਿਰੀ ਸੱਕਰ ਚਾਉਲ ਤੇ ਘੇਉ, ਜਾ ਖੰਡ ਚਾਉਲ ਤੇ ਘੇਉ ਦੀ ਰੋਟੀ ਦਿੰਦੇ ਹਨ। ਅਪਰ ਅਵਾਲਾਂ, ਗੁੱਜਰਾਂ, ਡੋਗਰਾਂ, ਰਾ-ਈਆਂ, ਅਤੇ ਹੋਰ ਮਿੱਕੀਆਂ ਗੁਆਰ ਜਾਤਾਂ ਦੇ ਕਾਂਜੀ ਅਰ ਪਕੌੜਿਆਂ ਦੀ ਰੋਟੀ ਹੁੰਦੀ ਹੈ, ਅਤੇ ਚਾਉਲਾਂ ਵਿਚ ਲੱਸੀ ਅਰ ਸ਼ੱਕਰ ਪਾਕੇ, ਘੇਉ ਬਿਨਾ ਹੀ ਖੁਆਲਦੇ ਹਨ।

ਹੁਲ ਨਕਾਹ ਅਰ ਫੇਰਿਆਂ ਦੀ ਥਾਬਤ ਲਿਖਨਾ ਹਾਂ,—ਕਿ ਮੁਸਲ-ਮਾਨਾਂ ਦੇ, ਨਕਾਹ ਦੇ ਵੇਲੇ, ਕੁੜੀਦੇ ਮਾਪੇ, ਜਾ ਚਾਚਾ ਭਾਇਆ,

ਮੁੱਲਾਂ ਕਾਜੀ ਨੂੰ ਸਦਦਾ ਹੈ ; ਅਤੇ ਮੁੱਲਾਂ ਦੂਜੇ ਆਦਮੀਆਂ ਨੂੰ ਵਕੀਲ ਖੜਾ ਕਰਕੇ, ਅੰਦਰ ਘਲਦਾ ਹੈ, ਜੋ ਕੁੜੀ ਨੂੰ ਆਖਲ, ਕੁੜੀਏ ਤੈਂ ਸਿਆਲੀ ਹੈਂ, ਆਪਣਾ ਆਪ, ਫਲਾਲੇ ਨੂੰ, ਜੋ ਫਲਾਲੇ ਦਾ ਪੁੱਤ ਹੈ, ਇਤਨੇ ਮਹਿਰ ਪੁਰ ਬਖਸ ਦਿਹ। ਤਾਂ ਉਹ ਕੁੜੀ ਆਪਣਾ ਆਪ ਬਖਸ ਦਿੰਦੀ ਹੈ ; ਪਰ ਜੇ ਜਾਲੀ ਹੋਵੇ, ਤਾਂ ਉਹ ਦੇ ਮਾਲਕ ਵਕੀਲਾਂ ਨੂੰ ਇਜਨ ਦੇ ਦਿੰਦੇ ਹਨ ; ਅਤੇ ਵਕੀਲ ਬਾਹਰ ਆਕੇ, ਮੁੱਲਾਂ ਨਾਲ ਸਲਾਮਾਲੈਕੀ ਲੈਂਦੇ, ਅਤੇ ਇਸੀ ਤਰਾਂ ਤਿੰਨ ਬਾਰ ਵਿਚ ਵਿਚ ਫਿਰਦੇ ਹਨ ; ਅਗੋਂ ਮੁੱਲਾਂ ਪੁਛਦਾ ਹੈ, ਕਿ ਅਜੀਜੋ, ਤੁਸੀਂ ਕਿਥੋਂ ਆਏ ਹੋ ? ਓਹ ਆਖਦੇ ਹਨ, ਕਿ ਅਸੀਂ ਸਹਿਰ ਵਕਾਲਤ ਥੀਂ ਆਏ ਹਾਂਗੇ। ਫੇਰ ਉਹ ਪੁਛਦਾ ਹੈ, ਕਿ ਤੁਸੀਂ ਕੀ ਸੁਨੇਹਾ ਲਿਆਏ ਹੋ ? ਓਹ ਕਹਿੰਦੇ ਹਨ, ਜੋ ਫਲਾਲੇ ਨੈ ਆਪਣੀ ਫਲਾਲੀ ਧੀ, ਜੋ ਉਹ ਦਾ ਇਹ ਨਾਉਂ ਹੈ, ਐਤਨੇ ਮਹਿਰ ਪੁਰ, ਖੁਦਾ ਦੇ ਵਾਸਤੇ, ਫਲਾਲੇ ਦੇ ਪੁੱਤ ਨੂੰ, ਜੋ ਉਸ ਦਾ ਇਹ ਨਾਉਂ ਹੈ, ਇਸ ਉਗਾਹ ਦੇ ਸਾਹਮਲੇ ਬਖਸੀ ਹੈ, ਅਤੇ ਨਕਾਹ ਪੜਨ ਦਾ ਇਜਨ ਦਿੱਤਾ ਹੈ। ਤਦ ਮੁੱਲਾਂ ਉਸ ਨੂੰ ਆਖਦਾ ਹੈ, ਜੋ ਜਾਕੇ ਕੁੜੀ ਨੂੰ, ਪੰਜੇ ਕਲਮੇ ਅਰ ਸਿਫਤ ਈਮਾਨ ਪੜਾ ਦਿਹ। ਤਾਂ ਉਹ ਪੜਾ ਦਿੰਦਾ ਹੈ। ਅਤੇ ਬਾਹਰ, ਮੁੱਲਾਂ ਮੁੰਡੇ ਨੂੰ ਪੰਜੇ ਕਲਮੇ ਅਰ ਸਿਫਤ ਈਮਾਨ ਪੜਾਕੇ ਆਖਦਾ ਹੈ, ਏ ਨੌਸੇ, ਤੂੰ ਜੁਆਨ ਅਤੇ ਬੁਧਮਾਨ ਹੈਂ, ਅਤੇ ਕਿਸੇ ਦਾ ਗੋਲਾ ਗੁਲਾਮ ਨਹੀਂ ਹੈਂ ; ਤੈਂ ਫਲਾਲੇ ਦੀ ਬੇਟੀ, ਜੋ ਉਹ ਦਾ ਅਹ ਨਾਉਂ ਹੈ, ਐਤਨੇ ਮਹਿਰ ਪੁਰ ਇਨਾਂ ਉਗਾਹਾਂ ਦੇ ਰੂਬਰੋ ਕਬੂਲ ਕੀਤੀ ? ਅਗੋਂ ਉਹ ਆਖਦਾ ਹੈ, "ਆਰੇ, ਖੁਅਾਸਤਮਸ, ਵ ਕਬੂਲ ਕਰਦੇਮਸ ;" ਅਰਥਾਤ ਚਾਹਿਆ ਮੈਂ ਉਸ ਨੂੰ, ਅਤੇ ਕਬੂਲ ਕੀਤਾ ਮੈਂ

ਉਸ ਨੂੰ । ਮੁੱਲਾਂ ਨੇਸੇ ਕੋਲੋਂ ਤਿੰਨ ਬਾਰ ਇਹ ਗੱਲ ਕਬੁਲ-ਵਾਕੇ ਫੇਰ ਦੁਆ ਖੈਰ ਮੰਗਦਾ ਹੈ; ਅਤੇ ਓਹ ਕੱਚੇ ਚਾਉਲ, ਕਿ ਜਿਨਾਂ ਵਿਚ ਸੱਖਰ ਰਲਾਕੇ ਨਕਾਹ ਦੇ ਵੇਲੇ ਚੰਗੇਰ ਵਿੱਚ ਪਾ-ਕੇ, ਮੁੱਲਾਂ ਅੱਗੇ ਰਖ ਦਿੰਦੇ ਹੁੰਦੇ ਹਨ, ਸੋ ਨਕਾਹ ਦੇ ਪਿਛੋਂ ਥੁੜੇ ਥੁੜੇ ਸਰਬੱਤ ਮੁਸਲਮਾਨਾਂ ਵਿਚ, ਜੋ ਉਸ ਸਭਾ ਵਿਖੇ ਹਾਜਰ ਹੋਲ, ਵੰਡੇ ਜਾਂਦੇ ਹਨ; ਅਤੇ ਸਾਰੀ ਸਭਾ ਪੁੱਤਵਾਲੇ ਨੂੰ ਮੁਮਾਰਖੀ ਦਿੰਦੀ ਹੈ ॥

ਵਿਆਹ ਤੇ ਪਿਛੇ ਛੇਤੀ ਹੀ ਥੁੜੀ ਸਾਹੁਰਿਆਂ ਦਿਓਂ ਮੁੜਿ ਆਉਂਦੀ ਹੈ, ਅਤੇ ਬਰਸ ਦੇ ਬਰਸ ਪਿਛੇ ਮਾਪਿਆਂ ਦੀ ਮਰ-ਜੀ ਨਾਲ ਫੇਰ ਸਾਹੁਰੀਂ ਮੁਕਲਾਵੇ ਜਾਂਦੀ ਹੈ ॥

---

2. AN EXTRACT FROM "THE LIFE OF NANAK."

(*Note.* The figures, attached to certain Provincial terms, in the text below, refer to explanatory notes at the end of the Extract.)

ਸੰਮਤ ੧੫੭੦ ਮਿਤੀ ਮੰਘਰ ਸੁਦੀ ਤੀਜ ੩ । ਨਾਨਕ ਜੈ-ਰਾਮ ਪਾਸ ਗਇਆ ਸੁਲਤਾਨਪੁਰ । ਪੰਜਵੇਂ ਦਿਨ ਗਏ, ਸਤਮੀ ਨੂੰ ਜਾਇ ਪਹੁੰਚਿਆ । ਨਾਨਕੀ ਭੈਲ ਪੈਰਾਂ ਤੇ ਢਹਿ ਪਈ । ਨਾਨਕ ਆਖਿਆ, ਬੇਬੇ ਜੀ, ਤੂੰ ਵਡੀ ਹੈਂ; ਹਥੋਂ ਮੈਂ ਤੇਰੇ ਪੈਰਾਂ ਤੇ ਪਵਾਂ, ਕੇ ਤੂੰ ਮੇਰਿਆਂ ਪੈਰਾਂ ਤੇ ਪਵੇਂ? ਨਾਨਕੀ ਆਖਿਆ, ਭਾਈ ਜੀ, ਸੱਚ ਆਖਦਾ ਨੈਂ; ਪਰ (1) ਜੇ ਆਦਮੀ ਹੋਵੇਂ; ਕਿੰ-ਉ, ਤੂੰ ਤਾ ਪਰਮੇਸੁਰ ਦਿੱਸ ਆਵੰਦਾ ਹੈਂ ਮੈ ਨੂੰ । ਜੈਰਾਮ ਘਰ ਨਾਹਾ; (2) ਜੈਰਾਮ ਘਰ ਆਇਆ । ਦੇਖੇ, ਤਾਂ ਨਾਨਕ ਅਗੇ

ਬੈਠਾ ਹੈ। ਨਾਨਕ ਡਿੱਠਾ, ਜੈਰਾਮ ਜੀਜਾ ਆਇਆ ਹੈ। ਨਾਨਕ ਉਠਦਾ ਹੀ ਉਸ ਦੇ ਪੈਰਾਂ ਨੂੰ ਦੌੜਿਆ। ਜੈਰਾਮ ਸਿਆਲਾ ਸੀ, ਜੈਰਾਮ ਨਾਨਕ ਦੇ ਹੱਥ ਪਕੜ ਲੀਤੇ; ਪੈਰਾਂ ਤੇ ਲਾਵਣ ਨਾ ਦਿਤੇ; ਆਪ ਨਾਨਕ ਦੇ ਪੈਰਾਂ ਤੇ ਹੱਥ ਰੱਖਿਓਸੁ। (3) ਨਾਨਕ ਕਹਿਆ, ਇਹ ਅਪੁੱਠੀ ਰੀਤ ਕਿੰਉ ਕੀਤੀਆ? (4) ਜੈਰਾਮ ਕਹਿਆ, ਏ ਨਾਨਕ ਜੀ, ਤੂੰ ਜਾਣਦਾ ਹੈਂ ਇਹ, ਅਤੇ ਅਸੀਂ ਸਾਲਾ ਜੀਜਾ ਆਹੇ; ਮੈਂ ਤੈ ਨੂੰ ਪਰਮੇਸੁਰ ਕਰ ਜਾਣਦਾ ਹਾਂ; ਮੇਰੇ ਭਾਗ ਹੋਏ, ਤੂੰ ਇਥੇ ਆਇਆ ਹੈਂ; ਤੂੰ ਕਰ ਕਿਛ ਨਾਹੀਂ, ਬੈਠਾ ਸਹਿਜ ਨਾਲ ਗੁਜਰਾਨ ਕਰ। ਨਾਨਕ ਕਹਿਆ, ਜੀਜਾ ਜੀ, ਕੁਛ ਕਿਰਤ ਹੋਵੇ, ਤਾਂ ਭਲੀ ਗੱਲ ਹੈ। ਜੈਰਾਮ ਕਹਿਆ, ਭਲਾ ਭਾਈ ਜੀ, ਤੁਸਾਡੇ ਜੀ ਇਹ ਉੱਠੀ ਹੈ, ਤਾਂ ਏਹਾ ਸਹੀ; ਕੁਛ ਤੋਰਕੀ ਪੜ੍ਹਿਆ ਹੈਂ? ਨਾਨਕ ਕਹਿਆ, ਜੀ, ਮੈਂ ਹਿੰਦੂਗੀ ਪੜ੍ਹਿਆ ਹਾਂ। ਜੈਰਾਮ ਕਹਿਆ, ਮੋਦੀਖਾਨਾ ਭਾਈ ਨਾਨਕ ਲੈਲਾ ਹੈ? ਨਾਨਕ ਕਹਿਆ, ਜੀ, ਕਿਸ ਦਾ ਹੈ? ਜੈਰਾਮ ਕਹਿਆ; ਨਬਾਬ ਦੌਲਤਖਾਂ ਲੋਦੀ ਦਾ ਵਡਾ ਮੋਦੀਖਾਨਾ ਹੈ; ਜੇ ਹੋਇ ਆਵੀ, (5) ਤਾਂ ਲੈ। ਨਾਨਕ ਕਹਿਆ, ਭਲਾ ਜੀਜਾ ਜੀ, ਕਰਤਾਰ ਨਿਰੰਕਾਰ ਨਿਬਾਹੇਗਾ। ਜੈਰਾਮ ਕਹਿਆ, ਭਲਾ ਭਾਈ ਨਾਨਕ ਜੀ। ਫੇਰ ਨਾਨਕੀ ਭੈਣ ਬੋਲੀ, ਭਾਈ ਜੀ, ਤੂੰ ਪਰਮੇਸੁਰ ਦਾ ਸਰੂਪ ਹੈਂ, ਜੋਹਾ ਟੁੱਕ ਹੈ, ਬੈਠਾ ਖਾਹ; ਤੂੰ ਇਨਾਂ ਜੰਜਾਲਾਂ ਵਿਚ ਨਾ ਪਉ; ਤੂੰ ਇਨਾਂ ਜੰਜਾਲਾਂ ਦੇ ਲਾਇਕ ਨਹੀਂ; ਤੂੰ ਫਕੀਰ ਦੇਸ ਹੈਂ। ਨਾਨਕ ਕਹਿਆ, ਬੇਬੇ ਜੀ, ਕਿਰਤ ਕਰ ਖਾਈਦਾ ਹੈ, ਤਾਂ ਪਵਿੱਤ੍ਰ ਹੋਈਦਾ ਹੈ, ਅਤੇ ਤੁਰਕ ਕਹਿੰਦੇ ਹਨ, ਹਲਾਲ ਹੁੰਦਾ ਹੈ। ਨਾਨਕੀ ਭੈਣ ਆਖਿਆ, ਭਲਾ ਭਾਈ ਜੀ, ਜਿੰਉ ਤੂੰ ਰਾਜੀ ਹੋਵੇਂ, ਤਿਵੇਂ ਸਹੀ। ਫੇਰ ਨਾਨ-

ਕੀ ਜੈਰਾਮ ਨੂੰ ਆਖਿਆ, ਇਸ ਦੇ ਹਾਲ ਦਾ ਮਹਿਰਮ ਹੈਂ ? ਜੈਰਾਮ ਕਹਿਆ, ਆਹੋ, ਬੰਦੀ ਪਰਮੇਸ਼ੁਰ ਦੀ, ਮੈਂ ਮਹਿਰਮ ਹਾਂ। ਨਾਨਕੀ ਕਹਿਆ, ਇਸ ਦੀ ਕਿਥਾਂਉਂ ਕਥ ਕੰਹਾਲੀ ਦੀ ਕਰੀਏ, ਤਾਂ ਇਸ ਨੂੰ ਗ੍ਰਿਸਤ ਦੇ ਨਾਲ ਮੋਹ ਲੱਗੇ, ਤਾਂ ਇਸ ਦੇ ਪਾਸੋਂ ਕਿਰਤ ਹੋਵੇ। ਜੈਰਾਮ ਕਹਿਆ, ਦੇਖ, ਜਾਂ ਇਹ ਕਿਰਤ ਲੱਗੇਗਾ, ਤਾਂ ਕੋਈ ਖੱਤਰੀ ਕਹਾਲੀ ਬੀ ਕਰਸੀ; ਤੂੰ ਉਤਾਉਲੀ ਨਾ ਹੋ; ਪਰਮੇਸ਼ੁਰ ਨੂੰ ਚਿੱਤ ਕਰ। ਨਾਨਕੀ ਕਹਿਆ, ਭਲਾ ਜੀ, ਤੁਧ ਕੋਲੋਂ ਮੈਂ ਸਿਆਲੀ ਨਹੀਂ; ਪਰ ਤੈ ਨੂੰ ਆਖ ਛੱਡਲਾ ਜੋਗ ਸਾ। ਵੈਸਾਖ ਸੁਦੀ ਚੌਦਸ ਮੋਦੀਖਾਨਾ ਦਿਵਾਇਆ; ਇੱਕ ਹਜਾਰ ਰੁਪਈਆ ਰੋਕ ਦਿਵਾਇਆ। ਬਾਲਾ ਸੰਧੂ ਨਾਲੇ ਆਹਾ। ਭਾਈ ਬਾਲੇ ਆਖਿਆ, ਨਾਨਕ ਜੀ, ਤੁਸਾਂ ਤਾ ਹਜਾਰ ਰੁਪਈਆ ਰੋਕ ਲੀਤਾ ਹੈ; ਤੂੰ ਅਸਾਂ ਨੂੰ ਵਿਦਾ ਦਿਹ। ਨਾਨਕ ਕਹਿਆ, ਭਾਈ ਬਾਲਾ (6) ਕੱਚੀ ਪਰੀਤ ਕੀਤੀਆ ? (4) ਜੀਵੰਦਿਆਂ ਹੀ ਛੱਡ ਚਲਿਓ ? (7) ਤਾਂ ਬਾਲੇ ਸੰਧੂ ਕਹਿਆ, ਜੀ, ਤੂੰ ਖੱਤਰੀ ਦਾ ਪੁੱਤ ਸੇਂ; (8) ਤੂੰ ਤਾ ਆਪਲੀ ਕਿਰਤ ਕੀਤੀ, ਅਤੇ ਮੈਂ ਭੀ ਆਪਲੀ ਕਿਰਤ ਕਰਾਂ ਨਾ ? ਨਾਨਕ ਕਹਿਆ, ਭਾਈ ਬਾਲਾ, ਕੋਈਕੁ ਦਿਨ ਇਥੇ ਕੱਟਲ ਦਿਹ; ਅਸਾਂ ਕੀ ਕਰਨਾ ਹੈ, ਇਹ ਕਸਬ ? ਜੋ ਅਸਾਡੀ ਕਿਰਤ ਹੈਗੀ, ਅਸਾਂ ਸੋਈ ਕਰਲੀ ਹੈ; ਤੂੰ ਤਾ ਨਿਰੰਕਾਰ ਦਾ ਤਮਾਸਾ ਦੇਖੁ। ਦੇਖ, ਨਿਰੰਕਾਰ ਕਿਆ ਕਿਆ ਚਲਿੱਤ੍ਰ ਕਰਦਾ ਹੈ। ਰਹੁ, ਅਸਾਂ ਹੀ ਨਾਲ ਗੁਜਰਾਨ ਕਰੁ। ਤਾਂ ਬਾਲੇ ਕਹਿਆ, ਭਲਾ ਨਾਨਕ ਜੀ, ਜੋ ਤੂੰ ਆਖੇਂਗਾ, ਸੋਈ ਕਰਾਂਗੇ। ਬਾਲਾ ਸੰਧੂ ਬੀ ਕਿਰਤ ਨਾਲ ਲੱਗਾ ਕਰਲ। ਕਿਰਤ ਕਰਦਿਆਂ ਜਾਂ ਦੁਇ ਵਰਹੇ ਗੁਜਰੇ, ਤਾਂ ਪਿਛੋਂ ਕਾਲੂ ਖਬਰ ਲੈਲ ਆਇਆ ਨਾ-

ਨਕ ਦੇ ਪਾਸ। ਨਾਨਕ ਉਠਦਿਆਂ ਹੀ ਦੌੜਕਰ ਕਾਲੂ ਦੇ ਪੈਰਾਂ ਉੱਤੇ ਢਹਿ ਪਇਆ। ਕਾਲੂ ਮੱਥਾ ਚੁੰਮਿਆ, ਅਤੇ ਗਲ ਵਿੱਚ ਲੀਤੋਸ, (9) ਦਿਲਾਸਾ ਦਿਤੋਸ, (10) ਲੱਗਾ ਪੁਛਣ, ਪੁੱਤ ਦੂਇ ਫਰਹੇ ਤੈ ਨੂੰ ਘਾਲਦਿਆਂ ਹੋਏ ਨੀ, ਕੀ ਖੱਟਿਆ? ਕੀ ਖਾਧਾ? ਨਾਨਕ ਕਹਿਆ, ਪਿਉ ਜੀ, ਬਹੁਤ ਖੱਟਿਆ, ਬਹੁਤ ਖਾਧਾ; ਪਰ ਪਿਉ ਜੀ, ਅਸਾ ਤੇ ਦਮੜੀ ਜੁੜਦੀ ਨਾਹੀਂ। ਕਾਲੂ ਬਾਲੇ ਸੰਧੁ ਨਾਲ ਲੜਨ ਲੱਗਾ, ਅਤੇ ਦੁਰਬਚਨ ਬੋਲਣ ਲੱਗਾ। ਨਾਨਕ ਬਾਲੇ ਨੂੰ ਸਾਰਤ ਕੀਤੀ; ਬਾਲਾ ਬੋਲਿਆ ਨਾਹੀਂ। ਕਾਲੂ ਲੱਗਾ ਆਖਣ, ਮੈਂ ਜਾਤਾ ਸੀ, ਹੁਣ ਕਿਰਤੇ ਨਾਨਕ ਲੱਗਾ ਹੈ, ਜੋ ਕੁਛ ਮੇਰਾ ਗਵਾਇਆ ਆਹਾ, (11) ਸੋ ਖੱਟਿਆ ਹੈਸੁ; (12) ਹੁਣ ਮੈ ਨੂੰ ਦੇਸੀ। (13) ਏਹੋ ਜੇਹੀਆਂ ਗੱਲਾਂ ਕਰੇ, ਜੇਹੀਆਂ ਕਾਲੂ ਦੀਆਂ ਆਹੀਆਂ॥ (14)

ਰਾਤ ਨੂੰ ਨਾਨਕੀ ਅਤੇ ਜੈਰਾਮ ਨੂੰ ਆਖਣ ਲੱਗਾ, ਜੋ ਤੁਸਾਂ ਕਿਆ ਕੀਤਾ? ਕੁਝ ਇਸ ਦੀ ਖਬਰਸਾਰ ਲੈਂਦੇ ਰਹੋ; ਨਾ ਤੁਸਾਂ ਕਥ ਕਹਾਲੀ ਦੀ ਲੀਤੀ; ਤੁਸਾਂ ਕੁਹੁੰ ਨਾ ਕੀਤੀ। ਨਾਨਕੀ ਬੋਲੀ, ਪਿਉ ਜੀ, ਇਥੇ ਜੋ ਆਇਆ ਹੈ, ਸੋ ਕੁਝ ਤੇਰਾ ਗਵਾਇਆ ਨਾਹਿਸੁ, (15) ਅਸਾਡਾ ਗਵਾਇਆ ਨਾਹਿਸੁ; (15) ਹੋਰ ਕਥ ਕਹਾਲੀ ਦੀ ਸਾ ਨੂੰ ਟੋਲ ਹੈ; ਅੱਜ ਕੱਲ ਕਿਤੇ ਵਲ ਹੋਇ ਪਉਂਦੀ ਹੈ; ਅਤੇ ਜੇ ਤੇਰੇ ਪਾਸੋਂ ਹੁੰਦੀ ਹੈ ਕਿਤੇ ਵਲ, ਤਾਂ ਜੇਹਾ ਸਾ ਨੂੰ ਦਰਦ ਹੈ, ਅਸਾ ਥੋਂ ਤੈ ਨੂੰ ਵਧੇਰੇ ਦਰਦ ਹੈ। ਕਾਲੂ ਕਹਿਆ, ਪੁੱਤ ਧੀਆ, ਜੇ ਮੇਰੇ ਪਾਸੋਂ ਹੋਇ ਆਵੇ, ਤਾਂ ਮੈਂ ਤੁਸਾ ਨੂੰ ਕਿੰਉ ਆਖਾਂ; ਅਤੇ ਜੇਹੀ ਕੇਹੀ ਕਰਣੀ ਨਾਹੀਂ। ਫੇਰ ਜੈਰਾਮ ਬੋਲਿਆ, ਮਹਿਤਾ ਜੀ, ਅਸਾਂ ਮਿੰਨਤ ਨਾਹੀਂ ਲਾਵਣੀ। ਮੁਲਾ ਚੋਲਾ ਖੱਤਰੀ ਹੈ ਪੱਚੇਕੇ ਰਖਾਵੇ;

ਉਸ ਦੇ ਘਰ ਧੀ ਹੈਗੀ; ਉਹ ਬੀ ਖਰਾ ਖੱਤਰੀ ਅਖਾਉਂਦਾ ਹੈ; ਅਜਿੱਤੇ ਰਧਾਵੇ ਦਾ ਪਟਵਾਰੀ ਹੈਗਾ; ਪੁੰਨ ਕਹਾਲੀ ਕਰਦਾ ਹੈ; ਅਸਾਂ ਉਥੇ ਕੰਹਾਲੀ ਟੋਲ੍ਹੀ ਹੈਗੀ; ਅਗੇ ਕਰਤੇ ਭੁਾਵੈਂਗੀ, (16) ਸਾਂਈਂ ਹੋਵੈਗੀ। (17) ਮਹਿਤਾ ਜੀ, ਤੁਸੀਂ ਤਾ ਚਿੱਤ ਠਉਰ ਰੱਖੋ; ਰਾਮ ਭਲਾ ਕਰਸੀ। (18) ਫੇਰ ਕਾਲੂ ਕਹਿਆ, ਪੁੱਤ ਜੈਰਾਮ, ਸਰਮਾਂ ਇਕੋ ਜੇਹੀਆਂ, ਪੁੱਤਾਂ ਤੇ ਜਵਾਈਆਂ। ਮੈਂ ਆਪਲੇ ਜੀ ਵਿਚ ਆਖਦਾ ਸਾ, ਜੋ ਨਾਨਕੀ ਦਾ ਸੁਖ ਡਿੱਠਾ, ਜੀਉ ਠੰਢਾ ਹੋਇਆ, ਪਰ ਨਾਨਕ ਦੀ ਸੁਖ ਮੁਰਾਦ ਜੀਵੰਦੇ ਜੀ ਦੇਖਾਂ, ਤਾਂ ਮੇਰਾ ਮਨ ਠੰਢਾ ਹੋਵੇ। ਫੇਰ ਜੈਰਾਮ ਕਹਿਆ, ਮਹਿਤਾ ਜੀ, ਤੁਸੀਂ ਏਥੇ ਹੀ ਰਹੋ, ਅਤੇ ਅੰਮਾਂ ਬੀਬੀ ਨੂੰ ਸਦਾਇ ਲੈਂਦੇ ਹਾਂ। ਫੇਰ ਕਾਲੂ ਕਹਿਆ, ਪੁੱਤ੍ਰ, ਮੇਰਾ ਰਹਿਲਾ ਏਥੇ ਭਾਰੀ ਹੈ, ਅਤੇ ਮੈਂ ਉਥੇ ਰੁੱਧਾ ਹੋਇਆ ਹਾਂ। ਫੇਰ ਜੈਰਾਮ ਕਹਿਆ, ਮਹਿਤਾ ਜੀ, ਤੂੰ ਮੇਰੇ ਪਰਮਾਨੰਦ ਦੀ ਬਰਾਬਰ ਹੈਂ, ਤੂੰ ਮੇਰਾ ਪਿਤਾ ਹੈਂ। ਫੇਂਰ ਕਾਲੂ ਕਹਿਆ, ਦੇਖ ਜੈਰਾਮ ਪੁੱਤ, ਜਿਤ ਵਖਤ ਨਾਨਕ ਦੀ ਕਹਾਲੀ ਹੋਵੈ, (19) ਮੈਂ ਨੂੰ ਤੁਰਤ ਹੀ ਖਬਰ ਕਰਲੀ; ਅਤੇ ਪੁੱਤ ਨਾਨਕ ਨੂੰ ਨਜਰ ਵਿਚ ਰੱਖਲਾ; ਕੋਈ ਟਕਾ ਰੁਪਈਆ ਕਿਤੇ ਵਲ ਗੁਆਵੇ ਨਾਹੀਂ। ਫੇਰ ਨਾਨਕੀ ਕਹਿਆ, ਪਿਉ ਜੀ, ਤੂੰ ਸੁਕਰ ਨਾਹੀਂ ਕਰਦਾ, ਜੋ ਰਾਜੀ ਰਹਿੰਦਾ ਹੈਂ; ਤੂੰ ਦਿਹਾੜੇ ਕੂਕਦਾ ਆਹਾ, "ਅੱਜ ਇਹ ਗਵਾਇ ਆਇਆ, ਅੱਜ ਇਹ ਗਵਾਇ ਆਇਆ;" ਚੁਲ ਤਾ ਖੱਟ ਗਵਾਂਇਦਾ (20) ਹੈ; ਜਾਂ ਇਹ ਫਕੀਰਾਂ ਨੂੰ ਖਵਾਂਇਦਾ (21) ਹੈ, ਤਾਂ ਅਸਾਡਾ ਜੀਉ ਕੰਬਦਾ ਹੈ; ਜੋ ਸਰਕਾਰ ਦੇ ਪੈਸੇ ਘਟਲ ਨਾਹੀਂ, ਤਾਂ ਭਲਾ ਹੋਵੇ, ਅਤੇ ਸੁਰਖਰੂ ਅਸੀਂ ਹੋਵੀਏ; ਪਰ ਪਿਉ ਜੀ, ਜਦ ਲੇਖਾ ਦਿੰਦਾ ਹੈ, ਤਾਂ ਇਸ ਦਾ ਵਾਧਾ ਨਿੱਕਲ੍ਹਦਾ ਹੈ। ਜੈਰਾਮ ਕਹਿਆ, ਮਹਿ-

ਤਾ ਜੀ, ਇਸੇ ਵਾਸਤੇ ਅਸੀਂ ਕੁਝ ਆਖ ਨਹੀਂ ਸਕਦੇ। ਤਾਂ ਫੇਰ ਕਾਲੂ ਕਹਿਆ, ਪੁੱਤ ਜੈਰਾਮ, ਜਾਂ ਉਹ ਲੇਖਾ ਦੇਵੇ, ਅਤੇ ਕੁਝ ਵਧੇ, ਤਾਂ ਤੁਸੀਂ ਆਪਣੀ ਵਲ ਛਿੱਕ ਲਓ; ਤਾਂ ਭਲਾ ਕਰੋ; ਉਸ ਦੇ ਭਾਲੇ ਲੱਖ ਕੱਖ ਬਰਾਬਰ ਹੈ; ਤੁਸੀਂ ਉਸ ਦੇ ਖਬਰਦਾਰ ਹੀ ਲੋੜੀਦੇ ਹੋ। ਬਾਲੇ ਨੂੰ ਸੱਦੋ; ਸੱਦਕਰ ਤੁਸੀਂ ਸਮਝਾਵੋ, ਅਤੇ ਮੈਂ ਭੀ ਬਹੁਤ ਆਖਦਾ ਹਾਂ। ਜੈਰਾਮ ਆਦਮੀ ਭੇਜਕਰ, ਬਾਲੇ ਨੂੰ ਸਦਾਇਆ। ਜੈਰਾਮ ਆਖਿਆ, ਭਾਈ ਬਾਲਾ, ਤੂੰ ਨਾਨਕ ਦਾ ਖਾਸਾ ਹਜੂਰੀ ਯਾਰ ਹੈਂ; ਅਸੀਂ ਤੈ ਨੂੰ ਐਉਂ ਜਾਲਦੇ ਆਹੇ; ਜਿਹਾ ਨਾਨਕ ਹੈ, ਤਿਹਾ ਤੂੰ ਹੈਂ; ਤੂੰ ਨਾਨਕ ਦਾ ਖ਼ਬਰਦਾਰ ਚੰਹੁ, ਟਕਾ ਪੈਸਾ ਐਰ ਗੈਰ ਵਲ ਗਵਾਵੇ ਨਾਹੀਂ। ਫੇਰ ਕਾਲੂ ਕਹਿਆ, ਪੁੱਤ ਬਾਲਾ, ਨਾਲ ਰਚੇ ਦੀ ਸਰਮ ਹੁੰਦੀ ਹੈ। ਜੈਰਾਮ ਦਾ ਕਹਿਆ ਬਾਲੇ ਨੂੰ ਬੁਰਾ ਨਾ ਲੱਗਾ, ਪਰ ਕਾਲੂ ਦਾ ਕਹਿਆ ਬਾਲੇ ਨੂੰ ਬੁਰਾ ਲੱਗਾ। ਬਾਲੇ ਕਹਿਆ, ਸੁਲ ਮਹਿਤਾ ਕਾਲੂ, ਮਤ ਤੇਰੇ ਜੀ ਕੋਈ ਗੁਮਾਨ ਹੋਵੀ, (22) ਜੋ ਬਾਲਾ ਨਾਨਕ ਜੀ ਦੇ ਨਾਲ ਰਹਿੰਦਾ ਹੈ; ਅਸਾ ਨੂੰ ਘਿਉ ਬੁਰੀ ਵਸਤੁ ਹੈ; ਜੋ ਕੋਈ ਹੋਰ ਲਾਲਚ ਸਮਝੇ, ਸੱਭੋ ਬੁਰੀ ਵਸਤੁ ਹੈ; ਅਸੀਂ ਜੋ ਨਾਨਕ ਨਾਲ ਰਹਿੰਦੇ ਆਹੇ, ਸੋ ਜੀ ਦੇ ਭਲੇ ਵਾਸਤੇ; ਅਸਾ ਨੂੰ ਨਾਨਕ ਪਰਮੇਸੁਰ ਨਜਰ ਆਵੰਦਾ ਹੈ, ਤੁਸਾ ਨੂੰ ਨਾਨਕ ਆਦਮੀ ਨਜਰ ਆਵੰਦਾ ਹੈ। ਮਹਿਤਾ ਕਾਲੂ, ਤੈ ਨੂੰ ਪੈਸਿਆਂ ਦੀ ਭੁੱਖ ਹੈ, ਤਾਂ ਉਸ ਦੇ ਪਾਸ ਰਹੁ; ਜੋ ਕੁਛ ਜੋੜ ਆਵੀ, (5) ਸੋ ਲੈਂਦਾ ਜਾਹ, ਇਕੱਠੇ ਕਰ; ਅਸਾ ਥੋਂ ਇਹ ਹੁੰਦੀ ਨਾਹੀਂ, ਜੋ ਅਸੀਂ ਉਸ ਨੂੰ ਕੁਝ ਆਖੀਏ; ਅਤੇ ਤੈ ਥੋਂ ਕੁਝ ਹੁੰਦਾ ਹੈ, ਤਾਂ ਕਰ। ਜੈਰਾਮ ਬੋਲਿਆ, ਮਹਿਤਾ ਜੀ, ਬਾਲਾ ਸੱਚੁ ਆਖਦਾ ਹੈ, ਨਾਨਕ ਆਦਮੀ ਨਾਹੀਂ, ਉਹ ਕੁਝ ਹੋਰ ਹੀ ਨਜਰ ਆਵੰ-

ਦਾ ਹੈ। ਭਲਾ ਮਹਿਤਾ ਜੀ, ਹੁਲ ਤਾ ਤੁਸੀਂ ਸਿਧਾਰੋ; ਜਿਤ ਘੜੀ ਕਹਾਲੀ ਹੋਈ, ਤਿਤੇ ਘੜੀ ਅਸਾਂ ਸਤਾਬੀ ਹੀ ਕਾਰਜ ਕਰਲਾ ਹੈ; ਫੇਰ ਕੈਬੀਲੇ ਨਾਲ ਮੋਹ ਪੈ ਜਾਵੇਗਾ॥

ਕਾਲੂ ਆਪਲੇ ਘਰ ਗਇਆ; ਜਾਂ ਇਕ ਮਹੀਨਾ ਗੁਜਰਿਆ; ਤਾਂ ਨਾਨਕ ਉਤੇ ਜੈਰਾਮ ਪਾਸ ਇਕ ਆਦਮੀ ਭਲੇ ਸਿਰਿਸਟ ਚੁਗਲੀ ਖਾਧੀ। ਸੁਲ ਜੈਰਾਮ, ਤੇਰਾ ਸਾਲਾ ਮੋਦੀ ਹੈ, ਅਤੇ ਸਰਕਾਰ ਦੇ ਪੈਸੇ ਖੋਂਦਾ ਹੈ। ਤੂੰ ਉਸ ਤਾਈਂ ਸਮ੍ਹਾਲਦਾ ਹੈਂ ਕੇ ਨਾਹੀਂ? ਜਾਲਦਾ ਹੈਂ ਨਾ, ਪਠਾਲਾਂ ਦੀ ਖੋਇ ਕੈਸੀ ਹੈ? ਜੈਰਾਮ ਗੁਸਾ ਖਾਧਾ; ਗੁਸਾ ਖਾਇਕਰ ਆਇਆ; ਆਇਕਰ ਨਾਨਕੀ ਨੂੰ ਇਕੰਤ ਲੈ ਬੈਠਾ; ਕਹਿਲ ਲੱਗਾ, ਸੁਲ ਪਰਮੇਸੁਰ ਦੀ ਬੰਦੀ, ਫਲਾਲੇ ਸਖਸ ਅੱਜ ਮੈ ਨੂੰ ਉਲਾਂਭਾ ਦਿੱਤਾ ਹੈ, ਪਰ ਮੇਰੀ ਪੀੜ ਕਰਕੇ ਆਖਿਓਸ, ਜੋ ਦੇਖ ਜੈਰਾਮ, ਤੇਰਾ ਸਾਲਾ ਮੋਦੀ ਹੈ, ਸਰਕਾਰ ਦੇ ਪੈਸੇ ਖੋਂਦਾ ਹੈ; ਤੂੰ ਉਸ ਤਾਈਂ ਸਮ੍ਹਾਲਦਾ ਨਹੀਂ? ਪਠਾਲਾਂ ਦੀ ਖੋਇ ਜਾਲਦਾ ਹੈਂ ਨਾ? ਬਹੁ ਜੀ, ਮੈਂ ਕਿਆ ਕਰਾਂ? ਜੋ ਕੁਛ ਕਹੋ ਸੋ ਮੈਂ ਕਰਾਂ। ਤਾਂ ਨਾਨਕੀ ਆਖਿਆ, ਜੋ ਤੁਸਾਡੇ ਜੀ ਵਿਚ ਆਵੰਦੀ ਹੈ, ਸੋ ਤੁਸੀਂ ਕਰੋ, ਮੈਂ ਕਿਆ ਆਖਲਾ ਹੈ। ਜੈਰਾਮ ਕਹਿਆ, ਜੋ ਤੁਸੀਂ ਮਸਲਤ ਦੇਹੋ, (23) ਸੋ ਮੈਂ ਕਰਾਂ। ਫੇਰ ਨਾਨਕੀ ਕਹਿਆ, ਜੀ, ਤੁਸਾ ਨੂੰ ਪਰਤੀਤ ਅਜੇ ਥੋੜੀ ਨਾਹੀਂ ਆਈ; ਤੁਸੀਂ ਜਾਲਦੇ ਹੋਵੋਗੇ, ਜੋ ਭਿਰਾਉ ਦੀ ਰਖਲੀ ਕਰਦੀ ਹੈ; ਅਤੇ ਜਿਥੇ ਥੋੜੀ ਸੰਸਾਰ ਦੀ ਮਾਇਆ ਹੈ, ਸੋ ਸਭੇ ਨਾਨਕ ਦੇ ਹੱਥ ਵਿਚੋਂ ਨਿੱਕਲ੍ਹਦੀ ਹੈ; ਪਰ ਜੀ, ਤੁਸੀਂ ਇਕ ਕੰਮ ਕਰੋ, ਹੁਲੇ ਲੇਖਾ ਲਹੋ; (24) ਜੇ ਤਾ ਲੇਖਾ ਪੂਰਾ ਹੋਵੇ, ਭਾਵੇਂ ਵਧੇ, ਭਾਵੇਂ ਨਾ ਵਧੇ, ਘਟੇ ਨਾਹੀਂ, ਤਾਂ ਫੇਰ ਕਿਸੇ ਦੇ ਕਹੇ ਕਹਾਏ ਭਰਮਲਾ ਨਾਹੀਂ। ਤਾਂ ਜੈਰਾਮ ਕਹਿਆ, ਬਹੁ ਜੀ, ਮੈਂ ਨਹੀਂ ਸਮ੍ਹਾਲ-

ਦਾ, ਜੇ ਤੁਸਾ ਨੂੰ ਪਰਤੀਤ ਹੈ, ਤਾਂ ਮੈਂ ਕਿਆ ਕਹਿਲਾ ਹੈ? ਤਾਂ ਨਾਨਕੀ ਕਹਿਆ, ਜੀ, ਹੁਲ ਤੁਸੀਂ ਗਈ ਨਾ ਕਰੋ, ਮੈਂ ਨਾਨਕ ਜੀ ਨੂੰ ਸਦਾਵੰਦੀ ਹਾਂ। ਜੈਰਾਮ ਕਹਿਆ, ਭਲਾ ਬਹੁ ਜੀ। ਭੁਲਸਾਂ ਲਉਂਡੀ ਭੇਜਕੇ ਨਾਨਕੀ ਨਾਨਕ ਨੂੰ ਸਦਾਇਆ। ਕੰਹਿਆ, ਭਾਈ ਜੀ, ਤੁਸੀਂ ਮਿਹਰਵਾਨਗੀ ਕਰਕੇ ਮੇਰੇ ਪਾਸ ਆਵੋ। ਭੁਲਸਾਂ ਲਉਂਡੀ ਜਾਇ ਸਲਾਮ ਕੀਤਾ। ਕਿੰਉ ਭੁਲਸਾਂ, ਅੱਜ ਜੋ ਤੂੰ ਆਈ ਹੈਂ, ਸੱਚੁ ਆਖ, ਕਿੰਉਕਰ ਆਈ ਹੈਂ? ਭੁਲਸਾਂ ਕਹਿਆ, ਠਾਕੁਰ ਜੀ, ਬਹੁ ਜੀ ਕਹਿਆ, ਮੇਰੇ ਭਾਈ ਜੀ ਨੂੰ ਸੱਦ ਲਿਆਉ; ਇਸ ਵਾਸਤੇ ਆਈ ਹਾਂ। ਨਾਨਕ ਕਹਿਆ, ਚੱਲ ਭੁਲਸਾਂ, ਮੈਂ ਆਵੰਦਾ ਹਾਂ। ਭੁਲਸਾਂ ਘਰ ਗਈ; ਜਾਇਕਰ ਕਹਿਓਸ, ਬਹੁ ਜੀ, ਕਹਿੰਦਾ ਹੈ, ਮੈਂ ਆਵੰਦਾ ਹਾਂ। ਪਿਛੇ ਨਾਨਕ ਬਾਲੇ ਨੂੰ ਪੁਛਿਆ, ਭਾਈ ਬਾਲਾ, ਮੈ ਨੂੰ ਬੇਬੇ ਜੀ ਕਿੰਉ ਸੱਦਿਆ ਹੈ? ਬਾਲੇ ਕਹਿਆ, ਜੀ, ਕਿਸੇ ਵਾਸਤੇ ਸੱਦਿਆ ਹੋਸੀ। (25) ਨਾਨਕ ਕਹਿਆ, ਭਾਈ ਬਾਲਾ, (26) ਮੇਰਾ ਮਨ ਉਗਾਹੀ ਦਿੰਦਾ ਹੈ, ਜੋ ਕਿਸੇ ਮੇਰੇ ਉੱਤੇ ਚੁਗਲੀ ਖਾਧੀ ਹੈ। ਬਾਲੇ ਕਹਿਆ, ਜੀ, ਤੇਰੇ ਉੱਤੇ ਕਿਸੇ ਕਿਆ ਚੁਗਲੀ ਕਰਨੀ ਹੈ? ਤੂੰ ਕਿਆ ਕਰਦਾ ਹੈਂ? ਭਾਈ ਬਾਲਾ, (26) ਪਤਾਸਿਆਂ ਦਾ ਭਾਂਡਾ ਲੈ ਆਉ। ਬਾਲਾ ਪਤਾਸਿਆਂ ਦਾ ਭਾਂਡਾ ਲੈ ਆਇਆ। ਨਾਨਕ ਜੀ ਝੋਲੀ ਅੱਡੀ, ਜੋ ਕੁਛ ਭਾਂਡੇ ਵਿਚ ਪਤਾਸੇ ਆਹੇ, (27) ਸੋ ਸਭੋ ਪੱਲੇ ਪਾਇ ਲੀਤੇ; ਸੇਰ ਢਾਈ ਆਹੇ; (27) ਲੈਕਰ (28) ਨਾਨਕੀ ਭੈਣ ਪਾਸ ਆਇਆ। ਅੱਗੋਂ ਨਾਨਕੀ ਉੱਠ ਖੜੀ ਹੋਈ, ਆਉ ਭਾਈ ਜੀ; ਪੀੜਾ ਵਿਛਾ ਦਿੱਤਾ; ਨਾਨਕ ਬਹਿ ਗਇਆ; ਬਾਲਾ ਬੀ ਬੈਠਾ ਪੀੜੇ ਉੱਤੇ। ਨਾਨਕ ਪੁਛਿਆ ਬੇਬੇ ਜੀ ਨੂੰ, ਬੇਬੇ ਜੀ, ਕਿੰਉ ਸੱਦਿ-

ਆ ਹੈ ? ਤਾਂ ਨਾਨਕੀ ਕਹਿਆ, ਭਾਈ ਜੀ, ਬਹੁਤੇ ਦਿਨ ਹੋਏ ਆਹੇ, (27) ਤੇਰੇ ਮੁਹੁੰ ਦੇਖਣ ਦੀ ਸਿਕ ਆਹੀ; (29) ਇਸ ਵਾਸਤੇ ਮੈਂ ਭੁਲਮਾਂ ਭੇਜੀ ਆਹੀ (29)। ਤਾਂ ਫੇਰ ਨਾਨਕ ਜੀ ਕਹਿਆ, ਬੇਬੇ ਜੀ, ਮੈ ਨੂੰ ਵਿਸਵਾਸ ਹੋਇ ਰਹਿਆ ਹੈ; ਜਿਉ ਸੱਦਿਆ ਹੈ, ਤਿਵੇਂ ਹੀ ਆਖੁ। ਭਾਈ ਜੀ, ਤੈ ਨੂੰ ਸਭ ਕਿਛੁ ਮਲੂਮ ਹੈ, ਆਖਿਆ ਜਾਂਦਾ ਨਾਹੀਂ। ਤਾਂ ਨਾਨਕ ਕਹਿਆ, ਬੇਬੇ ਜੀ, ਮੈਂ ਆਪਣੇ ਮਨ ਵਿਚ ਜਾਣਦਾ ਹਾਂ, ਜੋ ਮੇਰੇ ਉੱਤੇ ਕਿਸੇ ਚੁਗਲੀ ਕੀਤੀ ਹੈ; ਸੋ ਮੈਂ ਭੀ ਇਹੋ ਆਖਦਾ ਹਾਂ, ਜੋ ਮੈ ਥੋਂ ਲੇਖਾ ਲੀਜੈ (30)। ਤਾਂ ਨਾਨਕੀ ਦਿਲਾਸਾ ਦੇਵਣ ਲੱਗੀ। ਤਾਂ ਫੇਰ ਨਾਨਕ ਕਹਿਆ, ਨਾ ਬੇਬੇ ਜੀ, ਇਹ ਲੇਖੇ ਦੀ ਗੱਲ ਹੈ, ਏਥੇ ਸਰਮ ਮੁਲਾਹਜਾ ਕਿਸੇ ਦਾ ਨਾਹੀਂ। ਨਾਨਕੀ ਕਹਿਆ, ਭਲਾ ਭਾਈ ਜੀ ॥

Notes of Explanation.

(1) The word ਪਰ seems to be used here in the sense of "*that is to say,*" or, according to its general acceptation, "but [only]."

(2) ਨਾਹਾ, a contraction of ਨਾ ਆਹਾ, *was not.*

(3) ਰਖਿਓਸੁ, equivalent to ਉਸ ਨੈ ਰਖਿਆ, *he placed.*

(4) ਕੀਤੀਆ, the same as ਕੀਤੀ.

(5) ਆਵੇ, i. q. ਆਵੈ.

(6) ਬਾਲਾ, this is ungrammatical; it should be ਬਾਲੇ, in the instrumental case.

(7) ਛੱਡ ਚਲਿਓ, instead of ਉਹ ਛੱਡ ਚਲਿਆ, *has he forsaken ?* (speaking of Bálá.) Or it may be a careless way of writing ਛੱਡ ਚਲੋ, *will you forsake ?*

(8) ਸੋਂ, i. q. ਸੋ.

(9) ਕੀਤੋਸ, i. q. ਉਸ ਨੈ ਕੀਤਾ.

(10) ਦਿਤੋਸ, i. q. ਉਸ ਨੈ ਦਿੱਤਾ.

(11) ਆਹਾ, equivalent to ਸਾ.

(12) ਖੱਟਿਆ ਹੈਸੁ, for ਉਸ ਨੈ ਖੱਟਿਆ ਹੈ.

(13) ਦੇਸੀ, equivalent to ਦੇਵੇਗਾ.

(14) ਆਹੀਆਂ, equivalent to ਸੀਆਂ.

(15) ਨਾਹਿਸ੍ਹ, the same as ਨਾ ਓਸ ਨੈ.

(16) ਭਾਵੈਗੀ, more properly written ਭਾਵੇਗੀ.

(17) ਹੋਵੈਗੀ, more properly written ਹੋਵੇਗੀ.

(18) ਕਰਸੀ, i. q. ਕਰੇਗਾ, *or* [ਕਰੇਗੀ.

(19) ਹੋਵੈ, properly ਹੋਵੇ.

(20) ਗਵਾਂਇਦਾ, more properly written ਗਵਾਉਂਦਾ.

(21) ਖਵਾਂਇਦਾ, more properly ਖਵਾਉਂਦਾ: though it may be, that in some parts of the country, words of this sort are pronounced with ਇ rather than ਉ.

(22) ਹੋਵੀ, for ਹੋਵੇ.

(23) ਵੇਚੋ, i. q. ਵੇਚਓ.

(24) ਲਹੋ, i. q. ਲਓ.

(25) ਹੋਸੀ, another form for ਹੋਵੇਗਾ.

(26) ਬਾਲਾ, the nominative used for the vocative.

(27) ਆਹੋ, i. q. ਸੋ.

(28) ਲੈਕਰ, a Hindí form for ਲੈਕੇ.

(29) ਆਹੀ, for ਸੀ.

(30) ਲੀਜੈ, instead of ਲੈਓ, being an attempted imitation of the Urdú honorific imperative.

3. A SELECTION FROM "PANJABÍ PROVERBS;"

WITH EXPLANATIONS BY A NATIVE.

੧ ਅੰਨ੍ਹੀ ਕੁਕੜੀ ਖਸਖਸ ਦਾ ਚੋਗਾ।

ਜਿਹਾ ਅੰਨ੍ਹੀ ਕੁਕੜੀ ਅਗੇ ਖਸਖਸ ਦਾ ਚੋਗਾ ਪਾਉਲਾ ਅਵਿਰਥਾ ਹੈ, ਤਿਹਾ ਹੀ ਮੂਰਖ ਮਨੁਖ ਅਗੇ, ਸਿਆਲਪ ਅਤੇ ਗੂਹੜ ਦੀ ਗੱਲ ਕਰਨੀ, ਕੇ ਲੁਚੇ ਤੇ ਭਲੰਮਲਸਊ ਦੀ ਗੱਲ ਪੁਛਲੀ, ਅਵਿਰਥੀ ਹੈ॥

੨ ਚੋਰਟੀ ਕੁੱਤੀ ਜਲੇਬੀਆਂ ਦੀ ਰਖਵਾਲੀ।

ਜਿਹਾ ਚੋਰਟੀ ਕੁੱਤੀ ਨੂੰ ਜਲੇਬੀਆਂ ਦੀ ਰਾਖੀ ਬਹਾਲਲਾ ਅਹਿਮਕਾਈ ਹੈ, ਤਿਹਾ ਹੀ ਖਿਆਨਤਵਾਲੇ ਅਰ ਹੋਛੇ ਮਨੁਖ ਤੇ ਇਮਾਨਦਾਰੀ ਦੀ ਆਸ ਰਖਲੀ ਅਹਿਮਕਪੁਲਾ ਹੈ। ਯਾ. ਜਿਹੀ ਚੋਰਟੀ ਕੁੱਤੀ ਥੀਂ ਜਲੇਬੀਆਂ ਦੀ ਰਖਵਾਲੀ ਕਰਨੀ ਅਲਹੋਲਹਾਰ ਹੈ, ਤਿਹੀ ਹੀ ਖਿਆਨਤੀ ਮਨੁਖ ਤੇ ਇਮਾਨਦਾਰੀ ਪਰਗਟ ਹੋਲੀ ਅਲਹੋਲੀ ਸਮਝੀ ਚਾਹਜੇ॥

੩ ਗੰਜੀ ਘੁਟਾਰ, ਤੇ ਟੀਸੀ ਮੁਆਹਲਲਾ।

ਇਸ ਦਾ ਅਰਥ ਇਹ ਹੈ, ਕਿ ਇਕ ਸਿਰ ਤੇ ਗੰਜੀ ਮਾਰਕ ਨੈ ਚਾਹਿਆ,

ਜੇ ਮੈਂ ਕਿਸੇ ਬਿਰਛ ਦੀ ਟੀਸੀ ਉੱਪਰ ਆਹਲਣਾ ਬਣਾਵਾਂ, ਅਤੇ ਤਿਹਾ ਹੀ ਕੀਤਾ; ਤਦ ਲੋਕਾਂ ਨੈ ਤਿਸ ਦੀ ਇਛਿਆ ਸਮਝ੍ਹਕੇ ਠੱਠੇ ਮਾਰਨੇ ਸ਼ੁਰੂ ਕੇਤੇ, ਕਿ ਜੇ ਇਹ ਟੀਸੀ ਆਹਲਣਾ ਕਰਨੇ ਜੋਗੀ ਹੁੰਦੀ, ਤਾਂ ਟਹਿਲੋਆਂ ਦੀ ਰਗੜ ਦੀ ਮਾਰੀ ਗੰਜੀ ਕਿੰਉ ਹੋਈ ਹੁੰਦੀ; ਇਸੀ ਤਰਾਂ ਜੇ ਆਦਮੀ ਤੁਛ ਹੋਕੇ, ਆਪਣੇ ਬਿਜ਼ੁਰਗਾਂ ਵਾਂਙ ਵਡੀਕ ਗੱਲ ਕਰੀ ਚਾਹੈ, ਸੋ ਲੁਕਾਈ ਦੇ ਠੱਠੇ ਦੀ ਜਾਗਾ ਠਹਿਰਦਾ ਹੈ ॥

੪ ਤਿੰਨ ਪਾਉ ਖਿਚੜੀ, ਤੇ ਦੁਬਾਰੇ ਰਸੋਈ ।

ਜੇ ਕੋਈ ਤਿੰਨ ਪਾਉ ਖਿਚੜੀ ਪੁਰ, ਪੰਜਾਂ ਸੱਤਾਂ ਮਨੁਖਾਂ ਨੂੰ, ਜੋ ਚੁਬਾਰੇ ਵਿਖੇ ਹੋਣ, ਨੇਉਤਾ ਕਰੇ, ਸੋ ਅੱਤ ਮੂਰਖ ਹੈ। ਇਹ ਗੱਲ ਉਸ ਪੁਰ ਲਗਦੀ ਹੈ, ਜੋ ਥੁਹੜੀ ਪੂੰਜੀ ਜਾ ਥੁਹੜੀ ਰਾਸ ਪੁਰ ਵਡਾ ਅਡੰਬਰ ਚੱਕੇ ॥

੫ ਨੱਚ ਨ ਜਾਲੇ, ਮੇਰਾ ਅੰਙਣ ਟੇਢਾ ।

ਇਸ ਦਾ ਅਰਥ ਇਹ ਹੈ, ਕਿ ਜਾਂ ਮਨੁੱਖ ਕਿਸੇ ਕੰਮ ਵਿਚ ਭੁਲ ਜਾਂਦਾ ਹੈ, ਤਾਂ ਬਹਾਨੇ ਬਲਾਉਲ ਲੱਗ ਜਾਂਦਾ ਹੈ; ਅਥਵਾ ਜਾਂ ਕੋਈ ਆਦਮੀ ਕਿਸੇ ਕੰਮ ਨੂੰ ਕਰਨ ਲਗਦਾ ਹੈ, ਅਤੇ ਉਹ ਕੰਮ ਉਸ ਤੇ ਪੂਰਾ ਨਹੀਂ ਉਤਰਦਾ, ਤਾਂ ਬਹਾਨੇ ਬਲਾਉਲ ਲੱਭ ਪੈਂਦਾ ਹੈ ॥

੬ ਘਰ ਨਹੀਂ ਖਾਲ ਨੂੰ, ਤੇ ਅੰਮਾ ਪੀਹਲ ਗਈ ਹੋਈ ਹੈ ।

ਕਿਸੇ ਮਨੁੱਖ ਦੇ ਘਰ ਖਾਲ ਨੂੰ ਨਹੀਂ ਸਾ, ਉਸ ਦੇ ਕਿਸੇ ਮਿੱਤ੍ਰ ਨੈ ਪੁਛਿਆ, ਅੱਜ ਕੀ ਹੈ, ਜੋ ਚੁਲ੍ਹ ਤੋਕੁਰ ਖਾਲੇ ਪਕਾਉਲੇ ਦਾ ਕੁਛ ਆਹਰ ਨਹੀਂ ਕੀਤਾ, ਤਾਂ ਉਨ ਸੋਖੀ ਦੇ ਮਾਰੇ ਐਉਂ ਆਖਿਆ, ਜੋ ਅੰਮਾ ਪੀਹਲ ਗਈ ਹੋਈ ਹੈ। ਇਸ ਦਾ ਮਤਬਲ ਇਹ ਹੈ, ਜੋ ਇਸ ਸਮੇ ਵਿਖੇ ਕਈ ਅਜਿਹੇ ਮਨੁੱਖ ਹਨ, ਜੋ ਬਿਨਾ ਰਾਸ ਪੂੰਜੀ ਐਵੇਂ ਝੂਠ ਭੁਫਾਨ ਬੋਲਕੇ ਜਗਤ ਨੂੰ ਠਗ ਠਗ ਖਾਂਦੇ ਹਨ। ਅਤੇ ਕਈ ਅਜਿਹੇ ਹਨ, ਜੋ ਤਿਨਾਂ ਪਾਹ ਖਾਲ ਨੂੰ ਹੈ ਨਹੀਂ; ਪਰ ਤਾਂ ਭੀ ਸੋਖੀ ਦੇ ਮਾਰੇ ਮੁੱਛਾਂ ਤੇਲ ਨਾਲ ਚੋਪੜਕੇ ਬਾਹਰ ਨਿੱਕਲਕੇ ਫੜਾਂ ਮਾਰਦੇ ਹਨ, ਜੋ ਅੱਜ ਅਸੀਂ ਪੁਲਾਉ ਖਾਹਦਾ ਹੈ; ਅੱਜ ਸੋਮੀਆਂ ਖਾਹਦੇ-ਆਂ ਹਨ; ਅੱਜ ਜਰਦਾ ਖਾਹਦਾ ਹੈ; ਅਤੇ ਢਿੱਡ ਵਿਚ ਸੂਆਹ ਬੀ ਨਹੀਂ ਹੁੰਦੀ; ਸੋ ਐਸਿਆਂ ਮਨੁੱਖਾਂ ਨੂੰ ਸਿਫਲੇ ਅਤੇ ਫੜਜੇ ਆਖੀਦਾ ਹੈ ॥

੭ ਆਪੇ ਬਾਬੂ ਮੰਗਤੇ, ਤ ਬਾਹਰ ਖੜੇ ਦਰਵੇਸ ।

ਜੇ ਕੋਈ ਕਿਸੇ ਭੁਖ ਭੀੜ ਦੇ ਮਾਰੇ ਹੋਏ ਤੇ ਉਸ ਵੇਲੇ ਕੁਛ ਮੰਗੇ, ਤਾਂ ਉਸ ਦੀ ਇਹੋ ਮਸਾਲ ਹੈ, ਆਪੇ ਬਾਬੂ, &c.

੮ ਮੰਗਤਿਆਂ ਤੇ ਮੰਗਲਾ, ਇਹ ਲਾਲਚੀਆਂ ਦਾ ਕੰਮ ।

ਫੇਰ ਇਨਾਂ ਦੋਹਾਂ ਗੱਲਾਂ ਦਾ ਅਰਥ ਇਹ ਹੈ, ਜੋ ਕੰਗਾਲਾਂ, ਅਰਥਾਤ ਮੰਗ-

ਤਿਆਂ ਕੋਲੋਂ ਮੰਗਲਾ ਲਾਲਤੀਆਂ ਦਾ ਕੰਮ ਹੈ; ਕਿੰਉਕਿ ਜੋ ਆਪ ਹੀ ਕੁਛ ਨਹੀਂ ਧਰਦਾ, ਉਹ ਦੂਜੇ ਨੂੰ ਕੀ ਦੇਵੇਗਾ, ਅਤੇ ਉਸ ਥੀਂ ਕੋਈ ਕੀ ਬੈਰੋ-ਸਾਵੇਗਾ॥

੯ ਮਾਂਉਂ ਮੋਈ ਪੋਹ ਦੇ ਮਹੀਨੇ, ਤੇ ਧੀ ਦਾ ਨਾਉਂ ਬੁਗਚੀ।

ਅਰਥ ਇਹ ਹੈ, ਜੇ ਧੀ ਕੱਪੜਿਆਂ ਦੀ ਬੁਗਚੀ ਹੁੰਦੀ, ਤਾਂ ਉਸ ਦੀ ਮਾਉਂ ਪੋਹ ਦੇ ਮਹੀਨੇ ਪਾਲੇ ਦੀ ਮਾਰੀ ਕਿੰਉ ਮਰਦੀ। ਇਸੀ ਤਰਾਂ ਜਦ ਤੀਕੁਰ ਮਨੁਖ ਵਿਚ ਗੁਲ ਨਾ ਹੋਵੇ, ਤਦ ਤੀਕੁਰ ਛੋਕਰਾ ਛੜਿਆਈ ਦਾ ਨਾਉਂ ਕਿਸ ਅਰਥ ਹੈ? ਜਿਹਾਕੁ ਕੋਈ ਬਿੰਦਿਆ ਕੇ ਇਲਮ ਪੜ੍ਹੇ ਬਿਨਾ ਪੰਡਤ ਅਖੇ ਮੋਲਵੀ ਕਹਾਵੇ, ਉਸ ਨੂੰ ਇਸ ਛੋਕੇ ਨਾਉਂ ਤੇ ਕੀ ਲੱਭਤ ਹੈ; ਕਿੰਉਕਿ ਪਰਖ ਦੇ ਵੇਲੇ ਬਹੁਤ ਸਰਮਿੰਦਾ ਹੋਉ, ਸਗਵਾਂ ਅਗਲੀ ਗਿੱਲ ਬੀ ਖੋਉ॥

੧੦ ਨਵੀਂ ਨਾਇਲ, ਤੇ ਖੰਝ ਦਾ ਨਹੇਰਨਾ।

ਅਰਥ ਇਹ ਹੈ, ਕਿ ਜਾਂ ਹੋਛਾ ਅਤੇ ਕਮੀਲ ਆਦਮੀ ਕਿਸੇ ਪਾਏ ਨੂੰ ਪਹੁੰਚ ਜਾਂਦਾ ਹੈ, ਤਾਂ ਉਸ ਤੇ ਸਮਾਈ ਨਹੀਂ ਹੁੰਦੀ, ਸਗੋਂ ਉਲਟੇ ਉਲਟੇ ਕੰਮ ਕਰਨ ਲਗ ਜਾਂਦਾ ਹੈ॥

੧੧ ਹੋਛੀ ਦੀ ਨੱਥ, ਕਦੇ ਨੱਕ, ਤੇ ਕਦੇ ਹੱਥ।

ਹੋਛੇ ਮਨੁੱਖ ਨੂੰ ਜੇ ਕਾਈ ਚੰਗੀ ਵਸਤੁ ਲੱਭ ਜਾਂਦੀ ਹੈ, ਤਾਂ ਉਹ ਉਸ ਵਸਤੁ ਨੂੰ ਕਿਸੇ ਨ ਕਿਸੇ ਢਬ ਲੋਕਾਂ ਤਾਈਂ ਦਿਖਾਲਦਾ ਹੈ, ਹੋਛਪੁਲੇ ਦੇ ਸਬਬ ਸਮਾਈ ਨਹੀਂ ਕਰ ਸਕਦਾ, ਉਸ ਤੀਵੀਂ ਵਾਂਙੁ ਕਿ ਜਿਹ ਨੂੰ ਸਾਰੀ ਉਮਰ ਪਿਛੇ ਇਕ ਨੱਥ ਲੱਭ ਪਈ ਸੀ, ਅਤੇ ਜਗਤ ਦੇ ਦਿਖਾਲਣ ਲਈ ਕਦੇ ਉਸ ਨੂੰ ਨੱਕ ਵਿਚ ਪਾਉਂਦੀ, ਅਤੇ ਕਦੇ ਹੱਥ ਵਿਚ ਲੈ ਲੈਂਦੀ ਸੀ॥

੧੨ ਹੋਛੇ ਤਾਈਂ ਠੂਠਾ ਲੱਭਾ, ਪਾਲੀ ਪੀ ਪੀ ਆਫਰ ਗਿਆ।

ਕਿਸੇ ਹੋਛੇ ਨੂੰ ਇਕ ਚੀਨੀ ਦਾ ਪਿਆਲਾ ਲੱਭਾ; ਜਦ ਕੋਈ ਨਮਾ ਮਨੁਖ ਆਉਂਦਾ, ਤਦੇ ਉਹ ਉਸ ਨੂੰ ਦਿਖਾਲਣ ਲਈ ਪਾਲੀ ਪੀਣ ਦੇ ਪੰਜ ਕਢਦਾ, ਅਤੇ ਭਰਕੇ ਇਕ ਪੀ ਲੈਂਦਾ, ਓੜਕ ਢਿੱਡ ਆਫਰਕੇ ਮਰ ਗਿਆ॥

੧੩ ਸੂਤ ਨਾ ਕੁਪਾਹ, ਜੁਲਾਹੇ ਨਾਲ ਠੁੰਗਾ ਠਾਂਗੀ।

ਕਿਸੇ ਮਨੁਖ ਦੇ ਪ੍ਰਾਸ ਸੂਤ ਕੁਪਾਹ ਕੁਛ ਬੀ ਨਸੋ; ਪਰ ਜਾਂ ਜੁਲਾਹੇ ਦੇ ਘਰ ਪਾਸ ਦਿਓਂ ਲੰਘਿਆ ਕਰਦਾ, ਤਾਂ ਉਸ ਨੂੰ ਨਿੱਤ ਆਖਿਆ ਕਰਦਾ, ਓ ਭਾਈ ਜੁਲਾਹਿਆ, ਮੇਰਾ ਕੱਪੜਾ ਬੀ ਬੁਣ ਦਿਹ; ਇਕ ਦਿਹਾੜੇ ਜੁਲਾਹਾ ਅੱਕਕੇ ਉਹ ਦੇ ਘਰ ਜਾ ਬੈਠਾ, ਅਤੇ ਆਖਣ ਲਗਾ, ਲਿਆਉ ਮੀਆਂ, ਸੂਤ ਕੱਢ; ਤੈਂ ਤਾ ਮੈ ਨੂੰ ਅਸਾ ਦਿੱਤਾ ਹੈ; ਤਦ ਉਹ ਮਨੁਖ ਟਾਲੇ ਬਾਲੇ ਕਰਕੇ ਰਹਿਣ ਲਗਾ, ਕਿ ਜਾਹ ਭਾਈ, ਕੱਲ ਨੂੰ ਮੈਂ ਆਪੇ ਤੇਰੇ ਘਰ ਸੂਤ ਪੁਚਾ ਦਿ-

ਆਂਗੂ; ਇਸ ਵੇਲੇ ਮੈ ਨੂੰ ਕੁਛ ਵੱਸ ਹੈ, ਜਾਹ ਚਲਾ ਜਾਹ; ਤਾਂ ਉਸ ਦੇ ਗੁਮਾਂਦੀਆਂ ਨੈ ਜੋ ਉਹ ਦੇ ਭੇਤ ਤੇ ਮਹਿਰਮ ਸੀ, ਇਹ ਗਲ ਸੁਲਝੇ ਆਖਿਆ, ਕਿ ਮੀਆਂ ਤੇਰੀ ਉਹੋ ਨਕਲ ਹੈ, ਜੇ ਸੂਤ ਨਾ, ਕੁਪਾਹ ਨਾ, ਜੁਲਾਹੇ ਨਾਲ ਟੰਗਾ ਠਾਂਗੀ॥

੧੪ ਜੱਟ ਫਕੀਰ, ਗਲ ਗੰਢਿਆਂ ਦੀ ਮਾਲਾ।

ਸਭ ਕੋਈ ਜਾਣਦਾ ਹੈ, ਕਿ ਜੱਟ ਲੋਕ, ਗੰਢੇ, ਅਰਥਾਤ ਪਿਆਜ ਬਹੁਤ ਖਾਇਆ ਕਰਦੇ ਹਨ; ਇਕ ਵਾਰ ਅਜਿਹਾ ਹੋਇਆ, ਜੋ ਇਕ ਜੱਟ ਫਕੀਰ ਹੋ ਗਿਆ, ਅਤੇ ਉਨ ਜਪਮਾਲਾ ਦੀ ਜਾਗਾ, ਗੰਢਿਆਂ ਦੀ ਮਾਲਾ ਗਲ ਪਾ ਲਈ; ਤਾਂ ਕਿਸੇ ਆਦਮੀ ਨੈ ਉਸ ਤੇ ਪੁਛਿਆ, ਕਿ ਫਕੀਰਾ ਤੈਂ ਗਲ ਵਿਚ ਅਹ ਕੀ ਪਾਇਆ ਹੈ? ਹੋਰਨਾਂ ਦੇ ਗਲੀਂ ਤਾ ਤਸਬੀ, ਜਾ ਜਪਮਾਲਾ ਹੁੰਦੀ ਹੈ, ਤੈਂ ਇਹ ਸਾਂਗ ਕੀ ਬਲਾਇਆ ਹੈ? ਇਸ ਗੱਲ ਪੁਰ ਕਿਸੀ ਸਿਆਲੇ ਨੈ ਕਿਹਾ, ਜੋ ਤੈਂ ਇਹ ਕਹਾਉਂਦ ਨਹੀਂ ਸੁਣੀ? ਜੱਟ ਫਕੀਰ ਗਲ ਗੰਢਿਆਂ ਦੀ ਮਾਲਾ। ਇਸ ਦਾ ਮਤਬਲ ਇਹ ਹੈ, ਜੋ ਕਮੀਲ ਭਾਵੇਂ ਫਕੀਰ, ਅਥਵਾ ਵਡਾ ਆਦਮੀ ਹੋ ਜਾਵੇ, ਪਰ ਉਹ ਦੀ ਕਮੀਲਪੁਣੇ ਦੀ ਕੁਲੰਤ ਉਸ ਨੂੰ ਨਹੀਂ ਵਿੱਸਰਦੀ॥

੧੫ ਅੱਗ ਨੂੰ ਆਈ, ਘਰਬਾਰਨ ਹੀ ਬਲ ਬੈਠੀ।

ਕੋਈ ਤ੍ਰੀਮਤ ਕਿਸੇ ਦੇ ਘਰ ਅੱਗ ਲੈਣ ਗਈ ਸੀ; ਘਰ ਦਿਆਂ ਨੂੰ ਸੁਸਤ ਨਤਾਲੇ ਦੇਖਕੇ ਆਪੇ ਆਪ ਘਰ ਦੀ ਮਾਲਕ ਬਣ ਬੈਠੀ। ਇਸ ਦਾ ਅਰਥ ਇਹ ਹੈ, ਕਿ ਬਾਜੇ ਆਦਮੀ ਅਜਿਹੇ ਚਲਾਕ ਹੁੰਦੇ ਹਨ, ਕਿ ਜੇ ਓਹ ਕਿਸੇ ਜਾਗਾ ਪੈਰ ਧਰਨ ਨੂੰ ਠਕਾਣਾ ਪਾਉਂਦੇ ਹਨ, ਜਾ ਕਿਸੇ ਜਾਗਾ ਰਤੀਕੁ ਬੀ ਢਿਲ ਲਭਦੇ ਹਨ, ਤਾਂ ਘੋਸ ਵਾਂਙੂ ਝਰਤ ਮਾਰੇ ਹੀ ਘੁਸ ਜਾਂਦੇ ਹਨ॥

੧੬ ਪਰਾਈ ਛਾਹ ਉਪੁਰ ਮੁੱਛਾਂ ਮੁਨਾਉਲੀਆਂ।

ਕਿਸੇ ਦੇ ਆਸਰੇ ਉੱਪੁਰ ਆਪਲੀਆਂ ਮੁਛਾਂ ਮੁੱਨਾ ਸਿਟਲੀਆਂ, ਅਰਥਾਤ ਪਰਾਈ ਵਸਤੁ ਉੱਤੇ ਭਰੋਸਾ ਕਰ ਬੈਠਲਾ, ਮੂਰਖਾਂ ਦਾ ਵੱਸ ਹੈ॥

੧੭ ਨਵੀਂ ਫਕੀਰਨੀ, ਤੇ ਠੂਠਿਆਂ ਦਾ ਖੜਖੜਾਟ।

ਇਕ ਤ੍ਰੀਮਤ ਨਵੀਂ ਹੀ ਫਕੀਰਨੀ ਬਨੀ ਸੀ; ਚਾਉ ਦੀ ਮਾਰੀ ਲੋਕਾਂ ਦੇ ਸਾਹਮਲੇ ਠੂਠੇ ਪਿਆਲੇ ਬਹੁਤ ਖੜਕਾਇਆ ਕਰਦੀ, ਤਾਂ ਲੋਕ ਜਾਨਲ, ਜੋ ਇਸ ਦੇ ਪਾਹ ਫਕੀਰੀ ਹਾਲ ਵਿਚ ਬੀ ਭਾਂਡੇ ਟੀਂਡੇ ਬਹੁਤ ਹਨ; ਇਵੇਂ ਸੋਖੀ ਦੀ ਮਾਰੀ ਹੋਰ ਬੀ ਕਰਜ ਚੱਕਕੇ ਭਾਂਡੇ ਖਰੀਦ ਲਿਆਉਂਦੀ; ਇਸੀ ਤਰਾਂ ਕਰਜਾਈ ਹੋਕੇ ਮਕਾਨ ਛਡਕੇ ਭੱਜ ਗਈ। ਮਤਬਲ ਇਹ, ਕਿ ਬਹੁਤ ਨੋਚੰਜ ਲੋਕ ਸੋਖੀ ਦੇ ਮਾਰੇ ਆਪਲੇ ਬਿਤੋਂ ਬਾਹਰੇ ਚਲਦੇ ਹਨ, ਅਤੇ ਓੜਕ ਕਰਜਾਈ ਹੋਕੇ ਘਰਬਾਰ ਛੱਡਕੇ ਨੱਸ ਜਾਂਦੇ ਹਨ॥

੧੮ ਅੱਖਾਂ ਤੇ ਅੰਨਾ, ਤੇ ਨਾਉਂ ਨੈਲਸੁਖ।

ਕੋਈ ਮਨੁਖ ਅੱਖਾਂ ਤੋਂ ਅੰਨਾ ਸੀ, ਅਤੇ ਨਾਉਂ ਨੈਲਸੁਖ ਧਰਾਇਆ ਸੀ; ਤਾਂ ਲੋਕ ਠੱਠੇ ਮਾਰਕੇ ਕਹਿਲ ਲੱਗੇ, ਜੋ ਇਹ ਵੱਡੇ ਮੁਚੱਭੇ ਦੀ ਗੱਲ ਹੈ, ਜੋ ਅੱਖਾਂ ਤੇ ਅੰਨਾ, ਅਰ ਨਾਉਂ ਨੈਲਸੁਖ। ਅਤੇ ਨੈਲਸੁਖ ਦਾ ਅਰਥ, ਸੁਜਾਖਾ ਅਰ ਅੱਖਾਂਵਾਲਾ ਹੈ। ਅਰਥਾਤ ਇਹ ਉਲਟੀ ਗਲ ਹੈ, ਜੋ ਕੰਗਾਲ ਹੋਕੇ ਧਨੀ ਕਹਾਵੇ; ਅਰੇ ਅੰਨਾ ਹੋਕੇ ਸੁਜਾਖਾ ਅਖਾਵੇ। ਸੋ ਆਦਮੀ ਨੂੰ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ, ਕਿ ਜਿਸ ਹਾਲ ਵਿਚ ਹੋਵੇ, ਤਿਹਾ ਹੀ ਸਦਾਵੇ; ਤਾਂ ਲੋਕਾਂ ਦੇ ਠੱਠੇ ਤੇ ਬਚ ਰਹੇ॥

੧੯ ਬਾਪ ਨ ਮਾਰੀ ਪਿੰਦੜੀ, ਤੇ ਬੇਟਾ ਤੀਰੰਦਾਜ।

ਕਿਸੇ ਆਦਮੀ ਦੇ ਪਿਉ ਨੈ ਮਾਰੀ ਉਮਰ ਵਿਚ ਪਿੰਦੀ ਬੀ ਨਹੀਂ ਮਾਰੀ ਸੀ, ਅਰ ਪੁਤ ਤੀਰੰਦਾਜੀ ਸਿਖਕੇ, ਗੱਪਾਂ ਮਾਰਨ ਲਗਾ, ਕਿ ਸਾਡੇ ਬਾਪਦਾਦੇ ਤੇ ਲਾਕੇ ਤੀਰੰਦਾਜੀ ਚੁੰਦੀ ਚਲੀ ਆਈ ਹੈ; ਤਾਂ ਲੋਕ ਹੱਸਕੇ ਉੱਪਰਲੀ ਕਹਾਉਤ ਕਹਿਲ ਲਗੇ। ਇਸ ਦਾ ਮਤਬਲ ਇਹ ਹੈ, ਕਿ ਜਿਹ ਦੇ ਪਿਛਲੇ ਕੰਗਾਲ ਹੋਲ, ਅਰ ਉਹ ਸੋਖੀ ਮਾਰੇ, ਤਾਂ ਉਹ ਨੂੰ ਸਭ ਕੋਈ ਹੱਸਦਾ ਹੈ॥

੨੦ ਮਾਉਂ ਭਠਿਆਰੀ, ਤੇ ਪੁੱਤ ਫੜੇਖਾਂ।

ਆਦਮੀ ਨੂੰ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ, ਜੋ ਦੀਨ ਦੇ ਰਾਹ ਛੁਟ, ਹੋਰ ਆਪਲੇ ਵਡਿਆਂ ਦੇ ਰਾਹ ਪੁਰ ਚੱਲੇ। ਦੀਨ ਦੀ ਬਾਬਤ ਸਮਝੇ ਚਲਲਾ ਅੱਛਾ ਹੈ॥

੨੧ ਮਾਉਂ ਮੂਲੀ, ਪਿਉ ਪਿਆਜ, ਪੁੱਤ ਕੇਸਰ ਦੀ ਤਰੋ।

ਕਿਸੇ ਦੇ ਮਾਉਂ ਬਾਪ ਬੁਰਿਆਰ ਸੋ, ਅਤੇ ਪੁਤ ਉਨਾਂ ਨਾਲੋਂ ਬੀ ਵਧੀਕ ਨਿਕਲਿਆ; ਤਾਂ ਕਿਸੀ ਸਿਆਲੇ ਨੈ ਆਖਿਆ, ਜੋ ਮਾਉਂ ਬਾਪ ਤਾ ਥੇ, ਪਰ ਪੁੱਤ ਦੋਹਾਂ ਨਾਲੋਂ ਵਧੀਕ ਨਿਕਲਿਆ; ਅਤੇ ਇਹ ਕਹਾਉਤ ਆਖੀ, ਕਿ ਮਾਉਂ ਮੂਲੀ, ਪਿਉ ਪਿਆਜ, ਪੁਤ ਕੇਸਰ ਦੀ ਤਰੋ॥

੨੨ ਨਵੀਂ ਜੁਆਨੀ ਲਿੱਦ ਦੇ ਢੱਕੇ।

ਜਾਂ ਕਿਸੀ ਮਨੁਖ ਤੋ ਜੁਆਨੀ ਵਿਚ ਕੁਛ ਕੰਮ ਨਾ ਹੋ ਸੱਕਿਆ, ਤਾਂ ਇਕ ਸਿਆਲੇ ਨੈ ਆਖਿਆ, ਕਿ ਜਿਸ ਤੋ ਜੁਆਨੀ ਵਿਚ ਕੁਛ ਨਹੀਂ ਹੋ ਸਕਦਾ, ਤਾਂ ਉਹ ਬੁਢੇਪੇ ਵਿਚ ਕੀ ਕਰੇਗਾ; ਜਾਂ ਇਸ ਵੇਲੇ ਲਿੱਦ ਢੱਕਦਾ ਹੈ, ਤਾਂ ਬੁਢੇਪੇ ਵਿਚ ਕੀ ਕਮਾਕੇ ਖਾਵੇਗਾ?

੨੩ ਨਵੀਂ ਜੁਲਾਹੀ, ਫੇਰ ਪੁਰ ਭਾਲਾ।

ਕੰਗਾਲ ਆਦਮੀ ਨੂੰ ਜੇ ਧਨ ਲਭ ਜਾਂਦਾ ਹੈ, ਤਾਂ ਉਹ ਨਵੀਂ ਜੁਲਾਹੀ ਵਾਂਙੂ ਫੇਰ ਪੁਰ ਉੱਲਰਦਾ ਫਿਰਦਾ ਹੈ; ਤਾਂ ਲੋਕ ਉਹ ਨੂੰ ਦੇਖਕੇ ਵਡਿਆਈ ਕਰਨ, ਅਰ ਜਾਨਲ, ਜੋ ਉਹ ਧਨਵਾਨ ਹੈ॥

੨੪ ਮਾਉਂ ਫਿਰੇ ਫੋਸੀ ਫੋਸੀ ਨੂੰ, ਤੇ ਪੁੱਤ ਗੁਹੂਰੇ ਬਖਸ਼ਦਾ ਫਿਰਦਾ ਹੈ।

ਕਿਸੇ ਆਦਮੀ ਦੀ ਮਾਉਂ ਜਗਾ ਜਗਾ ਭੋਹੋ ਪਿਛੇ ਰੁਲਦੀ ਫਿਰਦੀ ਸੀ; ਅਤੇ ਉਹ ਸੋਖੀ ਦਾ ਮਾਰਿਆ ਹਰ ਕਿਸੇ ਨੂੰ ਆਖਦਾ ਫਿਰਦਾ ਸੀ, ਜਾਹ ਤੈਂ ਨੂੰ ਇੱਕ ਗੁਹੂਰਾ ਬਖਸਿੰਆ; ਕਿਸੇ ਨੂੰ, ਜਾਹ ਤੈ ਨੂੰ ਦੋ ਗੁਹੂਰੇ ਬਖਸੇ; ਅਤੇ ਘਰ ਵਿਚ ਬਾਲਲ ਲਈ ਇਕ ਭੋਹਾ ਨਹੀਂ ਸਾ॥

੨੫ ਪੱਲੇ ਨਹੀਂ ਅੱਨ, ਤੇ ਬਰਾਸੂਹੀ ਖੰਨ।

ਜਿਸ ਦੇ ਪੱਲੇ ਨਾ ਹੋਵੇ, ਅਰ ਹਰ ਚੀਜ ਦੀ ਹਿਰਸ ਕਰੇ, ਉਹੋ ਜਿਹੇ ਦੀ ਬਾਬਤ ਕਿਸੇ ਸਿਆਲੇ ਨੈ ਇਹ ਕਹਾਉਤ ਆਖੀ ਹੈ॥

੨੬ ਕੁੱਤਾ ਰਾਜ ਬਹਾਲ੍ਹਯੇ, ਤੇ ਚਰੀ ਚੱਟਲ ਜਾਹ।

ਭਾਵੇਂ ਕੁੱਤੇ ਨੂੰ ਪਲੰਘ ਪੁਰ ਬਹਾਯੇ, ਪਰ ਤਾਂ ਭੀ ਉਹ ਆਪਲੇ ਕੁਤਪੁਲੇ ਦੀ ਖੋ ਤੇ ਨਹੀਂ ਟਲਦਾ; ਤਿਹਾ ਹੀ ਕਮੀਨਾ ਆਦਮੀ ਆਪਲੇ ਕਮੀਨਪੁਲੇ ਤੇ ਨਹੀਂ ਹਟਦਾ, ਭਾਵੇਂ ਉਹ ਨੂੰ ਰਾਜ ਪੁਰ ਬਹਾਲ ਦੇਯੇ॥

੨੭ ਕਮੀਨੇ ਦੀ ਯਾਰੀ ਸਦਾ ਖੁਆਰੀ।

ਅਰਥਾਤ ਕਮੀਨੇ ਦੀ ਯਾਰੀ ਤੇ ਕਦੇ ਸੁਖ ਪਰਾਪਤ ਨਹੀਂ ਹੁੰਦਾ॥

੨੮ ਨਾਉਂ ਨ ਜਾਲਾਂ ਤੇਰਾ, ਤੂੰ ਹੋਇਆ ਜਠੇਰਾ ਮੇਰਾ।

ਕੋਈ ਓਪਰਾ ਆਦਮੀ ਕਿਸੇ ਦੇ ਘਰ ਚੁੱਕਾ ਪੀਲ ਜਾ ਬੈਠਾ; ਜਾਂ ਰੋਟੀ ਪੱਕ ਤਿਆਰ ਹੋਈ, ਅਰ ਉਹ ਆਦਮੀ ਹੱਥ ਧੋਕੇ ਖਾਲ ਨੂੰ ਹੋ ਬੈਠਾ, ਤਾਂ ਘਰ ਦੀ ਮਾਲਕਨੀ ਨੈ ਕਿਹਾ, ਜੇ ਮੈਂ ਤਾ ਤੇਰੇ ਨਾਉਂ ਤੇ ਬੀ ਮਹਿਰਮ ਨਹੀਂ; ਤੂੰ ਕਿਉਂ ਆਖੇ ਬਿਨਾ ਖਾਲ ਨੂੰ ਹੋ ਬੈਠਾ ਹੈਂ? ਕਿਆ ਤੂੰ ਸਾਡਾ ਜਠੇਰਾ ਹੈਂ, ਜੋ ਤੈ ਨੂੰ ਬੈਠੇ ਨੂੰ ਖੁਲਾਯੇ? ਤੇਰੀ ਤਾ ਉਹੋ ਗਲ ਹੋਈ, ਜੋ ਕਿਸੇ ਸਿਆਲੇ ਨੈ ਆਖੀ ਹੈ, ਨਾਉਂ ਨ ਜਾਲਾਂ ਤੇਰਾ, ਤੂੰ ਹੋਇਆ ਜਠੇਰਾ ਮੇਰਾ। ਸੋ ਬਾਜੇ ਆਦਮੀ ਕੁਸਰਮੀ ਦੇ ਤਾਲ ਬਿਨ ਪੁਛਿਆਂ ਹੀ ਆਪੇ ਆਪ ਮਹਿਰਮ ਬਲ ਬੈਠਦੇ ਹਨ॥

੨੯ ਖਾਹ ਜਵਾਈਆ ਭਾਹਰੀ, ਨਕੋਂ ਮੂਹੋਂ ਬਾਹਰੀ।

ਭਾਹਰੀ ਇਕ ਪਰਕਾਰ ਦਾ ਭੋਜਨ ਹੈ। ਕਿਸੇ ਚੰਦਰੀ ਸੱਸ ਦੇ ਘਰ ਜਵਾਈ ਗਿਆ, ਅਤੇ ਉਸ ਦੀ ਧੀ ਨਾਲ ਉਹ ਦੀ ਬਲਤ ਨਸੋ; ਰਜਾ ਨੂੰ ਉਦਿੱਨ ਉਹ ਦੇ ਭਾਹਰੀ ਪੱਕੀ ਹੋਈ ਸੀ; ਇਸ ਕਰਕੇ ਉਹ ਦੇ ਖਿਸਕਾਉਣ ਲਈ ਬਥੇਰੇ ਬੁਹਾਨੇ ਬਲਾ ਰਹੀ, ਪਰ ਉਹ ਨਾ ਹੀ ਟਲਿਆ; ਓੜਕ ਬਹੁਤ ਦਿੱਕ ਅਰ ਲਚਾਰ ਹੋਕੇ ਓਨ ਭਾਹਰੀ ਦੀ ਥਾਲੀ ਉਹ ਦੇ ਅਗੇ ਧਰੀ, ਅਤੇ ਇਹ ਕਹਾਉਤ ਆਖੀ, ਖਾਹ ਜਵਾਈਆ ਭਾਹਰੀ, ਨਕੋਂ ਮੂਹੋਂ ਬਾਹਰੀ। ਨਕੋਂ ਮੂਹੋਂ ਬਾਹਰੀ ਦਾ ਅਰਥ ਇਹ ਹੈ, ਜੋ ਬਹੁਤ ਦਿੱਕ ਅਰ ਲਚਾਰ ਹੋਕੇ ਕਿਸੇ ਨੂੰ

ਕੁਛ ਵਸਤੁ ਦੇਵੀ; ਆਪਦੇ ਮਨ ਦੀ ਖੁਸੀ ਨਾਲ ਨਾ ਦੇਵੀ; ਅਰੇ ਕੋਈ ਵੰਮ ਲਚਾਰ ਹੋਕੇ ਕਰਨਾ; ਅਰੇ ਜਿਹੜੀ ਵਸਤੁ ਆਪ ਨੂੰ ਨਾ ਭਾਵੇ, ਅਤੇ ਖਾਂਦੇ ਖਾਂਦੇ ਉਸ ਥੋਂ ਮਨ ਮੁੜ ਜਾਵੇ, ਅਤੇ ਕਿਵੇਂ ਨਾ ਕੁਚੇ, ਤਾਂ ਅਲਕੁਚਦੇ ਜੀ ਨਾਲ ਉਹ ਵਸਤੁ ਕਿਸੇ ਨੂੰ ਚੱਕ ਦੇਵੀ ॥

੩੦ ਦਾਖੇ ਹੱਥ ਨ ਉਪੜੇ, ਥੂ ! ਕੌੜੀ ।

ਗਿੰਦੜ ਦਾਖ ਨ ਉਪੜੇ ਥੂ ਕੌੜੀ। ਗਿੰਦੜ ਦਾਖ ਦੀ ਬੇਲ ਹੇਠ ਥੂ ਕੌੜੀ ਥੂ ਕੌੜੀ ਆਖਦਾ ਫਿਰਦਾ ਸਾ; ਕਿਸੇ ਬੁਧਮਾਨ ਮਨੁਖ ਨੈ ਇਹ ਦਾ ਭੇਤ ਸਮਝ-ਕੇ ਕਿਹਾ, ਜੋ ਇਸ ਗਿੰਦੜ ਦਾ ਹੱਥ ਦਾਖ ਤੀਕੂਰ ਨਹੀਂ ਪਹੁਤਾ; ਇਸ ਲਈ ਥੂਕ ਥੂਕਕੇ ਆਖਦਾ ਹੈ, ਕਿ ਇਹ ਦਾਖ ਬਹੁਤ ਕੌੜੀ ਹੈ; ਤਾਂ ਲੋਕ ਇਹ ਨਾ ਜਾਨਲ, ਜੋ ਇਹ ਦੀ ਪਹੁੰਚ ਦਾਖ ਤੀਕੂਰ ਨਹੀਂ ਹੈ; ਬਲਕ ਇਹ ਗੱਲ ਸਮਝਲ, ਜੋ ਇਨ ਆਪੇ ਕੌੜੀ ਜਾਲਕੇ ਹੱਥ ਸੰਗੋੜਿਆ ਹੈ। ਇਸ ਦਾ ਅਰਥ ਇਹ ਹੈ, ਕਿ ਜੋ ਕੋਈ ਹੱਥ ਪਹੁੰਚਣਿਆਂ ਬੁਰਿਆਈ ਤੇ ਹੱਥ ਸੰਗੋੜੇ, ਅਤੇ ਭਲ ਚੁੰਦੇ ਨਭਾਲਾ ਬਲ ਰਹੇ, ਤਿਸ ਨੂੰ ਚੰਗਾ ਅਤੇ ਵਡਾ ਆਦਮੀ ਆਖੰਦੇ ਹਨ; ਅਲਪੁਜਦੇ ਦਾ ਤਾ ਹਰ ਕੋਈ ਪਰਹੇਜਗਾਰ ਹੈ ॥

੩੧ ਹੱਥ ਪੁਰ ਥੁੱਕ, ਤੇ ਮਾਉਂ ਆਖੇ ਮੇਰਾ ਪੁੱਤ ਰੁਪਏ ਹੀ ਪਰਖਦਾ ਹੈ ।

ਕਿਸੇ ਤ੍ਰੀਮਤ ਦੇ ਪੁੱਤ ਦੇ ਹੱਥ ਉੱਤੇ ਥੁੱਕ ਸੀ; ਜਾਂ ਕਰਜਾਈਆਂ ਨੈ ਅਰੇ ਤਗਾਦਾ ਕੀਤਾ, ਤਾਂ ਆਖਲ ਲੱਗੀ, ਦੇਖੋ ਮੇਰਾ ਪੁੱਤ ਰੁਪਏ ਪਰਖਦਾ ਹੈ, ਉਸ ਥੀਂ ਲੈਕੇ ਤੁਹਾ ਨੂੰ ਦਿੰਨੀ ਹਾਂ; ਖਾਤਰਜਮਾ ਰਖੋ; ਅਰਥਾਤ ਜੋ ਮਨੁਖ ਦਿਵਾਲੀਆ ਹੁੰਦਾ ਹੈ, ਸੋ ਇਸੀ ਤਰਾਂ ਟਾਲਾ ਬਾਲਾ ਕਰਦਾ ਰਹਿੰਦਾ ਹੈ, ਅਤੇ ਝੂਠ ਤੁਫਾਨ ਬੋਲਕੇ ਜਗਤ ਨੂੰ ਠਗਦਾ ਫਿਰਦਾ ਹੈ ॥

LIBRARY OF THE BOMBAY BRANCH OF THE ROYAL ASIATIC SOCIETY

00104857

Digitized with financial assistance from
Shri Brihad Bhartiya Samaj
on 31 October, 2019